

LX.A
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1952:2
FINANSDEPARTEMENTET

FÖRSLAG TILL
LAG OM BANKRÖRELSE M. M.

*Avgivet av
1949 års banklagssakkunniga*

STOCKHOLM
1952

Statens offentliga utredningar 1952

Kronologisk förteckning

1. 1949 års uppördssakkunniga. 2. Betänkande med förslag till vissa ändringar i uppördsförfarandet. Hægström. 457 s. Ft.
2. Förslag till lag om bankrörelse m. m. Gummeson. 212 s. Ft.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1952:2
FINANSDEPARTEMENTET

FÖRSLAG TILL
LAG OM BANKRÖRELSE M. M.

*Avgivet av
1949 års banklagssakkunniga*

STOCKHOLM 1952
Gummessons Boktryckeri Aktieföretag
766

STÄDTLICHE BÜCHER- UND ZEITSCHRIFTEN-VERWALTUNG
MÜNCHEN

1911

LISTE DER VERLEHRENDEN

VERLEGER

UND VERLAGSNUMMERN

VERLAGSNUMMERN
UND VERLEGER

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	sid.
Skrivelse till chefen för finansdepartementet	5
Förslag till lag om bankrörelse	7
Förslag till lag angående införande av nya lagen om bankrörelse	78
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 18 september 1903 (nr 101) angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs	79
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen	80
Förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser	80
Motiv	81
Inledning	81
Direktiven för utredningen	81
Gällande banklag	82
Allmänna synpunkter på utredningsuppdraget	82
Förslaget till lag om bankrörelse	85
Inledande bestämmelser	85
Om bankaktiebolags bildande	92
Om aktiebrev och aktiebok	96
Om inbetalning av aktiekapital	97
Om aktiekapitalets ökning	98
Om aktiekapitalets nedsättning	100
Om reservfond, så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom	102
Om rörelsen	103
Föremål för banks verksamhet (53 §)	103
Egendom som bank må förvärva (54 och 55 §§)	104
Banks kreditgivning (56—60 §§)	106
Blancokrediter (56 §)	106
Bundna lån	112
Jäv i kreditförhållanden (57 §)	115
Kredit mot säkerhet av aktier m. m. (58 §)	116
59 och 60 §§	117
Inlåningsrätten (61 §)	117
Inledning	117
Inlåningsrätten enligt BL	119
Inlåningsrättens senare utveckling	120
Inlåningsbestämmelsernas syfte	124

Utformningen av inlåningsbestämmelserna	125
Inlåning och eget kapital s. 126 — Differentieringen av placeringarna s. 127 — Bottenlån i fastigheter s. 129.	
Kassareservskyldigheten (62 §)	135
Gällande bestämmelser	135
Motiv för en ny likviditetslagstiftning	138
Riktlinjer för en ny kassareservlagstiftning	146
Förslag till ny kassareservregel (62 §)	148
Övriga frågor	153
Förbud mot utfärdande av banksedlar och obligationer (65 §)	153
Bankrörelse vid avdelningskontor (67 §)	154
Om styrelse och firmateckning	155
Om styrelsens årsredovisning	163
Om revision	171
Om bolagsstämma	174
Om talan mot styrelseledamot, stiftare, revisor eller aktieägare ..	178
Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras	180
Om talan å bolagsstämmebeslut	182
Om förlängning av oktroj	184
Om likvidation och upplösning	184
Om tillsyn å bank	190
Bankinspektionens åligganden m. m. (146—151 §§)	190
Bankinspektionens allmänna befogenheter (152—156 §§)	191
Övriga bestämmelser (157—160 §§)	192
Om registrering	193
Om klagan över bankinspektionens beslut	194
Om skadestånd	194
Straffbestämmelser	194
Särskilda bestämmelser	195
Övriga lagförslag	199
Förslag till lag angående införande av nya lagen om bankrörelse	199
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 18 september 1903 (nr 101) angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs	200
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen ..	200
Förslag till lag angående ändring i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser	200
Sammanfattning	201
Sammanställning av bestämmelserna i förslaget till lag om bankrörelse samt motsvarande bestämmelser i BL och AL	204
Förslag till Kungl. Maj:ts kungörelse om bankregistrets förande (Bil. A)	211

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. finansdepartementet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 april 1949 tillkallade dåvarande chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, den 11 juni 1949 landshövdingen P. C. Jonsson, bankdirektören B. G. O. Engfors, numera justitierådet C. E. Hagbergh samt bankinspektören K. Wulff att såsom sakkunniga verkställa en översyn av gällande banklagstiftning. Tillika uppdrogs åt Jonsson att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete.

Sedan de sakkunniga i augusti samma år påbörjat sitt arbete och därvid antagit benämningen 1949 års banklagssakkunniga, utsågs byråchefen Stig Algott att vara sekreterare åt de sakkunniga.

Genom beslut den 15 juni 1950 blev herr Jonsson på egen begäran entledigad från uppdraget att vara ordförande för och ledamot av banklags-sakkunniga. Samtidigt härmed uppdrog Herr Statsrådet åt herr Wulff att vara ordförande samt åt ledamoten av riksdagens andra kammare, chef-redaktören F. Severin att vara ledamot i kommittén.

Efter slutfört uppdrag få de sakkunniga härmed vördsamt överlämna sitt betänkande med förslag till lag om bankrörelse m. m. jämte motivering.

Stockholm den 31 januari 1952.

K. WULFF

GÖTE ENGFORS ERIK HAGBERGH FRANS SEVERIN

/ Stig Algott

The first of these is the fact that the population of the United States has increased rapidly since the beginning of the century. This is due to a number of causes, including immigration, a high birth rate, and a low death rate. The second cause is the fact that the United States has a large area of fertile land, which has been developed for agriculture. This has led to a large production of food and other goods, which has supported a large population. The third cause is the fact that the United States has a large amount of capital, which has been invested in industry and commerce. This has led to a large production of goods and services, which has supported a large population. The fourth cause is the fact that the United States has a large amount of land, which has been developed for industry and commerce. This has led to a large production of goods and services, which has supported a large population.

CHAPTER 10

THE WEST

THE WESTERN FRONTIER

1. The West	1
2. The Frontier	2
3. The Westward Movement	3
4. The Gold Rush	4
5. The Cattle Industry	5
6. The Homestead Act	6
7. The Great Plains	7
8. The West and the Nation	8
9. The West and the Future	9
10. The West and the Present	10

Förslag
till
Lag om bankrörelse.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Bankrörelse må, där ej annat följer av vad i lag eller författning är stadgat, drivas endast av bankaktiebolag som därtill erhållit Konungens tillstånd (oktroj).

Med bankrörelse förstås i denna lag sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänligen begagnas.

2 §.

Ej må annan än Sveriges riksbank, bankaktiebolag, postsparbanken, sparbank och Sveriges allmänna hypoteksbank i sin firma eller eljest vid beteckning av affärsrörelsen använda ordet bank. Beträffande användningen av ordet bank i registrerad understödsförenings firma är särskilt stadgat.

3 §.

Bankaktiebolag skola, på sätt i denna lag sägs, stå under tillsyn av en för hela riket gemensam bankinspektion.

Hos bankinspektionen skall föras bankregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är föreskrivet.

Om bankaktiebolags bildande.

4 §.

1 mom. De som vilja stifta bankaktiebolag skola upprätta bolagsordning samt därå söka Konungens stadfästelse.

Stiftarna skola vara här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tio.

Konungen prövar bolagsordningens överensstämmelse med denna lag samt lag och författning i övrigt, så ock om och i vad mån därutöver, med

hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras.

Finnes den tillämnade rörelsen vara nyttig för det allmänna, stadfäster Konungen bolagsordningen samt beviljar oktroj för en tid av högst tio år och därutöver intill slutet av då löpande räkenskapsår.

2 mom. Å beslut om ändring av stadfäst bolagsordning skall ock sökas Konungens stadfästelse. Konungen må uppdraga åt bankinspektionen att i Konungens ställe meddela stadfästelse å ändringsbeslut.

3 mom. Ansökan om stadfästelse skall inlämnas till bankinspektionen.

4 mom. Vid meddelande av oktroj äger Konungen stadga skyldighet för bankaktiebolag att vid huvudkontoret och avdelningskontor, som bestämmes av Konungen, mottaga värdehandlingar till förvaring och förvaltning i enlighet med de i föräldrabalken och eljest i lag givna bestämmelserna.

5 §.

Bolagsordning för bankaktiebolag skall angiva:

1. bolagets firma;
 2. de rörelsegrenar bolaget må utöva;
 3. aktiekapitalet eller, där detta skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
 4. det belopp varå aktie skall lyda (nominella beloppet);
 5. den ort inom riket, där bolagets styrelse skall hava sitt säte;
 6. antalet styrelseledamöter och, där suppleanter för dem skola finnas, antalet styrelsesuppleanter, antalet revisorer, tiden för styrelseledamöts och revisors uppdrag, så ock, där styrelseledamot och styrelsesuppleant eller revisor och revisorssuppleant ej skola väljas å bolagsstämma, huru de skola tillsättas;
 7. vilka ärenden som skola förekomma å ordinarie stämma, utöver dem som omförmälas i 105 §; samt
 8. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna.
- Antalet styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och revisorer kan så bestämmas, att lägsta och högsta antalet anges.

6 §.

Bankaktiebolags firma skall innehålla ordet bank.

Ny firma skall tydligt skilja sig från annan, förut i laga ordning registrerad, ännu bestående banks firma, så ock från benämning å utländsk bankinrättning, som är allmänt känd här i riket.

7 §.

Aktiekapitalet skall fördelas i aktier å lika belopp i svenskt mynt. Där aktiekapitalet skall, utan ändring av bolagsordningen, kunna bestämmas till lägre eler högre belopp, må lägsta beloppet ej utgöra mindre än tredjedelen av högsta beloppet.

Vad för aktie skall inbetalas må ej bestämmas till lägre belopp än nominella beloppet. Sedan för aktie full betalning blivit erlagd, vare aktieägaren icke pliktig att ytterligare tillskjuta något.

Aktie vare mot bolaget odelbar. Å aktierna skola utfärdas brev, vilka ställas till viss man.

8 §.

1 mom. Skall för bankbolag, vars aktiekapital skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, förbehåll träffas om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier enligt bestämda grunder efter vad i 45 § sägs, eller skola, i den mån sådant må ske, grunderna för utövande av rösträtt och fattande av beslut å bolagsstämma avvika från vad därom finnes föreskrivet i denna lag, varde bestämmelse härom intagen i bolagsordningen.

Skall kalenderåret ej utgöra bolagets räkenskapsår, varde räkenskapsåret angivet i bolagsordningen.

Där ej alla aktier skola medföra samma rätt, skall bolagsordningen angiva det belopp, vartill aktier av olika slag må kunna utgivas, och den rätt de skola medföra. Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall, såframt aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, i bolagsordningen särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning må tillkomma varje slag av aktier.

2 mom. Ej må i bolagsordningen bestämmas annan inskränkning i rätten att förfoga över aktie än i 18 § sägs.

Ej heller må i bolagsordningen intagas bestämmelse, som inskränker bolagsstämmas rätt att besluta om bildande av stiftelse enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser eller om överföring av vinstmedel till sådan stiftelse.

9 §.

Sedan oktroj beviljats, skola stiftarna upprätta teckningslista. Teckningslistan, som skall vara försedd med stiftarnas bevitnade namnunderskrifter, skall angiva:

1. det belopp, som skall inbetalas för aktie;
2. den tid, inom vilken inbetalning av aktie skall ske, samt, där inbetalningen må äga rum i poster, tiden för varje inbetalning;

3. där i bolagsordningen minimi- och maximikapital angivits men allenast visst belopp understigande maximikapitalet skall få tecknas, storleken av detta belopp; samt

4. den tid, ej överstigande sex månader från det oktroj beviljats, inom vilken konstituerande stämman skall hållas.

Äga andra än stiftare teckna aktier, må i teckningslistan föreskrivas, att tilldelning av aktier, som ej tillkomma stiftarna på grund av teckning före listans framläggande, skall ske efter stiftarnas bestämmande. Meddelas ej sådan föreskrift, skall i teckningslistan angivas den beräkningsgrund, efter vilken de aktier, som tecknas efter listans framläggande, i händelse av överteckning skola å konstituerande stämman fördelas mellan tecknarna.

10 §.

1 mom. Teckning av aktier skall ske å teckningslistan i huvudskrift eller i avskrift som bestyrkts av notarius publicus eller landsfiskal eller av stiftarna. Vid teckningslistan skola vara fogade på enahanda sätt styrkta avskrifter av oktrojbeslutet och bolagsordningen.

Innan teckningslistan framlägges i huvudskrift eller avskrift, skall teckning av stiftarna hava ägt rum med angivande av dagen därför.

2 mom. Varje stiftare skall teckna minst en aktie. Av annan än stiftare må tecknas allenast det antal aktier, vilket återstår efter den teckning, som gjorts av stiftarna innan teckningslistan framlagts. Å varje lista skall finnas uppgift om det antal aktier, som envar av stiftarna tecknat, så ock om dagen för listans framläggande.

När aktieteckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och postadress.

11 §.

Ej må stiftare eller annan av bolaget för dess bildande njuta gottgörelse utöver ersättning för utgifter, som för bildandet varit uppenbarligen nödvändiga. Ej heller må, utom i fall varom i 185 § stadgas, för aktie tillskjutas annat än penningar eller stiftare förbehålla sig eller annan särskild förman eller rättighet.

12 §.

Aktieteckning vare ogiltig, där den göres annorledes än å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 10 § 1 mom. sägs, eller där listan saknar uppgift om aktieteckning av stiftarna efter vad i 10 § 2 mom. stadgas.

Aktieteckning med villkor vare, utom i fall som i 185 § stadgas, ogiltig.

13 §.

Har ej beslut om bolagets bildande fattats å konstituerande stämman inom

den i teckningslistan föreskrivna tiden eller å stämman, till vilken frågan uppskjutits enligt 16 §, vare aktieteckningen icke vidare bindande.

Samma lag vare, där genom lagakraftgående beslut ansökan om bolagets registrering blivit avslagen.

14 §.

Ej må, sedan bolaget registrerats, sådan grund för aktietecknings ogiltighet, som avses i 12 § och 13 § första stycket, göras gällande, utan så är att den hos bankinspektionen anmäls före registreringen.

15 §.

Konstituerande stämman skall utlysas av stiftarna att inom tid, som blivit bestämd i teckningslistan, hållas å ort inom riket. Å stämman skola stiftarna framlägga de listor, å vilka aktieteckning skett, jämte oktrojbeslutet och bolagsordningen. Om tilldelning av aktier skall ske efter stiftarnas bestämmande, skall framläggas en av stiftarna undertecknad handling med uppgift om tilldelningen.

I fråga om kallelse till konstituerande stämman, om aktietecknares deltagande i förhandlingarna och utövande av rösträtt samt förfarandet i övrigt å stämman, så ock beträffande beslut och talan å beslut, som fattats på konstituerande stämman, skall i tillämpliga delar gälla vad i lagen om aktiebolag 21, 22, 25 och 26 §§ finnes stadgat, dock med iakttagande att där upptagna hänvisningar till bestämmelser i 23, 138, 139 och 192 §§ nämnda lag i stället skola avse motsvarande bestämmelser i 16, 114, 115 och 162 §§ denna lag.

16 §.

Å konstituerande stämman skall till avgörande företagas, huruvida bolaget skall komma till stånd. Biträdes beslut om bolagets bildande av samtliga närvarande röstberättigade, eller finnas vid omröstning de flesta röstande med ett sammanlagt aktiebelopp av mer än halva det vid stämman företrädda aktiekapitalet och minst en fjärdedel av hela aktiekapitalet hava förenat sig därom, skall bolaget anses bildat. I annat fall vare frågan om bolagets bildande förfallen.

Där minst en fjärdedel av de röstande eller ock röstande med ett sammanlagt aktiebelopp av minst en fjärdedel av det vid stämman företrädda aktiekapitalet påfordra det, skall med avgörande av frågan, huruvida bolaget skall komma till stånd, anstå till behandling å fortsatt stämman, som utsettes till viss dag minst fyra och högst sex veckor därefter. Å fortsatt stämman varde frågan om bolagets bildande avgjord utan vidare uppskov.

17 §.

Är bankaktiebolag bildat, skall å konstituerande stämman förrättas val av styrelse och revisorer.

18 §.

Aktie i bankaktiebolag må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas endast av svenska medborgare så ock av svenska bolag och föreningar, vilka icke äro underkastade i lag stadgade inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, samt av andra svenska samfälligheter eller stiftelser. Har aktieägare, av vilken aktie sålunda ej må förvärfvas genom teckning eller överlåtelse, annorledes förvärvat aktie, skall vad nu sagts icke medföra hinder för honom att på grund av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som enligt denna lag eller den vid förvärvet gällande bolagsordningen är förenad med de förvärvade aktierna, bekomma ytterligare aktier.

Förvärv av aktie, som skett i strid mot bestämmelsen i första stycket, vare ogillt.

19 §.

1 mom. Sedan styrelse och revisorer utsetts, må bolaget enligt föreskrifterna i denna lag registreras, såframt full betalning behörigen erlagts för aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande minimikapitalet.

2 mom. Bolagets aktiekapital utgör det tecknade belopp för vilket tilldelning av aktier ägt rum, efter avdrag för aktier som må hava förklarats förverkade.

20 §.

Innan bolaget registrerats, kan det ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Sedan styrelse blivit utsedd, äge den dock föra talan i mål rörande bolagsbildningen, så ock eljest vidtaga åtgärd för utbekommande av tecknat aktiebelopp.

I fråga om ansvarighet för stiftare eller ställföreträdare för bolaget eller aktieägare, som handla å bolagets vägnar innan det registrerats, så ock beträffande avtal, som ställföreträdare ingått för oregistrerat bolag, skola bestämmelserna i lagen om aktiebolag 28 § andra stycket, 29 och 30 §§ äga motsvarande tillämpning, därvid i nämnda lagrum upptagna hänvisningar till 32, 87 och 204 §§ samma lag i stället skola avse 22, 81 och 171 §§ denna lag.

21 §.

Varder bolaget ej registrerat, vare styrelseledamöterna, en för alla och alla för en, ansvariga för att vad styrelsen uppburit å tecknade aktier återbäres till aktieägarna, efter avdrag för kostnad till följd av åtgärd som må vidtagas enligt 20 § första stycket. Återbäringen skall ock omfatta förkovran, där sådan uppkommit.

22 §.

Ansökan om bolagets registrering skall göras av styrelsen senast ett år från det oktroj beviljats.

Ansökningen skall beträffande styrelseledamot och styrelsesuppleant innehålla uppgift om fullständiga namnet ävensom hemvist, så ock förklaring att dessa personer äro svenska medborgare och ej äro omyndiga.

I ansökningen skall uppgivas, av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen allenast på grund av denna lag. Skall firman tecknas av annan person än som avses i andra stycket, gälle vad där är stadgat även i fråga om sådan firmatecknare.

Bolagets postadress skall angivas.

Vid ansökningen skola fogas:

1. de listor å vilka aktieteckningen ägt rum;
2. avskrift av protokollet vid konstituerande stämman;
3. två avskrifter av oktrojbeslutet och bolagsordningen;
4. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad handling, innehållande *dels* uppgift om det tecknade belopp, för vilket tilldelning av aktier ägt rum, samt om det belopp, för vilket aktier må hava förklarats förverkade enligt 28 §, *dels ock* försäkran att full betalning i penningar erlagts för aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande det i bolagsordningen bestämda minimikapitalet.

Har å ansökningen varje styrelseledamot och styrelsesuppleant eller annan, som är bemyndigad att teckna bolagets firma, ej egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen.

Om aktiebrev och aktiebok.

23 §.

Aktiebrev skola undertecknas av styrelsen samt angiva bolagets firma, ordningsnummer å den eller de aktier, varå breven lyda, akties nominella belopp och dagen för utfärdandet. Styrelseledamots namnteckning må kunna återgivas genom tryckning eller på annat dylikt sätt; dock skall varje aktiebrev vara egenhändigt underskrivet av minst en styrelseledamot.

I varje brev å aktie skall angivas den i 18 § bestämda inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Kunna, då aktiebrev utgivas, enligt bolagsordningen aktier av olika slag finnas, skall aktieslaget anmärkas i aktiebrevet. Har i bolagsordningen intagits förbehåll, som i 45 § sägs, varde ock den i förbehållet bestämda inskränkningen angiven i varje brev å aktie som den avser.

Aktiebrev må ej utgivas, innan bolaget registrerats och full betalning erlagts för den eller de aktier varå brevet lyder. Vid ökning av aktiekapitalet må brev utgivas å högst så många aktier som enligt 42 § registrerats

såsom till fullo betalda. Angående utgivande av brev å nya aktier vid sådan ökning av aktiekapitalet, som avses i 44 §, stadgas i nämnda paragraf. Aktiebrev må ej till aktieägaren utgivas, med mindre denne införts i aktieboken.

Angående utdelningskuponger till aktiebrev är stadgat i lagen om skuldebrev.

24 §.

Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlätet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att den, som verkställde överlåtelsen, ej var rätt aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro, och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser, till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste, att den, som verkställde överlåtelsen, icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överlåten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skäligen omsorg pröva, huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gälle ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

Har den, som till grund för förvärv av aktiebrev åberopar annat fång än överlåtelse, blivit införd i aktieboken, skall vid senare överlåtelse eller pantsättning av aktiebrevet vad förut i denna paragraf är stadgat äga tillämpning jämväl med avseende å förstnämnda fång.

Överlåtelse eller pantsättning av aktiebrev vare ej gällande mot överlåtarens eller pantsättarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelse eller pantsättning skett fått handlingen i besittning.

25 §.

1 mom. Över bankaktiebolags samtliga aktier har styrelsen att ofördröjligen efter bolagets bildande upplägga en aktiebok. Denna må bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem.

I aktieboken skola genom styrelsens försorg aktierna upptagas i nummerföljd med uppgift å aktietecknarna.

Av förvärvare vid konstituerande stämman eller hos styrelsen anmälda och styrkta förändringar i äganderätten till aktie skola ofördröjligen införas i aktieboken, där ej hinder möter av stadgandet i 18 §. Om förvärv av aktie ägt rum annorledes än genom överlåtelse, skall, om förvärvet ej in-

förts i aktieboken, införing därav ske, när senare förvärv av aktien införes. Har förvärv av aktie ägt rum annorledes än genom överlåtelse, skall fångets beskaffenhet anmärkas i aktieboken. I denna skall antecknas dagen då införing sker.

Det åligger styrelsen att omedelbart före bolagsstämma vara tillstädes för att pröva de frågor om nya aktieägares införande i aktieboken som då kunna yppas. Dock skall, där enligt bolagsordningen rätten till deltagande i bolagsstämmas förhandlingar gjorts beroende av att anmälan därom sker viss tid före stämman, styrelsesammanträde för prövning av frågor som nyss sagts hållas omedelbart före anmälningstidens utgång.

Styrelsen åligger att låta envar, som sådant önskar, å bankaktiebolagets huvudkontor taga kännedom om aktieboken å de tider banken hålles öppen för allmänheten, ävensom, mot avgift, erhålla till riktigheten styrkt utdrag därur.

2 mom. Där hinder ej möter av stadgandet i 18 §, må styrelsen ej vägra att i aktieboken såsom ägare införa den som företer aktiebrev, såframt han kan till stöd för sin rätt till aktien åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser. Är sista överlåtelser tecknad in blanco, må införing ej ske med mindre namnet utsättes i överlåtelser.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning vid införing av förvärv på grund av skriftlig överlåtelse av aktiebrev, om förvärvet skett efter förvärv som ägt rum annorledes än genom överlåtelse och sistnämnda fång blivit infört i aktieboken.

Den till vilken aktie övergått vare ej gentemot bolaget att anse såsom aktieägare, innan han införts i aktieboken.

När ny ägare av aktie införes i aktieboken, skall brevet förses med påskrift om införingen med angivande av dagen därför. Har förvärvet skett annorledes än genom överlåtelse, skall tillika fångets beskaffenhet anmärkas i påskriften.

Om inbetalning av aktiekapital.

26 §.

Senast inom två månader från bankaktiebolags bildande skall aktie till fullo betalas.

Ej må kvittning ske av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget.

27 §.

Fordran å guld det aktiebelopp må ej av bolaget överlåtas eller pantsättas.

28 §.

Fullgöres ej inbetalning å aktie i rätt tid, äger styrelsen utsöka det för-

fallna beloppet, och skall ränta därå gäldas efter sex procent om året från förfallodagen.

Verkställes ej inbetalning inom en månad efter anmaning, äger styrelsen, där annan anmäler sig vilja övertaga aktien, förklara denna övertagen av honom eller, i annat fall, förklara aktien förverkad. Då aktie förklarats förverkad, kan vad å aktien inbetalts ej återfordras. Har aktie förklarats övertagen av annan, må ej heller vad som tidigare inbetalts återfordras, förrän den som övertagit aktien till fullo betalt denna.

Har från aktietecknare aktie övergått å annan, må aktien ej av styrelsen förklaras övertagen eller förverkad, med mindre anmaning enligt andra stycket gjorts hos den som senast i aktieboken införts såsom ägare till aktien.

I avseende å den, som förklarats hava övertagit aktie, skall vad om aktietecknare är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Anmaning skall innehålla erinran om påföljden av att den ej efterkommes. Anmaning skall anses vara given, när den kungjorts på det sätt, som gäller för kallelse till ordinarie bolagsstämma, samt, där aktietecknares postadress uppgivits eller upplysning om adressen utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas, till honom försänts i rekommenderat brev.

29 §.

Ändå att aktie av styrelsen förklarats övertagen eller förverkad, vare aktietecknaren, där bolaget försättes i konkurs på ansökan som gjorts inom två år från utgången av den för aktiernas inbetalning bestämda tiden, skyldig att, såvitt borgenärers rätt därpå beror, fullgöra återstående inbetalning å aktien.

30 §.

Varder, efter det ansökan om bolagets registrering gjorts, ytterligare inbetalning å aktier fullgjord, skall inom sex månader efter inbetalningen anmälan om sålunda inbetalt belopp göras för registrering. Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter, skall innehålla försäkran att den anmälda inbetalningen på aktiekapitalet skett i penningar.

I anmälningen skall ock för registrering uppgivas sammanlagda nominella beloppet av alla de aktier som vid tiden för anmälningen äro till fullo inbetalda.

31 §.

Hava, sedan ansökan om bolagets registrering gjorts, aktier förklarats förverkade, åligger det styrelsen eller verkställande direktör att för registre-

ring av den sålunda skedda minskningen av aktiekapitalet ofördröjligen anmäla antalet förverkade aktier.

Om aktiekapitalets ökning.

32 §.

Ökning av aktiekapitalet medelst ny aktieteckning må beslutas av bolagsstämman. Erfordras för beslutet ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet, må beslutet fattas först sedan stadfästelse å ändringen meddelats.

Förslag till ökningsbeslut, så ock ett av samtliga styrelseledamöter under-tecknat yttrande över den föreslagna kapitalökningens betydelse för bolaget skola genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängliga för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställs å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, däri upp-lysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

33 §.

Beslutet om aktiekapitalets ökning skall angiva:

1. det belopp, varmed aktiekapitalet må ökas;

2. där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras;

3. den företrädesrätt att teckna nya aktier, som enligt denna lag eller bolagsordningen må tillkomma aktieägare;

4. den tid, ej understigande en månad från den dag då beslutet enligt 35 § kungjorts i tidningarna, inom vilken aktieägare må begagna företrädesrätt till teckning;

5. akties nominella belopp och det belopp som skall inbetalas för aktie;

6. den beräkningsgrund, efter vilken vid övertäckning de aktier som icke tecknats med företrädesrätt skola av styrelsen fördelas, där ej jämlikt stämmans beslut fördelningen skall ankomma på styrelsen; samt

7. det räkenskapsår, för vilket vinstutdelning å de nya aktierna först må

utgå, varvid dock detta år må bestämmas senast till året efter det räkenskapsår, under vilket aktierna skolat till fullo inbetalas.

I ökningsbeslutet skall ock angivas det belopp, vartill aktiekapitalet uppgår vid beslutets fattande, och vad därav svarar mot aktier som registrerats såsom till fullo inbetalda. Har ökning av aktiekapitalet förut beslutats, skall beträffande sista ökningen anmärkas, huruvida aktier som icke förklarats förverkade ännu ej registrerats såsom till fullo inbetalda.

Bestämmelse må i ökningsbeslutet meddelas, att det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier sker, skall uppgå till visst angivet minimibelopp för att aktieteckningen skall bliva bindande.

I fall, då beträffande de nya aktierna skall gälla sådant förbehåll om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier som avses i 45 §, skall i beslutet intagas erinran därom.

34 §.

Bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning skall av styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen anmälas för registrering.

Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll rörande beslutet, så ock i huvudskrift och avskrift det i 32 § andra stycket första punkten omförmälda yttrandet samt berättelse och yttrande som avses i nämnda stycke 2 och 3.

Om villkor för registrering av beslutet är stadgat i 165 § 1 mom.

35 §.

Sedan bolagsstämman fattat beslut om aktiekapitalets ökning, skola teckningslista och kungörelse om beslutet upprättas samt undertecknas av samtliga styrelseledamöter.

I såväl teckningslistan som kungörelsen skall upptagas bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning. Har i ökningsbeslutet bestämmelse ej meddelats om tiden för inbetalning av nya aktier, skall sådan bestämmelse upptagas i teckningslistan och kungörelsen.

Sedan ökningsbeslutet registrerats, låte styrelsen införa kungörelsen i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där styrelsen har sitt säte. Det åligger ock styrelsen att ofördröjligen i rekommenderat brev om bolagsstämmans beslut underrätta varje aktieägare, om vars postadress upplysning utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas.

36 §.

Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, vare varje aktieägare berättigad att, i den mån det kan ske, av de nya aktierna efter teckning erhålla det antal som svarar mot

hans andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om företrädesrätten till teckning av nya aktier gälla vad i bolagsordningen föreskrives.

37 §.

Aktieägare, som vill begagna honom tillkommande företrädesrätt till teckning av nya aktier, vare skyldig att förete det eller de aktiebrev varå teckningsrätten grundas; och skall genom styrelsens försorg sådant aktiebrev förses med påskrift att teckningsrätten begagnats.

38 §.

Teckning av de nya aktierna skall ske å teckningslistan i huvudskrift eller i avskrift, som bestyrkts av notarius publicus eller landsfiskal eller av två styrelseledamöter.

Vid teckningslistan skola vara fogade ett exemplar av bolagsordningen samt i avskrift de enligt 32 §, jämte förslaget till ökningsbeslut, framlagda handlingarna, så ock avskrift av kungörelsen om ökningsbeslutet samt i huvudskrift eller avskrift av styrelsen eller verkställande direktör under-tecknad uppgift om de tidningar, i vilka kungörelsen om ökningsbeslutet varit införd, och om dagen därför, eller ock ett exemplar av dessa tidningar. Å varje teckningslista skall finnas uppgift om dagen för listans framläggande.

När aktieteckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och postadress.

39 §.

Teckning av ny aktie vare ogiltig, där den ej göres å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 38 § sägs.

Teckning med villkor vare, utom i fall som i 185 § stadgas, ogiltig.

Ej må sådan grund för aktieteckningens ogiltighet, som i första och andra styckena avses, göras gällande, utan så är att den anmälts hos bankinspektionen, innan registrering jämlikt 42 § ägt rum i anledning av anmälan, som gjorts efter det aktien till fullo betalats.

40 §.

Sedan teckning av nya aktier avslutats, skall ofördröjligen genom styrelsens försorg tilldelning av nya aktier till aktietecknarna ske med tillämpning av vad i 36 § samt i ökningsbeslutet enligt 33 § första stycket 6 är föreskrivet. Rörande tilldelningen skall skriftlig uppgift upprättas och un-

dertecknas av styrelsen. Aktierna skola genom styrelsens försorg ofördröjligen upptagas i aktieboken.

41 §.

Senast ett år från det bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning fattades eller, om registrering av ökningsbeslutet vägrats och besvär däröver anförts, inom ett år från det besvären blivit bifallna, skall full betalning för ny aktie erläggas.

Bestämmelserna i 11 § om förbud mot tillskott å aktie i annat än penningar eller mot förbehåll om särskild förmån eller rättighet vid aktieteckning ävensom bestämmelsen i 26 §, att aktietecknare ej är berättigad till kvittning, gälle ock vid ny aktieteckning; och skall jämväl vid sådan teckning äga motsvarande tillämpning vad i 28 § finnes stadgat om påföljd för uraktlåthenhet att verkställa inbetalning å tecknad aktie, så ock om anmaning att fullgöra sådan inbetalning.

42 §.

1 mom. Senast sex månader efter utgången av den för inbetalning av de nya aktierna bestämda tiden skall för registrering anmälas, huru många nya aktier som till fullo betalats. Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter, skall innehålla försäkran att den anmälda inbetalningen på aktiekapitalet blivit verkställd genom betalning i penningar.

I anmälningen skall för registrering uppgivas det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier skett. Vid anmälningen skola fogas:

1. teckningslistorna, så ock avskrift av desamma;
2. ett exemplar av de tidningar, i vilka kungörelsen angående bolagsstämmans beslut om ökningen varit införd; samt
3. avskrift av den i 40 § omförmälda uppgiften rörande tilldelningen av nya aktier.

Innehåller ökningsbeslutet bestämmelse om minimateckning, må registrering ej ske, med mindre det tecknade belopp, för vilket tilldelning av aktier skett, uppgår till det i ökningsbeslutet angivna minimibeloppet och full betalning erlagts för nya aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande minimibeloppet. Varder, enligt vad i 165 § 2 mom. sägs, i registret antecknat att den tidigare anteckningen om ökningsbeslutets registrering avföres ur registret, vare aktieteckningen icke vidare bindande, och skall vad å de tecknade aktierna inbetalats återbäras till aktietecknarna jämte fem procent ränta därå.

2 mom. Varda efter anmälan som avses i 1 mom. nya aktier ytterligare till fullo betalda, skall inom sex månader efter inbetalningen antalet sådana

aktier anmälas för registrering. Anmälningen skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter samt innehålla försäkran som i 1 mom. första stycket sägs.

3 mom. Aktiekapitalet skall, så snart registrering skett i anledning av anmälan enligt 1 eller 2 mom., anses ökat med sammanlagda nominella beloppet av det antal nya aktier som anmälts hava till fullo betalats.

4 mom. Om nya aktier förklaras förverkade, skola inom sex månader därefter styrelsen eller verkställande direktör för registrering anmäla antalet förverkade aktier. Med sådan anmälan skall dock anstå, till dess anmälan sker jämlikt 1 mom.

43 §.

Utan hinder av vad i 32—42 §§ finnes stadgat må styrelsen besluta aktiekapitalets ökning under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. I sådant fall skall vad i nämnda paragrafer är föreskrivet äga motsvarande tillämpning, därvid dock skall iakttagas vad nedan är särskilt stadgat.

Sedan styrelsen fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må kungörelse och underrättelse om beslutet samt aktieteckning ske.

Å bolagsstämmans beslut om godkännande av styrelsens ökningsbeslut samt å styrelsens skyldighet att viss tid före stämma hålla handlingar tillgängliga och på stämman framlägga handlingarna skola bestämmelserna i 32 § äga tillämpning.

Vad i 34, 41 och 42 §§ sägs beträffande bolagsstämmas beslut om aktiekapitalets ökning skall tillämpas å bolagsstämmans beslut om godkännande av kapitalökningen.

Innan ökningsbeslutet godkänts av bolagsstämman, må ej de nya aktierna upptagas i aktieboken eller den i 42 § 1 mom. föreskrivna anmälningen för registrering äga rum.

44 §.

1 mom. Finnas i bankaktiebolag, enligt den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen och bolagsstämmans beslut i anledning av bolagets vinst enligt balansräkningen, besparade vinstmedel, som ej avsatts till reservfond, må aktiekapitalet ökas genom överföring av sådana vinstmedel.

I avseende å ökningsbeslutet skall gälla vad i 32 § första stycket är stadgat. Ökningsbeslutet skall ange det belopp varmed aktiekapitalet skall ökas och, där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras. Tillika skall beträffande ökningsbeslutets innehåll gälla vad i 33 § första stycket 7 och andra stycket sägs.

Förslag till ökningsbeslut skall genom styrelsens försorg dels minst en

vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Är stämman ej ordinarie bolagsstämma, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för samma år;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad handling, innehållande dels upplysning, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande, dels ock försäkran, att anledning ej yppats att balansräkningen upprättats i strid mot bestämmelserna i 90 §; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över sistnämnda handling.

Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, vare varje aktieägare berättigad att av de nya aktierna erhålla det antal, som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om rätten att erhålla nya aktier gälla vad i bolagsordningen föreskrives.

2 mom. Beslutet om ökningen skall genom styrelsens försorg kungöras på sätt i 35 § stadgas. Ökningsbeslutet skall därefter av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Vid anmälningen skola fogas dels två avskrifter av protokoll, som förts i ärendet, dels ett exemplar av de tidningar, i vilka beslutet varit infört, dels ock avskrift av den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen eller, där beslutet ej fattats å ordinarie bolagsstämma, av de handlingar, som efter vad i 1 mom. tredje stycket sägs skola hava framlagts å bolagsstämman.

Aktiekapitalet skall, så snart registrering av beslutet skett, anses ökat med det belopp, som enligt beslutet skall överföras till aktiekapitalet.

De nya aktierna skola i aktieboken upptagas i nummerföljd.

Ej må brev å ny aktie utlämnas till aktieägare, innan registrering av beslutet om ökningen skett och aktieägaren företett det eller de aktiebrev, varå rätten att erhålla ny aktie grundas. Genom styrelsens försorg skall sådant aktiebrev förses med påskrift angående uppvisandet. När brev å ny aktie utlämnas, skall ägaren införas i aktieboken.

Om aktiekapitalets nedsättning.

45 §.

I bankbolag, vars aktiekapital kan utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, må aktiekapitalet, såframt förbehåll

därom träffats i den vid bolagets bildande stadfästa bolagsordningen, kunna genom inlösen av därvid utgivna aktier med företrädesrätt nedsättas enligt grunder som stadgas i förbehållet, dock ej under det i bolagsordningen bestämda minimikapitalet.

Sådan nedsättning av aktiekapitalet må även äga rum, där efter bolagets registrering stadfästelse meddelats å ändring av bolagsordningen, varigenom förbehåll som avses i första stycket intages i denna. I dylikt fall må dock nedsättningen ske allenast genom inlösen av aktier med företrädesrätt, utgivna på grund av sådant beslut om ökning av aktiekapitalet, som av bolagsstämman eller, enligt 43 §, av styrelsen fattats, sedan ändringen av bolagsordningen registrerats.

Då enligt de i förbehållet stadgade grunderna blivit bestämt att vissa aktier skola inlösas, skall styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen göra anmälan för registrering av aktiekapitalets nedsättning med motsvarande belopp. Vid anmälan skall fogas, där inlösen beslutats av bolagsstämman, två avskrifter av protokollet i ärendet samt i annat fall i två exemplar en av styrelsen underskriven handling rörande bestämmandet av vilka aktier som skola inlösas. Då registrering skett, skall aktiekapitalet anses nedsatt, och må inlösen ej dessförinnan ske.

När aktie inlöses, skall aktiebrevet genom styrelsens försorg förses med påskrift om inlösandet.

46 §.

1 mom. Beslut om nedsättning av aktiekapitalet i annat fall än i 45 § sägs fattas av bolagsstämman efter vad i 110 och 111 §§ stadgas.

Förslag till nedsättningsbeslut skall genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställts å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senast fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för samma år;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning, vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

Handlägges nedsättningsfrågan å två stämmor, skall vad i andra stycket sägs gälla beträffande båda stämmorna.

Nedsättningsbeslutet skall ange det belopp varmed aktiekapitalet skall

nedsättas och det sätt varpå nedsättningen jämlikt 2 mom. skall genomföras. I beslutet skall ock upptagas föreskrift, att det nedsättningen motsvarande beloppet skall återbetalas till aktieägarna, eller att det skall avsättas till reservfonden, eller att det skall avsättas till en särskild fond att användas enligt beslut av bolagsstämman. Rörande olika delar av nämnda belopp kunna olika sådana föreskrifter meddelas.

Inom fyra månader från det nedsättningsbeslutet fattades eller, om klandertalan därå anställes, från det denna talan genom lagakraftgående dom ogillades, skall nedsättningsbeslutet av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll som förts i ärendet, så ock avskrift av den för nästföregående år fastställda balansräkningen eller, där fastställelse av balansräkningen ej skett i samband med nedsättningsbeslutet, av de i andra stycket 1, 2 och 3 omförmälda handlingarna.

Har anmälan ej inkommit inom föreskriven tid, vare nedsättningsbeslutet förfallet.

2 mom. Nedsättning av aktiekapitalet genomföres genom inlösen av aktier, genom indragning av aktier utan återbetalning eller genom minskning av aktiernas nominella belopp.

Genom styrelsens försorg skall, när aktie inlöses eller nominella beloppet minskas mot återbetalning av aktiekapital, aktiebrevet förses med påskrift därom. Påskrift skall ock, så snart ske kan, verkställas, när aktie indragits eller nominella beloppet minskats utan återbetalning.

47 §.

1 mom. Beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § må, där beslutet icke innefattar föreskrift, att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, ej bringas till verkställighet utan rättens tillstånd.

Rättens tillstånd skall av styrelsen sökas senast inom sex månader efter det nedsättningsbeslutet registrerades. Vid ansökningen skola vara fogade bevis att beslutet blivit registrerat samt avskrift av fastställd balansräkning för nästföregående räkenskapsår, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust. Rätten utfärde kallelse å bolagets borgenärer, med föreläggande för den som vill bestrida ansökningen att sist å viss dag, sedan sex månader förflutit, skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen varde anslagen i rättens kansli sex månader före inställelsedagen samt kungjord i allmänna tidningarna och minst en tidning i orten tre gånger, första gången fem och tredje gången sist två månader innan den dagen inträffar. Styrkes inför rätten, att de borgenärer,

vilka hos rätten bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit aktiekapitalets nedsättning eller att säkerhet, som av rätten godkännes, ställts för deras fordringar, varde ansökningen bifallen.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, utgöra fordringen ej hinder mot bifall till ansökningen, där inför rätten visas att å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Om ansökan, som gjorts inom föreskriven tid, så ock om beslut, som meddelats i anledning av ansökningen, skall genom rättens försorg under rättelse ofördröjligen avsändas till bankinspektionen.

Rättens beslut, varigenom tillstånd till nedsättningens verkställande givits, skall inom sex månader sedan beslutet vunnit laga kraft av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av laga-kraftbevis.

Aktiekapitalet skall anses nedsatt, då rättens beslut om tillstånd blivit registrerat.

2 mom. Sådan nedsättning av aktiekapitalet, som avses i 1 mom., vare, där bolaget försattes i konkurs på ansökan som gjorts inom ett år från det rättens beslut om tillstånd till nedsättningen efter verkställd registrering kungjordes i allmänna tidningarna, utan verkan mot borgenär, som ej samtyckt till nedsättningen eller som vid fordringens tillkomst ej ägde eller, enligt vad i 171 § stadgas, skall anses hava ägt kännedom om rättens beslut, varigenom nedsättning medgivits.

48 §.

Innefattar beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § föreskrift att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, skall aktiekapitalet anses nedsatt, då beslutet om nedsättningen blivit registrerat. I sådant fall må vinstutdelning till aktieägare icke äga rum, förrän rättens tillstånd därtill erhållits eller aktiekapitalet enligt verkställd registrering är ökat med ett mot nedsättningen svarande belopp.

Ansökan om rättens tillstånd till sådan vinstutdelning skall göras av styrelsen. Vid ansökningen skall fogas bevis att beslutet om nedsättningen blivit registrerat. Rätten utfärde kallelse å bolagets borgenärer, med föreläggande för den, som vill bestrida ansökningen, att sist å viss dag, sedan tre månader förflutit, skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen varde anslagen i rättens kansli tre månader före inställedagen samt kungjord i

allmänna tidningarna och minst en tidning i orten tre gånger, första gången två månader och tredje gången sist en månad innan den dagen inträffar. Bestrids ej ansökningen eller styrkes inför rätten, att de borge-närer, vilka hos rätten bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit vinstutdelning eller att säkerhet, som av rätten godkännes, ställts för deras fordringar, skall rätten lämna tillstånd att utan hinder av nedsättningen vinstutdelning därefter må äga rum.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag; utgöre fordringen ej hinder mot bifall till ansökningen om tillstånd till vinstutdelning till aktieägarna, men skall, där vinstutdelning äger rum innan aktiekapitalet enligt verkställd registrering ökats med ett mot nedsättningen svarande belopp, skyldighet åvila bolaget att erlægga betalning för så stor del av stiftelsens fordran vid tiden för nedsättningsbeslutet som vinstutdelningen motsvarar av aktiekapitalet efter nedsättningen. Sådan skyldighet upphöre när å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Rättens beslut, varigenom tillstånd till vinstutdelning givits, skall sedan det vunnit laga kraft, av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

49 §.

Egen aktie må bankaktiebolag ej förvärva i annan ordning än i 45 eller 47 § sägs eller mottaga såsom pant. Avtal, som träffats i strid mot förbud varom nu sagts, vare ogillt.

Om reservfond så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom.

50 §.

Av bankaktiebolags årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst femton procent avsättas till reservfond. Vid beräkning av det belopp, som sålunda minst skall avsättas, må ej från årsvinsten avdragas den andel däri, som kan hava tillerkänts styrelseledamot eller annan såsom arvode (tantiem). Sedan fonden uppgått till ett belopp motsvarande femtio procent av aktiekapitalet, må vidare avsättning till fonden upphöra; nedgår fonden under det sålunda stadgade beloppet, skall avsättning därtill ånyo vidtaga.

Till reservfonden skall alltid läggas vad på grund av aktieteckning må

hava erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet, så ock, där aktie förklarats förverkad, vad dessförinnan blivit inbetalt å aktien.

Nedsättning av reservfonden må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å bolagets verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

51 §.

1 mom. Ej må till aktieägarna annorledes än i följd av aktiekapitalets nedsättning efter ty i 45 och 47 §§ sägs utbetalas annat än den vinst, som förefinnes enligt fastställd balansräkning för sista räkenskapsåret, i den mån vinsten icke skall avsättas till reservfond. Angående förbud mot vinstutdelning är för visst fall stadgat i 48 §.

2 mom. Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid mot vad i 1 mom. eller 48 § stadgats eller mot bestämmelse i bolagsordningen, vare de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära denna jämte fem procent ränta därå.

Samma lag vare, om utdelning skett av vinst som utvisats av fastställd balansräkning till följd därav att balansräkningen upprättats i strid mot bestämmelser som avses i 90 och 91 §§; dock må utdelningen ej återkrävas från den, som vid dess uppbärande varken insåg eller bort inse balansräkningens oriktighet.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare de, som medverkat till beslutet om vinstutdelning eller verkställande av detta eller till upprättandet eller fastställandet av oriktig balansräkning, ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 174, 177 och 178 §§ stadgade grunderna.

3 mom. Sker nedsättning av aktiekapitalet medelst inlösen av aktier i strid mot förbehåll som i 45 § sägs eller mot bestämmelserna i nämnda paragraf, eller äger nedsättning av aktiekapitalet rum i förening med återbetalning till aktieägarna enligt 47 § utan iakttagande av vad där i 1 mom. är föreskrivet, skall vad i 2 mom. första och tredje styckena här ovan är stadgat om återbäringsskyldighet och om ansvarighet för brist vid återbäringen äga motsvarande tillämpning.

52 §.

Det tillkommer bolagsstämma att i enlighet med bolagsordningens föreskrifter besluta, huruvida och i vad mån utdelning skall ske av den vinst som enligt 51 § må utbetalas till aktieägarna.

Bolagsstämma må ej besluta om användande av bolagets vinstmedel

eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål, som uppenbarligen är främmande för föremålet för bolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte. Dock äge bolagsstämman använda tillgångar till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt.

Bolagsstämman må ej heller, med mindre annat följer av vad i denna lag eller bolagsordningen är stadgat, besluta om sådan användning av bolagets tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare.

Om rörelsen.

53 §.

Med den inskränkning nedan sägs må bankaktiebolag, jämte in- och utlåning av penningar, idka annan verksamhet som därmed står i samband.

Om rätt för bankbolag att idka fondkommissionsrörelse är särskilt stadgat.

54 §.

Bankaktiebolag må för egen räkning driva handel allenast med guld samt in- och utländskt mynt, växlar, checkar, anvisningar ävensom obligationer och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, utom sådana som medföra rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare (*förlagsbevis*). Egendom, varmed bolag ej må driva handel för egen räkning, äger bolag ej heller förvärva, där ej nedan i denna paragraf annorlunda stadgas.

Bankbolag må förvärva:

dels fastighet, avsedd för bankens inrymmande, och bostadsrätt till lägenhet för sådant ändamål, aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta dylik fastighet och vars aktiekapital uppgår till minst en tredjedel av fastighetens bokförda värde, samt förlagsbevis, utfärdat av bolag, som nu nämnts;

dels inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som bankbolaget äger;

dels ock, såframt tillstånd därtill lämnas av Konungen, aktie i annat svenskt bankbolag, i utländskt bankföretag eller i svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, ävensom förlagsbevis, utfärdat av bolag eller företag som nu nämnts.

Till skyddande av fordran må bankaktiebolag å offentlig auktion eller fondbörs inköpa egendom, som är för fordringen utmätt eller pantsatt, så ock såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom, där uppenbart är att bolaget eljest skulle lida avsevärd förlust, dock icke i någotdera fallet egen aktie. Om sålunda inköpt eller övertagen egendom utgöres av fastighet, gruva, fabrik eller annan liknande anläggning eller fartyg, må bankbolag i utbyte mot sådan egendom jämte tillhörande lös egendom förvärva aktie i bolag, som bildas för förvaltning av ifrågavarande egendom eller för fortsättande av en därmed bedriven verksamhet, eller förlagsbevis, utfärdat av sådant bolag. Bankbolag må ock förvärva aktie i bolag, vari bankbolaget på grund av bestämmelserna i detta stycke förut förvärvat aktie, där uppenbar fara är, att bankbolaget eljest skulle lida förlust.

Har bankbolag på grund av vad i första stycket stadgats förvärvat aktie i bolag eller av aktiebolag utfärdat förlagsbevis, må bankbolaget, om aktiebolaget överlåter sina tillgångar å annat aktiebolag, utbyta aktie eller förlagsbevis, som sålunda förvärvats, mot aktie i det andra aktiebolaget eller förlagsbevis utfärdat av detta bolag.

Egendom, som bankbolag förvärvat med stöd av bestämmelserna i denna paragraf, skall åter avyttras, så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för bolaget.

Angående förvärv enligt denna paragraf skall anmälan ofördröjligen göras hos bankinspektionen.

56 §.

Bankaktiebolag må icke bevilja kredit, utan att säkerhet som av bolaget prövas betryggande ställes antingen i fast eller lös egendom eller ock i fordringsrätt jämväl mot annan än den, åt vilken krediten beviljas. Utan hinder av vad sålunda stadgas må dock

1. stat, kommun eller annan därmed jämförlig samfällighet ävensom allmän kassa eller inrättning, vars reglemente blivit av Konungen fastställt, så ock bankbolag eller utländskt bankföretag kunna erhålla kredit utan särskild säkerhet;

2. kortvarig kredit kunna utan särskild säkerhet beviljas affärsidkare i och för hans rörelse, därest med hänsyn till omständigheterna trygghet för förbindelsens fullgörande ändock kan anses föreligga;

3. av vederhäftig person dragen växel, betalbar å annan ort, kunna diskonteras, ehuru accept å densamma ej erhållits; samt

4. kredit utan särskild säkerhet till ett belopp i varje särskilt fall av

högst femtiotusen kronor och sammanlagt högst en tiondel av bankbolagets eget kapital lämnas idkare av hantverk eller småindustri.

57 §.

Bankbolag må icke bevilja kredit till verkställande direktör eller ställföreträdare för verkställande direktör eller till befattningshavare, åt vilken uppdragits att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden, eller till revisor eller revisorssuppleant, ej heller till den som är gift med sådan person; och vare samma lag beträffande bolag, förening eller annan sammanslutning, däri person som nyss sagts i egenkap av delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse. Utan hinder av vad sålunda stadgats må dock kredit beviljas mot säkerhet av värdehandling, vari omyndigs medel må utan överförmyndares samtycke anbringas, samt utan dylik säkerhet åt sammanslutning som nyss nämnts genom diskontering av växlar grundade å verkliga handelsaffärer.

Bankbolag må ej vid beviljande av kredit såsom säkerhet godtaga borgen av eller fordringsbevis utfärdad av person eller sammanslutning som i första stycket sägs. Ej heller må kredit beviljas mot växel, varå person eller sammanslutning som nu sagts är acceptant, trassent eller endossent, dock med undantag för växel, som är grundad å verklig handelsaffär och för vilken betalningsskyldighet åligger sådan sammanslutning.

Till den som utan att vara befattningshavare, varom i första stycket sägs, är ledamot av bankbolagets styrelse eller till sammanslutning, vari sådan styrelseledamot såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse, må kredit icke beviljas utan mot pant, som prövas i och för sig innebära fullgod säkerhet, eller genom diskontering av växlar, vilka äro grundade å verkliga handelsaffärer.

58 §.

I fråga om kredit mot pant av aktier skall bankaktiebolag särskilt iakttaga

att vid kreditens meddelande förefinnes en med hänsyn till de pantsatta aktiernas beskaffenhet och omständigheterna i övrigt skäligen marginal mellan aktiernas marknadsvärde och kreditbeloppet; samt

att kreditbeloppet såvitt möjligt icke vid någon tidpunkt under kreditens fortbestånd överstiger aktiernas marknadsvärde.

Kredit mot pant av aktie i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse, må lämnas allenast där bolagets aktier inregistrerats vid fondbörs inom riket och därstädes dagligen uppropas.

Vad nu stadgats om kredit mot pant av aktier skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kredit mot pant av förlagsbevis.

Föreskriften i 49 § angående förbud för bankbolag att som pant mottaga egen aktie gälle ock i fråga om förlagsbevis som bolaget utställt.

59 §.

Vad i 56—58 §§ stadgats angående kredit skall äga motsvarande tillämpning i fråga om garantiförpliktelse, som bankaktiebolaget ikläder sig.

60 §.

Bankaktiebolag vare pliktigt ägna särskild uppmärksamhet däråt, att icke åt samma eller med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap förbundna kredittagare eller mot säkerhet av aktier i samma eller i dylik gemenskap förbundna aktiebolag beviljas kredit i sådan omfattning, att därav kan uppkomma fara för bankbolagets säkerhet.

Såsom kredit skall även anses borgen och annan garantiförpliktelse till bankbolaget ävensom av bolaget ingången garantiförpliktelse för kredittagaren.

61 §.

Bankaktiebolag äger mottaga inlåning med *dels* ett belopp motsvarande summan av

- a) bolagets inneliggande kassa;
- b) vad för bolagets räkning inestår hos Sveriges riksbank eller riksgäldskontoret eller å postgiro eller hos annat inländskt bankbolag med lyftningsrätt vid anfordran eller efter en dags uppsägning;
- c) bolaget tillhöriga, å inländsk bank dragna checkar samt av sådan bank utställda egna växlar, betalbara vid anfordran;
- d) marknadsvärdet, dock högst nominella värdet, å bolaget tillhöriga av svenska staten utfärdade skattkammarväxlar, samt å sådana bolaget tillhöriga obligationer, vilka utfärdats av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa, under förutsättning att obligationernas återstående löptid icke överstiger fem år;
- e) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet å andra bolaget tillhöriga inhemska obligationer av fullgod beskaffenhet, under förutsättning likadeles att obligationernas återstående löptid icke överstiger fem år; samt
- f) intill ett sammanlagt belopp motsvarande högst tre gånger bolagets eget kapital och högst etthundra miljoner kronor, fordringar för vilka säkerheten utgöres av inteckning inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet uti annan i stad, köping eller municipalsamhälle belägen fastighet än industrifastighet eller uti jordbruksfastighet å landet, därvid

i taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, vilken ej är försedd med för jordbrukets bedrivande nödiga åbyggnader, icke må inräknas värdet av växande skog;

dels ock ett belopp motsvarande, om bolagets eget kapital icke överstiger fem miljoner kronor, fem gånger det egna kapitalet samt, om bolagets eget kapital är större än nyss sagts, tjugufem miljoner kronor ökat med tio gånger skillnaden mellan bolagets eget kapital och fem miljoner kronor.

Med eget kapital likställs, intill ett belopp motsvarande högst hälften av bankbolags aktiekapital, nominella värdet å sådana av bolaget utställda förlagsbevis, för vilka betalning kan av långivaren krävas tidigast efter fem år.

Såsom inlåning anses *dels* bankbolagets samtliga skuldförbindelser utom förlagsbevis och vad som må vara outtaget av krediter i räkning, som bolaget beviljat, *dels* beloppet av de garantiförbindelser, som bolaget iklätt sig, i den mån dessa förpliktelser icke täckas av hos bolaget insatta, till bolaget pantförskrivna medel.

62 §.

Bankaktiebolag vare skyldigt att hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv, bestående av tillgångar som kunna med lätthet förvandlas i penningar.

Kassareserven skall jämte den inneliggande kassan motsvara ett belopp, uppgående till minst summan av *dels* tre procent av bankbolagets samtliga förbindelser utom garantiförbindelser samt obligationer eller därmed jämförliga förbindelser, *dels* tjugu procent av de förbindelser, som det åligger bolaget att fullgöra vid anfordran eller efter uppsägning inom kortare tid än en månad, garantiförbindelser och medel innestående å sparkasseräkning dock undantagna.

Nedgår kassareserv under vad nu är sagt, skall den, så snart det kan ske, åter uppbringas till föreskrivet belopp.

Pantsatt sådan tillgång, som i första stycket sägs, må icke inräknas i kassareserven; dock att, där tillgången utgör säkerhet för avtalad kredit, som ej av bankbolaget tillfullo begagnats, den må beräknas till det belopp, som bolaget enligt avtalet är berättigat att vid anfordran ytterligare utbetomma.

63 §.

Ej må bankaktiebolag vid avtal om kredit eller eljest i sin rörelse förbehålla sig andel i vinst på affär, som bolaget självt icke äger avsluta.

Ej heller annorledes må bankbolag, där ej fråga är om utdelning å aktier eller vad bolaget såsom ägare av aktier eljest kan tillkomma, beredas andel i vinst på verksamhet, som bolaget självt icke äger bedriva.

Vid beviljande av kredit må bankaktiebolag icke göra förbehåll därom, att kreditbeloppet eller del därav skall insättas hos bolaget för längre tid än sex månader eller på längre tids uppsägning än sex månader.

65 §.

Bankaktiebolag må ej utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser.

Vad sålunda stadgats skall dock ej gälla av bankbolaget utställda räntebärande förlagsbevis lydande å minst ettusen kronor, under förutsättning tilllika att förlagsbevisen äro ställda att återbetalas tidigast fem år efter bevisens utgivande.

66 §.

Insättas penningar hos bankaktiebolag för att där innestå viss tid, mot eller utan ränta, skall bevis, som bolaget därom utfärdar, ställas till viss man och innehålla, att överlåtelse må ske endast till viss man samt att överlåtelsen bör till nye ägarens säkerhet anmälas hos bolaget.

En och samma insättares tillgodohavande på så kallad sparkasseräkning eller därmed likartad räkning må icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver åtta tusen kronor. Då, efter vad i 69 § stadgas, för samma person utfärdats flera motböcker, skall dock vad nyss är sagt gälla i fråga om tillgodohavandet enligt varje särskild motbok.

Bankbolag må icke ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en vecka, efter uppsägning återbetala å sparkasseräkning insatta medel; styrelsen dock obetaget att, då sådant prövas kunna ske utan olägenhet, i särskilda fall medgiva utbetalning utan avvaktan på uppsägningstidens utgång. Insättning å sparkasseräkning antecknas i motbok som utlämnas till räkningshavaren. Då medel å sådan räkning lyftas, skall anteckning därom göras i motboken. Ej må bolaget träffa förbehåll, som skulle medföra att betalning till annan än rätt innehavare av motboken kunde åberopas av bolaget.

I fråga om efterlysning och dödande av förkommen motbok gälle vad därom är särskilt stadgat.

67 §.

Bankaktiebolag äger icke utan Konungens tillstånd öppna avdelningskontor å ort, där bolaget förut ej driver verksamhet. Vill bankbolag öppna

nytt kontor å ort, där rörelse jämlikt Konungens tillstånd förut bedrives, skall medgivande av bankinspektionen inhämtas.

Tillstånd som här avses må meddelas när verksamheten finnes kunna vara till nytta för det allmänna.

68 §.

Å ort, där bankaktiebolag icke är berättigat att utöva verksamhet vid kontor, må bolaget icke idka in- eller utlåning genom ombud eller eljest hava ombud för främjande av sin in- eller utlåning.

Vad sålunda stadgats gälle dock icke beträffande samarbete, som må kunna anordnas emellan bankbolag och kreditkassa som avses i förordningen den 5 juni 1942 om jordbrukets kreditkassor, ej heller i fall, då det ombud som anlitas är ett annat bankbolag.

69 §.

Omyndig må utan särskild tillåtelse av förmyndaren förfoga över medel, som den omyndige, efter det han fyllt sexton år, själv insatt hos bankaktiebolag. Sådana medel må ej av bolaget utbetalas till förmyndaren utan den omyndiges samtycke. Har förmyndaren erhållit överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och därom hos bolaget företett bevis, äge den omyndige ej längre förfoga över medlen. I fall varom nu är sagt skall anteckning, att den omyndige ej äger förfoga över innestående medel, verkställas å bevis eller i motbok, som av bolaget utlämnats, när beviset eller motboken företes hos bolaget.

I fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man efter vad i föräldrabalken är stadgat, må, utom såvitt angår ränta som innestått kortare tid än ett år, uttag utan överförmyndarens tillstånd göras allenast såframt förbehåll därom skett enligt 15 kap. 9 § andra stycket nämnda balk. Överförmyndaren äge när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Har sådant förordnande meddelats, skall anteckning därom verkställas å bevis, som utfärdats om insättningen, eller i motbok som utlämnats av bankbolaget. Överförmyndare, förmyndare och god man äga på begäran erhålla bevis angående beloppet av de medel, som insätts eller innestå, så ock, om meddelat tillstånd icke blivit använt, intyg därom.

Utän hinder därav, att motbok rörande insättning å sparkasseräkning eller därmed likartad räkning förut utfärdats, må ny motbok utfärdas för den, till vilkens förmån medel insätts med förbehåll som i andra stycket avses, så ock för omyndig, som fyllt sexton år, för vilken utfärdats motbok å medel, varöver den omyndige ej äger själv förfoga. Innestå medel, som förvaltas av förmyndare eller god man, å motbok med sådant förbehåll, må annan motbok utfärdas för insättning av medel utan förbehåll.

Om styrelse och firmateckning.

70 §.

För bankaktiebolag skall finnas en styrelse bestående av minst fem högst femton ledamöter.

Styrelsen skall förvalta bankbolagets angelägenheter i enlighet med vad i denna lag är stadgat.

71 §.

Styrelseledamöterna skola vara myndiga här i riket bosatta svenska medborgare.

Av styrelseledamöterna må icke flera än en för varje påbörjat femtal vara befattningshavare i banken.

72 §.

Styrelsen väljes å bolagsstämma; dock må enligt bestämmelse, som inlagts i bolagsordningen, en eller flera av ledamöterna kunna tillsättas i annan ordning.

Styrelseledamot skall utses för tid intill dess ordinarie stämma hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet. Ändå att den tid, för vilken styrelseledamot blivit utsedd, ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Styrelseledamot äge ock rätt att avgå före utgången av nämnda tid. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen, så ock, där styrelseledamot ej är vald å bolagsstämma, hos den som tillsatt honom.

Om styrelseledamot, som är vald å bolagsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara styrelseledamot uppkommer enligt 71 § och suppleant ej finnes, åligger det övriga styrelseledamöter att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot för återstående mandattid. Meddelas icke annan föreskrift i bolagsordningen, må dock med valet anstå till nästa ordinarie bolagsstämma, såframt styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter samt antalet ej understiger fem.

73 §.

Styrelsen skall inom sig utse verkställande direktör att under styrelsens inseende leda verksamheten. Där förhållandena så påkalla, må flera verkställande direktörer utses. Styrelsen skall jämväl förordna styrelseledamot eller styrelsesuppleant att vara ställföreträdare för verkställande direktör.

Styrelsen må uppdraga åt annan än verkställande direktör att ensam eller i förening med annan avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning.

Angående den befogenhet i olika avseenden, som skall tillkomma verkställande direktör eller person som avses i andra stycket, åligger det styrelsen att meddela föreskrifter i en för ett år i sänder fastställd instruktion. Avser uppdraget beviljande av kredit, skola grunderna för kreditgivningen fastställas. Ha flera verkställande direktörer utsetts, skall instruktionen angiva huru ledningen av bankens verksamhet skall mellan dem fördelas. Styrelsen skall, så snart ske kan, till bankinspektionen insända avskrift av instruktionen ävensom, där ändringar vidtagas i densamma, meddela inspektionen därom.

Utan hinder av uppdrag som i denna paragraf sägs äger styrelsen själv avgöra ärende av varje slag. Uppdrag må när som helst återkallas eller inskränkas.

Styrelsen må icke åt enskild styrelseledamot eller annan uppdraga att avgöra ärende, som avser:

1. inrättande eller indragning av avdelningskontor eller övertagande av annan bankrörelse;

2. förvärv eller avyttring av fastighet, avsedd för bankens inrymmande;

3. beviljande av kredit till person vilken, utan att vara sådan befattningshavare som i 57 § första stycket sägs, är ledamot av bankaktiebolagets styrelse eller av den särskilda styrelse, som kan finnas inrättad vid avdelningskontor, eller till bolag, förening eller annan sammanslutning, vari sådan person är styrelseledamot eller såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse, eller vari befattningshavare, som omförmäles i 57 § första stycket, är styrelseledamot; styrelsen dock obetaget att för person eller sammanslutning som nu nämnts, fastställa vissa gränser, inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit må beviljas vederbörande i och för en av honom idkad rörelse;

4. förvärv av aktie eller förlagsbevis i andra fall än då fråga är om aktie eller förlagsbevis, som är för bankbolagets fordran utmätt eller pantsatt;

5. fastställande av allmänna räntesatser för in- och utlåning; dock att beslut, där så påkallas av allmän ränteförändring, må utan styrelsens hörande meddelas för tiden intill nästkommande styrelsesammanträde;

6. antagande eller entledigande av ordinarie befattningshavare.

I denna paragraf meddelade bestämmelser angående kredit skola gälla även i fråga om garantiförpliktelse som bankbolag ikläder sig.

74 §.

Direktör eller tjänsteman vid bankaktiebolags huvud- eller avdelningskontor, åt vilken uppdragits att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden, må icke vara ledamot av styrelsen i bolag, vars huvudsakliga verksamhet består i att förvalta eller driva han-

del med aktier eller som idkar emissionsrörelse. I styrelsen för annat bolag må han icke vara ledamot, med mindre bankbolagets styrelse genom beslut, som biträdes av minst två tredjedelar av samtliga ledamöter, i varje särskilt fall därtill lämnar tillstånd. Den för vilken tillstånd ifrågasättes må icke deltaga i beslutet. Kallelse till styrelsesammanträde, då prövning av fråga om tillstånd äger rum, skall innehålla uppgift att sådan fråga förekommer vid sammanträdet.

75 §.

Vad i denna lag är stadgat om styrelseledamot och verkställande direktör skall i tillämpliga delar gälla beträffande styrelsesuppleant och ställföreträdare för verkställande direktör.

I bolagsordningen må närmare bestämmelser upptagas om de förutsättningar, under vilka suppleant eller verkställande direktörs ställföreträdare äger inträda i tjänstgöring, så ock, där flera suppleanter eller ställföreträdare finnas, om ordningen för deras inträde. Sådana bestämmelser må jämväl meddelas av den som utsett suppleanten. Bestämmelse som i detta stycke sägs må ej registreras.

76 §.

Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande. Har bolagsstämman ej utsett ordförande eller skall, där en eller flera ledamöter tillsätts i annan ordning än genom val å bolagsstämman, sådan ledamot ej enligt bolagsordningen tillika vara styrelsens ordförande, välje styrelsen ordförande. Vid lika röstetal skall valet avgöras genom lottning.

Verkställande direktör eller annan befattningshavare i banken må icke vara ordförande.

77 §.

Det åligger ordföranden att tillse att sammanträden hållas så ofta bolagsordningen föreskriver och eljest då så erfordras. Framställer styrelseledamot begäran om sammankallande av styrelsen, skall hans begäran efterkommas.

Vid styrelsens sammanträden skola föras protokoll, vilka skola till riktigheten bestyrkas av ordföranden och den ledamot styrelsen därtill utses. Protokollen skola föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

78 §.

Styrelsen är beslutför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för

beslutförhet högre antal föreskrivits i bolagsordningen. Ärende må dock icke företagas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling.

Såsom styrelsens beslut gälle, där föreskrift om särskild röstpluralitet ej givits i bolagsordningen, den mening, om vilken vid sammanträde de flesta röstande förena sig, och vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden. Är styrelsen icke fulltalig, må beslut anses föreligga allenast där av de tillstädesvarande ett antal överstigande en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig.

79 §.

Ledamot av styrelsen må ej handlägga fråga rörande avtal mellan honom och bankaktiebolaget eller sådan fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, i vilken han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets. Ej heller må han deltaga i beslut angående avtal mellan bolaget och tredje man, som han ensam eller jämte annan äger företräda. Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolaget, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

80 §.

Styrelsen äger, i den mån annat icke följer av vad i denna lag är stadgat, att ej mindre handla å bankaktiebolagets vägnar i förhållande till tredje man än även företräda bolaget inför domstolar och andra myndigheter. Samma behörighet tillkommer ock dem som efter vad i 81 § sägs äga teckna bolagets firma.

81 §.

1 mom. Bankaktiebolags firma skall tecknas av minst två personer i förening.

2 mom. Bemyndigande för styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna bankbolagets firma må meddelas av styrelsen. Styrelsen äge ock bemyndiga annan än nu sagts att teckna bolagets firma, om tillåtelse därtill givits i bolagsordningen eller av bolagsstämman; dock må i dylikt fall bemyndigande ej lämnas den som är omyndig eller den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

Styrelsen må föreskriva att firmatecknare vid firmateckning bör underskriva sitt namn endast såsom kontrasignant. Dylik firmatecknare äge teckna bankbolagets firma endast tillsammans med firmatecknare, som

ej är kontrasignant. Föreskrives annan inskränkning i rätten att teckna bolagets firma än nu sägs, må den ej registreras.

Bemyndigande att teckna bankbolagets firma må när som helst av styrelsen återkallas.

82 §.

Styrelsen eller annan, som jämlikt 80 § är ställföreträdare för bankaktiebolaget, må ej förfoga över dess tillgångar eller ikläda det förpliktelser eller eljest vidtaga åtgärd i strid mot vad i 52 § andra stycket första punkten och tredje stycket är stadgat beträffande bolagsstämma. Styrelsen äger dock till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till bolagets ställning är av ringa betydelse.

83 §.

I förhållande till bankaktiebolaget åligger det styrelsen och annan ställföreträdare för bolaget så ock personer, som innehava befogenhet att avgöra på styrelsen ankommande ärenden, att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som meddelas i bolagsordningen eller av bolagsstämman. Annan än styrelsen vare ock skyldig att ställa sig till efterrättelse föreskrift, som meddelas av styrelsen. Dock må icke efterkommas föreskrift, där den finnes såsom stridande mot denna lag eller bolagsordningen ej vara gällande, icke heller föreskrift av bolagsstämma om sådan åtgärd avseende förvaltningen av bolagets angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av bolagets intressen.

Den som enligt 79 § icke må för bankbolaget handlägga fråga om avtal äge ej heller befogenhet att utan särskilt uppdrag av styrelsen företräda bolaget i avseende å avtalet.

84 §.

Har styrelsen eller annan företagit rättshandling å bankaktiebolagets vägnar men därvid handlat i strid mot vad i 82 § är stadgat eller mot föreskrift, som avses i 83 §, eller eljest överskridit sin befogenhet, vare rätts handlingen ej gällande mot bolaget, såframt tredje man insåg eller bort inse att sådant överskridande förelåg.

Har styrelsesuppleant utövat styrelseledamots befogenhet, vare det förhållandet, att förutsättning för hans inträde i styrelseledamots ställe saknades, utan verkan gentemot tredje man, där denne ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

85 §.

Skriftlig handling, som utfärdats för bankaktiebolag, bör underteck-

nas med bolagets firma, och skola de, som teckna firman, därvid underskriva sina namn.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för bankbolaget utfärdat handling utan firmateckning och framgår icke av dess innehåll, att den utfärdats å bolagets vägnar, svare de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget, samt den till vilken handlingen ställts, av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

86 §.

Angående behörighet för styrelseledamot, så ock för den, som eljest myndigats teckna bankaktiebolagets firma, att mottaga delgivning i rättegång mot bolaget är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas bolaget.

Vill styrelsen kära till bankbolaget, skall styrelsen kalla aktieägarna till bolagsstämma för val av ställföreträdare att föra bolagets talan i tvisten. Stämning delgives genom att föredragas å stämman.

87 §.

Sker ändring i avseende å de till styrelseledamöter eller styrelsesuppleanter utsedda personerna eller i fråga om rätten att teckna bankaktiebolagets firma eller ändras bolagets postadress, skall styrelsen eller verkställande direktör därom ofördröjligen göra anmälan för registrering. Å denna anmälan skall vad i 22 § andra, tredje och femte styckena sägs äga motsvarande tillämpning. Vid anmälan, som ej avser allenast ändring av bolagets postadress, skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling som bestyrker anmälingen.

Rätt att göra anmälan enligt första stycket tillkommer den som beröres av anmälingen.

Om styrelsens årsredovisning.

88 §.

Det åligger styrelsen att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bankaktiebolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning, avseende bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång,

vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrivna av samtliga styrelseledamöter.

Har beträffande redovisningshandling avvikande mening antecknats till styrelsens protokoll, skall yttrandet fogas till redovisningshandlingens.

Minst en månad före ordinarie bolagsstämma skall styrelsen till revisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret.

89 §.

Räkenskapsår för bankaktiebolag skall vara helt år, dock må räkenskapsår vid rörelsens början ävensom vid omläggning av räkenskapsår avse del av år eller utsträckas att omfatta högst aderton månader.

90 §.

Jämte vad i bokföringslagen är stadgat skola i avseende å bankaktiebolags inventarium, balansräkning samt vinst- och förlusträkning gälla följande bestämmelser.

1 mom. Tillgångarna må, såframt ej nedan annorlunda stadgas, icke upptagas vare sig över verkliga värdet eller till högre belopp än det vartill kostnaderna för deras anskaffning uppgått.

2 mom. Andra tillgångar än sådana som äro avsedda till stadigvarande bruk för bankbolaget, må upptagas till högre belopp än som motsvarar kostnaderna för deras anskaffning, dock ej över verkliga värdet, såframt upplysning om förhållandet lämnas i förvaltningsberättelsen.

3 mom. Hava under räkenskapsåret kostnader nedlagts för förbättring å tillgång avsedd till stadigvarande bruk för bankbolaget eller hava sådana kostnader balanserats från tidigare räkenskapsår, må de inräknas i anskaffningskostnaderna.

Tillgång varom nu sagts må ej eljest upptagas till högre belopp än det vartill den var uppförd i närmast föregående balansräkning. Dock må tillgång, vilken måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande nämnda belopp, upptagas till högst detta värde, såframt bankinspektionen medgivit uppskrivningen. I fråga om fast egendom må ej i något fall uppskrivning ske över senast fastställda taxeringsvärdet.

4 mom. Osäkra fordringar skola upptagas högst till det belopp varmed de beräknas komma att inflyta. Värdelösa fordringar må icke upptagas såsom tillgång.

5 mom. Kostnader för bolagsbildningen eller för ökning av aktiekapitalet, så ock förvaltningskostnader må icke upptagas såsom tillgång.

91 §.

1 mom. I balansräkningen skola tillgångar och skulder fördelas i poster på sätt som må anses påkallat med hänsyn till verksamhetens art och allmänna bokföringsgrunder.

2 mom. Fond må ej redovisas under benämningen pensionsfond eller understödsfond eller under annan benämning, som utmärker att fonden bildats för tryggande av pension eller eljest för anställdas eller deras anhörigas välfärd. Har efter vad i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser är stadgat sådan stiftelse bildats, skall skuld på grund av överföring av medel från bolaget till stiftelsen redovisas i särskild post med upptagande av stiftelsens benämning, därvid skuld på grund av överföring som beslutats vid balansräkningens fastställande, skuld för ränta för det år balansräkningen avser, i den mån den ej avräknats mot utgifter, och skuld på grund av tidigare överföringar skola angivas för sig.

3 mom. Inom linjen skall anmärkas sammanlagda beloppet av bankaktiebolagets borgens- och övriga ansvarsförbindelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna. Tillika skall inom linjen upptagas av bolaget ställda panters sammanlagda bokförda värde.

Inom linjen skall ock angivas sammanlagda beloppet för år av pensioner, utgående på grund av förpliktelser, vilka ej upptagits såsom skuld i balansräkningen eller motsvaras av där upptagen skuld till pensionsstiftelse. Pensionsförpliktelser, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld, må ej redovisas inom linjen.

92 §.

Vinst- och förlusträkning skall så uppställas att en tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit. Därvid skall iakttagas, att intäkter och kostnader fördelas i lämpliga poster.

93 §.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bankaktiebolaget, upplysning lämnas om sådana för bedömningen av bolagets ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för bolaget, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

I förvaltningsberättelsen skall uppgivas medelantalet under räkenskapsåret i bankbolagets tjänst anställda personer. I den mån motsvarande uppgifter ej lämnas i vinst- och förlusträkningen, skall ock i särskilda poster upptagas sammanlagda beloppet av utbetalda löner och ersättningar un-

der räkenskapsåret dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels ock till övriga befattningshavare i bolaget.

Har uppskrivning av tillgång, avsedd till stadigvarande bruk för bolaget, verkställt för räkenskapsåret, skall redogörelse lämnas för grunden till uppskrivningen, för det belopp varmed uppskrivning skett och för användningen av beloppet. Att i förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning, därest andra tillgångar upptagits till högre belopp än kostnaderna för deras anskaffning, stadgas i 90 § 2 mom.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag i anledning av bankbolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

Om revision.

94 §.

Styrelsens förvaltning samt bankaktiebolagets räkenskaper skola granskas av minst två å bolagsstämma valda revisorer.

Då revisorer väljas, skola lika många suppleanter utses.

Angående revisor som förordnas av bankinspektionen stadgas i 148 §.

95 §.

Revisorer och revisorssuppleanter skola årligen utses för tid intill dess nästa ordinarie stämma hållits. Revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den som tillsatt honom.

Den, som utsetts till revisor eller revisorssuppleant, skall därom ofördröjligen underrättas.

96 §.

1 mom. Revisor skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare. Samtliga revisorer skola vara med det ekonomiska livet väl förtrogna personer.

Minst en av de å bolagsstämma valda revisorerna skall vara av handelskammare i riket auktoriserad revisor.

Till revisor må ej utses den, som är befattningshavare i bankaktiebolaget eller eljest intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till annan befattningshavare i ledande ställning i bolaget, ej heller styrelseledamots eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svågerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

2 mom. Hava revisorer ej utsetts till antal som i denna lag och bolags-

ordningen är föreskrivet eller hava revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelse i 1 mom., åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen om förhållandet göra anmälan till bankinspektionen. Anmälan må göras även av aktieägare eller borgenär.

3 mom. Vad i denna paragraf stadgats om revisor skall äga motsvarande tillämpning å revisorssuppleant.

97 §.

Revisorerna skola inom sig utse en ordförande att leda revisionen. Revisorerna skola sammanträda så ofta de finna nödigt. Det åligger ordföranden att kalla till sammanträde.

Vid revisorernas sammanträden skola föras protokoll.

98 §.

Det åligger revisorerna vid fullgörandet av sitt uppdrag att granska bankaktiebolagets böcker och andra räkenskaper; att taga del av styrelsens och bolagsstämmans protokoll samt av de föreskrifter rörande bolagets kreditgivning, som utfärdats av styrelsen eller bolagets direktörer;

att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av bolagets kassa och övriga tillgångar;

att tillse huruvida bolagets organisation av och kontroll över bokföringen och medelsförvaltningen är tillfredsställande; samt

att, sedan de redovisningshandlingar som i 88 § omförmälas avgivits för bolaget, granska nämnda redovisningshandlingar.

Minst en gång varje halvår skola revisorerna:

granska större krediter och andra större placeringar av bankbolagets medel;

granska av styrelsen vidtagna åtgärder i fråga om förvaltning och avyttring av jämlikt 55 § inköpt eller övertagen egendom;

taga del av de förelägganden och erinringar, som av bankinspektionen kunna hava gjorts till styrelsen eller bolagets direktörer; samt

taga del av rapporter över inspektioner och undersökningar rörande bolagets huvud- och avdelningskontor samt rörande av bolaget ägda företag av större betydelse.

I övrigt skola revisorerna vidtagna de åtgärder som för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget må vara erforderliga.

99 §.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som meddelas av bolagsstämman och ej innefatta inskränkning i deras i lag

stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen.

Styrelsen skall giva revisor tillgång till bankaktiebolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar samt i övrigt det biträde, som av honom påkallas för uppdraget. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen vägras.

Revisorerna skola skriftligen delgiva styrelsen de erinringar i fråga om bankbolagets verksamhet, vartill deras granskning må giva anledning.

100 §.

Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före ordinarie bolagsstämman. Revisorerna skola ock inom samma tid till styrelsen återställa de till dem överlämnade redovisningshandlingarna. Därvid skola revisorerna hava å balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen tecknat påskrift med yttrande, huruvida dessa handlingar överensstämma med bolagets av dem granskade böcker eller icke, och skall påskriften i övrigt beträffande granskningen innefatta hänvisning till revisionsberättelsen.

101 §.

Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, bankaktiebolagets bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av bolagets angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äge ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till aktieägarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande
angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen;
angående bankbolagets förvaltningsutgifter;
angående den inre kontrollen inom bolaget;
angående fastställelse av balansräkningen;
angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna; samt
angående styrelsens förslag i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

Har tillgång upptagits till högre värde än i senaste fastställda balansräkning eller har tillgång som anskaffats under räkenskapsåret upptagits till högre värde än anskaffningskostnaden, skall särskilt uttalande därom göras i revisionsberättelsen.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skilj-

aktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revisionsberättelsen foga yttrande därom, såframt han ej avgiver särskild revisionsberättelse.

102 §.

Hör till bankaktiebolag stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall revisorernas granskning avse jämväl stiftelsens förvaltning samt dess räkenskaper; och skall vad i 99 § andra stycket är stadgat beträffande bolagets styrelse äga motsvarande tillämpning å styrelse eller god man för stiftelsen.

Där stiftelse, som i första stycket sägs, står under särskild förvaltning, skola revisorerna, samtidigt med överlämnande till bankbolagets styrelse av revisionsberättelsen, till styrelsen eller gode mannen för stiftelsen överlämna särskilt yttrande rörande granskningen av stiftelsens förvaltning och räkenskaper. I revisionsberättelsen skola revisorerna yttra sig om granskningen av stiftelsens förvaltning och dess räkenskaper.

Om bolagsstämma.

103 §.

Aktieägares rätt att deltaga i handhavandet av bankaktiebolagets angelägenheter utövas å bolagsstämma. I fråga om aktieägares deltagande i förhandlingarna och aktieägares rösträtt så ock beträffande styrelseledamöters och revisorers närvaro vid bolagsstämma samt förfarandet i övrigt å stämma skall i tillämpliga delar gälla vad i 114—119 §§ lagen om aktiebolag finnes stadgat, därvid dock skall iakttagas, att i 114 och 119 §§ upptagna hänvisningar till bestämmelser i 39 och 133 §§ nämnda lag i stället skola avse motsvarande bestämmelser i 25 och 109 §§ denna lag.

Bolagsstämma skall sammanträda å den ort, där styrelsen har sitt säte, såframt ej enligt bolagsordningen stämma må hållas å annan ort inom riket.

104 §.

Den som vill föra talan såsom fullmäktig för aktieägare å bolagsstämma skall, där ej aktieägaren å stämman muntligen bemyndigar honom därtill, styrka sin behörighet genom skriftlig dagtecknad fullmakt. Fullmakt vare ej gällande för stämma, som börjar senare än fem år efter fullmaktens utfärdande.

105 §.

1 mom. Inom tre månader efter utgången av varje räkenskapsår skall hållas ordinarie bolagsstämma, å vilken styrelsen har att framlägga redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det sistförflutna räkenskapsåret.

Genom styrelsens försorg skola de handlingar, som sålunda skola fram-

läggas å stämman, under minst två veckor närmast före denna å bankaktiebolagets huvudkontor hållas tillgängliga för aktieägarna i tillräckligt antal exemplar ävensom ofördröjligen översändas till aktieägare som med uppgivande av postadress anhåller därom.

2 mom. Å ordinarie bolagsstämma skola till avgörande företags frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall ock fatta beslut i anledning av bankbolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Med beslut i nämnda frågor skall dock anstå till fortsatt stämma å viss dag minst en och högst två månader därefter, om det påfordras av aktieägare, vilkas sammanlagda röstetal utgör minst en femtedel av röstetalet för samtliga vid stämman företrädda aktier eller som företräda sammanlagt minst en tiondel av hela aktiekapitalet. Utöver nämnda tid vare uppskov med sådant beslut ej medgivet.

Om skyldighet att inom viss tid till bankinspektionen insända avskrift av balansräkningen jämte andra handlingar stadgas i 151 §.

106 §.

1 mom. Aktieägare vare berättigad att få ärende hänskjutet till prövning å ordinarie stämma, såframt han hos styrelsen skriftligen framställer yrkande därom minst tio dagar före stämman. Föranleder yrkandet särskilt tillkännagivande och meddelande till aktieägarna, skola kostnaderna därför gäldas av den som framställt yrkandet.

2 mom. Styrelsen äger, när den finner lämpligt, kalla aktieägarna till extra bolagsstämma.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra bolagsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan påfordran, äge revisorerna själva utlysa stämma. Äro icke samtliga revisorer ense om stämmas utlysande, gälle den mening varom de flesta förena sig eller vid lika röstetal deras mening som anse extra stämma böra hållas.

Extra bolagsstämma skall ock av styrelsen utlysas, då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet eller den mindre del därav som kan vara bestämd i bolagsordningen.

3 mom. Kallelse till bolagsstämma skall utfärdas av styrelsen i enlighet med bolagsordningens föreskrifter. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före ordinarie och senast en vecka före extra stämma.

Uppskjutes stämma till dag som infaller mer än en månad därefter, skall kallelse utfärdas till den fortsatta stämman.

Där för giltighet av bolagsstämmobeslut erfordras att det fattas å två på varandra följande stämmor, må kallelse till sista stämman ej ske, innan första stämman hållits. Är icke någon av stämmorna ordinarie, skola mellan dem förflyta minst två månader. Kallelse till sista stämman skall, där för besluts giltighet erfordras att det å denna stämma biträdes av minst nio tiondelar utav samtliga röstande eller utav samtliga röstande för aktier av visst slag, ske i rekommenderat brev till varje i aktieboken införd aktieägare eller i sist angivna fall till varje ägare av aktie av nämnda slag, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas.

4 mom. Om innehållet av kallelse till bolagsstämma och förteckning över ärenden, som skola förekomma å stämma, gälle vad i 124 § lagen om aktiebolag föreskrives, därvid i nämnda lagrum gjord hänvisning till 121 § samma lag i stället skall avse 1 mom. ovan i denna paragraf.

107 §.

Styrelsen vare pliktig att å ordinarie bolagsstämma, i den mån det av aktieägare äskas och kan ske utan förfång för bolaget eller förnärmande av enskilds rätt, meddela till buds stående närmare upplysningar angående förhållanden, som kunna inverka på bedömandet av värdet av bankaktiebolagets tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens förvaltning av bolagets angelägenheter.

Det åligger styrelsen att jämväl eljest å bolagsstämma meddela aktieägare upplysning efter vad nu är sagt i avseende å ärende, som skall förekomma å stämman.

Om för lämnande av begärd upplysning erfordras uppgifter, som ej äro tillgängliga å stämman, skall upplysningen inom två veckor därefter skriftligen hos bankbolaget hållas tillgänglig för aktieägarna ävensom översändas till aktieägare, som framställt begäran om densamma.

Finner styrelsen att begärd upplysning icke kan av styrelsen utan förfång för bankbolaget eller förnärmande av enskilds rätt lämnas å stämman, skall upplysningen i stället lämnas till bolagets revisorer inom två veckor därefter. Revisorerna skola inom en månad efter stämman till styrelsen avgiva skriftligt yttrande, huruvida den begärda upplysningen lämnats till dem samt huruvida upplysningen enligt deras mening bort föranleda ändring i revisionsberättelsen eller eljest giver anledning till erinran. Där det är fallet, skall ändringen eller erinringen angivas i yttrandet. Revisorernas yttrande skall av styrelsen hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna samt i avskrift översändas till aktieägare, som framställt begäran om upplysningen.

Om talan mot styrelseledamot, stiftare, revisor eller aktieägare.

108 §.

Vad i 128—132 §§ lagen om aktiebolag stadgas om ansvarsfrihet för styrelseledamot, om talan mot styrelseledamot å förvaltningen, om skadeståndstalan mot stiftare, revisor eller aktieägare samt om uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet, som åvilar stiftare, styrelseledamot eller revisor gentemot bolaget, skall äga motsvarande tillämpning i avseende å bankaktiebolag. Därvid skall iakttagas att i nämnda paragrafer upptagna hänvisningar till 48, 64, 66, 127, 208 och 210 §§ samma lag i stället skola avse 32, 44, 46, 107, 174 och 176 §§ denna lag.

Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras.

109 §.

1 mom. Beslut, som innefattar sådan ändring av bolagsordningen att rättsförhållandet mellan redan utgivna aktier rubbas, vare ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom. Försämras genom beslutet allenast vissa aktiers rätt, erfordras dock samtycke endast av ägarna till nämnda aktier, och skall därjämte angående beslutets fattande å två på varandra följande bolagsstämmor gälla vad nedan i 2 och 4 mom. är för varje särskilt fall stadgat.

Finnas aktier av olika slag och rubbas genom beslutet rättsförhållandet mellan aktieslagen, erfordras för giltighet av beslutet, utöver vad i 2 eller 4 mom. är stadgat, allenast att beslutet å den sista stämman biträts av nio tiondelar av samtliga röstande för det slag av aktier, vilkas rätt genom beslutet försämras, och att de som biträtt beslutet tillika företrätt nio tiondelar av på stämman företrädde aktier av detta slag.

För giltighet av beslut om sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet höjes eller att det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, höjes eller sänkes, eller att nytt aktieslag skall kunna utgivas, erfordras, ändå att genom beslutet rättsförhållandet rubbas mellan aktier av olika slag, iakttagande allenast av vad i 3 och 4 mom. är för varje särskilt fall stadgat.

2 mom. Beslut om ändring av bolagsordningen som avser grunderna för utövande av rösträtt och för fattande av beslut å bolagsstämma vare ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie, samt å den sista stämman biträts av minst nio tiondelar av samtliga röstande och de som biträtt beslutet tillika företrätt minst nio tiondelar av det på stämman företrädde aktiekapitalet.

Innebär ett i samband med nedsättningsbeslut enligt 46 § fattat beslut

allenast sådan ändring av bolagsordningen i ämne varom i detta mom. för-
måles, som erfordras för att förhindra att förhållandet mellan aktier av
olika slag rubbas genom nedsättningen, gälle med avseende å sistnämnda
beslut vad i 4 mom. stadgas.

3 mom. Där aktier av olika slag finnas och dessa ej medföra lika rätt
till andel i bankbolagets tillgångar och vinst, vare beslut om sådan ändring
av bolagsordningen, att det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller
maximikapitalet eller det belopp, vartill aktier skola kunna utgivas av nå-
got av nämnda slag, höjes eller ock att nytt aktieslag skall kunna utgivas,
icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller be-
slutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en
ordinarie, samt å den sista stämman biträts av minst tre fjärdedelar av
samtliga röstande och, där genom beslutet visst aktieslags rätt försämras,
de som biträtt beslutet tillika företrätt minst tre fjärdedelar av de för sist-
nämnda slag av aktier röstande och minst nio tiondelar av på stämman
företrädde aktier av detta slag. I samband med sådant beslut må beslut i
samma ordning fattas om den ändring av bolagsordningen, att det belopp,
vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, sänkes.

4 mom. Beslut om annan ändring av bolagsordningen än ovan avses vare
ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet
fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman
biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande.

110 §.

Beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § vare, där icke samt-
liga aktieägare förenat sig därom, ej giltigt, med mindre beslutet fattats å
två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts
av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Rubbas genom beslutet rätts-
förhållandet mellan aktierna, erfordras därjämte å den sista stämman
samtlycke av ägarna av de aktier, vilkas rätt genom beslutet försämras.

Har i bankbolag, där aktier av olika slag finnas, beslut fattats, som av-
ser nedsättning av aktiekapitalet genom minskning med lika belopp av
samtliga aktier av visst slag och innehåller beslutet tillika, att till reserv-
fonden skall avsättas ett mot nedsättningen svarande belopp, vare, änskönt
genom beslutet den rätt som tillkommer dessa aktier försämras, beslutet
giltigt, där det fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav
minst en ordinarie, och å den sista stämman biträts av minst nio tiondelar
av samtliga röstande för nämnda slag av aktier och de som biträtt beslutet
tillika företrätt minst nio tiondelar av på stämman företrädde aktier av
detta slag.

Erfordras för beslut om nedsättning av aktiekapitalet, som avses i 46 §,
ändring av vad i bolagsordningen stadgas rörande aktiekapitalet eller rö-

rande akties nominella belopp, skall beslut om sådan ändring av bolagsordningen fattas i sammanhang med nedsättningsbeslutet.

111 §.

Är för giltighet av beslut, som avses i 109 eller 110 §, ytterligare något villkor bestämt i bolagsordningen, lände det till efterrättelse.

112 §.

Beslutas sådan ändring av bolagsordningen, att nytt aktieslag skall kunna utgivas, eller i bolag, där aktier av olika slag finnas, sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet eller det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, höjes, skall i beslutet angivas det belopp, vartill aktier av varje särskilt slag skola kunna utgivas, och, där beslutet avser utgivande av nytt aktieslag, den rätt som i förhållande till de förutvarande aktierna skall tillkomma det nya aktieslaget.

Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i beslutet särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning skall tillkomma varje slag av aktier.

113 §.

Sedan stadfästelse meddelats å ändring av bolagsordningen, skall ändringen av styrelsen ofördröjligen anmälas för registrering. Ändringsbeslutet må ej gå i verkställighet innan registrering skett. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av beslutet om stadfästelse.

Om talan å bolagsstämmobeslut.

114 §.

1 mom. Menar styrelsen, styrelseledamot eller aktieägare att beslut, som fattats å bolagsstämman, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller bolagsordningen, äge därå väcka talan mot bankaktiebolaget. Rätt till sådan talan äge ock den som förmår visa, att styrelsen obehörigen vägrat att införa honom såsom aktieägare i aktieboken.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast aktieägares rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Hava vid bolagsstämmobeslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare, ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke

gällande, utan så är att i strid mot 162 § 2 mom. registrering av beslutet ägt rum.

2 mom. Har talan å bolagsstämmobeslut väckts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna, att beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där beslutet är av beskaffenhet att böra registreras, meddelande ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering.

Domstols dom, varigenom bolagsstämmobeslut upphävts eller ändrats, gälle jämväl för de aktieägare som ej fört talan.

115 §.

Har bolagsstämma bestämt arvode åt styrelseledamot, revisor eller tjänsteman i bankaktiebolaget eller eljest åt någon för fullgörande av honom meddelat uppdrag, äge aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet, inom tre månader från beslutets dag hos rätten göra skriftlig ansökan om prövning av arvodets storlek, därest det förmenas vara för högt; och äge rätten efter vederbörandes hörande jämka arvodet, om det finnes uppenbarligen vara bestämt till oskäligt belopp.

Om förlängning av oktroj.

116 §.

Ansökan om förlängning av bankaktiebolag meddelad oktroj skall, ställd till Konungen, inlämnas till bankinspektionen sist sexton månader före utgången av den löpande oktrojen.

Beslut om sådan ansökan skall fattas å ordinarie bolagsstämma. Vid ansökningen skall fogas bestyrkt avskrift av protokoll som förts i ärendet.

Om likvidation och upplösning.

117 §.

Beslut om bankaktiebolags trädande i likvidation i andra fall än i 118 och 119 §§ sägs vare icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Är för giltighet av beslutet ytterligare något villkor bestämt i bolagsordningen, lände det till efterrättelse.

Föreligger ej fall som i 118 eller 119 § sägs, må bolagsstämman kunna i beslutet föreskriva, att likvidationen skall inträda först å viss kommande dag högst två månader därefter, dock senast å första dagen av nästa räkenskapsår.

118 §.

Har bankbolaget icke öppnat sin rörelse inom ett år från bolagets bildande,

eller har bolagets hela rörelse överlåtits,

eller har meddelad oktroj gått till ända utan att ny oktroj beviljats,

eller har Konungen förklarat oktrojen förverkad,

och varder ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 126 § i registret infört att bolaget trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot eller aktieägare eller på anmälan av bankinspektionen, och efter bolagets hörande, att bolaget skall träda i likvidation; och förelägge rätten bolaget att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att registrering skett på grund av anmälan enligt 126 §, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

Genom rättens försorg skall till bankinspektionen ofördröjligen avsändas dels för registrering meddelande om beslutet att bolaget skall träda i likvidation, dels ock underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

119 §.

Yppas anledning till antagande att bankbolag gjort sådana förluster att en tiondel av aktiekapitalet gått förlorat, åligger det styrelsen att ofördröjligen upprätta särskild balansräkning för utvisande av bolagets ställning. Visar balansräkningen att aktiekapitalet till en tiondel gått förlorat, skall styrelsen, sedan yttrande däröver inhämtats av revisorerna, ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för prövning av balansräkningen och frågan om bolaget skall träda i likvidation. Minst en vecka före stämman skola genom styrelsens försorg avskrift av balansräkningen och av revisorernas yttrande avsändas till bankinspektionen samt huvudskriften eller avskrift hållas hos bolaget tillgänglig för aktieägarna. Huvudskriften skall ock framläggas å stämman.

Har ej senast vid den bolagsstämma, varom nyss nämnts, av aktieägare tecknats och inbetalts vad som erfordras för att fylla bristen i aktiekapitalet, äge styrelseledamot eller aktieägare hos rätten göra ansökan att bolaget skall förklaras skyldigt att träda i likvidation. Anmälan om förhållande som nu sagts må ock göras av bankinspektionen.

Sker ansökan eller anmälan, skall rätten ofördröjligen utfärda kallelse å bolaget samt å aktieägare, som vilja yttra sig i ärendet, att inställa sig för rätten å utsatt dag, minst två och högst fyra månader därefter, då frågan om bolagets trädande i likvidation skall prövas av rätten. Kallelsen skall delgivas bolaget på sätt om stämning i tvistemål är stadgat. Det åligger styrelsen att genast utlysa bolagsstämma för meddelande om kallelsen.

Visas att aktiekapitalet till den del som i första stycket sägs gått förlorat, och har ej senast å den för ärendets handläggning utsatta dagen anmälts och styrkts att bristen i aktiekapitalet blivit fylld, förklare rätten att bolaget skall träda i likvidation. I fråga om beslutet och om förordnande av likvidatorer, så ock om avsändande av meddelande och underrättelse till bankinspektionen skall gälla vad i 118 § är stadgat.

120 §.

Aktieägare, som verkställt tillskott för återställande av aktiekapitalet enligt vad i 119 § avses, äge att av bolagets blivande behållna vinstmedel erhålla åter vad av dem blivit tillskjutet jämte ränta efter högst sex procent om året, innan annan utdelning må ske. Träder bolaget i likvidation, förrän sådant tillskott blivit till fullo återguldhet, skall, sedan bolagets skulder blivit betalda, tillskottet, dock utan beräkning av ränta för id efter bankrörelsens upphörande, återgäldas av bolagets tillgångar, så långt de därtill förslå, innan någon utdelning å aktierna må äga rum.

Varder, efter det tillskott enligt denna paragraf förekommit, i anledning av uppkommen förlust nytt tillskott gjort, skola de aktieägare, som verkställt senare tillskott, i förhållande till aktieägare som förut verkställt tillskott äga sådan företrädesrätt, varom förmåles i första stycket.

121 §.

I ärende varom i 118 och 119 §§ förmåles skall för de kostnader som sökanden fått vidkännas för delgivning eller kungörelse av kallelse samt för expeditioner i ärendet gottgörelse till honom utgå av bankbolagets medel, där bolaget förklarats skola träda i likvidation eller rätten eljest prövar skäligheten att gottgörelse utgår.

Har ärendet upptagits på grund av anmälan från bankinspektionen, skola kostnaderna för kungörelse och delgivning av kallelse gäldas med bolagets medel. Om dessa ej lämna tillgång därtill, skall kostnaden gäldas av statsverket.

122 §.

Beslutar bolagsstämman, att bankbolaget skall träda i likvidation, välje stämman en eller flera likvidatorer. Stämman må ock utse en eller flera suppleanter.

Har rätten enligt 118 eller 119 § förklarat att bolaget skall träda i likvidation, åligger det styrelsen att genast sammankalla bolagsstämman för val av likvidatorer, ändå att ändring sökes i beslutet.

Då likvidatorer utsetts å bolagsstämman eller förordnats av rätten, skall bolaget anses hava trätt i likvidation, såframt ej bolagsstämman, efter vad i 117 § sägs, beslutat att likvidationen skall inträda först å senare dag.

123 §.

Utser ej bolagsstämma likvidatorer inom en månad efter det balansräkning framlagts å stämman, ändå att aktiekapitalet till den del som i 119 § sägs gått förlorat, vare de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande av bolagets verksamhet eller handla å dess vägnar, ansvariga för uppkommande förbindelser en för alla och alla för en såsom för egen skuld.

124 §.

Likvidator skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare.

Uppdraget att vara likvidator gälle intill dess likvidationen blivit avslutad, men den som meddelat uppdraget må när som helst entlediga likvidatorn och utse annan i hans ställe. Bolagsstämma äger ock utse likvidator i stället för likvidator, som förordnats av rätten i annat fall än nedan i fjärde stycket sägs.

Om likvidator, som är vald å bolagsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara likvidator uppkommer enligt första stycket och suppleant ej finnes, åligger det övriga likvidatorer att ofördröjligen sammankalla stämman för val av ny likvidator.

Visar likvidator uppenbarligen motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, äge rätten, på anmälan av bankinspektionen eller likvidationsrevisor och efter likvidatorns hörande, entlediga honom och förordna annan i hans ställe. Har rätten entledigat likvidator och i hans ställe förordnat annan, skall underrättelse därom med angivande av dennes fullständiga namn och postadress genom rättens försorg ofördröjligen avsändas till inspektionen.

Vad i denna paragraf är stadgat om likvidator skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant för likvidator.

125 §.

Finnes bankaktiebolag, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till registret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av aktieägare, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda bolaget, eller på anmälan av bankinspektionen, där det varder kunnigt för inspektionen, förordna likvidatorer.

Genom rättens försorg skall till bankinspektionen ofördröjligen avsändas underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

126 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla att bolaget trätt i likvidation eller, där likvidationen efter vad i 117 § sägs skall inträda å viss kommande dag, att bolaget träder i likvidation nämnda dag. Anmälningen skall innehålla uppgift om dagen för val eller rättens förordnande. I övrigt skall beträffande anmälan för registrering rörande likvidator eller suppleant för honom eller i fråga om rätt att under likvidationen teckna bolagets firma eller om ändring av bolagets postadress vad i 22 och 87 §§ är stadgat för där avsedda fall äga motsvarande tillämpning.

127 §.

Å den bolagsstämma, vid vilken likvidatorer utses, skall jämväl väljas en eller flera likvidationsrevisorer att granska likvidatorernas förvaltning och bolagets räkenskaper under likvidationen. Hava likvidatorer förordnats av rätten, skola de ofördröjligen sammankalla aktieägarna till stämma för sådant val. Bolagsstämma må ock utse en eller flera suppleanter. Likvidationsrevisor och suppleant må när som helst entledigas och annan utses i hans ställe.

Vad i 95 § andra stycket, 96 §, 97 §, 98 § första och tredje styckena, 99 §, 102 § första stycket och 106 § 2 mom. är stadgat om revisor och suppleant för revisor samt om revisors rättigheter och skyldigheter skall i tillämpliga delar gälla beträffande likvidationsrevisor och suppleant, där ej annat följer av vad nedan föreskrives.

Angående likvidationsrevisor som förordnas av bankinspektionen stadgas i 157 §.

128 §.

Då bolaget trätt i likvidation, åligger det styrelsen att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts å bolagsstämma.

Redovisningshandlingarna skola av likvidatorerna ofördröjligen i huvudskrift eller avskrift överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse. Redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart ske kan framläggas å bolagsstämma; och skall å denna stämma till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande å bolagsstämma, tillhandahållande under viss tid före denna och insändande till bankinspektionen, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av

talans mot styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla vad i denna lag rörande dessa ämnen finnes föreskrivet.

129 §.

1 mom. Vad i 106 § 1 och 2 mom. är stadgat om rätt för aktieägare att få ärende hänskjutet till prövning å bolagsstämma och att påfordra utlysande av stämma skall äga motsvarande tillämpning under likvidation, varvid såsom ordinarie skola anses stämmor enligt 128, 137 och 140 §§.

2 mom. Om kallelse till bolagsstämma under likvidation skall gälla vad om kallelse till extra stämma är stadgat; dock skola föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämma som avses i 128, 137, 140 eller 145 §.

130 §.

Det åligger likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å bolagets okända borgenärer samt upprätta och i bolagets inventariebok införa inventarium och balansräkning.

I inventarium och balansräkning för bankaktiebolag i likvidation skola upptagas bolagets tillgångar och skulder, tillgångarna till verkliga värdet. Aktiekapitalet skall i balansräkningen upptagas inom linjen. Finnes skuld till stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall skulden i balansräkningen redovisas i särskild post. I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för bankaktiebolag i likvidation gälla vad i 7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna.

131 §.

Hava under likvidationen bolagets tillgångar så nedgått i värde, att fara är för handen, att de ej fullt förslå till skuldernas gäldande, och är ej ställningen sådan, att bolagets egendom genast bör avträdas till konkurs, lämne likvidatorerna om ställningen, så snart det kan ske, meddelande å bolagsstämma och kalle till denna jämväl de kända fordringsägare, vilka ännu icke erhållit betalning.

132 §.

Likvidatorerna skola förvalta bolagets angelägenheter under likvidationen. Det åligger dem att så snart ske kan förvandla bolagets egendom i penningar, i den mån det erfordras för likvidationen, samt att verkställa

betalning av bolagets skulder. Bolagets rörelse må fortsättas allenast i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig avveckling. Likvidatorerna skola ock föranstalta om skifte av bolagets behållna tillgångar.

Har ombud förordnats av bankinspektionen enligt 157 §, må bolagets egendom ej avyttras under hand utan ombudets samtycke. Finnes han hava utan skäl vägrat sitt samtycke, äge inspektionen på ansökan av likvidatorerna tillåta försäljningen. Samtycke, som nu är sagt, vare ej av nöden där likvidatorerna vilja till gällande börspris överlåta å fondbörs noterat värdepapper.

133 §.

Med de jämkningar, som följa av vad i 132 § eller eljest om likvidation är stadgat, skall i fråga om likvidatorers befogenhet att företräda bolaget så ock om deras rättigheter och skyldigheter i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse eller styrelseledamot.

134 §.

Under likvidation skall bolagets firma tecknas med tillägg av orden "i likvidation". I övrigt skall vad i 85 § första stycket finnes föreskrivet i fråga om undertecknande av handling, som utfärdats för bolaget, äga motsvarande tillämpning under bolagets likvidation.

Har av likvidatorerna eller annan ställföreträdare för bolaget handling utfärdats utan sådan firmateckning som i första stycket sägs, och framgår icke av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å bolagets vägnar som ock att bolaget är i likvidation, svare de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget och att detta var i likvidation, samt den till vilken handlingen ställts av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

135 §.

Det åligger likvidatorerna att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning avseende bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång, likvidationsräkning och förvaltningsberättelse. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrivna av samtliga likvidatorer. Vad i 88 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning.

Likvidatorerna skola i likvidationsräkningen upptaga redovisning för inkomster och utgifter under räkenskapsåret, därvid inkomsterna å försäljning av bolagets tillgångar skola fördelas efter de i balansräkningen upptagna tillgångsposterna samt bland utgifterna skola för sig upptagas dels belopp, som erlagts i betalning för bolagets skulder, och dels övriga utgifter i lämpliga poster.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, upplysning lämnas om likvidationens gång. Hava tillgångar i balansräkningen upptagits till lägre eller högre värde än i närmast föregående balansräkning, skola i förvaltningsberättelsen angivas de belopp, varmed nedsättning eller höjning skett av de under särskild post i balansräkningen upptagna tillgångarnas sammanlagda värde.

Har likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa förvaltningsberättelse de hinder uppgivas, som därför mött.

Inom två månader efter räkenskapsårets slut skola likvidatorerna till likvidationsrevisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna.

136 §.

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola dessa till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och bolagets räkenskaper för räkenskapsåret ävensom återställa handlingarna. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt och om redovisningshandlingarnas förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 100 §, 101 § och 102 § andra stycket andra punkten är stadgat. Hör till bolaget stiftelse som i 102 § sägs, skall vad i andra stycket första punkten av samma paragraf är stadgat äga motsvarande tillämpning.

137 §.

Sedan likvidationsrevisorerna till likvidatorerna avlämnat sin revisionsberättelse, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för granskning av redovisningen. Rörande framläggande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen å stämman och deras tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad i 105 § 1 mom. stadgas.

Angående insändande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till bankinspektionen gäller vad i 157 §, jämförd med 151 §, stadgas.

138 §.

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställeledagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola bolagets tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt, eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, vare i händelse av bolagets oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 174, 177 och 178 §§ stadgade grunderna.

139 §.

Aktieägare vare berättigad att vid skifte av bolagets behållna tillgångar bekomma vad å hans aktier belöper i förhållande till hela aktiekapitalet.

Då utskiftning verkställes, skola aktiebrevens genom likvidatorernas försorg förse med påskrift därom.

Förmenar aktieägare att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper enligt första stycket, skall han vid talans förlust anhängiggöra sin talan mot bolaget inom tre månader efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma. I fråga om aktieägares återbäringsskyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i 138 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har aktieägare icke inom fem år efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill. Äro medlen i förhållande till de skiftade tillgångarna att anse som ringa, äge rätten på anmälan av likvidatorerna förordna att de skola tillfalla allmänna arvsfonden; i annat fall skall vad i 142 § är stadgat äga tillämpning.

140 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidations-tiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas förseende med påskrift

skall i tillämpliga delar gälla vad i 100 §, 101 § och 102 § andra stycket andra punkten är stadgat. Hör till bolaget stiftelse som i 102 § sägs, skall vad i andra stycket första punkten av samma paragraf är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna, skola dessa ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för granskning av slutredovisningen. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad i 105 § 1 mom. stadgas; dock äge aktieägare allenast på egen bekostnad bekomma avskrift av nämnda handlingar.

Angående insändande av redovisningshandlingar och revisionsberättelsen till bankinspektionen gäller vad i 157 §, jämförd med 151 §, stadgas.

141 §.

Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag och å bolagsstämman framlagt slutredovisning för sin förvaltning, anses bolaget upplöst; och skall anmälan därom ofördröjligen göras för registrering.

Vid anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga likvidatorer, skola fogas bestyrkt avskrift av protokoll som förts i ärendet ävensom bevis om dagen för utfärdande av kallelsen å okända borgenärer.

142 §.

Yppas, efter det bolaget skall anses upplöst enligt 141 §, tillgång för bolaget eller väckes talan mot bolaget eller uppkommer eljest behov av likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Anmälan härom skall av likvidatorerna ofördröjligen göras för registrering.

Beträffande kallelse till den bolagsstämma, som efter likvidationens återupptagande först skall hållas, gälle att senast två veckor före stämman dels kungörelse om stämmans hållande skall införas i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där bolagets styrelse har sitt säte, dels ock kallelse med posten skall avsändas till varje i aktieboken införd aktieägare, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas. Är i bolagsordningen något ytterligare föreskrivet om kallelse till ordinarie stämma, skall det iakttagas.

143 §.

Rörande beslut om avträdande av bankaktiebolags egendom till konkurs skall meddelande samtidigt med kungörelsen om beslutet genom konkursdomarens försorg till bankinspektionen avsändas för registrering.

Under konkurs företrädes bolaget såsom konkursgäldenär av styrelsen eller, där vid konkursens början likvidatorer voro utsedda, av dessa; dock må i behörig ordning kunna utses nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Det åligger konkursförvaltaren, då konkurs avslutats, att för registrering ofördröjligen avsända meddelande därom med angivande huruvida överskott finnes eller icke. Är konkursförvaltare ej tillsatt, skall sådan anmälan göras av konkursdomaren.

144 §.

Där efter avslutande av bankaktiebolags konkurs överskott ej finnes, anses bolaget upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott, skall likvidation verkställas och gäller i avseende därå bestämmelserna i 122—127 samt 129—141 §§. Har ej inom en månad efter konkursens avslutande för registrering anmälts, att bolaget trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot, aktieägare eller borge-när eller på anmälan av bankinspektionen, att bolaget skall tråda i likvidation. I fråga om ärendets handläggning och om beslutet skall i tillämpliga delar gälla vad i 118 § är stadgat.

Hade bolaget, i fall som avses i andra stycket, trätt i likvidation, innan dess egendom avträddes till konkurs, gälle vad i 142 § är stadgat.

145 §.

Bolagsstämma äger besluta att talan skall anställas mot likvidator eller mot likvidationsrevisor. Enskild aktieägare äger ock för bolagets räkning men i eget namn föra sådan talan. Beträffande dylik talan skall vad i 171 § lagen om aktiebolag är stadgat äga tillämpning.

Om tillsyn å bank.

146 §.

Bankinspektionen skall övervaka, att bankaktiebolagen i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse denna lag och andra författningar, såvitt de hava särskilt avsende å banker, ävensom de för bolagen gällande bolagsordningarna samt de föreskrifter, som med stöd av stadgande i lag eller bolagsordning meddelats av bolagsstämma eller styrelse.

Det åligger inspektionen att jämväl i övrigt med uppmärksamhet följa bankbolagens verksamhet, i synnerhet såvitt angår förhållanden som kunna inverka på bolags säkerhet.

Inspektionen är icke på grund av vad här föreskrivits pliktig att övervaka iakttagandet av sådana bestämmelser, som avse enskild aktieägares rättig-

heter eller skyldigheter i förhållande till bankbolaget eller till annan aktieägare eller som angå bolagets inre angelägenheter.

147 §.

Bankinspektionens tillsyn utövas med ledning av handlingar, vilka jämlikt denna lag insändas till inspektionen, ävensom upplysningar, som inhämtas vid bankundersökning eller annorledes. Bankundersökning skall anställas så ofta sådan av inspektionen anses erforderlig eller av Konungen anbefalles.

148 §.

Bankinspektionen skall förordna en eller, då särskilda omständigheter därtill föranleda, flera revisorer att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bankaktiebolagets räkenskaper. Inspektionen äger när som helst återkalla förordnande som här avses och i stället utse ny revisor.

För revisor som förordnats av bankinspektionen skall inspektionen utfärda instruktion.

149 §.

Bankinspektionen äger sammankalla bankstyrelse, när sådant prövas nödigt. Har styrelsen icke efterkommit av inspektionen framställd begäran om utfärdande av kallelse till extra bolagsstämma, må kallelse utfärdas av inspektionen.

Den som enligt av Konungen meddelade bestämmelser har befogenhet att företräda inspektionen äger närvara vid bolagsstämma eller av inspektionen utlyst styrelsesammanträde och deltaga i överläggningarna.

150 §.

Där bankinspektionen så finner erforderligt, må inspektionen meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av bankaktiebolags räkenskaper, om förvaring av värdehandlingar samt om inventering av dessa.

151 §.

Bankaktiebolags styrelse åligger:

att när som helst för den befattningshavare hos bankinspektionen, som enligt av Konungen meddelade bestämmelser har att i sådant avseende företräda inspektionen, samt för den särskilda undersökning Konungen kan finna för gott att anställa, hålla bolagets kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning;

att genast efter varje månads slut enligt formulär, som av inspektionen meddelas, upprätta och till inspektionen insända en översikt, utvisande bolagets tillgångar och skulder, ävensom uppgift om de räntesatser bolaget under föregående månad tillämpat vid in- och utlåning;

att, så snart det kan ske, till inspektionen insända styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning ävensom, efter verkställd revision, den däröver avgivna berättelsen tillika med annan handling angående bolagets förvaltning eller räkenskaper, vilka revisorerna må hava avlämnat till styrelsen;

att, på tid som inspektionen bestämmer, tillställa inspektionen de uppgifter, som denna prövar erforderliga för att kunna upprätta en översikt över resultatet av bolagets verksamhet under räkenskapsåret samt bolagets ställning efter årets slut;

att jämväl i övrigt meddela inspektionen eller sådan befattningshavare därstädes, som ovan sagts, alla de upplysningar rörande bolaget, som av dem äskas; samt

att, där inspektionen finner anledning till antagande, att bolaget gjort sådana förluster, att tio procent av aktiekapitalet förlorats, på inspektionens anmodan ofördröjligen låta upprätta bokslut och kalla revisorerna att granska detsamma.

152 §.

Har styrelse eller bolagsstämma fattat beslut, vilket står i strid med lag eller bolagsordningen, må bankinspektionen förbjuda verkställighet av beslutet. Inspektionen må ock förelägga styrelsen att, om beslut som nyss sagts gått i verkställighet, göra rättelse där så kan ske samt att fullgöra vad styrelsen åligger enligt lag eller bolagsordningen. Sådant föreläggande må dock, utom vad angår innehållet av vinst- och förlusträkning eller balansräkning, icke av inspektionen meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Sker svårare avvikelse från denna lag eller bolagsordningen, har inspektionen att göra anmälan därom till Konungen, som äger förklara oktrogen förverkad.

153 §.

Ändå att avvikelse från lag eller bolagsordningen icke skett, äger bankinspektionen meddela de erinringar i fråga om bankaktiebolags verksamhet, som inspektionen kan finna påkallade.

Kan verksamheten till följd av allvarliga missförhållanden beträffande bolagets ledning befaras komma att bliva till skada för det allmänna, må inspektionen förelägga bolagets styrelse att vidtaga för ändamålet erforder-

liga åtgärder. Underlåter styrelsen att ställa sig sådant föreläggande till efterrättelse, vare lag som i 152 § andra stycket sägs.

154 §.

Har, sedan oktroj beviljats för bankaktiebolag, icke inom föreskriven tid hållits konstituerande stämma, ankomme på Konungen att efter anmälan av bankinspektionen förklara oktrojen förverkad. Lag samma vare, där ansökan om bolags registrering icke göres inom ett år efter det oktroj beviljats eller genom lagakraftgående beslut ansökan om bolags registrering blivit avslagen.

155 §.

Om registrering av beslut, varigenom oktroj förklarats förverkad, förordnar Konungen.

156 §.

Vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt denna lag äger bankinspektionen förelägga och utdöma vite.

157 §.

1 mom. Träder bankaktiebolag i likvidation, äger bankinspektionen förordna ombud, som har att närvara vid likvidatorernas sammanträden, med rätt att yttra sig till protokollet, samt att i övrigt övervaka likvidationen.

Likvidatorerna skola bereda ombudet tillfälle att när som helst inventera bankbolagets kassa och övriga tillgångar samt granska bolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av ombudet begärd upplysning angående förvaltningen ej av likvidatorerna förvägras.

Inspektionen äge under bankbolags likvidation i avsende å likvidatorer och bolagsstämma enahanda befogenhet, som, innan bolaget trätt i likvidation, enligt denna lag tillkommer inspektionen beträffande styrelse och bolagsstämma.

Inspektionen må, där så prövas erforderligt, förordna likvidationsrevisor. Beträffande denne skall vad om revisor i 148 § sägs äga motsvarande tillämpning.

2 mom. Har bankaktiebolags egendom avträtts till konkurs, förordnar bankinspektionen ett allmänt ombud att såsom konkursförvaltare deltaga i konkursboets förvaltning med den eller de förvaltare, som utses på sätt i konkurslagen stadgas.

Utän hinder av beslut, som kan vara fattat om delning av förvaltningen av boet, äge allmänna ombudet deltaga i förvaltningen i alla dess delar.

Inspektionen må när som helst entlediga ombudet och utse annan i hans ställe. Över sådant beslut må klagan ej föras.

Om arvode till ombud gälle vad i konkurslagen beträffande arvode till konkursförvaltare är i allmänhet stadgat.

158 §.

Till bestridande av kostnaden för bankinspektionens organisation och verksamhet skall bankaktiebolag årligen erlægga bidrag efter visst, för bolagen lika förhållande till sammanlagda beloppet av bolagets eget kapital vid utgången av nästföregående kalenderår, dock icke över två hundra delar procent. Närmare föreskrifter om fastställande av bidrag och bidrags erläggande meddelas av Konungen.

Det åligger bankbolag jämväl att till revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som förordnas enligt 148 eller 157 § utgiva ersättning med belopp som inspektionen bestämmer.

159 §.

Ledamot av eller befattningshavare hos bankinspektionen må ej vara ledamot i styrelsen för eller anställd hos bankaktiebolag. Ej heller må ledamot av eller befattningshavare hos inspektionen vara aktieägare i sådant bolag.

160 §.

Genom kungörelse i allmänna tidningarna skall tillkännagivas, när bankaktiebolag börjar sin rörelse, så ock när bankbolag träder i likvidation; och skall underrättelse om dagen, då sådant sker, insändas till bankinspektionen.

Om registrering.

161 §.

Ansökan om bankaktiebolags registrering och anmälan för registrering skola ingivas eller i betalt brev med posten insändas till bankinspektionen. Sådant ansökan eller anmälan skall vara åtföljd av stadgade avgifter.

162 §.

1 mom. Hava vid ansökan om registrering av bankaktiebolag eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådant ansökan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut om bildande av bankbolag icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller hinder mot registrering av bolaget eljest möta på grund av

föreskrifterna i denna lag eller annan lag eller författning, skall registrering vägras.

2 mom. Hava vid anmälan för registrering eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan anmälan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut, som anmäles för registrering och för vars giltighet Konungens stadfästelse ej erfordras, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen eller vara till sin avfattning i något viktigare hänseende otydligt eller vilseledande, skall registrering vägras. Är annan grund till sådan klandertalan mot bolagsstämmobeslut, som avses i 114 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare det dock ej hinder mot registrering, sedan tid för väckande av klandertalan utgått utan att talan väckts.

3 mom. Vägras registrering, skall bankinspektionen ofördröjligen med posten översända underrättelse om beslutet med skälen därför till bolaget eller, där anmälan skett med tillämpning av 87 § andra stycket, till den som gjort anmälningen, om han uppgivit postadress.

163 §.

Beviljas bankaktiebolags registrering, låte bankinspektionen i registret införa:

1. dagen för oktrojbeslutet och för beslutet om bolagets bildande;
2. bolagets firma;
3. de rörelsegrenar bolaget må utöva;
4. det belopp vartill, jämlikt den av styrelseledamöterna lämnade uppgiften, aktiekapitalet uppgår, så ock, där aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
5. akties nominella belopp;
6. det belopp som enligt förenämnda uppgift blivit inbetalt å aktiekapitalet, samt, där aktiekapitalet ej till fullo inbetalats, inom vilken tid återstående inbetalning skall fullgöras;
7. där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier som enligt samma uppgift till fullo inbetalats;
8. den ort inom riket där styrelsen har sitt säte;
9. bolagets postadress;
10. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande;
11. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden skola bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före

stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;

12. varje styrelseledamots och styrelsesuppleants så ock, där eljest någon är bemyndigad att teckna bolagets firma, dennes fullständiga namn och hemvist; samt

13. av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen.

Innehåller bolagsordningen bestämmelse eller förbehåll, varom förmäles i 8 § 1 mom., varde anmärkning om bestämmelsen eller förbehållet införd i registret. Beträffande bestämmelse som avses i 8 § 1 mom. tredje stycket skall tillika angivas det belopp, till vilket aktier av olika slag utgivits och må kunna utgivas.

164 §.

Göres, efter det bankbolag registrerats, anmälan om förhållande, som enligt denna lag skall anmälas för registrering, skall, där registrering beviljas, vad sålunda anmälts anmärkas i registret.

165 §.

1 mom. Beslut om ökning av aktiekapitalet må, evad ökningen skall ske medelst teckning av nya aktier eller utgivande av nya aktier enligt 44 §, ej registreras, med mindre registrering skett därom, att det belopp, vartill aktiekapitalet uppgår efter vad i 19 § 2 mom. sägs, blivit till fullo inbetalt.

Har beslut om aktiekapitalets ökning förut fattats och anteckningen om beslutets registrering ej avförts ur registret efter vad nedan i 2 mom. sägs, må beslut om ytterligare ökning ej registreras, innan på grund av förra beslutet tecknat belopp, därför tilldelning av nya aktier skett, med avdrag för aktier som förklarats förverkade, blivit till fullo inbetalt och detta förhållande registrerats.

Vad i första och andra styckena stadgats i avseende å beslut om ökning skall, i fall som avses i 43 §, tillämpas å registreringen av bolagsstämmans godkännande av ökningsbeslutet.

2 mom. Har i fall, då beslut om ökning av aktiekapitalet innehåller bestämmelse om minimiteckning, registrering ej skett efter vad i 42 § 1 mom. sägs, skall bankinspektionen förklara ökningsbeslutet förfallet samt därom ofördröjligen med posten översända underrättelse till bolaget. Sedan beslutet om förklaringen vunnit laga kraft, skall i registret antecknas, att på grund av förklaringen den tidigare anteckningen om ökningsbeslutets registrering avföres ur registret.

3 mom. Har styrelsen enligt 43 § fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må registrering på grund av anmälan enligt 42 § ej ske förrän bolagsstämmans godkännande av ökningsbeslutet registrerats.

166 §.

Har i fall, då enligt 47 § rättens tillstånd erfordras för verkställighet av beslut om nedsättning av aktiekapitalet, ansökan om sådant tillstånd ej gjorts inom föreskriven tid eller har ansökan genom lagakraftägande beslut avslagits eller har beslut om tillstånd icke anmälts för registrering inom den därför stadgade tiden, skall bankinspektionen förklara nedsättningsbeslutet förfallet samt därom ofördröjligen med posten översända underrättelse till bolaget. Sedan beslutet om förklaringen vunnit laga kraft, skall i registret antecknas, att på grund av förklaringen den tidigare anteckningen om nedsättningsbeslutets registrering avföres ur registret.

167 §.

1 mom. Har beslut fattats om sådan ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet eller minimikapitalet att detta överstiger det belopp, vartill aktiekapitalet vid beslutets fattande uppgår, må registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslut om erforderlig ökning av aktiekapitalet.

Skall ökningen av aktiekapitalet äga rum medelst ny aktieteckning, skall vid registrering av beslutet om bolagsordningsändringen antecknas, att den ej är verkställd.

Har ökningsbeslutet enligt 165 § 2 mom. av bankinspektionen genom lagakraftägande beslut förklarats förfallet, skall ock beslutet om bolagsordningsändringen anses förfallet och anteckning i registret ske, att på denna grund den tidigare anteckningen om detta besluts registrering avföres ur registret. Anmäles för registrering att full betalning erlagts för så många aktier, att aktiekapitalet uppgår till minimikapitalet enligt den beslutade bolagsordningsändringen, skall vid registrering i anledning av anmälningen tillika antecknas, att bolagsordningsändringen är verkställd, och åligger det inspektionen att tillstålla bolaget bevis därom. Göres ej sådan anmälan inom tre år efter utgången av den i 41 § stadgade tiden, skall inspektionen, efter det bolagets styrelse erhållit tillfälle att yttra sig, hos Konungen anmäla förhållandet, och ankommer det på Konungen att besluta erforderlig jämkning i bolagsordningen. I registret skall införas anteckning om jämkningen, och skall bevis om bestämmelsens nya lydelse av inspektionen tillställas bolaget.

2 mom. Har beslut fattats om sådan ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet eller maximikapitalet att detta understiger det belopp, vartill aktiekapitalet vid beslutets fattande uppgår, må registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslut om erforderlig nedsättning av aktiekapitalet.

Innefattar nedsättningsbeslutet icke föreskrift om att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, skall vid registrering av beslutet om bolagsordningsändringen antecknas, att den ej är verkställd.

Har nedsättningsbeslutet enligt 166 § av bankinspektionen genom lagakraftätagande beslut förklarats förfallet, skall ock beslutet om bolagsordningsändringen anses förfallet och anteckning i registret ske, att på denna grund den tidigare anteckningen om detta besluts registrering avföres ur registret. Vid registrering av rättens tillstånd till nedsättningens verkställande enligt 47 § skall tillika antecknas, att bolagsordningsändringen är verkställd, och åligger det inspektionen att tillställa bolaget bevis därom.

3 mom. Då för genomförande av beslut om nedsättning av aktiekapitalet erfordras ändring av aktiernas nominella belopp, må registrering allenast samtidigt ske av nedsättningsbeslutet och beslut om erforderlig ändring av bolagsordningens bestämmelse om akties nominella belopp. I fråga om registreringen av beslutet om sådan bolagsordningsändring skall vad i 2 mom. andra och tredje styckena är stadgat om registrering av bolagsordningsändring rörande aktiekapitalet äga motsvarande tillämpning.

168 §.

Företer bankbolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregistret eller bankregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för bolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon eljest, att en i bankregistret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

169 §.

Har genom lagakraftätagande dom förklarats, att en i registret gjord inskrivning ej bort ske eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt, eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall på anmälan av part i registret antecknas, att på nämnda grund den tidigare anteckningen avföres ur registret.

Varder, sedan i registret gjorts anteckning rörande beslut om avträdande av bankbolags egendom till konkurs, av överrätt förklarats, att beslutet ej bort meddelas, skall på anmälan därom i registret göras anteckning enligt vad i första stycket stadgas.

Vid anmälan, som ovan sägs, skall fogas avskrift av rättens avgörande, så ock i fall, som i första stycket sägs, lagakraftbevis.

170 §.

Vad i bankregistret införes, med undantag av meddelande om konkurs varom förmåles i 143 §, skall genom bankinspektionens försorg ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna.

Där i annat fall än i 169 § andra stycket avses i registret antecknas, att tidigare anteckning avföres därur, skall kungörelse därom äga rum efter vad ovan sägs.

171 §.

Det som i enlighet med denna lag blivit infört eller antecknat i bankregistret och kungjort i allmänna tidningarna, skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva infört eller antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hava ägt vetskap därom.

Finnes enligt Konungens förordnande tryckt samling av anmälningar till registret, skall i fråga om behörighet att inför domstol, länsstyrelse eller överexekutor företräda bankbolaget vad samlingen, i den mån den kommit myndigheten till handa, innehåller, äga vitsord för myndigheten, där ej annat förhållande visas vara för handen.

Om klagan över bankinspektionens beslut.

172 §.

Över beslut, som av bankinspektionen meddelas på grund av tillsynen över bankbolag må klagan föras hos Konungen inom den tid som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är stadgad, men beslutet går ändock i verkställighet, där icke Konungen annorlunda förordnar.

Den som icke åtnöjes med inspektionens beslut, varigenom registrering vägrats, må sist inom två månader från beslutets dag däröver anföra besvär hos Konungen.

Över beslut om sådan förklaring, som avses i 165 § 2 mom. och 166 §, må jämväl besvär anföras i den ordning, varom i andra stycket stadgas.

Om skadestånd.

173 §.

Har stiftare uppsåtligen eller av vårdslöshet vid bankaktiebolags bildande så förfarit att skada därigenom tillskyndats bolaget, vare han pliktig att ersätta bolaget skadan.

174 §.

Har styrelseledamot, revisor, likvidator, likvidationsrevisor eller ombud som avses i 157 § vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bankaktiebolag skada, vare han pliktig att till bolaget utgiva ersättning för skadan.

Där medhjälpare, som av revisor eller likvidationsrevisor anlåtats för granskningsuppdraget, vid uppdragets utförande uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, svare revisorn för skadan.

Har aktieägare genom överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, vare ock han pliktig att till bolaget utgiva ersättning för skadan.

175 §.

Har styrelseledamot eller annan som avses i 174 § första stycket genom överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat tredje man skada, vare han pliktig att till denne utgiva ersättning för skadan. Samma lag vare, där aktieägare genom sådan överträdelse uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat tredje man skada.

176 §.

Har i bankbolag styrelsen, styrelseledamot eller likvidator tillskyndat bolaget eller aktieägare skada genom åtgärd, som innebär att fördel uppenbarligen beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare, skall skyldighet att utgiva ersättning för skadan åvila jämväl aktieägare, som uppsåtligen genom begagnande av sitt inflytande över styrelseledamot eller likvidator medverkat till åtgärden. Innefattar åtgärd, vartill aktieägare sålunda medverkat, överträdelse av denna lag eller bolagsordningen till skada för borgenär hos bolaget eller annan tredje man, vare aktieägaren ock skyldig att utgiva ersättning till denne.

177 §.

Avilar ersättningsskyldighet stiftare jämlikt 173 § eller styrelseledamot eller annan enligt 174 § första stycket eller 175 § första punkten och föreligger allenast ringa vårdslöshet, må ersättningen nedsättas, där det med hänsyn jämväl till skadans storlek och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Har aktieägare ådragit sig ersättningsskyldighet jämlikt 174 § tredje stycket, 175 § andra punkten eller 176 §, må ock ersättningen nedsättas, där det med hänsyn till hans skuld och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Nedsättning efter vad nu är sagt äge ej rum, om den ersättningsskyldiges förfarande innefattade brottslig handling.

178 §.

Äro flera ersättningsskyldiga för skada efter vad i 173—177 §§ är stadgat, svare de för ersättningen en för alla och alla för en, den vars ersättningsskyldighet nedsatts enligt 177 § dock allenast med det nedsatta beloppet. Sinsemellan skola de taga del i ersättningens gäldande efter ty med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar av dem till last, samt till omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Straffbestämmelser.

179 §.

Driver någon här i riket bankrörelse, vartill han ej är berättigad, straffes med dagsböter eller fängelse.

180 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes:

1. stiftare, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i teckningslista eller i handling, som framlägges på konstituerande stämman, eller i ansökan om stadfästelse å bolagsordningen;

2. styrelseledamot eller annan, som i anmälan för eller ansökan om registrering eller i försäkran eller annan handling som fogas därvid uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare eller som framlägges på bolagsstämma, eller i påskrift å sådan handling eller i handling eller meddelande som kungöres eller sändes till aktieägare;

4. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 88, 119 eller 128 § uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 90 §, 91 § 2 och 3 mom., 92 § eller 93 §;

5. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 130, 135 eller 140 § uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i nämnda lagrum;

6. revisor eller likvidationsrevisor, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges på bolagsstämma eller annorledes hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare, eller i påskrift å sådan handling

uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande bankbolagets angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger;

7. revisor eller likvidationsrevisor, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i yttrande, vilket enligt 102 § andra stycket första punkten, 136 § eller 140 § överlämnas till styrelse eller god man för stiftelse som avses i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

181 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes ock:

1. styrelseledamot, likvidator eller befattningshavare hos bankaktiebolag, vilken uppsåtligen eller av vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i översikt, som avses i 151 §, eller vid lämnande av upplysning enligt 147, 151 eller 157 §;

2. styrelseledamot, med vars begivande utfärdas aktiebrev som är ställt till innehavaren eller aktiebrev, i vilket mot föreskrift i 23 § andra stycket den i förbehåll som i nämnda lagrum sägs bestämda inskränkningen icke angivits;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen låter i aktieboken verkställa införing i strid mot bestämmelserna i 25 § 1 mom. andra eller tredje stycket, 25 § 2 mom. första eller andra stycket, 40 § tredje punkten eller 44 § 2 mom. tredje stycket eller fjärde stycket sista punkten eller underlåter att ombesörja, att förändring i äganderätten till aktie varder jämlikt 25 § 1 mom. tredje eller fjärde stycket eller 25 § 2 mom. första eller andra stycket införd i aktieboken;

4. styrelseledamot eller likvidator, som uppsåtligen eller av vårdslöshet i strid mot bestämmelserna i 48 § första stycket, eller 51 § verkställer utbetalning till aktieägare;

5. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse, att skada därav kunnat följa, yppar något av vad vid verkställd granskning kommer till hans kännedom, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag;

6. den som uppsåtligen lämnar oriktig uppgift i försäkran som avses i 103 §, jämförd med 115 § lagen om aktiebolag.

182 §.

Med dagsböter straffes:

1. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning eller vinst-

och förlusträkning, som avses i 88 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i 91 § 1 mom., eller vid upprättande av handling varom nyss sagts eller av förvaltningsberättelse, som avses i 88 eller 128 §, av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelser som avses i 180 § 4;

2. Likvidator, där han vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 130, 135 eller 140 §, av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelser som avses i 180 § 5;

3. revisor eller likvidationsrevisor, där han annorledes än i 180 § 6 sägs vid upprättande av revisionsberättelse, som avses i 101, 128, 136 eller 140 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i nämnda lagrum.

183 §.

Med dagsböter straffes ock

1. den som, i annat fall än i 181 § 2 och 3 avses, underlåter att iakttaga föreskrift i 23 §, 25 §, 40 § tredje punkten eller 44 § 2 mom. tredje stycket eller fjärde stycket sista punkten så ock den som bryter mot föreskrift i 44 § 2 mom. fjärde stycket första punkten eller 49 §;

2. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att verkställa påskrift å aktiebrev enligt 37 §, 44 § 2 mom. fjärde stycket, 45 § sista stycket eller 46 § 2 mom. andra stycket;

3. ledamot i styrelse eller god man för banks personalstiftelse, där han underlåter att iakttaga vad honom enligt 102 § första stycket åligger;

4. den som bryter mot vad i 68 § är stadgat.

Särskilda bestämmelser.

184 §.

1 mom. Har någon genom testamente erhållit nyttjanderätten till aktier i bankaktiebolag eller ock avkomsten av sådana aktier med bestämmelse, till betryggande av hans avkomsträtt, att aktierna skola sättas under särskild vård, skall, där enligt testamentet rätten att i bolaget företräda aktierna skall tillkomma nyttjande- eller avkomsträttshavaren, beträffande denne, såvitt angår rätten att i bankbolaget företräda aktierna, gälla vad i denna lag om aktieägare är stadgat.

Såväl ägaren som nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall på anmälan bliva införd i aktieboken. Vid införingen skall anteckning göras om äganderättsförvärvet och om den med nyttjande- eller avkomsträtten förenade rätten att i bolaget företräda aktierna. I fråga om införing av nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall i övrigt vad om införing av aktieägare är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock skall påskrift om införing ej ske

å aktiebrevet. Styrkes att nyttjande- eller avkomsträtten upphört, skall anteckning därom göras i aktieboken.

Skall försäkran som avses i 103 §, jämförd med 115 §, lagen om aktiebolag, avgivas av nyttjande- eller avkomsträttshavare, varde försäkran därefter lämpad.

2 mom. När god man på grund av förordnande jämlikt 18 kap. 4 § 5 föräldrabalken förvaltar aktier för blivande ägares räkning, skall blivande ägare på anmälan av gode mannen införas såsom ägare i aktieboken med anteckning om förvärvet och om förordnandet.

185 §.

Bildas bankaktiebolag eller ökas bankbolags aktiekapital för övertagande av annan bankrörelse, må andel i vad bolaget sålunda skall övertaga utgöra vederlag för aktie i bolaget samt teckning ske med villkor, att sådant tillskott skall få göras; och gälle i övrigt i ty fall denna lags bestämmelser om bankbolags bildande och aktiekapitalets ökning med följande tillägg och undantag:

1. Vid bankbolags bildande skall teckningslista och vid aktiekapitalets ökning bolagsstämman beslut om ökningen innehålla jämväl alla de om bankrörelsens övertagande träffade bestämmelserna. Vad i 9 och 33 §§ stadgas föranleder ej därtill att värdet av det, som för aktie skall tillskjutas i annat än penningar, skall i teckningslista eller i bolagsstämmas beslut om ökning av aktiekapitalet uppskattas till visst penningbelopp.

2. Där vid bankbolags bildande ej samtliga tecknare enligt bestämmelse i teckningslistan äro berättigade att för aktie tillskjuta annat än penningar, äge å konstituerande stämman tecknare, vilken berättigats att göra tillskott i annat än penningar, ej deltaga i omröstning, som i 16 § sägs; ej heller må sådan tecknare eller av honom tecknade eller eljest förvärvade aktier vid omröstningen tagas i beräkning.

3. Vad i 36 § första punkten stadgas äger ej tillämpning.

4. Tillgång, som bankbolag på sätt ovan sägs övertagit, skall vid dess införande i bolagets böcker upptagas till skäligt värde.

5. Har bankbolag övertagit annat bankbolags rörelse och finnes bland sistnämnda bolags tillgångar egendom, varmed bankbolag ej må driva handel för egen räkning, må den egendom, även om sådant fall ej är för handen, som i 54 § andra stycket samt 55 § första och andra styckena omförmäles, förvärfvas av det övertagande bolaget. Egendom, som bankbolaget på detta sätt förvärvat, skall, i den mån egendomen ej, jämlikt vad i nysnämnda lagrum stadgas, må av bolaget behållas, åter avyttras, så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för bolaget.

186 §.

Ej må bankaktiebolag övertaga annat bankbolags eller sparbanks rörelse, med mindre Konungen, där övertagandet icke finnes vara till skada för det allmänna, lämnar tillstånd därtill.

187 §.

Finnes till tryggande av pensioner åt pensionstagare eller anställda hos bankbolag samt efterlevande till pensionstagare och anställda eller ock för anställdas eller deras efterlevandes välfärd annorledes än genom beredande av pension särskild stiftelse, vars förmögenhet huvudsakligen härrör från överföring av medel från bolaget men som icke är underkastad bestämmelserna i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, har bankinspektionen att tillse att stiftelsens tillgångar ej placeras på sätt som med beaktande av stiftelsens ändamål finnes strida mot grunderna för de angående placering av bankbolags medel i denna lag givna föreskrifterna. Har så skett, må bankinspektionen förelägga stiftelsen att vidtaga rättelse.

Det åligger dem som företråda stiftelsen att, närhelst bankinspektionen begär det, hålla stiftelsens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning ävensom lämna inspektionen alla de upplysningar rörande stiftelsen, som av inspektionen äskas.

188 §.

Enskildas förhållanden till bankbolag må ej i oträngt mål yppas.

189 §.

Avskrift varom i denna lag förmåles skall, där ej särskild föreskrift givits, vara till riktigheten bestyrkt av två personer, som vid sina namn böra ange yrke och postadress.

190 §.

Bankaktiebolag vare uti de mål, för vilka ej annorlunda genom lag stadgas, lydande under allmän underrätt i den ort, där styrelsen har sitt säte.

191 §.

Närmare bestämmelser rörande det i denna lag avsedda bankregistret, om avgifterna för registrering och kungörande samt om bankinspektionens organisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

**Förslag
till
lag angående införande av nya lagen om bankrörelse.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den nu antagna lagen om bankrörelse skall jämte vad här nedan stadgas träda i kraft den 1 januari 1953.

2 §.

Genom nya lagen upphäves, med de begränsningar nedan stadgas, lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

1 mom. Den nya lagen skall lända till efterrättelse jämväl i avseende å bankaktiebolag, som registrerats enligt äldre lag. Därvid skall dock iakttagas vad nedan stadgas.

2 mom. Vad i 1 § är stadgat om förbud mot inlåning från allmänheten på räkning, som av bank allmänligen begagnas, äge ej tillämpning å bolag eller förening, som före lagens trädande i kraft av Konungen erhållit rätt till sådan inlåning.

3 mom. Stadgandet i 23 § 2 mom. första punkten äger icke tillämpning å aktiebrev, som utfärdats innan nya lagen trätt i kraft.

I fråga om bankaktiebolag, som hava utelöpande aktier ställda till innehavaren, skola bestämmelserna i 24 § första, andra, tredje och fjärde styckena, 25 § 1 mom. tredje och fjärde styckena samt 25 § 2 mom. icke gälla för dylika aktier, och skall ej heller å sådana aktier tillämpas föreskriften nedan i 4 mom. andra punkten.

4 mom. I fall, då införing i aktieboken skett före den 1 januari 1948, äga bestämmelserna i 24 § fjärde stycket och 25 § 2 mom. andra stycket icke tillämpning. Har den, som åberopar annat förvärv av aktiebrev än överlåtelse, blivit i aktieboken införd före nämnda dag, och har ej, inom tre år efter samma dag ansökan gjorts om aktiebrevets dödande eller talan mot innehavaren instämts om bättre rätt till aktiebrevet, skall dock, när överlåtelse eller pantsättning därefter sker, vad i nämnda lagrum är stadgat äga motsvarande tillämpning.

5 mom. Har beslut av bolagsstämma fattats före nya lagens ikraftträdande, skola i fråga om beslutet, om talan därå samt om beslutets registrering

och verkställande bestämmelserna i äldre lag äga tillämpning, dock att vederbörlig inskrivning skall ske i bankregistret.

6 mom. Bestämmelsen i 104 § andra punkten skall icke tillämpas å fullmakt, som utfärdats före lagens ikraftträdande; dock vare sådan fullmakt ej gällande för stämma, som börjar senare än fem år efter ikraftträdandet.

7 mom. Hava likvidatorer för bankaktiebolag utsetts, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag gälla i avseende å likvidationen.

5 §.

Stadgandet i 159 § andra punkten medför icke skyldighet för ledamot av eller befattningshavare hos bankinspektionen att avyttra av honom vid lagens ikraftträdande ägda aktier.

6 §.

Skall i fråga om bankaktiebolag som avses i 4 § 1 mom. denna lag enligt vad i nämnda paragraf stadgas äldre lags bestämmelse gälla och är i samma lag överträdelse av bestämmelsen belagd med straff, skall beträffande sådant bolag jämväl dylik straffbestämmelse lända till efterrättelse.

7 §.

Det ankommer på Konungen att meddela de föreskrifter, vilka betingas av att patent- och registreringsverket icke vidare skall vara registreringsmyndighet för bankaktiebolag.

Förslag till

lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 18 september 1903 (nr 101) angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 18 september 1903 angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

Avträdes sparbanks egendom till konkurs, varde anmälan därom av konkursdomaren ofördröjligen gjord hos Konungens Befallningshavande; och förordne Konungens Befallningshavande ett allmänt ombud att såsom konkursförvaltare deltaga i konkursboets förvaltning med den eller de förvaltare, som utses på sätt i konkurslagen stadgas.

Konungens Befallningshavande, äger, när det prövas skäligt, entlediga ombudet och i dess ställe förordna annan. Däröver må klagan ej föras.

Angående allmänt ombud, som förordnas i bankaktiebolags konkurs,

stadgas i lagen om bankrörelse. Å sådant ombud skall tillämpas vad i denna lag föreskrives.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

**Förslag
till
lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen.**

Härigenom förordnas, att 28 a § konkurslagen¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

28 a §.

Har på sätt i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser stadgas, beslut fattats om överföring av medel från aktiebolag, bankaktiebolag eller försäkringsaktiebolag till pensionsstiftelse eller annan personalstiftelse, som hör till bolaget, och finnas bolagets borgenärer därav hava lidit märklig skada, skall, om den balansräkning enligt vilken medlens överföring skett icke till registreringsmyndigheten inkommit tidigare än etthundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller, där registrering av stiftelsen skett först efter det balansräkningen inkommit, registreringen icke ägt rum tidigare än nyss är sagt, överföringen av medlen på talan av konkursboet återgå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

**Förslag
till
lag angående ändring i lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om
aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.**

Härigenom förordnas, att 36 § lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser skall erhålla följande ändrade lydelse.

36 §.

Vad i denna lag stadgas om aktiebolag skall äga tillämpning jämväl å bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag. Därvid skall hänvisning, som ovan gjorts till stadgande i lagen om aktiebolag, gälla motsvarande stadgande i lagen om bankrörelse och lagen om försäkringsrörelse, och skall i fråga om bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag vad i denna lag stadgas rörande aktiebolagsregistret avse bankregistret och försäkringsregistret.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1937:526.

MOTIV

INLEDNING.

Direktiven för utredningen.

Då 1945 års bankkommitté på våren 1949 avgivit sitt betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank (SOU 1949:13), var det kommitténs avsikt att såsom sin närmaste arbetsuppgift behandla frågan om en revision av 1911 års lag om bankrörelse. Detta arbete kom dock aldrig att bli utfört. I anförande till statsrådsprotokollet den 22 april 1949 uttalade sålunda dåvarande chefen för finansdepartementet, att han visserligen delade kommitténs åsikt om att en sådan revision borde komma till stånd men att karaktären av ett dylikt utredningsarbete icke motiverade en kommitté av en sådan storleksordning som 1945 års bankkommitté, vilken räknade 14 ledamöter. På grund härav förordade finansministern att särskilda sakkunniga tillkallades med uppdrag att verkställa ifrågavarande revision av banklagen. I anslutning härtill anförde finansministern vidare.

Denna revision bör i främsta rummet avse en omarbetning av banklagen i syfte att i den mån så finnes lämpligt anpassa densamma efter bestämmelserna i nya aktiebolagslagen. Vid revisionen böra vidare behandlas bl. a. de särskilda frågor, som f. n. regleras genom provisoriska författningar. Jag avser härmed närmast frågan om bankaktiebolagens inlåningsrätt samt spørsmålet om bankaktiebolagens kassareserver. Jämväl frågorna om rätt för bankaktiebolagen att utlämna bundna lån och om en utvidgning av deras rätt att utlämna s. k. blancokrediter torde böra tagas under övervägande i samband med revisionen av banklagen.

Enligt direktiven för 1945 års bankkommitté skulle hinder ej möta mot att utredningen, i den mån så befunnnes erforderligt, utvidgades att avse organisationen av kreditväsendet i dess helhet. Bankkommitténs förslag om inrättandet av en statlig affärsbank får anses utgöra ett led i denna utredning, men olösta frågor av stor räckvidd kvarstå fortfarande. I sistnämnda hänseende må nämnas spørsmålen om gränsdragningen mellan olika kreditinstituts verksamhet samt rationaliseringen av affärsbankernas kontorsorganisation. Ehuru sålunda vissa av de uppgifter, som anförtrotts bankkommittén, ännu icke lett till några förslag från kommitténs sida, anser jag mig böra förorda, att kommitténs arbete upphör i samband med att särskilda sakkunniga tillkallas i syfte att verkställa en revision av banklagen. Emellertid förutsätter jag att de nyssnämnda, av 1945 års bankkommitté icke behandlade spørsmålen, vilka äro synnerligen betydelsefulla, i annan ordning göras till föremål för fortsatta undersökningar.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1948 ha särskilda sakkunniga tillkallats med uppdrag att verkställa utredning angående sparbankernas organisation och verksamhet. Jag förutsätter att — i den omfattning så kan befinnas er-

forderligt — samråd kommer att äga rum mellan nämnda utredning och de sakkunniga, vilka enligt min mening nu böra tillkallas.

Sedan Kungl. Maj:t med anledning härav bl. a. bemyndigat chefen för finansdepartementet att tillkalla högst fyra sakkunniga med uppdrag att verkställa en översyn av gällande banklagstiftning utsågs sådana sakkunniga den 11 juni 1949.

Gällande banklag.

Lagen om bankrörelse av den 22 juni 1911 har vid flera tillfällen varit föremål för ändringar. Bestämmelserna angående den verksamhet som bankbolag må driva, angående revisionen inom bankerna och den offentliga kontrollen genom tillsynsmyndigheten, bank- och fondinspektionen, omarbetades sålunda genom en lagstiftning av den 2 juni 1933. Denna lagändring berörde även en del andra partier av banklagen, främst reglerna om det verkställande organet, styrelsen och den s. k. direktionen. Sedan enligt lag den 22 februari 1935 förordnats, att i lag eller författning givna stadganden om solidariska bankbolag skulle upphöra att gälla, kom banklagen att omfatta endast sådana associationer som i aktiebolagets form driva bankrörelse.

Bland andra ändringar, som under årens lopp vidtagits i banklagen, må nämnas kompletteringar i samband med tillkomsten av lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser samt införande genom lag den 10 juli 1947 av vissa nya regler rörande förvärv av aktiebrev och införelse i aktieboken av förvärv av aktiebrev, med vilka regler avsågs att i dessa ämnen ernå överensstämmelse med föreskrifter i den nya aktiebolagslagen av den 14 september 1944.¹

Banklagens bestämmelser om banks inlåning och banks skyldighet att hålla kassareserv (49 §) kompletteras av och äro delvis satta ur kraft genom provisorisk lagstiftning vid sidan av banklagen.

Allmänna synpunkter på utredningsuppdraget.

Den nu förevarande utredningen för en revision av 1911 års lag om bankrörelse bör enligt direktiven för utredningen i främsta rummet avse en omarbetning av banklagen i syfte att, i den mån så finnes lämpligt, anpassa densamma efter bestämmelserna i nya aktiebolagslagen. Det må härutinnan påpekas att banklagen, som — bortsett från att på en punkt, i 249 §, hänvisas till vissa i den allmänna aktiebolagslagen givna stadganden rörande

¹ SFS 1937:523 och 1947:647.

registrering — innehåller en fullständig rättslig reglering av bankaktiebolagens förhållanden, i stora delar är utformad efter mönster av 1910 års aktiebolagslag samt att den överensstämmelse, som sålunda förelegat mellan den allmänna aktiebolagslagstiftningen och lagstiftningen för bankaktiebolagen, delvis gått förlorad i och med att den nya aktiebolagslagen trätt i kraft den 1 januari 1948. Spörsmålet om ett bibehållande av denna överensstämmelse har emellertid tidigare varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Enligt den proposition, vari för riksdagen framlades förslag till de ändringar i banklagen som kommo till stånd genom ovannämnda lag av den 10 juli 1947, uttalade nämligen föredragande departementschefen att tillsvärdare syntes böra anstå med vidtagande i övrigt av sådana ändringar i banklagen att densamma, där så finnes ändamålsenligt, bringades i överensstämmelse med aktiebolagslagen.¹ Av intresse är, att departementschefen i detta sammanhang vidare framhöll att den statliga tillsynen över bankaktiebolagen gjorde det obehövligt att i banklagen efterbilda åtskilliga av de i nya aktiebolagslagen införda kontrollföreskrifterna.

Det problem som först måste lösas när det gäller att anpassa banklagen till nya aktiebolagslagens regler är uppenbarligen, huruvida och i vilken utsträckning sakliga skäl tala för att dessa regler böra göras tillämpliga på bankaktiebolagen. Därefter inställer sig spörsmålet, huru man lagtekniskt bör gå till väga vid införlivandet med banklagstiftningen av regler i aktiebolagslagen. I det förra hänseendet må framhållas, att den nya aktiebolagslagen eftersträvat en mera effektiv och mot nutida förhållanden svarande utformning av de normer, som uppställas till skydd för dem vilkas intressen äro särskilt utsatta för de med aktiebolagsväsendet förbundna ekonomiska riskerna, den aktietecknande eller aktieköpande allmänheten, aktieägarminoriteter, aktiebolagens borgenärer m. fl. I lagen har även reglerats vissa av utvecklingen skapade nya förhållanden, vilka legat helt utanför den äldre lagstiftningens förutsättningar, såsom t. ex. koncernväsendet. Vidare har beaktats, att det nutida aktiebolagets uppgift icke är begränsad till att vara ett instrument för privatekonomisk vinning, utan att det har att fylla en funktion i näringslivets och folkförsörjningens tjänst. Ur denna synpunkt har i lagen uppställts starkare begränsningar i de enskilda intressenternas, aktieägarnas, fria bestämmanderätt, såsom beträffande rätten att disponera över bolagets vinst för utdelning. Även de väsentligt strängare föreskrifterna angående bolagsorganens skyldigheter i avseende å redovisningen och kontrollen däröver ha betydelse ur denna synpunkt, likaså de regler angående en utvidgad publik redovisningsskyldighet, som år 1950 upptogos i lagen i ändamål att bereda möjlighet till ökad insyn i bolagens ekonomiska förhållanden.²

¹ Prop. 1947 nr 228 s. 40.

² Jfr prop. 1950 nr 48.

De allmänna överväganden, vilka ligga till grund för nya aktiebolagslagens regler, torde väl i stort sett kunna åberopas jämväl i fråga om bankaktiebolagen. Emellertid måste beaktas att bankbolagen driva rörelse av speciell karaktär samt att verksamheten är underkastad offentlig tillsyn även ur andra synpunkter än dem som varit avgörande vid utformningen av nya aktiebolagslagen.

Atskilliga detaljföreskrifter i nämnda lag, vilken omfattar företag för ekonomisk verksamhet av mycket växlande karaktär, torde sakna nämnvärd praktisk betydelse för bankaktiebolagen. Detta synes främst gälla den ingående regleringen angående aktiebolags bildande. Syftet härmed, nämligen att förhindra tillkomsten av ekonomiskt osunda företag, lär i fråga om bankerna vinnas genom den för dem stadgade skyldigheten att söka Kungl. Maj:ts oktroj att driva bankrörelse.

De sakkunniga ämna i det följande vid behandlingen av de olika bolagsrättsliga frågorna angiva de skäl som synas tala för antingen att bankbolagen böra vara underkastade samma regler som aktiebolag i allmänhet eller ock att för bankbolagen böra gälla avvikande bestämmelser. Redan nu vilja de sakkunniga emellertid uttala att anledning torde föreligga till att ett stort antal föreskrifter i nya aktiebolagslagen böra bli tillämpliga å bankerna.

Med hänsyn till det sist sagda uppställer sig spørsmålet, huru man lagtekniskt bör gå till väga vid banklagstiftningens anpassning till nya aktiebolagslagen. Följer man den nuvarande banklagens system, bör densamma innehålla en fullständig reglering även av de bolagsrättsliga frågorna. En annan metod vore att i banklagen endast upptaga sådana bolagsrättsliga bestämmelser, som äro specifika för bankaktiebolagen, och i övrigt hänvisa till vederbörliga stadganden i aktiebolagslagen. Ett sådant förfarande skulle medföra en begränsning av lagtexten. En nackdel med hänvisning till en annan lag är dock att lätt en bristande överskådlighet blir följd. Under arbetet å den nya lagen om försäkringsrörelse övervägdes möjligheten att gå den antydda vägen men man stannade vid att göra speciallagstiftningen uttömmande. Härtill medverkade att denna lagstiftning ej endast omfattar försäkringsaktiebolag utan även ömsesidiga försäkringsbolag.¹

För banklagstiftningens del lärer till förmån för hänvisningsmetoden kunna anföras att antalet banker är ringa, att fråga sällan uppstår om tillämpning av vissa bolagsrättsliga bestämmelser samt att det för dem som syssla med hithörande frågor ofta torde vara en lättnad att kunna utgå från att exakt samma regel gäller för en bank som för ett vanligt aktiebolag.

De sakkunniga föreslå att på en del punkter i banklagen upptagas hänvisningar till föreskrifter i nya aktiebolagslagen. Då emellertid denna

¹ Jfr SOU 1946:34 sid. 237; bland stadgandena för ömsesidiga försäkringsbolag förekomma däremot hänvisningar till lagens regler rörande försäkringsaktiebolag.

metod lätt leder till vissa olägenheter, synes densamma böra användas med försiktighet. Sålunda bör den ej användas beträffande lagbestämmelser, vilkas tillämpning ofta är aktuell, t. ex. reglerna om styrelse och firma-teckning, och ej heller i fall där hänvisningar skulle behöva förse med modifikationer eller förtydliganden eller av annan orsak skulle försvåra lagtextens överskådlighet. I förslaget ha införts hänvisningar till aktiebolagslagens föreskrifter rörande bl. a. förfarandet å konstituerande stäm-ma och å bolagsstämma samt frågorna om decharge för styrelsen och talan mot styrelseledamot och vissa andra befattningshavare hos bankbolag.

I förevarande sammanhang må erinras om att 1950 års riksdag i enlighet med hemställan av första lagutskottet i dess utlåtande nr 15, hos Kungl. Maj:t anhållit om översyn av gällande lagar om aktiebolag och om försäk-ringsrörelse. Utredning härom har ännu ej igångsatts. Det torde kunna an-tagas att en översyn av aktiebolagslagen i första hand kommer att beröra stadganden i lagen som ej efterbildats i det nu framlagda förslaget. I den mån den ifrågasatta översynen kommer att resultera i ändringar av sådana föreskrifter i aktiebolagslagen, till vilka de sakkunnigas förslag enligt vad förut nämnts upptager hänvisning, vinnes med den förordade metoden att dylika ändringar automatiskt komma att gälla även för bankaktiebolä-gen.

Innan de sakkunniga övergå till motiveringen av de särskilda stadgan-dena, framhålles att vid betänkandet fogats en sammanställning av bestäm-melserna i förslaget till ny lag om bankrörelse och motsvarande bestämmel-ser i 1911 års banklag (BL) och 1944 års aktiebolagslag (AL). Beträffan-de de bestämmelser i förslaget, vilka överensstämmer med nya aktiebolags-lagens föreskrifter, har närmare motivering i allmänhet ansetts överflödig.

Förutom nyss angivna förkortningar användes i det följande beteckning-en FL å lagen om försäkringsrörelse av den 17 juni 1948.

FÖRSLAGET TILL LAG OM BANKRÖRELSE.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Enligt 1 § första stycket BL må, förutom Sveriges riksbank, endast bank-aktiebolag driva bankrörelse här i riket. Bankrörelse definieras enligt para-grafens andra stycke såsom sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänneligen begagnas. En närmare bestämning av den verksamhet som bankaktiebolag må idka göres i 44 § BL.

Tredje stycket av 1 § BL innehåller vidare en erinran om vad särskilt är

stadgat beträffande postsparbanken, sparbank, centralkassa för jordbrukskredit och järnkontoret samt angående vissa aktiebolag, som driva lånerörelse, och den av postverket bedrivna postgirorörelsen. Hänvisningen till vissa aktiebolag som driva lånerörelse åsyftar dels s. k. hypoteksaktiebolag, för vilka gäller en lag av den 14 juni 1946, dels ock aktiebolag som avses i lagen den 29 december 1949 om pantlånerörelse.

Förslaget förevarande paragraf första stycket motsvarar med vissa övervägande redaktionella ändringar gällande lag 1 § första och tredje styckena. Skillnaden består däruti att uppräknningen i lagen av de institutioner, som jämte bankaktiebolagen må driva bankrörelse, ersatts med en hänvisning till vad härom föreskrives i lag eller författning, varjämte tillägg föreslagits om att Kungl. Maj:ts oktroj är en förutsättning för att bankaktiebolag må driva bankrörelse (jfr 1 § första stycket FL).

Andra stycket av förevarande paragraf upptager en med BL överensstämmande definition å vad som förstås med bankrörelse. Lämpligheten av att bibehålla denna bestämning kan visserligen ifrågasättas. För bankaktiebolagen förefaller nämligen stadgandet tämligen överflödigt eftersom genom andra föreskrifter sker en noggrann reglering av den verksamhet bankbolagen må utöva. Härom hänvisas till förslaget 53'o. följ. §§. Ej heller är bestämmelsens utformning fullt tillfredsställande för bankbolagens del: för dem är utlåningsverksamheten en lika nödvändig del av rörelsen som inlåningen från allmänheten. Erinras må även om att lagen om försäkringsrörelse saknar en definition av begreppet försäkringsrörelse. Utan någon legaldefinition har det ansetts framgå, att sagda lag åsyftar affärsmässig försäkringsrörelse.¹

Utformningen av 1 § i lagförslaget får emellertid betydelse negativt, då därigenom fastslås att bankrörelse icke må utövas av andra associationer än bankaktiebolag och vissa institutioner eller sammanslutningar som erhållit särskilt tillstånd därtill, exempelvis Sveriges riksbank enligt 1 § riksbankslagen och centralkassa för jordbrukskredit, som enligt 2 § lagen med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit under vissa villkor äger "från allmänheten mottaga inlåning på räkning som av bank allmänneligen begagnas". Anmärkas må ock att enligt 2 § lagen om hypoteksaktiebolag den 14 juni 1946 med dylikt bolag förstås aktiebolag som har till ändamål att idka belåning av fast egendom eller tomträtt men i vars verksamhet bankrörelse icke ingår.²

De sakkunniga ha icke ansett sig kunna förorda att ur banklagen utmönstra den nuvarande definitionen på bankrörelse, vilken vunnit viss hävd i lagstiftningen. Däremot vilja de sakkunniga fästa uppmärksamheten på att en viss osäkerhet är förbunden därmed att åt rättstillämpningen över-

¹ Jfr SOU 1946: 34 sid. 238—240 och 296.

² Jfr vidare lagen den 29 december 1949 om pantlånerörelse.

lämna vad som skall anses falla under uttrycket "inlåning från allmänheten". Denna fråga har nyligen varit föremål för diskussion i anledning av en inom riksdagen år 1950 väckt motion (II: 66), däri bl. a. anfördes att den inlåningsverksamhet, som bedreves av vissa bostadsrättsföreningar, realiter vore av bankkaraktär samt hemställdes om åtgärder för att inlåningsverksamheten bleve underställd bank- och fondinspektionens granskning. I yttrande, som i ärendet avgavs till tredje lagutskottet av inspektionen, lämnades till en början en redogörelse för tillkomsten av banklagens ifrågavarande bestämmelse. Bank- och fondinspektionen anförde härom:

I det av Kungl. Maj:t för 1911 års riksdag framlagda förslaget till banklag (proposition nr 48) saknades i definitionen på bankrörelse de båda orden "från allmänheten". Inlåning på räkning, som av bank allmänligen begagnades, oavsett om den härflöte från allmänheten eller ej, utgjorde sålunda enligt förslaget det konstituerande momentet för begreppet bankrörelse. I propositionen framhölls bland annat, att genom den i förslaget använda beteckningen av vad med bankrörelse avsåges, den inlåning skulle bli förbjuden, vilken utövades av andra rättssubjekt än dem, som i lagen angäves. Departementschefen ansåg detta också utgöra den oundgängliga förutsättningen för att allmänhetens förtroende för de av lagen reglerade penninginstituterna skulle förbli orubbat. Förbjuden skulle sålunda bli exempelvis den inlåning på sparkasseräkning, som åtskilliga bruk och inrättningar uppgivits driva för mottagande av den vid dem anställda personalens besparingar, ävensom den av Kooperativa förbundet i skilda delar av landet öppnade sparkasserörelsen. Riksdagen (bkoutsk. utl. nr 30 och memorial nr 38; rd skr. nr 237) var emellertid i viss mån av annan mening än departementschefen och införde i paragrafen de båda orden "från allmänheten". Såsom närmare framgår av riksdagens skrivelse i ämnet önskade riksdagen med den vidtagna ändringen skydda den inlåning på sparkasseräkning, som i ganska stor utsträckning bedreves av bruk och inrättningar för mottagande av personalens besparingar, så ock den sparkasserörelse, som av kooperativa föreningar öppnats i skilda delar av landet, såvitt denna rörelse avsåg inlåning från egna medlemmar. Någon anledning att vidtaga åtgärder, varigenom dylik rörelse skulle komma att hämmas, ansåg riksdagen icke förefinnas. Nyttan och betydelsen av berörda verksamhet syntes nämligen icke kunna förnekas. Men det syntes icke heller kunna bestridas — framhöll riksdagen — att även vid sådan rörelse hänsynen till insättarnas rätt krävde, att rörelsen bedreves under fullt betryggande former.

Inspektionen påpekade vidare, att den omedelbart efter antagandet av 1911 års banklag verkställda utredningen rörande villkoren för ekonomiska föreningars inlåningsrörelse slutfördes redan i början av 1912. Det framlagda förslaget föranledde emellertid icke något förslag till riksdagen. Ej heller ett år 1929 framlagt betänkande (SOU 1929: 15) i ämnet hade resulterat i någon lagstiftning.

Med ledning av vissa uppgifter rörande Kooperativa förbundets och vissa till förbundet anslutna föreningars samt HSB-organisationens sparkasserörelse ävensom en redogörelse beträffande vissa andra föreningar, som

idka inlåningsverksamhet huvudsakligen i syfte att därigenom kunna bedriva utlåning till egna medlemmar, anför inspektionen vidare:

Av den lämnade redogörelsen framgår, att utanför de vanliga inlåningsinstitutionen — affärs- och sparbanker, postsparbanken och centralkassorna för jordbrukskredit — en omfattande inlåningsverksamhet av bankmässig karaktär bedrivs här i landet. Hur stora sammanlagda belopp som denna inlåning avser kan inspektionen icke med säkerhet uttala sig om, men det kan antagas att de föreningar, som omfattas av den föregående redogörelsen, och vilkas sammanlagda inlåning för närvarande kan uppskattas till ca 250 miljoner kronor, representera huvuddelen av de ekonomiska föreningarnas inlåning.

Ifrågavarande inlåning är icke underkastad någon tillsyn från det allmännas sida. Ej heller finnas för nämnda verksamhet några författningsföreskrifter, som motsvara exempelvis bank- eller sparbankslagarnas inlånings- och kassareservbestämmelser.

Inspektionen uttalar vidare, att där kapitalanskaffningen bedrevs i den bankmässiga inlåningens form, regler i huvudsak motsvarande de för sådan verksamhet i allmänhet gällande borde skapas. Härefter fortsätter inspektionen:

Mot det sist anförda skulle kunna åberopas det förhållandet, att i fråga om de ekonomiska föreningarna inlåningen står öppen endast för medlemmar i den egna organisationen, och att verksamheten för den skall är att betrakta som en intern föreningsangelägenhet och icke såsom en inlåning från allmänheten. Men en sådan mening kan icke rimligen godtagas, när medlemsantalet, d. v. s. antalet inlåningsberättigade, uppgår till ett så stort antal som inom de större av de här avsedda föreningarna. För Kooperativa förbundet utgjorde sålunda per 31/12 1948 sagda antal över 900.000 och för HSB:s riksförbund var motsvarande siffra ca 62.000; båda förbunden torde därefter ha ytterligare ökat i storlek. I fråga om dessa båda förbund, liksom också beträffande HSB i Stockholm — vars medlemsantal vid nyssnämnda tidpunkt översteg 22.000 — lär man sålunda knappast kunna med framgång bestrida, att de bedriva inlåning från allmänheten. Då vidare, såsom ovan utvecklats, inlåningen sker på räkning, som av bank allmänligen begagnas, måste man konstatera, att ifrågavarande verksamhet reellt — om ock ej formellt — är att betrakta som bankrörelse. — Vad angår övriga inlånande ekonomiska föreningar synas uppgifterna i det föregående giva fog för den uppfattningen, att åtminstone några av dem kunna sägas i realiteten bedriva inlåning från allmänheten; en närmare utredning härom ter sig i vart fall motiverad.

Ur dessa synpunkter kan man knappast komma till annan uppfattning än att de ekonomiska föreningar, som nu bedriva inlåning från allmänheten, antingen borde underkasta sig särbestämmelser rörande solvens, likviditet och kontroll, i huvudsak motsvarande de regler som gälla för den vanliga bankmässiga inlåningen, eller ock upphöra med sin inlåningsverksamhet.

Valdes den förstnämnda utvägen — fullföljande av inlåningsrörelsen — bleve tillsynsverksamheten en vansklig uppgift eftersom den, för att bli effektiv, uppenbarligen måste avse icke blott inlåningsrörelsen utan även de övriga verksamhetsgrenar som kunde finnas hos den inlånande föreningen; sannolikt skulle

härvid uppstå svårösta intressekonflikter mellan föreningens anspråk på ekonomisk handlingsfrihet och kravet på trygghet för insättarna. Det andra alternativet — upphörande med inlåningen — kunde möjligen därför vara att föredraga, varvid föreningarna finge förutsättas fylla sitt ifrågavarande kapitalbehov genom inbjudan till sina medlemmar eller till allmänheten att teckna andels- eller förlagskapital; beträffande Kooperativa förbundet kunde man dock, med hänsyn till den betydande omfattningen av dess sparkasserörelse, även tänka sig möjligheten av att sagda rörelse frigjordes från förbundets verksamhet i övrigt och därvid finge utgöra en särskild bankinrättning.

Inspektionen hemställde i sitt yttrande, att utskottet måtte för riksdagen framlägga förslag om att en förnyad utredning rörande de ekonomiska föreningarnas inlåningsverksamhet påkallades hos Kungl. Maj:t. Inspektionen förklarade sig emellertid icke för närvarande beredd att påtaga sig den granskning av ifrågavarande verksamhet som yrkats i motionen.

Tredje lagutskottet yttrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 28, bl. a. att utskottet funne det lämpligast att solvens och likviditet hos inlånande föreningar kontrollerades av föreningsmedlemmarna själva utan någon mera ingående övervakning genom statsmyndighet än vad som gällde för andra ekonomiska föreningar samt anförde vidare:

De möjligheter till insyn i föreningens ekonomi, som erfordras för kontrollen genom medlemmarna, torde komma att ökas vid ett antagande av det förslag till ny lag om ekonomiska föreningar, varöver Kungl. Maj:t den 29 september 1950 beslutat inhämta lagrådets utlåtande (jfr SOU 1949:8 angående förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden och 1949:17 med förslag till lag om registrerade föreningar). Bestämmelserna i nämnda lagförslag torde väl fylla de krav på insyn, som ställdes i 1929 års betänkande. Någon ny utredning angående möjligheterna till insyn i ekonomiska föreningars inlåningsrörelse torde med hänsyn härtill ej vara påkallad.

Såsom framgår av vad hittills anförts kan utskottet icke ansluta sig till förslaget om utredning, såvitt rör den av bank- och fondinspektionen antydda utvägen att för föreningar, som driva inlåningsrörelse, skapa särbestämmelser rörande solvens, likviditet och kontroll.

Beträffande det andra av bank- och fondinspektionen skisserade alternativet — förbud mot föreningars inlåningsverksamhet — må följande framhållas. Ett förbud kan givetvis icke syfta till att förhindra att medlemmarna få teckna andels- eller förlagskapital i föreningen. Förbudet skulle ha sin betydelse däri att inlåning i den bankmässiga formen — framför allt sparkasseräkningens — förbehölls vissa institutioner, banker m. fl., vilka stå under särskild tillsyn. Härigenom skulle vinnas att allmänhetens förtroende för bankräkning icke kunde rubbas genom en kris hos förening, som driver inlåningsrörelse. Emellertid bli medlemmarna i en dylik förening ofta underrättade om skillnaden mellan sparkasseräkning hos föreningen och bankräkning. Sålunda angives exempelvis i medlems- och sparkasseböcker för medlemmar i HSB i Stockholm bl. a., att de insatta medlen användas för produktion av bostadslägenheter och att föreningsstyrelsen äger rätt att vägra utbetalning av medlen, därest föreningens ekonomi ej tillåter utbetalningen. Det synes för undvikande av missförstånd angeläget att föreningar, som bedriva inlåningsrörelse, för insättarna tydligt framhålla en dylik speciell

karaktär hos föreningarnas sparkasseräkningar. Utskottet vågar förutsätta, att denna fråga även framgent kommer att följas med uppmärksamhet.¹

I anslutning till den förestående redogörelsen vilja de sakkunniga uttala, att de visserligen icke ansett sig böra framlägga något förslag beträffande de nu berörda frågorna. De vilja emellertid som sin åsikt uttala att när de krav, som uppställas för att vinna medlemskap i en ekonomisk förening, som driver inlåningsrörelse, äro av övertvägande formell natur och någon begränsning i medlemsantal eller eljest i fråga om kretsen av dem som kunna bliva medlemmar icke gäller, den omständigheten att rörelsen drives i föreningsform icke i och för sig synes kunna innebära att inlåning ej anses ske "från allmänheten".² Av en sådan ståndpunkt följer, att vissa av de föreningar, som nu driva inlåningsverksamhet på räkning som av bank allmänligen begagnas, borde, om de fortsättningsvis skola fullfölja denna verksamhet, genom särskild lagstiftning få denna rättighet bekräftad.

2 §.

Paragrafen, som motsvarar 2 § BL, innehåller förbud mot att annan än Sveriges riksbank, bankaktiebolag, postsparbanken, sparbank och Sveriges allmänna hypoteksbank i sin firma eller eljest vid beteckning av affärsrörelsen använda ordet bank. Beträffande användningen av ordet bank i registrerad understödsförenings firma hänvisas i paragrafen till särskilt stadgande i lagen om understödsföreningar den 24 mars 1938 (9 §). Från ifrågavarande förbud undantages enligt gällande lag även järnkontoret. Enligt vad för de sakkunniga blivit upplyst har järnkontoret sedan länge upphört att vid beteckningen av sin rörelse använda ordet bank och på förfrågan har järnkontoret meddelat, att det icke hade något att erinra mot att undantagsbestämmelsen slopades, därvid dock förutsattes att detta icke innebure inskränkning i järnkontorets rätt att driva bankrörelse. Anledning saknas förty att bibehålla järnkontoret vid rätten att i firman eller eljest vid beteckning av affärsrörelsen använda ordet bank. Vad angår järnkontorets rätt att driva bankrörelse hänvisas till förslaget 1 §, som i denna del ej medför någon ändring i förhållande till BL.

3 §.

Enligt 240 § BL skola i aktiebolagsregistret inskrivas de uppgifter vilka

¹ Ny lagstiftning om ekonomiska föreningar, i huvudsaklig överensstämmelse med det av utskottet omnämnda förslaget, har numera antagits av riksdagen (jfr prop. 1951:34 första lagutsk. utl. nr 25, SFS 1951:308—313) och träder i kraft den 1 januari 1953.

² Jfr N. J. A. 1950 avd. I s. 31.

enligt banklagen skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är föreskrivet. Registreringsmyndighet för bankaktiebolag är sålunda samma myndighet som registreringsmyndigheten för aktiebolag i allmänhet, nämligen patent- och registreringsverket. Tillsynsmyndighet för bankaktiebolagen är däremot enligt 230 § BL bank- och fondinspektionen.

De sakkunniga ha ansett lämpligt att bland banklagens inledande bestämmelser upptaga föreskrift om att bankaktiebolagen stå under tillsyn av offentlig myndighet, bank- och fondinspektionen. Stadgande härom återfinnes i förevarande paragraf första stycket.

I andra stycket har föreslagits bestämmelse av innebörd att bankinspektionen jämväl skall vara registreringsmyndighet för bankerna. För den sålunda ifrågasatta ändringen torde kunna anföras åtskilliga skäl. Alla handlingar angående bankbolags bildande, anmälningar rörande styrelse m. m. och de årliga redovisningshandlingarna bleve samlade hos samma myndighet som handhar tillsynen över bankerna, vilket synes ägnat att åstadkomma en rationalisering. Arbetet med registreringsanmälningar o. d. för bankaktiebolagen ligger visserligen utanför bankinspektionens nuvarande uppgifter men lär ej bli över hövan betungande för inspektionen med hänsyn främst till det ringa antalet bankbolag. Registreringsärendenas överflyttande till bankinspektionen torde ej medföra behov av att ytterligare arbetskraft anställas hos inspektionen. För patent- och registreringsverkets del torde det ur arbetssynpunkt vara tämligen likgiltigt om verket befrias från ifrågavarande arbete, som till största delen synes bestå i att utfärda bevis om firmateckning.¹

Det må nämnas att försäkringsinspektionen alltsedan en författningsändring av 1917 är såväl tillsynsmyndighet som registreringsmyndighet för försäkringsbolagen.

Bestämmelserna rörande registrering ha i förslaget sammanförts i en senare avdelning.

Godtages de sakkunnigas ovannämnda ändringsförslag erfordras ändring i 6 § Kungl. kungörelsen om aktiebolagsregistrets förande m. m. den 19 december 1947 ävensom att föreskrifter utfärdas rörande inrättande av ett särskilt bankregister. Ett förslag till kungörelse om bankregistrets förande har såsom Bilaga A fogats till betänkandet.

¹ Antalet anmälningar till registreringsmyndigheten av bankaktiebolag utgjorde under 15-årsperioden 1934—1948

ang. styrelse och firmateckning	343
„ ändring i bolagsordning	29
„ ökning av aktiekapitalet	47
„ nedsättning av aktiekapitalet	12
„ likvidation och likvidations avslutande	4
„ pensions- eller andra personalstiftelser	10
	445

Om bankaktiebolags bildande.

För bankaktiebolagen tillämpas s. k. oktrojssystem. Enligt BL 3 § fjärde stycket skall nämligen Kungl. Maj:t stadfästa bolagsordning. I samband därmed meddelas oktroj för bankrörelsens drivande för viss tid.

Med hänsyn till oktrojssystemet torde anledning saknas att efterbilda de nya reglerna i AL om en förberedande granskning genom registreringsmyndigheten av de s. k. stiftelsehandlingarna (stiftelseurkund, förslag till bolagsordning m. m.). Genom dessa bestämmelser (4 o. följ. §§) åsyftas bl. a. att förbättra publiciteten beträffande bildandet av aktiebolag, särskilt för det fall att bolag bildas med tillskott av annan egendom än penningar (apportegendom), samt att felaktigheter beträffande bolagsbildningen skola kunna undanröjas på ett tidigt stadium innan konstituerande stämma hållits. Risken för fel i samband med bildandet av bankaktiebolag torde emellertid vara ringa och apportbildning i vanlig mening förekommer ej i fråga om bankaktiebolagen (9, 10 och 254 §§ BL). Betalning för aktier i bankbolag skall regelmässigt ske genom kontant likvid.

Större anledning synes däremot föreligga att beträffande bolagsbildningen, liksom för övrigt på åtskilliga andra punkter, för bankerna upptaga bestämmelser i enlighet med dem i nya lagen om försäkringsrörelse, vilken lag, i likhet med banklagen, bygger på ett koncessionssystem. Så har ock skett i förslagets förevarande avdelning. Att på några punkter, beträffande bl. a. hållandet av konstituerande stämma och i fråga om ansvarighet för rättshandlingar, som ingås för ett under bildning varande bankaktiebolag, hänvisning skett till bestämmelser i den allmänna aktiebolagslagen framgår av förslaget 15 och 20 §§.

Utöver de egentliga reglerna om bildande av bank nämligen angående upprättande av bolagsordning och teckningslista, utverkande av Kungl. Maj:ts oktroj samt behandlingen å konstituerande stämma av frågor rörande bolagsbildningen och val av styrelse och revisorer, innehåller förevarande avdelning i 18 § föreskrifter om viss inskränkning i rätten att överlåta aktier, varmed åsyftas att förhindra utländskt inflytande över bankerna.

4—8 §§.

Dessa paragrafer, som upptaga regler om upprättandet av bolagsordning för bankaktiebolag och om bolagsordningens innehåll, överensstämma i stort sett med föreskrifter i gällande banklag 3—7 §§, 39 § och 86 § sista stycket. Motsvarande regler finnas i lagen om försäkringsrörelse 4—8 och 10 §§.

Antalet stiftare av bank föreslås, liksom för närvarande, skola vara minst

tio. Däremot har i förslaget icke upptagits gällande lags krav att antalet aktieägare skall vara minst tjugu (17 § BL), i följd varav hinder icke möter att under banks bestånd aktierna äro på en och samma hand. En sådan ordning medgives ock enligt nya aktiebolagslagen och nya lagen om försäkringsrörelse.

Förutsättningarna för att Kungl. Maj:t skall stadfästa bolagsordningen och bevilja oktroy för rörelsens bedrivande äro i 4 § 1 mom. av förslaget angivna på samma sätt som i gällande banklag.

Vad bolagsordningen alltid måste innehålla för att kunna vinna stadfästelse framgår av 5 § i förslaget. Enligt paragrafens tredje punkt skall aktiekapitalet resp. minimikapitalet och maximikapitalet (jfr 7 §) angivas i bolagsordningen. Förslaget har sålunda frångått banklagens benämning å det av aktieägarna inbetalda kapitalet, grundfonden. Uppgifterna i bolagsordningen rörande styrelse och revisorer äro något utförligare enligt förslaget än enligt gällande rätt. Däremot fordras ej enligt förslaget, såsom för närvarande (BL 4 § 4), att uppgift skall lämnas beträffande grunderna för styrelsens beslutförhet. Härom hänvisas till förslagets 78 §.

Enligt 5 § BL skall bankaktiebolags firma utmärka bolagets egenskap av aktiebolag och ny firma skall tydligt skilja sig från annan, förut i aktiebolagsregistret införd, ännu bestående firma samt från benämning å utländsk bankinrättning som är allmänt känd här i riket.

Ett allmänt aktiebolags firma skall enligt aktiebolagslagen innehålla ordet aktiebolag. Och ett försäkringsaktiebolags firma skall innehålla ordet försäkringsaktiebolag. För bankbolagens vidkommande synes obehörligt att upprätthålla kravet att firman skall innehålla ordet aktiebolag, bl. a. eftersom anledningen att genom firman särskilja bankaktiebolag och solidriskiska bankbolag numera bortfallit. Det torde vara tillfyllest att ett bankaktiebolags firma innehåller ordet bank. Någon risk för förväxling med andra penninginrättningar, exempelvis sparbanker, lär härigenom icke uppstå. Förslaget innehåller förty, i 6 § första stycket, bestämmelse därom att bankaktiebolags firma skall innehålla ordet bank. Paragrafens andra stycke upptager föreskrift om att firman skall skilja sig från annan ännu bestående firma. Med hänsyn till att bankerna, på sätt vid 3 § nämnts, föreslås skola registreras i ett särskilt bankregister, som föres hos bank- och fondinspektionen, har ifrågavarande föreskrift givits den i förhållande till gällande lag mera inskränkta innebörden, att hinder för ett bankaktiebolags registrering möter endast om firman företer likhet med en förut registrerad ännu bestående banks firma.

Bland de fakultativa bestämmelserna i bolagsordningen enligt förslagets 8 § må omnämnas den nya regeln, att där kalenderåret ej skall utgöra bolagets räkenskapsår, räkenskapsåret skall angivas i bolagsordningen. Då kalenderåret regelmässigt utgör räkenskapsår för bankerna, betyder den före-

slagna bestämmelsen att i bolagsordningarna ej behöver intagas någon bestämmelse om räkenskapsåret.

9—14 §§.

Paragraferna innehålla föreskrifter angående upprättande av lista för teckning av aktier och sättet för aktieteckning. Motsvarighet till bestämmelserna finnes i 8—12 §§ BL och 11—17 §§ lagen om försäkringsrörelse.

15—17 §§.

I 15 § av förslaget har till en början upptagits bestämmelse att konstituerande stämma skall av stiftarna utlysas att inom tid, som blivit bestämd i teckningslistan, hållas å ort inom riket. Paragrafen innehåller vidare bl. a. en hänvisning till vissa i aktiebolagslagen förekommande bestämmelser rörande förfarandet å konstituerande stämma m. m.

Förslaget 16 och 17 §§ motsvara 14 § BL.

18 §.

I 17 § BL föreskrives att aktieägarna skola vara svenska medborgare och till antalet minst tjugu. Att föreskriften om minimiantalet aktieägare icke införts i förslaget har tidigare nämnts. I förevarande paragraf första stycket har däremot upptagits en motsvarighet till det förra ledet av 17 § BL. Bestämmelsen har emellertid givits den ändrade innebörden att förbud uppställas för andra än svenska medborgare och vissa svenska juridiska personer att genom teckning eller överlåtelse förvärva bankaktier. Hårtill ansluter sig, i paragrafens andra stycke, en regel om att förvärv i strid mot denna bestämmelse är ogillt.

Innebörden av gällande banklags bestämmelse att aktieägarna skola vara svenska medborgare är ej fullt klar.¹ Någon påföljd av att aktieförvärv sker av annan än svensk medborgare stadgas ej i lagen i vidare mån än att sådant förvärv ej må införas i aktieboken (BL 23 och 23 a §§). Syftet med ifrågavarande stadgande torde emellertid, åtminstone numera, få anses vara att begränsa det utländska inflytandet över bankerna och sålunda vara av liknande art som de grundsatser som kommit till uttryck i 1916 års lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. Denna lag gäller ej för bankbolagen tydligen beroende därpå att bankerna på grund av stadgandet i 17 § BL ansetts såsom "ofarliga rättssubjekt". Aktiebolagslagens regler angående fria och bundna aktier (177 o. följ. §§), vilka regler nära sammanhånga med 1916 års lagstiftning,

¹ Jfr Svensk Juristtidning 1938 sid. 105 ff och 1939 sid. 592 ff. Lagrummet torde ej innebära hinder för utlänning att förvärva bankaktier genom familjerättsligt fång (se N. J. A., 1944 avd. I sid. 332).

lära sakna nämnvärt intresse för bankaktiebolagens vidkommande. De sakkunniga ha förmenat att banklagen fortfarande bör innehålla en självständig regel, ägnad att motverka utländskt inflytande, och ha på grund av det anförda förordat en bestämmelse av innehåll att bankaktie må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas endast av svenska medborgare så ock av svenska bolag och föreningar, vilka icke äro underkastade inskränkningenslagens föreskrifter, samt av andra svenska samfälligheter och stiftelser. Eftersom nuvarande bankagens regel icke kan anses medföra någon begränsning i svenska juridiska personers rätt att förvärva bankaktier, utgör den föreslagna bestämmelsen en skärpning i förhållande till gällande rätt, vilket är nödvändigt för att hindra ett kringgående av syftet att undvika utländskt inflytande över bankerna.

Förvärvsförbudet avser endast aktieförvärv genom teckning eller överlåtelse, däremot ej förvärv genom bodelning, arv eller testamente (familjerättsligt fång). Något behov av regler för att hindra utlännings förvärv av bankaktier genom dylikt fång lär knappast vara för handen. Aktiebolagslagens bestämmelser om bundna och fria aktier avse för övrigt endast aktieförvärv genom teckning eller överlåtelse. Samma är förhållandet med sådant förbehåll, varom stadgas i 2 § andra stycket 1916 års lag. Uttrycklig bestämmelse har upptagits därom att den som förvärvat aktie genom familjerättsligt fång äger vid ökning av aktiekapitalet göra gällande den företrädesrätt att teckna nya aktier som kan tillkomma honom på grund av aktieinnehavet.¹

Den i förevarande paragraf andra stycket föreslagna bestämmelsen, att förvärv av aktie i strid mot förvärvsförbudet i första stycket är ogiltigt, överensstämmer med principen i 3 § 1916 års lag.

Av förslaget 23 § följer, att ifrågavarande inskränkning av den fria förfoganderätten över aktier alltid skall framgå av aktiebrevet.

19—22 §§.

Förevarande paragrafer, som innehålla bestämmelser angående registrering av bankaktiebolag och vissa därmed sammanhängande frågor, motsvara 18—20 §§ BL men ha kompletterats i anslutning till nya aktiebolagslagens bestämmelser. Enligt förslaget må bank, sedan styrelse och revisorer utsetts, registreras enligt lagens föreskrifter, såframt full betalning erlagts för aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande minimikapitalet (19 § 1 mom.). Innehåller bolagsordningen ej föreskrifter om minimi- och maximikapital, skall sålunda hela det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet, vilket måste ha tecknats för att beslut skall kunna fattas om bolagets bildande, även vara inbetalt. Med hänsyn till den korta tidrymd, inom vilken aktier skola vara till fullo betalda (förslaget 26 §), har det an-

¹ Jfr 177 § andra stycket AL.

setts ej kunna medföra olägenheter att registrering kan ske först sedan hela aktiekapitalet resp. aktier motsvarande minimikapitalet inbetalats.

Förslaget innehåller en definition å vad som under bolagets bestånd anses utgöra bolagets aktiekapital (19 § 2 mom.).

BL 19 § innehåller stadgande om personlig ansvarighet för dem som handla å bankbolags vägnar före dess registrering. Nya aktiebolagslagen har upptagit en del kompletterande regler (29—31 §§), som bland annat innebära att det personliga ansvaret i vissa fall bortfaller efter skedd registrering. Dessa principer ha visserligen ringa aktualitet för bankernas del, med hänsyn till att en nybildning av banker torde få förutsättas bli en sällsynt företeelse, men principerna böra otvivelaktigt gälla för alla aktiebolag. Den nya lagen om försäkringsrörelse (25—28 §§) överensstämmer i detta ämne med aktiebolagslagen. Förslaget 20 § upptager i dessa hänseenden en hänvisning till aktiebolagslagens regler i ämnet.

Om aktiebrev och aktiebok.

23—25 §§.

Bestämmelserna överensstämma i stort sett med de nuvarande reglerna i BL 21—23 a §§, sådana dessa lyda enligt lag den 10 juli 1947. Genom 1947 års lagändring bringades reglerna i korrespondens med nya aktiebolagslagens föreskrifter rörande förvärv av namnaktiebrev i fall då i överlåtelsekedjan ingår annat förvärv än överlåtelse, d. v. s. familjerättsligt fång, samt om införing i aktieboken av förvärv av aktiebrev genom sådant fång.

Det förtjänar nämnas, att enligt förslaget 7 § sista stycket (BL 21 §) aktiebrev alltid skola vara ställda till viss man,¹ under det att den allmänna aktiebolagslagstiftningen undantagsvis tillåter innehavaraktier.

1910 års aktiebolagslag innehöll (i 27 §) ett stadgande om dokument, som utgivas innan aktiebrev utfärdats, nämligen promess (bevis om rätt till delaktighet i bolaget) samt interimbevis eller interimskvitto (bevis om verkställd inbetalning å aktie). Stadgandet, som allenast går ut på att dessa dokument skola ställas till viss man, saknar motsvarighet i BL. I nya aktiebolagslagen 35 § ha upptagits regler om interimbevis eller bevis om rätt till aktie, vilket skall till bolaget återställas vid utbekommande av brev å aktien, samt om teckningsbevis eller bevis om verkställd teckning av aktie, i vilket upptages förbehåll att aktiebrev eller interimbevis å aktien ej må utbekommas av aktietecknaren eller den till vilken hans rätt övergått, med mindre beviset återställs. Vidare givas regler om teckningsrättsbevis som utgivas i samband med aktiekapitalets ökning samt delbevis som utgivas i vissa fall i samband med s. k. fondemission och vid fusion

¹ Undantagsvis förekommer innehavaraktier, se BL 260 § fjärde stycket under 3).

av aktiebolag och sammanläggning av aktier. Slutligen givas regler (36 § 4 mom. och 37 §) beträffande överlåtelse av de nämnda dokumenten.

De principer, varåt nya aktiebolagslagen giver uttryck i fråga om de nu berörda aktierättsliga dokumenten, böra naturligen gälla även beträffande bankaktiebolagen. En analog tillämpning av aktiebolagslagens ifrågavarande bestämmelser ligger emellertid nära till hands och det synes överflödigt att tynga banklagen med bestämmelser i förevarande ämnen.

Om inbetalning av aktiekapital.

26 §.

Enligt 24 § första stycket BL skola av bankaktiebolags grundfond minst fyrtio procent vara inbetalda inom 3 månader och återstoden inom 8 månader från öppnandet av bolagets rörelse. Medan i fråga om allmänna aktiebolag och försäkringsaktiebolag maximitiden, inom vilken full betalning skall erläggas för tecknade aktier, bestämts till 2 år från bolagets bildande¹, gäller sålunda att banks aktiekapital skall vara inbetalat inom en relativt kort tidrymd. Angelägenheten att skapa garantier för att det kapital, som skall utgöra grundvalen för rörelsen, verkligen inflyter till bolaget, har vidare föranlett att bestämmelse i 24 § andra stycket upptagits därom att fullgod pant eller annan säkerhet skall lämnas för vad av det tecknade aktiebeloppet icke erlägges vid bolagets bildande. En förutsättning för banks registrering är att panten eller säkerheten av bankinspektionen prövas vara fullgod (20 § fjärde stycket 4).

Bildandet av en bank föregås regelmässigt av sådana undersökningar att det tillämnade aktiekapitalet praktiskt taget kan anses säkerställt och dess inbetalning framstår närmast som en ren verkställighetsåtgärd. De sakkunniga ha funnit att kravet på den tid, inom vilken tecknade aktier skola betalas, utan olägenheter kan skärpas² och att såsom villkor för registrering bör stadgas att full betalning erlagts för minimikapitalet. Härmed skulle behovet att kräva pant eller säkerhet för oguldet aktiebelopp bortfalla.

I enlighet med det sagda har i förslagens förevarande paragraf första stycket införts bestämmelse att aktie skall till fullo betalas senast inom 2 månader från bankaktiebolags bildande. Paragrafens andra stycke innehåller en med 24 § tredje stycket BL överensstämmande regel att kvittning ej må ske av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget.

Beträffande de villkor i fråga om aktiekapitalets inbetalning, som föreslås skola uppställas för banks registrering, hänvisas till 19 och 22 §§. Erinras må vidare om stadgandet i 11 § att aktie skall, utom i visst undan-

¹ AL 40 §, FL 36 §.

² Annorlunda vid ökning av aktiekapitalet, se förslaget 41 §.

tagsfall, betalas i penningar. I AL 219 § finnas bestämmelser av innebörd att med en omedelbar betalning i penningar jämställas vissa andra betalningssätt. Motsvarighet härtill har syntts kunna undvaras i banklagen. Ej heller torde vara erforderligt att där upptaga regeln i AL 40 § tredje stycket att, innan styrelse valts, inbetalning å aktie må verkställas allenast genom insättning för bolaget å bankräkning, från vilken medel ej må för bolaget lyftas förrän bolaget vunnit registrering.

27 §.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i BL, innehåller föreskrift därom att fordran å oguldet aktiebelopp ej må av bolaget överlätas eller pantsättas. Föreskrift av enahanda innebörd har upptagits i nya aktiebolagslagen 41 § och därvid motiverats med att aktiekapitalet jämväl till den del det består av fordringar hos aktietecknare i händelse av bolagets insolvens bör komma alla bolagets borgenärer till godo.¹

28 och 29 §§.

Dessa paragrafer innehålla föreskrifter rörande påföljden av underlåtenhet att fullgöra inbetalning å aktie, akties övertagande av annan och förverkande av aktie samt om verkan av bolagets konkurs. Bestämmelserna överensstämma i det väsentliga med 25 och 26 §§ BL samt 43 och 44 §§ AL.

30 och 31 §§.

Här upptagas regler dels om anmälan för registrering av inbetalning å aktier efter bolagets registrering (BL 27 §, AL 45 §), dels ock om aktiekapitalets minskning vid akties förverkande (AL 47 §).

Om aktiekapitalets ökning.

Banklagen innehåller i 28—38 §§ regler om ökning av grundfonden a) genom nyteckning (28—36 §§), b) på grund av styrelsebeslut under förutläggning av bolagsstämmas godkännande (37 §) samt c) genom överföring av vinstmedel (38 §). Härtill ansluter sig föreskriften i 39 § att sedan för aktie full betalning erlagts, aktieägaren icke är pliktig att ytterligare tillskjuta något.

Bortsett från sistnämnda föreskrift, vartill motsvarighet i förslaget upptagits i 7 § andra stycket andra punkten, ha nu ifrågavarande ämnen i förslagets förevarande avdelning erhållit en reglering som i sak nära ansluter sig till banklagens bestämmelser. Kompletteringar ha dock i åtskilliga hänseenden vidtagits i överensstämmelse med föreskrifterna i AL 48—64 §§.

Nyssnämnda lagrum ansluta sig nära till reglerna i AL om bildande av

¹ SOU 1941:9 s. 195 (NJA 1945 II s. 339).

aktiebolag. Det har nämligen ansetts angeläget att vid ökning av aktiekapitalet genom nyteckning bereda aktietecknarna motsvarande trygghet, enär det eljest kan befaras att det skydd som åsyftas med föreskrifterna om bildande av aktiebolag kan på det sätt göras överksamt, att bolag av några samverkande personer bildas med lägre aktiekapital än som de från början avse skola anskaffas, varefter hänvändelse sker till allmänheten för nyteckning av avsett belopp, så snart det ursprungliga aktiekapitalet inbetalats.

Ehuru risken för en osund utveckling av verksamheten i nu berört avseende torde vara väsentligt reducerad i fråga om bankaktiebolagen med hänsyn bl. a. till den offentliga tillsynen över dessa bolag, har det syntts påkallat att den allmänna aktiebolagslagens regler för kapitalökning genom nyteckning i stort sett bliva gällande även för bankaktiebolagen.

32—43 §§.

Paragraferna innehålla regler om aktiekapitalets ökning medelst ny aktieteckning, efter beslut av bolagsstämman (32—42 §§) eller efter styrelsebeslut under förutsättning av bolagsstämmans godkännande (43 §). Erfordras för beslutet ändring av bolagsordningens föreskrifter angående aktiekapitalet, skall beslutet ha föregåtts av vederbörlig stadfästelse å bolagsordningsändringen (jfr 4 § 2 mom.).

Aktiebolagslagens föreskrifter om en förberedande granskning och ett godkännande av teckningslistan och kungörelsen angående ökningsbeslutet (AL 53—54 §§ och 63 § andra stycket) ha, av liknande skäl som i fråga om bolagsbildningen, icke efterbildats i förslaget. Sedan ökningsbeslutet registrerats (förslaget 34 §) må sålunda kungörelse äga rum av ökningsbeslutet (35 § tredje stycket). Därefter sker aktieteckningen (38 §).

Full betalning för nya aktier skall enligt 35 § BL ske sist ett år från det bolagsstämmans beslut om grundfondens ökning fattades. Denna princip bibehålles i förslaget 41 §.

44 §.

Paragrafen motsvarar 38 § BL och innehåller bestämmelser om ökning av aktiekapitalet genom överföring till detsamma av besparade vinstmedel, som ej avsatts till reservfond, s. k. fondemission.

Motsvarande paragraf i aktiebolagslagen — 64 § — medgiver att under vissa förutsättningar kapitalökning må ske medelst användande av medel från uppskrivning av anläggningstillgångar (jfr AL 100 § 2 mom.). Sådant medgivande gäller ej för försäkringsaktiebolag (FL 59 §, jfr 93 § 3 mom.) och ej heller för bankerna har anledning syntts föreligga att upptaga regler om kapitalökning med användande av uppskrivningsmedel. Att i viss utsträckning föreslås en rätt att uppskriva anläggningstillgångar framgår av vad nedan anföres vid 90 § 3 mom. andra stycket.

Om aktiekapitalets nedsättning.

I BL stadgades ursprungligen förbud mot nedsättning av bankaktiebolags grundfond. År 1928 upptogs emellertid nedsättningsregler i lagen (39 a och 39 b §§), vilka hämtades från då gällande 1910 års aktiebolagslag. Vissa modifikationer ansågos likväl betingade av bankväsendets egenart.

Vad först beträffar sådan nedsättning av bankaktiebolags grundfond, som sker genom inlösen av aktier, må anmärkas, att banklagen medger dylik inlösen allenast beträffande preferensaktier (39 a §). 1924 års bankkommitté framhöll (SOU 1927: 11 s. 134 ff), att emission av preferensaktier företrädesvis torde komma i fråga, då bankföretag vid rekonstruktion eller eljest i följd av tillfälliga svårigheter vore i behov av nytt kapital. Det syntes med hänsyn härtill lämpligt, att möjlighet bereddtes företaget att, då dylikt tillfälligt kapitalbehov upphört, inlösa de utgivna preferensaktierna. Något praktiskt behov att kunna inlösa även stamaktier ansåg kommittén däremot icke föreligga i fråga om bankaktiebolag.

Rörande sådan nedsättning av grundfonden som är förenad med kapitalutbetalning upptogs i banklagen (39 b § andra stycket) bestämmelser motsvarande aktiebolagslagens dåvarande avfattning. Beslut härom må ej bringas till verkställighet utan rättens tillstånd. Vidkommande det årsstämningsförfarande, som skall föregå rättens beslut, ansågs emellertid, att de i aktiebolagslagen härutinnan givna reglerna icke borde i oförändrat skick komma till användning i fråga om bankaktiebolag. Aktiebolagslagens bestämmelser om särskilda kallelser till samtliga kända borgenärer och skyldighet för bolaget att sedermera styrka att såväl dessa som de andra borgenärer, vilka efter årsstämningen givit sig an hos rätten, blivit till fulla förnöjda, medgivit nedsättningen eller erhållit fullgod säkerhet, ansågos nämligen, därest de vunne tillämpning å bankaktiebolagen med deras talrika insättare, medföra sådana olägenheter, att nedsättning icke kunde komma till stånd. I banklagen stadgas därför ett förenklat kallelseförfarande, innebärande bl. a. att särskilda kallelser icke skola förekomma i fråga om bolagets kända borgenärer.

Nedsättning av grundfonden kan enligt 39 b § tredje stycket BL åsyfta motsvarande belopps avsättning till reservfonden, d. v. s. ske till beredande av möjlighet till avskrivning av lidna förluster. För borgenärerna blir en sådan nedsättning av betydelse först då den nedsatta grundfonden lägges till grund för vinstutdelning. Rättens tillstånd erfordras i dylikt fall ej för själva nedsättningsåtgärden utan endast till vinstutdelning. Även för ett dylikt tillstånd gäller enligt BL ett enklare kungörelseförfarande än enligt aktiebolagslagen.

Regler om nedsättning av aktiekapital finnas numera i AL 65—68 §§ och FL 60—63 §§.

45 §.

I förevarande paragraf ha införts bestämmelser motsvarande reglerna i BL 39 a § angående aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av preferensaktier på grund av förbehåll i bolagsordningen. Föreskrifterna i 65 § AL liksom i 60 § FL om inlösen av aktier äro ej begränsade till visst aktieslag. För bankerna synes emellertid anledning saknas att avvika från den ståndpunkt som i detta hänseende intogs av 1924 års bankkommitté.

Genom vederbörlig registrering av anmärkning om förbehåll om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier med därpå följande kungörelse är det sörjt för att förbehållet erhåller publicitet, och bolagets borgenärer böra således ha räknat med den minskning av bolagets kreditunderlag som sker genom aktiekapitalets nedsättning i denna ordning. Varken BL eller AL innehålla därför beträffande sådan nedsättning några särskilda regler genom vilka tillfälle beredes bolagets borgenärer att bevaka sina intressen.

46—48 §§.

Paragraferna motsvara 39 b § BL.

I 46 § angivas förutsättningarna för nedsättning av aktiekapitalet på grund av bolagsstämmobeslut. Innefattar beslutet icke föreskrift att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, skall enligt 47 § rättens tillstånd sökas att bringa nedsättningen till verkställighet. Rätten skall utfärda kallelse å bolagets borgenärer att hos rätten anmäla om ansökningen bestrides. Inställelsetiden föreslås förkortad från ett år till sex månader, i överensstämmelse med vad numera gäller enligt preskriptionsförordningen 11 §.

Förslaget 48 § innehåller regler för det fall att nedsättningsbeslutet innefattar föreskrift att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden.

49 §.

Bland AL:s bestämmelser om nedsättning av aktiekapitalet har, i 69 § första stycket, intagits stadgande angående förbud för aktiebolag att mot vederlag förvärva egna aktier eller mottaga egna aktier som pant tillika med en bestämmelse att avtal som träffats i strid mot förbudet är ogillt. Enligt BL gäller redan enligt nuvarande bestämmelser ett förbud i detta hänseende (45 och 46 §§ i kapitlet om rörelsen) men föreskrift om påföljden av att förbudet överträdes saknas. Då reglerna i 45 och 46 §§ BL få anses ha instruktorisk karaktär, torde emellertid ifrågavarande förbud i allmänhet ej medföra ogiltighet av ett i strid däremot slutet avtal.¹

¹ Se N. J. A. 1935 avd. I s. 631. — Jfr BL 47 § i dess ursprungliga lydelse och Bergelmer: Lagen om bankrörelse s. 83 ff.

Samma skäl som talat för uppställandet av de förut nämnda bestämmelserna i 69 § AL föreligga uppenbarligen även i fråga om bankerna. I förevarande paragraf har införts motsvarighet till samma bestämmelser; dock har förbudet i förslaget skärpts i jämförelse med AL såtillvida att detsamma gäller oberoende av om förvärvet sker mot vederlag eller utan vederlag¹. Detta överensstämmer i princip med BL 45 §. Undantagsregeln i 69 § andra stycket AL rörande rätt för aktiebolag att å auktion inropa för bolagets fordran utmätt aktie bör ej heller göras tillämplig å bankerna.

Om reservfond, så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom.

50—52 §§.

Banklagens regler i 40—42 §§ angående reservfond och vinstutdelning avvika på vissa punkter från 1910 års aktiebolagslag (53 och 56 §§). Sålunda gäller enligt banklagen skyldighet för bankaktiebolagen att av årsvinsten avsätta minst femton procent till reservfond till dess fonden uppgår till feintio procent av grundfonden, vilket går utöver den plikt att verkställa avsättningar till reservfond som föreligger jämväl enligt nya aktiebolagslagen (71 §). Denna innehåller vidare helt nya konsolideringsregler innebärande att avsättningar skola ske till skuldregleringsfond (72 §) därest summan av bolagets skulder — vari dock ej inräknas vissa genom in-teckning tryggade skulder m. m. — överstiger bolagets eget bundna kapital. På grund av den speciella karaktären av bankernas verksamhet och med hänsyn jämväl till den statliga tillsynen över bankerna är det uppenbart att aktiebolagslagens regler om avsättning av medel till skuldregleringsfond icke lämpa sig för bankerna. För bankerna gälla för övrigt vissa speciella föreskrifter om begränsning av upplåning av främmande kapital (jfr BL 49 § och lagen den 20 december 1946 med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning²). Reglerna om skuldregleringsfond ha ej heller efterbildats i FL (jfr 66 §).

De sakkunniga ha ej funnit anledning föreligga att avvika från de principer i förevarande ämnen som gällande banklag omfattar.

De i 51 § föreslagna reglerna om vinstutdelning överensstämma ock i sak med BL 41 §, dock har en ny regel om skyldighet att återbära vinstutdelning införts i 51 § 2 mom. andra stycket i överensstämmelse med 73 § 2 mom. andra stycket AL och 67 § 2 mom. andra stycket FL.

¹ Jfr vidare förslaget 58 § sista stycket.

² Prop. 1946: 364; jfr nedan s. 117 ff.

Bestämmelserna i 42 § BL rörande bolagsstämmans rätt att förfoga över bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar ha kompletterats i viss överensstämmelse med AL 75 och 76 §§. Sålunda föreslås i 52 § andra stycket att bolagsstämmans rätt att anslå medel till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål skall något utvidgas eller gälla "såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt". — Och i samma paragraf tredje stycket gives uttryck för grundsatsen i AL 76 § andra stycket att bolagsstämma ej må besluta om sådan användning av bolagets tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare. Denna föreskrift, som även införts i FL (69 § tredje stycket), åsyftar att vara ett skydd för den för aktiebolagsrätten grundläggande principen att alla aktier skola medföra samma rätt, om ej annan bestämmelse träffats i bolagsordningen. Om bolagsstämmobeslut fattas i strid mot stadgandet, kan talan föras mot beslutet.

AL innehåller i 75 § ett stadgande om viss rätt för aktieägarminoritet att påkalla vinstutdelning. Stadgandet har ej influerats i FL och anledning synes icke föreligga att upptaga detsamma i banklagen.

Om rörelsen.

53—69 §§.

Bestämmelser om bankernas rörelse återfinnas i BL under 44—52 c §§ samt i två särskilda lagar, som provisoriskt reglera inlåningsrätten respektive kassareservskyldigheten, nämligen lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning och lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv. Sistnämnda lag kompletteras av en kungörelse den 18 maj 1951 (nr 253).

De i det följande framlagda förslagen innefatta inga större förändringar i förhållande till nu gällande bestämmelser. Mest betydelsefulla torde de ändringar vara, som föreslås beträffande inlåningsrätten och kassareservskyldigheten.

Föremål för banks verksamhet (53 §).

Utformningen av 1 § i förslaget till lag om bankrörelse är, såsom anmärkts vid nämnda paragraf, icke helt tillfredsställande och försvaras främst av det skälet, att därigenom fastslås att bankrörelse icke får utövas av andra associationer än bankaktiebolag och vissa institutioner eller sammanslutningar, som erhållit särskilt tillstånd därtill. Med hänsyn härtill

synes det lämpligt att liksom i gällande lag upptaga en positiv föreskrift angående föremålet för banks verksamhet. Någon anledning att ändra den nuvarande beskrivningen härav (44 § BL) synes ej föreligga.

Egendom som bank må förvärva (54 och 55 §§).

De bestämmelser, som befunnits vara i behov av jämkning, avse *dels* banks rätt att anskaffa lokal för bankens inrymmande, *dels* aktieförvärv i visst fall.

Enligt 45 § andra stycket första ledet BL må bank förvärva fastighet avsedd för bankens inrymmande samt — under vissa förutsättningar — aktie i bankfastighetsaktiebolag; sistnämnda bestämmelse tillkom 1921. Sedermera gjordes år 1933 det tillägget att bank fick äga jämväl förlagsbevis utfärdat av bolag som nyss nämnts.

Upplåtelse av lägenhet under nyttjanderätt för obegränsad tid, s. k. bostadsrätt, kan enligt lagen den 25 april 1930 om bostadsrättsföreningar avse även annan lägenhet än bostad. Banklokal kan alltså av bostadsrättsförening till medlem i föreningen upplåtas med bostadsrätt. Formellt sett torde emellertid bank icke vara berättigad att förvärva bostadsrätt till lokal för bankens inrymmande. Då sakliga skäl tala för att så bör kunna ske, föreslås att uttrycklig bestämmelse härom inrymmes i lagen om bankrörelse.

Där bank med stöd av 45 § andra stycket tredje ledet BL förvärvat aktie i visst bolag, äger banken enligt paragrafens tredje stycke sista punkten förvärva ytterligare aktier i bolaget, om uppenbar fara föreligger för att banken eljest skulle lida *avsevärd* förlust. Ifrågavarande bestämmelse tillkom år 1933 (jfr prop. 1933: 167 s. 43; bko utsk. utl. nr 29 s. 12; rd. skr. nr 196) efter förslag av 1932 års banksakkunniga (SOU 1932: 30 s. 52), vilka upptogo detta närmast på föranledande av Svenska bankföreningen. Denna hade nämligen i yttrande över det betänkande, som avgavs av 1924 års bankkommitté, påpekat bl. a., att det understundom kunde för en bank, som i avvecklingssyfte innehade aktier i ett företag, vara av behovet påkallat att för genomförande av en viss kontroll över företaget eller eljest för skyddande av det tidigare aktieinnehavet förvärva ytterligare aktier i företaget.

Erfarenheterna sedan 1933 ha visat, att kravet på förväntad *avsevärd* förlust såsom förutsättning för aktieförvärv i vissa fall framstår som onödigt strängt. På grund härav och då bankinspektionens obligatoriska kontroll får anses utgöra tillräcklig garanti mot missbruk, föreslås att bestämningen "avsevärd" får utgå ur lagtexten.

Beträffande lagtexten har vidare den redaktionella jämkningen vidtagits

att 45 § BL — som i sitt nuvarande skick är tämligen vidlyftig — uppdelas på två paragrafer, av vilka den förra (54 §) reglerar banks rätt att driva handel och att förvärva egendom för permanent innehav samt den senare (55 §) rätten att förvärva egendom, där detta erfordras till undvikande av förlust. I 55 § första stycket första punkten har bibehållits det i BL:s motsvarande föreskrift upptagna ovillkorliga förbudet att förvärva egen aktie. Visserligen föreslå de sakkunniga en regel härom i 49 §, men en erinran om förbudet torde vara lämplig i förevarande lagrum.

Vid diskussionen om vad slags egendom, som bank bör få äga, ha de sakkunniga även dryftat frågan huruvida bank kan medgivas rätt att fast övertaga förlagslån, på samma sätt som regelmässigt sker vid emission av obligationslån för industrier och andra företag.

Det har efter hand blivit allt vanligare, att förstklassiga industriföretag låta sin kapitalanskaffning delvis få formen av förlagslån, för vilka räntan brukar vara $\frac{1}{2}$ à 1 % högre än räntan å fullgoda industriobligationer mot säkerhet av botteninteckningar i fastigheter och förlagsegendom. I regel ha emissioner av förlagslån tillgått så att lånen övertagits fast av företag med tillräcklig ekonomisk bärkraft och med en verksamhet omfattande även finansiella åtgärder av detta slag. Banker, som ha affärsförbindelse med dessa företag, ha utbjudit förlagslånen på marknaden. Emellertid har därvid endast en begränsad krets av banker kunnat medverka. Skola även andra banker framdeles bliva i tillfälle att medverka vid förlagslåneemissioner, synes förutsättningen vara att banklagen öppnar möjlighet för bank att övertaga förlagslån i fast räkning. Inom kommittén har ifrågasatts att bank skulle tillåtas förvärva förlagsbevis i samband med emission av förlagslån och sålunda bli i stånd att övertaga dylika lån i fast räkning. Förlagsbevis, som vid emissionen av ett lån icke vunne avsättning å marknaden, skulle den emitterande banken — i analogi med vad som för närvarande gäller om förstånden pant — vara skyldig att avyttra så snart lämpligen kunde ske och senast då det kunde ske utan förlust. Skäl kunna anföras för en regel av nu antytt innehåll. Medverkan vid emissioner skulle sålunda i fortsättningen bli möjlig även för andra banker än de, som ha förbindelse med företag i stånd att garantera förlagslåneemissioner. Vidare kan åberopas att den bank som utbjuder ett förlagslån å marknaden inför allmänheten framstår såsom närmast ansvarig för prövningen av företagets kreditvärdighet vid tiden för låneemissionen. Det kan då synas naturligt, att banken även tillåtes att själv i fast räkning övertaga det lån, som skall emitteras. För den kursrisk, som en bank skulle löpa genom att fast övertaga ett förlagslån, skulle föreligga en riskpremie ingående i provisionen för övertagandet av lånet.

Emellertid ha de sakkunniga stannat för att ej föreslå någon regel om rätt för bank att fast övertaga förlagslån. Behovet av en sådan regel be-

gränsas enligt de sakkunnigas mening därav att svårigheter i allmänhet ej mött att placera förlagslån på marknaden. Därtill kommer att invändningar av principiell art kunna resas mot den ifrågasatta regeln. I princip är det enligt nuvarande banklag förbjudet för bank att lämna kredit utan säkerhet (blancokredit), och denna grundsats anse de sakkunniga böra bevaras även i den nya banklagen, låt vara att vissa undantag av begränsad räckvidd föreslås utöver dem, som för närvarande gälla. Om bank medgives rätt att övertaga förlagslån i fast räkning skulle detta icke stå i god överensstämmelse med nämnda grundsats. Förlagslån äro ju blancokrediter och därtill med betalningsrätt först efter låntagarens övriga fordringar. Med hänsyn härtill och till förlagslånenens storlek skulle övertagandet av sådana lån i fast räkning stundom kunna för en bank innebära ett risktagande, som ej stode i proportion till bankens resurser.

Banks kreditgivning (56—60 §§).

De grundläggande föreskrifterna rörande banks kreditgivning återfinnas i 46 § BL. Härtill knyta sig vissa specialbestämmelser i 47, 48, 50 och 50 a §§. De spörsmål som i detta sammanhang synas böra upptagas avse främst *dels* krediter utan särskild säkerhet, s. k. blancokrediter, *dels* bundna lån, *dels* vissa spörsmål angående jäv i kreditförhållanden.

Blancokrediter (56 §).

46 § första stycket BL upptager den allmänna regeln rörande säkerhet för bankkrediter. Enligt denna skall för kredit ställas säkerhet som "prövas betryggande" och som består i "fast eller lös egendom eller ock fordran jämväl mot annan än den, åt vilken krediten beviljas".

Föreskrifter om säkerhet infördes i banklagstiftningen först 1933, i samband med att bankerna tillerkändes rätt att i vissa fall utlämna blancokrediter. Före 1933 reglerades bankernas rätt att bevilja krediter endast, genom de av Kungl. Maj:t fastställda bolagsordningarna, i vilka föreskrevs, att bankernas medel icke finge, annat än i undantagsfall, utlämnas på blott ett namn. Undantagen avsågo växlar utställda av vederhäftig person och betalbara å annan ort, ofta därjämte kredit till kommun eller därmed jämförlig samfällighet, i några fall även växlar grundade å verkliga handelsaffärer.

1933 års lagstiftning grundades på förslag av 1932 års banksakkunniga, vilka i allt väsentligt åberopade vad 1924 års bankkommitté anfört rörande

de bankernas kreditgivning. Ur det av nämnda kommitté avgivna betänkandet (SOU 1927: 11 s. 104 o. 105) må följande här återgivas.

Den i nuvarande bolagsordningar förekommande bestämmelsen, att banks medel icke må annat än i undantagsfall utlämnas på endast ett namn, innebär ej någon fordran i fråga om säkerhetens beskaffenhet. Ett namn, vilket som helst, utöver gäldenärens, uppfyller ifrågavarande krav. Detta förhållande gör, att det mycket ofta förekommer, att där en bank lämnar ett företag kort förlagskredit, banken dessutom kräver och godtager borgen eller, där växelform användes, växelförpliktelse av personer, som icke i minsta mån kunna anses öka värdet av bankens fordran. Med tanke närmast på dylika fall, där fordringens säkerhet uteslutande bedömes efter säkerheten i den affärsrörelse eller den särskilda affärstransaktion, för vilken krediten användes, har kommittén upptagit en undantagsbestämmelse, varigenom det medges bank att under vissa villkor bevilja kredit, utan att särskild säkerhet ställes. Att dylik kredit endast bör få förekomma såsom kredit åt affärsidkare i och för rörelsen ligger i sakens natur. Vidare är det uppenbart, att fordran på särskild säkerhet endast bör eftergivas i sådana fall, då det är fråga om ren förlagskredit av kortvarig natur. Vad härmed bör förstås beror av förhållandena inom den ifrågavarande näringsgrenen. Den omständigheten att kravet på särskilt ställd säkerhet uppgives, innebär icke ett uppgivande av det vid krediter av ifrågavarande slag i och för sig självklara kravet, att kredittagarens tillgångar skola innebära en fullgod säkerhet för fordringen. För denna skola således, låt vara indirekt, finnas reella värden såsom säkerhet, i allmänhet inköpta eller producerade för just de medel, som banken tillhandahållit. För att banken skall kunna anses hava fullgod säkerhet för den lämnade krediten måste banken i regel på något sätt kunna följa företagets ställning under den tid krediten äger bestånd, t. ex. genom periodiska rapporter eller annan liknande anordning.

Under hänvisning härtill föreslogos de undantag från det allmänna säkerhetskravet, som upptagas under 2) och 3) i 46 § BL och som innebära,

att kortvarig kredit kan utan särskild säkerhet beviljas affärsidkare i och för hans rörelse, därest med hänsyn till omständigheterna trygghet för förbindelsens fullgörande ändock kan anses föreligga; samt

att av vederhäftig person dragen växel, betalbar å annan ort, må kunna diskonteras, ehuru accept å densamma ej erhållits.

De med direkt stöd av nämnda bestämmelser beviljade krediterna ha icke fått någon större omfattning i bankerna. Till viss del torde detta förhållande sammanhänga därmed att begreppet "kortvarig" enligt bankernas bolagsordningar begränsats till att avse högst tre månader och att omsättning av dessa krediter ej medges. I det ovan återgivna uttalandet av 1924 års bankkommitté anknytes blancokreditens längd till omloppstiden hos de tillgångar krediten finansierar. Denna tid kan både under- och överstiga tremånadersfristen, varav följer att varuomsättningens behov av blanco-krediter i många fall icke kan tillgodoses med mindre omsättning av krediten medges. Med anledning härav vilja de sakkunniga förorda en sådan uppmjukning av gällande praxis, att omsättning av tremånaderskrediter

medgives i de fall, där den bakomliggande affärstransaktionens egen natur kräver ett dylikt anstånd. Härigenom torde i vissa fall kredittiden kunna komma att uppgå till sammanlagt inemot ett år. Denna tid bör emellertid icke få överskridas, eftersom krediten därigenom kunde få karaktär av stående förlagskredit.

Behovet av krediter utav sistnämnda art har vid flera tillfällen understrukits och de sakkunniga anse sig därför böra diskutera, huruvida en utvidgning av blancokreditgivningen även på detta område kan vara försvarlig. De kreditanspråk som här åsyftas gälla framför allt småföretagarna och avse anläggnings- eller förlagsfinansiering.

1940 års hantverks- och småindustriutredning uttalade sålunda i sitt år 1941 avgivna betänkande rörande åtgärder för främjande av hantverk och småindustri (SOU 1941: 14) — jämte det utredningen framhöll småföretagarnas behov av långfristig kredit — bl. a. följande.

Möjligheterna för en utvidgad långgivning genom bankerna ha diskuterats inom utredningen. Denna har emellertid ansett sig icke böra närmare ingå på detta spörsmål, vars lösning, såvitt angår de frågor, vilka äro föremål för utredningens uppmärksamhet, torde förutsätta ändring av banklagen i sådan riktning att bankerna medgivas rätt att bevilja anläggningskrediter utan säkerhet.

I ett av småföretagsutredningen år 1946 avgivet betänkande rörande bl. a. kreditgivnings- och rådgivningsverksamhet för hantverk och småindustri framhölls ånyo småföretagarnas — särskilt de mindre hantverkarnas — behov av bundna lån och blancokrediter. En uppnykning av de för affärsbankerna härutinnan gällande bestämmelserna i syfte att giva bankerna större frihet vid bedömande av kreditriskerna betecknades med hänsyn härtill såsom välkommen för småföretagarna. Utredningen påpekade, att den givit uttryck åt denna sin uppfattning i en framställning till Kungl. Maj:t i december 1945 angående småföretagens exportfrågor samt uttryckte den förmodan, att 1945 års bankkommitté skulle komma att upptaga nämnda fråga till behandling. — Småföretagsutredningens betänkande utmynnade i förslag, som bl. a. syftade till utvidgning och förbättring av de statliga kreditmöjligheterna för hantverkare och mindre industriföretagare.

1945 års bankkommitté, som hade att avgiva remissvar över sagda förslag, anförde härvid bl. a.

Ifrågavarande kreditbehov torde till väsentligaste delen kunna tillgodoses genom andra och mera närliggande åtgärder än dem utredningen föreslagit. Utredningen har i sitt betänkande utgått från att statliga lån av här ifrågavarande slag skola beviljas endast i sådana fall, då lån på annat håll icke kunna erhållas, ehuru det ändamål, för vilket lånet erfordras, bedömes såsom räntabelt. Anledningen till att lånebehovet i här avsedda fall icke kan täckas hos de vanliga kreditinstitutionerna torde merendels vara att låntagaren icke kan prestera sådan

säkerhet, som kreditinstituten på grund av gällande lagstiftning äro pliktiga att fordra, eller att han är i behov av gynnsammare lånevillkor — framför allt med avseende å lånets löptid — än instituten jämlikt sina bolagsordningar eller reglementen äga medgiva. Det är emellertid bankkommitténs avsikt att i sinom tid framlägga förslag till åtgärder, som undanröja de formella hindren för en sådan utvidgning av bankernas utlåningsrörelse. Därest bankerna i fall som här avses få tillfälle att bevilja s. k. blancokrediter och på längre tid bundna krediter, torde behovet av en statlig kreditgivning på ifrågavarande område bliva förhållandevis ringa.

I sitt betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank (SOU 1949: 13) förklarade bankkommittén, att den ej hade skäl att frångå sin sålunda uttalade mening. Kommittén framhöll vidare, att den då ännu icke närmare dryftat innehållet i de förslag, som avsågos bli framlagda i ämnet, men att kommittén preliminärt ville redovisa vissa synpunkter på frågan. Härom anfördes bl. a.

Bankernas rätt att bevilja bundna lån och blancokrediter måste självfallet omgärdas med ganska snäva skrankor. Det måste sålunda tillses, att sagda långivning icke erhåller en större volym än som kan anses försvarlig med hänsyn till den långivande bankens solvens och likviditet. För tillgodosende av solvenssynpunkten — och i viss mån även likviditetskravet — kan det tänkas vara lämpligt att för varje bank fastställa en kreditkvot, eventuellt beräknad såsom viss andel av bankens eget kapital. Ytterligare torde ett kreditmaximum böra fixeras för varje enskild låntagare av hithörande kategorier, eventuellt bestämt så, att det motsvarar viss andel av den för vederbörande bank fastställda kreditkvoten. Självfallet får vidare förutsättas, att bank- och fondinspektionen i sin övervakningsverksamhet ägnar noggrann uppmärksamhet åt blancokrediterna och de bundna lånen, därvid man eventuellt kan tänka sig att inspektionen tillerkännes rätt att, inom vissa latituder, jämka kreditkvoterna.

1945 års bankkommitté upplöstes innan närmare preciserade förslag hunno framläggas.

Slutligen bör i detta sammanhang erinras om en *inom handelsdepartementet år 1949 utarbetad promemoria* rörande åtgärder ägnade att främja utvecklingen inom hantverk och småindustri. I denna P. M. uttalas bl. a., att 1949 års banklagsakkunniga "förbereda förslag" om blancokrediter och bundna lån åt småföretagarna.

De sakkunniga anse sig icke kunna bedöma hur stor betydelse en modifiering av de nuvarande restriktiva bestämmelserna om blancokredit i verkligheten skulle få. På olika sätt ha här avsedda kreditbehov kunnat väsentligen tillgodoses. Sålunda ha bankerna ej sällan beviljat lån mot borgenssäkerhet som i och för sig varit otillräcklig och där sålunda krediten helt eller i huvudsak beviljats i tilltro till låntagarens person och bärkraften av

hans rörelse. Vidare har finansieringen av mindre och medelstora företag i stor utsträckning skett indirekt genom bankerna, i det krediter från dem möjliggjort för leverantörer att förlägga företag inom det senare ledet av distributionen och för avnämare att lämna sina leverantörer förlagskrediter eller förskottslikvider. På sina håll ha strävanden från de mindre företagen uppstått att frigöra sig från det kreditberoende i förhållande till leverantören eller avnämaren som nu angivna långivning kan skapa, och särskilda organ för tillhandahållande av krediter ha också bildats; rörelsemedel för dessa krediter ha mestadels lämnats av bankerna. I andra fall har utvecklingen gått i motsatt riktning och företag ha genom frivillig anslutning till en leverantör — s. k. kedjebildning — sökt finna former för en ändamålsenlig och konkurrenskraftig distribution.

Även om man ej med någon säkerhet kan bedöma hur stort behovet av en lagändring är, förefaller en ändring dock motiverad sedan från de mindre företagens sida uttalats starka önskemål därom och då ändringen, för vilken bankerna uttalat intresse, icke torde möta betänkligheter ur synpunkten av bankväsendets säkerhet.

Då den nu ifrågasatta utvidgningen av bankernas rätt att bevilja blankokrediter är en nyhet som innefattar ökat risktagande, är det emellertid tydligt, att försiktighet härvid bör iakttas. Det förhållandet att den nya kreditgivningen särskilt skulle taga sikte på småföretagarnas speciella behov av lån utan särskild säkerhet får vidare antagas göra utvidgningsbehovet relativt måttligt. Med beaktande härav anse de sakkunniga, att den rätt som bank bör tillerkännas att — utöver vad som enligt gällande lag är medgivet — bevilja blankokrediter till småföretagare, bör avse ett belopp motsvarande högst 1/10 av bankens eget kapital. Vidare torde man icke kunna undgå att bestämma ett maximibelopp för varje enskild kredit. De sakkunniga äro medvetna om att vissa vanskligheter härigenom kunna uppstå, men anse att man åtminstone tills ytterligare erfarenhet vunnits bör fastställa ett sådant kreditmaximum. Tills vidare torde detta kunna fixeras till 50.000 kronor.

Beträffande de här föreslagna blankokrediterna bör vidare framhållas, att de äro avsedda att utgå till sådana idkare av hantverk och småindustri, vilka icke själva kunna ställa kreditsäkerhet, men vilkas personliga förutsättningar att driva sin rörelse äro sådana, att desamma kunna anses utgöra tillräcklig garanti för att kreditförpliktelse skola fullgöras. Självfallet böra krediterna icke få avse konsumtionsändamål utan hänföra sig till anläggningar i rörelsen eller driften av denna. Det förtjänar understrykas, att på sätt 1924 års bankkommitté uttalade, en bank, som skall ha trygghet för att en blankokredit som här åsyftas icke blir nödlidande, i regel måste på något sätt kunna följa företagets ställning under den tid krediten äger bestånd, t. ex. genom periodiska rapporter eller annan liknande anordning.

Slutligen vilja de sakkunniga, till undvikande av missförstånd, framhålla vikten av att kreditsäkerhet ställes i samtliga de fall, då sådan finnes att tillgå; de här ovan framlagda förslagen om rätt att i vissa fall omsätta kortvariga krediter respektive att bevilja blancokrediter åt småföretagare få således icke tolkas så, att härigenom på något sätt skulle givas avkall på den princip, som hittills varit gällande härutinnan. Det förtjänar också tilläggas, att genomförandet av de båda förslagen endast delvis löser handelns kreditproblem. Ett enligt de sakkunnigas förslag vidgat utrymme för kortvariga krediter utan säkerhet kommer visserligen och kanske i första hand även rörelseidkare inom handeln till godo. Den föreslagna regeln om sådan blancokredit upp till 50.000 kronor, vilken icke hänför sig till viss transaktion, skall emellertid icke vara tillämplig å rörelseidkare inom handeln. Med hänsyn till att denna kreditform innebär en principiell nyhet inom svenskt bankväsende ha de sakkunniga ansett tillrådligt att regeln givas ett begränsat tillämpningsområde och, åtminstone till en början och tills erfarenhet om dess verkningar vunnits, får omfatta endast hantverket och småindustrien, från vilka ett särskilt behov av sådan kredit vid upprepade tillfällen anmälts.

I ytterligare ett hänseende förblir handeln i sämre läge än hantverket och industrien nämligen ifråga om möjligheten att lägga rörelsens tillgångar som grund för medelsanskaffningen. När kreditbehovet för en företagare inom hantverk eller småindustri överstiger 50.000 kronor torde hans rörelse i många, kanske flertalet fall ha fått sådan omfattning och beskaffenhet i övrigt, att förlagsinteckning kan uttagas och erbjudas såsom säkerhet för kredit i bank. Motsvarande möjlighet föreligger icke för rörelseidkare inom handeln, då nu gällande lagbestämmelser icke medgiva att förlagsinteckning uttages i en handelsrörelse med undantag av apoteksrörelse. För att bättre tillgodose varudistributionens lånebehov kunde man möjligen överväga att utvidga förlagsintekningsinstitutet till att avse inventarier, varulager och fordringar även inom handeln. Enligt de sakkunnigas mening rymmer den ekonomiska utvecklingen under senare tid moment, vilka motivera att gränserna kring förlagsintekningsinstitutet bli föremål för omprövning. Hithörande frågor falla emellertid utom ramen för de sakkunnigas uppdrag.

Av helt annat slag än de i det föregående nämnda äro de krediter, som enligt 46 § 1) BL kunna utan särskild säkerhet beviljas "stat, kommun eller annan därmed jämförlig samfällighet ävensom kassa eller inrättning, vars reglemente blivit av Konungen fastställt, så ock bankbolag eller utländskt bankföretag". Eftergiften från säkerhetskravet för de nu uppräknade låntagarna sammanhänger sålunda med att dessa utan vidare kunna presumeras vara goda för sina förbindelser.

Såsom jämförlig med kommun, och följaktligen behörig att upptaga kredit utan särskild säkerhet, betraktades före statens övertagande av den allmänna väghållningen på landet vägdistrikt enligt lagen den 7 juni 1934 (nr 241) om allmänna vägar. Beträffande enskilda vägar gäller sedan 1939 (SFS 1939:608) en särskild lag, enligt vilken väghållningen kan åläggas vägsamfällighet eller vägförening. Dessa obligatoriska samfälligheter och föreningar äga rätt att av sina medlemmar uttaxera bidrag, vilka utgå med förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken under förutsättning bl. a. att beloppet ej stått oguldet längre tid än ett år efter förfallodagen. Skulle vägsamfällighets eller vägförenings styrelse försumma att uttaxera och indriva erforderligt bidrag bli styrelsens medlemmar personligen ansvariga för samfälligheten respektive föreningen åvilande gäld. Den vars rätt är beroende av att styrelse finnes och fullgör sina åligganden i avseende å uttaxering och indrivning av bidrag, äger hos länsstyrelsen påkalla att syssloman med enahanda befogenheter som styrelse utses, för den händelse sådan saknas eller ej är beslutför. Med hänsyn härtill böra vägsamfällighet och vägförening såsom kredittagare kunna anses jämförliga med kommun.

Bundna lån.

Till bundna lån plägar man, då lån hos affärsbankerna åsyftas, hänföra allenast tidsbundna lån, eftersom dessa banker icke kunna med hänsyn till villkoren för sin inlåning utlämna krediter, som jämväl äro räntebundna.

Bestämmelser rörande den tid, varunder en kredit må utestå, ha icke intagits i BL, utan i stället givits i de av Kungl. Maj:t fastställda bolagsordningarna. För samtliga banker gäller sålunda att lån ej må beviljas på längre tid än 6 månader, med mindre fråga är om s. k. avbetalningslån; såsom bundet anses följaktligen varje lån med längre avtalad löptid än sex månader. Med avbetalningslån förstås lån ej överstigande visst belopp (för somliga banker högst 20.000, för andra högst 10.000 kronor) och med en återbetalningstid om högst 10 år; avbetalningslån utlämnas icke till sammanlagt högre belopp än som motsvarar en tiondel av bankens grundfond. Sådana lån ha förekommit endast i mycket ringa utsträckning.

Det krav på kortfristighet som regelmässigt gäller i fråga om de svenska bankernas utlåning är grundat på långvarig tradition. Emellertid ha de kreditbehov, som bankerna haft att tillgodse, icke alltid varit kortfristiga. Tvärtom har, i synnerhet under industriens utbyggnadsperiod, ofta även anläggningskapitalet finansierats genom bankerna. Formen härför har varit att krediter med kort löptid förlängts genom omsättningar, stundom efter en överenskommen avbetalningsplan, som banken förklarat sig avse att följa under förutsättning att låneförpliktelserna punktligt fullgöras.

Dessa till formen kortfristiga men i verkligheten långfristiga krediter ha i många fall för större företag blivit efterhand avlyftade genom att obligationslån kunnat uppläggas. Emellertid krävs det en viss storlek hos det låntagande företaget för att denna låneform skall kunna användas. I avsikt att skapa möjlighet även för mindre och medelstora företag att få sin upplåning bunden skapades år 1934 AB Industrikredit. Nämda bolag och, under de senare åren, försäkringsbolagen ha i viss utsträckning ställt bundna lån till förfogande åt företag, som ej varit tillräckligt stora för att anlita obligationsmarknaden.

För småindustri och hantverk har frågan om långfristig upplåning ännu icke funnit någon lösning. Sparbankerna ha visserligen sedan gammalt rätt att lämna långfristiga amorteringslån och erhöilo 1937 rätt att till viss del av sin portfölj utlämna lån mot fast ränta. För dessa lån skall emellertid ställas säkerhet av fastighetsinteckningar, varför denna lånemöjlighet icke annat än i undantagsfall kan utnyttjas av ifrågavarande låntagarkategori.

Behovet av bekvämare och mera differentierade lånemöjligheter för småindustri och hantverk har — såsom även framgår av vad ovan anförts. — framhållits av flera utredningar. Det har ifrågasatts att tillskapa helt nya kreditorganisationer för denna uppgift. Häremot har invänts att viss möjlighet borde finnas att inom det redan bestående kreditväsendet tillfredsställa detta kreditbehov, och bankerna ha själva deklarerat sitt intresse för långivning av detta slag under förutsättning att lagstiftningen lämnar utrymme härför.

Frågan om bundna lån skulle kunna beviljas av affärsbankerna sammanhänger med likviditeten, som avhandlas i ett kommande avsnitt av betänkandet. Såsom där närmare utvecklas förekomma betydande fluktuationer i behållningen på de olika inlåningsräkningarna, men det är likaledes obestridligt att en betydande del av inlåningen — även på avistaräkningarna — utgör en kärna, en "body", som kvarstår hos banken kontinuerligt. Det är just på grund härav, som bankerna i praktiken varit i stånd att i viss utsträckning omsätta kortfristiga krediter ett sådant antal gånger, att dessa krediter reellt sett framstått som bundna lån. Med hänsyn härtill ha de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att man utan våda för bankernas likviditet kunde något utvidga deras — nu mycket begränsade — rätt att bevilja långfristiga krediter.

Även om sålunda skäl saknas att motsätta sig en utvidgning av bankernas rätt att utlämna bundna lån, är det uppenbart, att ett sådant medgivande ej får ha obegränsad räckvidd. Det är vidare troligt, att samma gränser ej böra gälla för alla banker. Att lagstifta härom är emellertid icke erforderligt — måhända ej heller lämpligt — utan man bör i stället kunna nöja sig med att liksom hittills reglera berörda förhållanden i bolagsordningarna,

vilka obligatoriskt skola fastställas av Kungl. Maj:t. De sakkunniga anse sig emellertid böra föreslå riktlinjer för nämnda ändringar och därvid ange den maximigräns för bunden utlåning, som ej får överskridas av någon bank.

För fastställande av ifrågavarande gräns, kan man tänka sig olika utvägar. Man kan t. ex. använda sig av den i 27 § lagen om sparbanker begagnade metoden, som innebär, att den bundna utlåningen får uppgå till högst viss andel av summan av insättarnas behållning och bankens fonder. Då emellertid affärsbankernas inlåning från allmänheten snabbt kan ändra volym, torde det vara bättre att för dessa banker bestämma en kvot, som står i relation till enbart det egna kapitalet, vilket är den av tillfälliga fluktuationer minst beroende delen av bankernas passivposter. Kvotens storlek synes tillsviðare kunna bestämmas till 20 % av det egna kapitalet, vilket under nuvarande förutsättningar (juli 1951) skulle innebära rätt för bankerna till en total tidsbunden utlåning om ca 220 milj. kronor.

De här ifrågavarande lånen kunna, som framgår av vad ovan anförts, antagas bli efterfrågade främst av småföretagare. Med hänsyn bl. a. härtill synes det lämpligt att föreskriva en maximistorlek för varje särskilt lån. Gränsen bör dock vara väsentligt mindre snäv än för avbetalningslånen. Under beaktande härav föreslås, att bundet lån må uppgå till högst 100.000 kronor.

Ovan har framhållits, att såsom tidsbundet bör anses varje lån, för vilket löptiden överstiger sex månader. En längsta löptid för bundna lån torde också böra uppställas, förslagsvis 10 år.

Det torde kunna förutsättas, att tidsbundna lån oftast bli konstruerade som amorteringslån, något som ur likviditetssynpunkt också synes lämpligt för banken. Beträffande lån mot realsäkerhet bör föreskrift lämnas om amorteringar motsvarande minst normal avskrivning å den pantsatta egendomen. Avkall å kravet på amortering bör göras endast om och i den mån säkerheten har ett bestående värde. I fråga om amortering av bundet borgenslån synas omständigheterna i varje särskilt fall få bli avgörande; i regel lära förhållandena påkalla att amortering åger rum.

Det får förutsättas, att bankerna, om statsmakterna godtaga den här förordade utvidgningen av kreditgivningen, taga initiativ till erforderlig ändring i bolagsordningarna. I samband därmed böra de i bolagsordningarna nu förekommande bestämmelserna om avbetalningslån utgå.

Avslutningsvis vilja de sakkunniga framhålla, att det ej kan bedömas hur stora verkningar genomförandet av den förordade utvidgningen av bankernas rätt att bevilja bundna lån och blancokrediter kommer att medföra. Från bankernas sida torde man ha anledning räkna med att intresse för en sådan kreditgivning finnes, eftersom dessa vid upprepade tillfällen de-

klarerat ett dylikt intresse. Vid den kreditprövning, som föregår varje beviljande av lån, kan emellertid olikhet i uppfattning framkomma mellan banken och lånsökanden. Man får räkna med att det kommer att taga viss tid innan på detta område en av båda parter i sina huvuddrag känd och godtagen praxis framkommer.

Jäv i kreditförhållanden (57 §).

I 48 § BL ha två kategorier av rättssubjekt försatts i undantagsställning beträffande möjligheten att hos bank erhålla kredit eller garantiförpliktelse; för den ena kategorin gälla även restriktioner i avseende å möjligheten att godtagas som borgensmän.

Den första av här avsedda kategorier utgöres av

1. direktör eller tjänsteman vid bankkontor, åt vilken uppdragits att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden;
2. bankrevisor;
3. bolag eller förening, vari person som avses under 1 och 2 såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse.

För här ifrågavarande fysiska eller juridiska personer gäller, att de icke kunna erhålla kredit hos "sin" bank i annat fall än mot säkerhet av värdehandling, vari omyndigs medel må utan överförmyndares samtycke anbringas, och att de icke heller — såsom stadgandet tolkats i praxis — få ens formellt förekomma som borgensmän i avseende å kredit i banken eller som acceptant, trassent eller endossent å växel. Från de sålunda givna reglerna finnas två undantag, vilka båda avse bolag eller förening som åsyftas under 3. Är fråga om växel grundad å verklig handelsaffär kan nämligen sådant bolag själv erhålla kredit å växeln eller, vid beviljande av kredit åt annan,¹ vara acceptant, trassent eller endossent å växeln.

Den andra kategorin, för vilken gälla begränsningar beträffande krediten, består av

1. ledamot av bankens styrelse;
2. bolag eller förening, vari styrelseledamot i banken såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse.

Här nämnda personer må icke erhålla kredit i banken utom mot pant, som prövas i och för sig innebära fullgod säkerhet, eller genom diskontering av växlar, vilka äro grundade å verkliga handelsaffärer. — Om styrelseledamot i bank är att betrakta mera som befattningshavare i banken än som aktieägarnas förtroendeman — vilket t. ex. kan markeras därav att han fungerar som jourhavande ledamot för det löpande arbetet och härför uppbär särskilda avlöningsförmåner — hänföres ledamoten till den första kategorin av jäviga kredittagare.

¹ Härmed avses självfallet ej person som nämnes under 1. eller 2. här ovan.

De här återgivna lagbestämmelserna om kreditjäv tillkommo vid 1933 års riksdag (prop. 1933: 167, bko utsk utl. nr 29, rd skr. nr 196) och grundades på förslag av 1932 års banksakkunniga (SOU 1932: 30 s. 69—70) och 1924 års bankkommitté (SOU 1927: 11 s. 119—122).

Erfarenheterna sedan 1933 giva vid handen, att några förtydligande uttalanden äro erforderliga beträffande en av förutsättningarna för kreditjäv samt att en viss komplettering av bestämmelserna är önskvärd. Härom torde följande få anföras.

”Väsentligt ekonomiskt intresse” i bolag eller förening — vilket såsom ovan framhållits konstituerar kreditjäv i vissa fall — skall enligt förarbetena till lagen (SOU 1927: 11 s. 122) anses föreligga, där vederbörande befattningshavare eller styrelseledamot äger en väsentlig andel i sammanslutningen: ”Att innehavaren av aktiemajoriteten i ett bolag faller härunder är uppenbart, men även den, som innehar en något mindre, men dock väsentlig andel i sammanslutningen, bör drabbas av omförmälda förbud.”

Ehuru sålunda icke något direkt utsagts rörande den betydelse som bör tillmätas intressets absoluta storlek, är det uppenbart, att man icke kan bortse härifrån. Det måste sålunda förutsättas, att ett absolut sett stort intresse i ett företag föranleder att intresset bedömes som ”väsentligt” vid en lägre storlek i förhållande till företagets aktiekapital än som skulle varit fallet, om intresset varit ringa. Om det ekonomiska intresset har en absolut sett helt obetydlig storlek torde man, i analogi med vad nyss sagts, kunna tala om ”väsentligt ekonomiskt intresse” endast om en majoritetspost föreligger.

Det föreslås vidare, att det för vissa befattningshavare i bank gällande förbudet att där upptaga kredit utan säkerhet av värdehandling, vari omyn-digs medel må utan överförmyndarens samtycke placeras, utsträcker till att gälla även kredit till sådan befattningshavares make eller till företag vari maken äger ett väsentligt ekonomiskt intresse. Efter en sådan utvidgning skulle bestämmelsen kunna komma att i en del fall tvinga företag att bryta en kanske mångårig bankförbindelse på grund av att aktierna i företaget eller en betydande del av dem genom arv eller testamente tillfallit hustrun till en kreditbeviljande tjänsteman i banken. En sådan situation, som naturligen skulle kunna innebära praktiska olägenheter för det berörda företaget, lär emellertid inträffa endast i sällsynta undantagsfall.

Kredit mot säkerhet av aktier m. m. (58 §).

Förevarande paragraf första stycket motsvarar 46 § andra stycket BL.

Enligt 46 § tredje stycket BL må bank icke såsom pant mottaga bl. a. aktie i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse. Förbudet motiveras

des på sin tid (SOU 1927: 11 s. 109—110; SOU 1932: 30 s. 65) därmed att förbindelser med sådana bolag visat sig vara och enligt sakens natur också måste vara särskilt riskfyllda. Rent teoretiskt måste det f. ö. förhålla sig så, eftersom aktiekapitalet i sådana bolag är i dubbel måtto riskbärande; även bolagets tillgångar bestå ju av riskbärande kapital.

De förvaltningsbolag, vilkas aktier för närvarande noteras å A: I listan på fondbörsen ha en tillfredsställande relation mellan eget och främmande kapital, vilket även i stor utsträckning är fallet med de företag, vilkas aktier ingå i deras portföljer. Härtill kommer att dessa förvaltningsbolag ha sina tillgångar placerade i ett flertal sinsemellan oberoende företag, vilket verkar utjämnande och i så motto stabiliserande på värdet av aktierna i bolagen. Av dessa skäl och då det ur samhällssynpunkt synes vara av intresse att öka tillgången på riskvilligt kapital, ha de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att förbudet mot belåning av förvaltningsbolags aktier eller förlagsbevis borde kunna uppmjukas.

I enlighet med vad här anförts föreslå de sakkunniga, att förbudet mot belåning av förvaltningsbolags aktier eller förlagsbevis icke skall gälla beträffande bolag med en sådan finansiell ställning som nyss beskrivits. Det är emellertid av vikt att en marknad finnes för de belånade aktierna. Som villkor för belåningsbarhet bör därför föreskrivas, att aktierna noteras å fondbörsens A: I lista; härigenom skapas även en viss garanti för att bolaget uppfyller det ovan nämnda villkoret. Det förutsättes slutligen, att bankinspektionen ägnar särskild uppmärksamhet åt krediter mot säkerhet av dylika aktier.

Vad sålunda föreslagits har upptagits i förslaget 58 § andra stycket.

Bestämmelsen i 46 § fjärde stycket BL har sin motsvarighet i förslaget 58 § tredje stycket.

46 § tredje stycket BL innehåller vidare förbud för bank att som pant mottaga egen aktie. Bestämmelsen har införts i förslaget 49 § bland reglerna om nedsättning av aktiekapitalet i följd varav någon bestämmelse i ämnet ej erfordras i rörelsekapitalet. Emellertid bör ifrågavarande förbud gälla även beträffande av banken utställda förlagsbevis (vilket är fallet enligt 46 § BL)¹. Stadgande härom har upptagits i förslaget 58 § sista stycket.

59 och 60 §§.

59 § motsvarar de i sista styckena av 46 och 48 §§ BL förekommande bestämmelserna vilka av redaktionella skäl sammanförts till en paragraf.

60 § överensstämmer i sak helt med 47 § BL.

¹ Jfr prop. 1933: 167 s. 58. Beträffande frågan om inlösen av förlagsbevis, se nämnda prop. s. 44—45.

Inlåningsrätten (61 §).

Inledning.

För bankrörelse har sedan lång tid tillbaka upprätthållits krav på viss relation mellan bankens eget kapital och inlåningen. Detta krav var till en början icke lagfäst men respekterades icke desto mindre i praxis. Skälen härtill äro uppenbara: eftersom huvuddelen av de inlånade medlen placeras i lån eller andra med vissa förlustrisker förenade engagemang, måste ett kapital till täckande av dessa risker finnas, och storleken av detta kapital bör stå i direkt proportion till inlåningsvolymen.

De anspråk på ett eget kapital, som sålunda ställas på bankerna — och f. ö. även på andra kreditinstitut — ha först på sistone i lagstiftningen fått en viss motsvarighet för aktiebolag i allmänhet. Genom införandet av bestämmelserna om skuldregleringsfond i den nya aktiebolagslagen ha dessa företag ålagts skyldighet att sörja för en kapitalbildning, som står i viss relation till företagets främmande kapital. Den skillnaden råder dock mellan en bank och ett annat aktiebolag, att den förra städse måste upprätthålla den föreskrivna fondrelationen medan ett företag av den senare typen tillförbindes att efterhand söka ackumulera det såsom erforderligt ansedda egna kapitalet, vartill kommer att kravet på skapande av skuldregleringsfond enligt AL stöddes allenast av vissa spärregler rörande vinstutdelningen.

Den konsolideringsprincip, som sålunda numera genomgår lagstiftningen för alla företag som arbeta i aktiebolagsform bör framdeles liksom hittills respekteras även i banklagstiftningen. Härvid kunde man dock överväga att giva bestämmelserna om inlåningsrätten en mera allmän utformning och låta tillsynsmyndigheten avgöra den närmare relationen mellan bankens eget kapital och inlåning. Genom en sådan anordning vunnas den fördelen, att större hänsyn kunde tagas till den olikhet i fråga om risker som otvivelaktigt finnes mellan bankernas portföljer; det förtjänar framhållas, att man i vissa länder med högt utvecklat bankväsende såsom England, Frankrike, Förenta staterna och Schweiz saknar motsvarighet till de svenska bestämmelserna rörande inlåningsrätten.

Den supplerande direktivgivning, som tillsynsmyndigheten finge förutsättas utöva, därest lagbestämmelsen i ämnet bleve mera allmänt hållen, torde emellertid komma att visa sig vara en både svår och framför allt ömtålig uppgift. Med den konkurrens som råder emellan bankerna komme dessa uppenbarligen att var för sig eftersträva gynnsammast möjliga bestämmelser, varvid kritiska jämförelser med konkurrentbanker ofta komme att göras. Det kunde därför befaras, att — sett ur bankernas synpunkt — även en mycket omsorgsfull handläggning av sådana ärenden finge ett visst drag av maktfullkomlighet eller godtycke.

Med hänsyn härtill och då systemet med fasta relationer mellan eget

och främmande kapital i praktiken knappast vållat några direkta olägenheter under de 40 år som det ägt giltighet, synes detsamma böra bibehållas. Lagbestämmelserna böra dock utformas så, att hänsyn om möjligt tagas till förhållandena inom olika typer av banker.

Inlåningsrätten enligt BL.

Lagbestämmelser rörande inlåningsrätten infördes för affärsbankernas del i och med tillkomsten av 1911 års banklag. Det var 1907 års bankkommitté, som upptog frågan om ett lagfästat reglerande av inlåningen. I sitt betänkande med förslag till lag om bankrörelse anförde kommittén bl. a. följande:

En klok bankpolitik bör i främsta rummet inriktas på att skaffa vederbörande bank en god portfölj, så att banken hålles både *solvent* och *likvid*. I detta hänseende kan lagstiftningen väl icke utöva något avgörande inflytande, men den kan genom meddelanden av vissa föreskrifter i någon mån förebygga vådorna av en oklok förvaltning.

— — —

Storleken av en banks inlåning regleras icke i någon mån av gällande lagstiftning; men i de bolagsordningar, som äro fastställda för banker med grundfond, understigande en miljon kronor, föreskrives, att inlåningen icke får överstiga ett visst förhållande till fonderna. Det synes kommittén kunna lända till gagn, att en på berörda princip grundad bestämmelse införes i lagstiftningen. Fonderna kunna ju anses såsom ett delägarnas tillskott för att säkerställa insättarna för förlust; och det måste väl då medgivas, att, under i övrigt likartade förhållanden, insättarnas säkerhet, som lagstiftningen har att i främsta rummet tillgodose, är dubbelt större i en bank, vars fonder motsvara t. ex. 1/3 av inlåningen, än i den, där de uppgå blott till 1/6 därav. Verkställd undersökning har givit vid handen, att bland de sedan någon tid befintliga bankerna inlåningen, varmed avses samtliga i bankrapporten upptagna skulder utom dem, som redovisas under rubrikerna "utelöpande postremissväxlar" samt "inkomst- och diverse tillfälliga räkningar", växlar mellan 0,7 och 6,4 gånger fonderna, d. v. s. sammanlagda beloppet av grundfond, reservfond och dispositionsfond.

Härefter uttalar kommittén, att "kommittén håller före, att inlåningen icke bör få överstiga fem gånger fondernas belopp". Att man kommit till detta relationstal synes ha sammanhängt därmed att av dåvarande 80 banker endast 9 hade en inlåning, som något översteg den angivna gränsen.

Kommitténs ifrågavarande förslag godtogs och ingick i 49 § (samt för solidariska banker i 165 §) BL.

Inflationen under första världskriget och den därav följande starka inlåningsökningen föranledde en temporär suspension av bestämmelserna om inlåningsrätten för de större bankerna. Genom en särskild lag 1917, sedermera förlängd genom lagar 1918, 1919 och 1920, blevo sålunda BL:s bestäm-

melser om viss relation mellan fonder och inlåning satta ur kraft i fråga om banker med fonder uppgående till minst fem miljoner kronor; för de mindre bankerna hade något behov av ändrade bestämmelser icke yppat sig.

Provisoriet varade intill 1921, då BL:s bestämmelser om inlåning (49 § första stycket) omarbetades. I lagrummet, som därefter icke ändrats, skiljes mellan banker med mindre och banker med större fonder. För bank, vars egna fonder uppgå till högst fem miljoner kronor, får inlåningen allenast med det belopp, som motsvarar vad för bankens räkning inestår hos annan inländsk bank, överstiga fem gånger beloppet av bankens egna fonder. Uppgå de egna fonderna till mera än fem miljoner kronor, må inlåning äga rum högst till belopp av tjugufem miljoner kronor ökat med nio gånger skillnaden mellan beloppet av bankens egna fonder och fem miljoner kronor, dock att inlåningssumman icke må överstiga åtta gånger beloppet av bankens egna fonder.

Till banks "egna fonder" hänföras i tillämpningen grundfond, reservfond och dispositionsfond samt balanserade vinstmedel.

Inlåningsrättens senare utveckling.

Den nedskrivning av det egna kapitalet, som ett antal banker nödgades vidtaga till täckande av sina förluster i krisen under åren 1922—1923, fick för vissa av dem till följd, att inlåningen tenderade att överskrida det i BL stadgade maximum. För att underlätta dessa bankers anpassningssvårigheter antogs år 1923, efter förslag av bank- och fondinspektionen, en särskild lag (SFS 1923: 114), varigenom Kungl. Maj:t kunde för viss bank medgiva, att s. k. förlagskapital likställdes med bankens egna fonder. Lagen, vars giltighetstid begränsades till utgången av 1925, fick tillämpning för blott två banker, för båda till utgången av deras oktrojtider, respektive 1925 och 1931.

Frånsett dessa förhållanden föranledde BL:s bestämmelser rörande inlåningsrätten i stort sett inga svårigheter i tillämpningen förrän under senare hälften av 1930-talet. Visserligen antogs av 1934 års riksdag en särskild, för två år framåt giltig lag (SFS 1934: 193) om rätt för Konungen att undantagsvis medgiva bank rätt att mottaga större inlåning än BL medgäve, men lagförslaget motiverades icke av något mera allmänt behov av att frångå BL:s sedan 1921 gällande föreskrifter i ämnet utan av speciella förhållanden, som tillfälligt berörde ett par banker (prop. 1934: 238 s. 8). Den starka inlåningsökning, som gjorde sig gällande, sedan den ekonomiska krisen på 1930-talet övervunnits, föranledde emellertid att frågan om affärsbankernas inlåningsrätt ånyo upptogs till behandling. Efter förslag av bankinspektionen antogs sålunda år 1938 en särskild lag (SFS 1938: 180),

varigenom Konungen bemyndigades att på ansökan medgiva bank att för viss bestämd tid, dock ej längre än till och med den 30 juni 1943, mottaga inlåning utöver den enligt BL tillåtna med högst ett belopp motsvarande vad för bankens räkning inestod hos riksbanken.

Den efter en kortvarig nedgång i samband med krigsutbrottet fortsatta starka inlåningsökningen föranledde att frågan om bankernas inlåningsrätt upptogs till förnyat övervägande i början av 1943. Sådana förhållandena dåmera utvecklade sig, voro fonderna med tillämpning av 1938 års lag ej avpassade efter inlåningen, och då vidare bankerna ansågos ej kunna åläggas skyldighet att öka sitt eget kapital — det framhölls sålunda (prop. 1943: 94 s. 12), att fondförstärkningarna på grund av det skärpta skattetrycket blivit mindre än som kunnat förutses, medan å andra sidan inlåningen starkt ökat till följd av rådande exceptionella förhållanden — utvidgades inlåningsrätten ytterligare genom en ny provisorisk lag. Enligt denna lag (SFS 1943: 117) bemyndigades Konungen att på ansökan medgiva bankaktiebolag att för viss bestämd tid, dock ej längre än till och med den 30 juni 1948, mottaga inlåning utöver den enligt 49 § första stycket BL tillåtna med högst ett belopp, motsvarande bankens kassatillgångar jämte värdet av svenska skattkammarsväxlar och statsobligationer (för banker med fonder överstigande 5 mkr dessutom insättningar i andra banker med lyftningsrätt vid anfordran eller efter en dags uppsägning).

Samtidigt vidgades begreppet inlåning till att omfatta egna acceptor samt rediskonterade och försålda andra växlar jämte beloppet av de garantiförbindelser, som banken iklätt sig, i den mån dessa senare förpliktelser icke täcktes av hos banken insatta, till banken pantförskrivna medel. De enda poster på balansräkningens skuldsida, som vid tillämpning av den provisoriska lagen icke inräknades i inlåningen, voro förutom egna fonder och vinstbalans endast utelöpande postremissväxlar och posten "diverse räkningar".

Utvecklingen under andra världskrigets senare år och tiden närmast därefter medförde som bekant en fortgående sammankrympning av affärsbankernas utrymme för ökad inlåning. Redan före utgången av giltighetstiden för 1943 års provisoriska lag aktualiserades fördenskull frågan om affärsbankernas inlåningsrätt. Problemet upptogs av 1945 års bankkommitté, som i en utförlig framställning till Kongl. Maj:t redogjorde för bankernas inlåningssituation och diskuterade olika möjligheter att lösa det uppkomna problemet. Efter att ha avvisat tanken på att framtvinga en begränsning av rörelsens omfattning respektive att öka bankkapitalet såsom medel att upprätthålla den föreskrivna fondrelationen, upptog kommittén till diskussion utvägen att vidga inlåningsrätten. Härom anfördes bl. a. följande.

Det ligger i sakens natur, att behovet av fondtäckning icke låter sig med nå-

gon större exakthet beräknas. Det är visserligen möjligt, att genom införskaffande av uppgifter rörande bankernas förluster å olika placeringar under en längre tidsperiod erhålla ett siffermässigt underlag för bedömande av de med bankrörelse normalt förenade riskerna. Härefter återstår emellertid att avgöra för hur lång tid riskerna böra vara täckta för att insättarnas intressen skola anses vederbörligen beaktade, och detta avgörande måste tydligen bli i hög grad skönmässigt. Det vill också synas, som om man vid tidigare lagstiftning i ämnet alldeles avstått från beräkningar av ovan antytt slag och helt enkelt vid fastställandet av fondregeln valt ett relationstal, som ungefärligen motsvarat den i verkligheten av bankerna vid tidpunkten i fråga normalt upprätthållna relationen mellan inlåningen och det egna kapitalet.

Ett förhållande, som är mycket påtagligt och som i detta sammanhang kanske i främsta rummet bör uppmärksammas, är den markerade förändring av karaktären på affärsbankernas medelsplaceringar, som inträffat under de senaste årtiondena. Till en början kan erinras om den starka förskjutningen mot placering i statspapper, som ägt rum, och som ju i viss mån redan beaktats genom 1943 års provisoriska lagstiftning. Även i övrigt har emellertid en förskjutning ägt rum mot mindre riskbetonade placeringar. Utlåningen till allmänheten har starkt ändrat karaktär ifråga både om riskernas fördelning på olika slag av krediter, säkerheternas värde och låntagarnas solvens. Förändringarna sammanhånga givetvis i detta fall med den allmänna konsolidering inom näringslivet som ägt rum. Vidare är bankernas egen likviditet och inre styrka numera en helt annan än tidigare. En skärpt banklagstiftning och tillsyn äro också ägnade att öka skyddet för insättarna. Om man anser, att den begränsning av inlåningen till högst åtta gånger fonderna, som fastställdes i början av 1920-talet och som enligt vad nyss sagts motsvarade det faktiska läget vid denna tidpunkt, var tillräckligt att under dåvarande förhållanden säkerställa insättarnas intressen, bör nu uppenbarligen en väsentlig utvidgning av inlåningsrätten kunna ske utan att säkerheten för insättarna blir mindre än den då varit. Ehuru jämförelser med utländska förhållanden alltid få ske med viss försiktighet, synas förhållandena utomlands bekräfta, att våra egna inlåningsbestämmelser äro onödigt stränga.

I anslutning härtill föreslog bankkommittén en utvidgning av affärsbankernas inlåningsrätt. Då emellertid kommittén hyste den uppfattningen, att en definitiv reglering av denna fråga borde innefatta även ett ställningstagande till övriga kreditinstituts inlåningsrätt, förordades en provisorisk lagstiftning i ämnet för affärsbankernas del.

Med utgångspunkt från att regeln om viss fondtäckningsprocent för inlåningen ger uttryck för tanken, att affärsbankernas medelsplaceringar äro förenade med risker, som böra täckas av bankernas fonder, uppdelade bankkommittén i sitt lagförslag bankernas placeringar i tre grupper allt efter riskgraden. Till den första gruppen hänfördes riskfria — eller praktiskt taget riskfria — placeringar, som till hela sitt värde ansågos kunna utgöra underlag för inlåning, till den andra gruppen icke helt riskfria placeringar men likväl så goda, att de till en väsentlig del av sitt värde befunnos kunna utgöra sådant underlag; övriga placeringar hänfördes till den tredje gruppen. I anslutning härtill anförde kommittén bl. a.

Såsom redan gäller enligt 1943 års lag bör till kategorien riskfria placeringar hänföras i första hand inneliggande kassa och vad för bankens räkning inestår hos riksbanken, riksgäldskontoret, å postgiro eller — med lyftningsrätt vid anfordran eller efter en dags uppsägning — hos annat inländskt bankbolag.

För de smärre bankerna — de med egna fonder icke överstigande fem miljoner kronor — gäller enligt banklagen, att även belopp, som inestå hos annat inhemskt bankbolag med lyftningsrätt efter längre tids uppsägning än en dag få utgöra underlag för inlåning. Denna utvidgning av inlåningsrätten har tillkommit i samband med 1920 års ändringar av inlåningsreglerna och avsett att bereda de smärre bankerna en viss ersättning för att icke fondrelationstalet höjts för dem såsom skett för de större bankerna. Då förmånen numera torde sakna betydelse och med kassamedel principiellt icke böra jämföras annat än avistainställningarna, anser kommittén, att någon särställning i detta hänseende icke längre bör beredas de smärre bankerna.

Av exakt enahanda karaktär som nämnda kortfristiga fordringar på annat inländskt bankaktiebolag äro emellertid de tillgångar, som redovisas under rubriken "invisningar, checkar och växlar betalbara vid anfordran". Dessa fordringar äro ju nämligen ingenting annat än avistafordringar på andra inländska bankaktiebolag och böra därför logiskt behandlas på samma sätt som övriga avistafordringar på svenska banker.

Till de riskfria placeringarna böra vidare hänföras svenska statens obligationer och skattkammарväxlar, de förra dock endast om den återstående löptiden icke överstiger viss kortare tidsrymd, förslagsvis fem år. Beträffande obligationer med lång återstående löptid finnes med hänsyn till möjligheten av förändringar i det allmänna ränteläget alltid en viss icke alldeles obetydlig förlustrisk. Med statsobligationer torde i förevarande avseende kunna jämföras även av Sveriges allmänna hypoteksbank och Konungariket Sveriges stadshypotekskassa utfärdade obligationer. Det belopp till vilket de till denna grupp hörande obligationer böra få utgöra underlag för inlåning, synes kunna bestämmas på samma sätt som enligt 1943 års lag eller till marknadsvärdet, dock högst nominella värdet.

Till de placeringar, vilka bilda en mellangrupp i riskhänseende, böra hänföras dels obligationer av beskaffenhet, som i föregående stycke sagts, men med längre återstående löptid än fem år, dels ock andra fullgoda inhemska obligationer oavsett löptiden. Såsom kriterium på fullgod torde här kunna godtagas, att obligationerna äro belåningsbara i riksbanken. Dessa obligationer torde kunna få utgöra underlag för inlåning till tre fjärdedelar av marknadsvärdet eller, om detta överstiger nominella värdet, tre fjärdedelar av sistnämnda värde.

Övriga placeringar bilda som nämnts den tredje gruppen. Vilken täckning, som bör fordras för denna grupp, är givetvis tveksamt, och kommittén har öfvervägt olika alternativ. Med beaktande av de synpunkter, som enligt vad tidigare sagts böra vara vägledande vid tillskapandet av ifrågavarande provisorium, har kommittén emellertid stannat för ett alternativ, enligt vilket det egna kapitalet får ligga till grund för inlåning intill ett belopp motsvarande i större banker — med någon viss jämkning för vinnande av en jämnare övergång mellan små och stora banker — högst tio gånger och i smärre banker högst sex gånger sagda kapital.

Med hänsyn till den innebörd inlåningsrättsbegreppet erhållit, bör i det kapital, som får utgöra underlag för inlåning, inräknas allt vad som är att hänföra till bankens eget kapital, sålunda icke blott grundfond, reservfond och dispositionsfond utan jämväl fria skattefonder och vinatbalans ävensom andra jämförbara

fondavsättningar. Med vinstbalans avses här av bolagsstämma fastställd vinstbalans.

I detta sammanhang synes även inlåningsbegreppet böra givas en något vidare innebörd än enligt banklagen och 1943 års lag. Principiellt bör ju det skydd, som bankernas eget kapital är avsett att ge insättarna, utgöra ett skydd mot opropor­tionerligt stor skuldsättning, vare sig denna skuldsättning är av det ena eller det andra slaget. Följaktligen böra alla verkliga skulder medräknas och sålunda även postremissväxlar, vilka äro undantagna såväl enligt banklagen som 1943 års lag. Eftersom också ansvarsförbindelserna i händelse av betalningssvårigheter för banken konkurrera med skulderna på jämställd basis om tillgångarna, böra även alla sådana förbindelser medräknas till den del de icke täckas av hos banken insatta, till banken pantförskrivna medel. På grund av förbindelsernas ofta föga riskfyllda karaktär kan ifrågasättas, huruvida de icke böra medräknas med ett reducerat belopp. Kommittén har emellertid stannat för att icke föreslå någon ändring i vad härutinnan gäller enligt 1943 års lag.

Bankkommitténs förslag godtogs i oförändrat skick av Kungl. Maj:t och riksdagen (prop. 1946:364; bko utsk. utl. nr 73, rd. skr. nr 554). Det bör emellertid påpekas, att en kommittéledamot samt en minoritet inom bankofulmäktige — vilka yttrade sig över förslaget — med penningpolitisk motivering motsatte sig detsamma.

Lag i ämnet utfärdades den 20 december 1946 (nr 766). Dess giltighetstid, som ursprungligen begränsades till utgången av juni 1949, har vid flera tillfällen förlängts, senast genom lag den 18 maj 1951 (nr 251), och sträcker sig nu till utgången av juni 1952.

Inlåningsbestämmelsernas syfte.

Att bestämmelserna rörande inlåningsrätten ha till ändamål att säkerställa bankernas insättare mot förluster har redan nämnts, varför det kan förefalla obehövt att ytterligare dryfta bestämmelsernas syfte. I samband med tillkomsten av 1946 års provisoriska lag gjordes emellertid, såsom ovan påpekats, från ett par håll gällande, att den föreslagna lagen ej borde då genomföras, eftersom därigenom bankernas kreditgivningsmöjligheter skulle ökas, vilket i det rådande läget ansågs vara ur penningpolitiska synpunkter mindre önskvärt. Som motiv för att gällande inlåningsbestämmelser borde bevaras åberopades alltså andra skäl än de som hänförde sig till bankernas solvens. Då liknande synpunkter möjligen kunna ånyo framkomma, torde förevarande fråga böra med några ord beröras. Det bör då först understrykas, att inlåningsreglernas ursprungliga syfte — insättarnas trygghet — och de penningpolitiska målen ligga på helt olika plan, och att man redan av detta skäl har anledning ställa sig skeptisk till möjligheten av att använda metoden med en i lag fastställd relation mellan eget kapital och inlåning jämväl för reglering av kreditvolymen. Vid försök till

utformning av lagbestämmelser i sistnämnda syfte ställes man i själva verket också inför mycket betydande praktiska svårigheter.

Till en början må framhållas, att bankerna i fråga om den faktiska kapitalrelationen förete betydande olikheter, vilket merendels sammanhänger med verksamhetens olika inriktning och risk. Ur penningpolitisk synpunkt motiverade ändringar i inlåningsreglerna skulle därför få mycket ojämna verkningar. En regel, som vore väl avvägd med hänsyn till kreditgivningen i banker med låg kapitalrelation, skulle icke få någon som helst kreditbegränsande effekt för andra banker med hög kapitalrelation. Å andra sidan skulle en regel för att få en dylik effekt för alla banker behöva skärpas därhän, att den för banker med låg — men måhända ur solvenssynpunkt fullt tillfredsställande — kapitalrelation innebure tvång till en drastisk nedskärning av kreditvolymen. Härigenom skulle låntagarnas möjligheter att få sina fullt legitima kreditbehov tillgodosedda försvåras; de skulle nödgas att anlita nya bankförbindelser, vilket i sin tur skulle öka antalet av dem som upptaga krediter hos flera banker och därigenom försvåra kreditövervakningen.

För att undanröja de här anmärkta olägenheterna skulle man tvingas till en differentiering av lagstiftningen med skilda relationstal för olika grupper av banker; sannolikt måste differentieringen drivas så långt att i någon grupp finge inrymmas endast en enda bank. Man skulle med andra ord tvingas att godtaga en "lex in casu". Att en sådan lagstiftning finge ett drag av godtycke över sig är tydligt, likaså att fastställandet av de olika relationstalen lätt komme att vålla irritation mellan bankerna.

Den ifrågavarande metodens användning för reglering av kreditvolymen har sin begränsning även i ett annat avseende. Kapitalrelationen får sålunda aldrig i kreditstimulerande syfte sättas lägre än hänsynen till insättarnas säkerhet medgiver.

Slutligen bör ihågkommas, att man knappast kan utnyttja inlåningslagstiftningen för penningpolitiska ändamål utan att bankernas rätt till kapitalbildning samtidigt regleras. I valet mellan att avvisa kreditansökningar från sina gamla kunder och att påtaga sig de extra förräntningskostnader som en fondökning innebär, välja nämligen bankerna enligt all erfarenhet det senare alternativet.

Med hänsyn härtill anse de sakkunniga, att bestämmelserna om inlåningsrätten böra utformas uteslutande med hänsyn till vad solvensen kräver.

Utformningen av inlåningsbestämmelserna.

Det system för utformningen av inlåningsbestämmelserna, vilket kommit till användning i 1946 års provisoriska lag, torde med hänsyn till vad förut

anförts böra i princip utnyttjas jämväl i en ny banklag, d. v. s. man bör icke gå tillbaka till metoden med en relation mellan fonderna och inlåningen oavsett placeringarnas art.

De ändringar, som kunna ifrågasättas inom den sålunda givna ramen, hänföra sig till *dels* vad som skall anses hänförligt till begreppen inlåning och eget kapital, *dels* differentieringen av placeringarna, *dels* relationerna mellan det egna kapitalet och placeringarna.

Inlåning och eget kapital. Till inlåning hänföras enligt 1946 års lag i ämnet praktiskt taget alla verkliga skulder samt alla ansvarsförbindelser (i den mån dessa icke täckas av hos banken insatta, till banken pantförskrivna medel) till *hela* sitt belopp. Av de i bankstatistiken på skuldsidan upptagna posterna ingå sålunda i inlåningen samtliga poster utom det egna kapitalet samt posten "Inkomst- och diverse andra räkningar"; under sistnämnda rubrik redovisas uteslutande poster av icke skuldnatur, såsom intjänade räntor och provisioner, värdeeregleringskonton och dylikt.

Vad man i detta sammanhang kunde ha skäl diskutera är huruvida till inlåning borde hänföras *dels* ansvarsförbindelserna till *hela* sitt belopp, *dels* förlagslån.

Vidkommande först ansvarsförbindelserna äro dessa till sin karaktär tämligen olikartade, i det att somliga närmast äro att ur risksynpunkt jämställa med förlagskrediter, medan andra kunna sägas vara uttryck för bankens tilltro till någons omdöme och övriga personliga kvalifikationer; de senare förbindelserna äro oftast mindre riskfyllda. Då det emellertid skulle innebära vissa svårigheter att differentiera ansvarsförbindelserna efter deras större eller mindre riskgrad, synes det icke praktiskt att överväga någon ändring i den nuvarande regeln rörande sagda förbindelsers jämställdhet med inlåningen.

Rörande banks upplåning mot förlagsbevis saknas särbestämmelser i BL. Bank kan sålunda emittera egna förlagsbevis, vilka dock — därest det är fråga om tryckta eller graverade förbindelser — icke få ställas till innehavaren eller till viss man eller order (51 § BL).

En följd av att förlagsupplåning lämnats oreglerad i BL är att sådan upplåning blir jämställd med vanlig inlåning, för vilken viss fondtäckning skall finnas. Detta resultat är knappast godtagbart, eftersom de eventuella förlagslånggivarna, såsom sämre prioriterade än bankens övriga fordringsägare, i realiteten komme att stärka inlånarnas säkerhet genom sitt kapitaltillskott. Med hänsyn härtill och då någon olägenhet icke synes vara att förvänta genom en ändring härutinnan föreslås, att upplåning mot förlagsbevis i fortsättningen skall vara att betrakta som s. k. täckningsfri inlåning (oavsett den tid som återstår till dess förlagsbevisen förfalla till betalning).

Med denna fråga sammanhänger nära spörsmålet huruvida förlagslån bör

kunna jämföras med eget kapital och således utgöra underlag för inlåning. Här om torde följande få anföras.

Såsom ovan anmärkts gällde under några år på 1920-talet en provisorisk lag, enligt vilken Konungen var bemyndigad att för bank medgiva, att av banken utgivna förlagsbevis likställdes med bankens eget kapital. Lagen hade tillkommit på förslag av bankinspektionen, som i sin motivering härför framhöll bl. a., att ett av bank upplånat förlagskapital, som i avseende å förmånsrätt till betalning placerats efter bankens övriga borgenärer, till sin natur stode så nära en bankens egen fond, att det vid beräkning av inlåningsmaximum borde kunna jämföras med en sådan fond (prop. 1923: 181 s. 4).

Till ifrågavarande uppfattning kunna de sakkunniga i stort sett ansluta sig. Enär ett förlagslån icke utgör ett till banken bundet kapital på samma sätt som aktiekapitalet, bör emellertid rätten till inlåning få endast i begränsad utsträckning grundas å förlagslån, förlagsvis så att dylikt lån högst till ett belopp motsvarande halva aktiekapitalet må beaktas vid beräkning av inlåningsrätten. Bank som med tillämpning av en sådan regel grundat sin inlåningsrätt delvis på ett förlagslån har naturligen att under lånets löptid genom fondering eller eljest sörja för att den vid lånetidens slut icke blir nödsakad antingen att hastigt beskära sin inlåning eller att söka genom mer eller mindre improviserade åtgärder upprätthålla inlåningsrättens omfattning. En successiv avveckling av ett förlagslån såsom grundval för en banks inlåningsrätt bör vara den naturliga ordningen. Med beaktande härav synes man för att jämföra upplånat förlagskapital med eget kapital böra kräva att viss tid återstår till dess lånet skall återbetalas. Denna tid kunde lämpligen bestämmas till fem år. Om förlagslånet skall amorteras under viss tid, innebär förslaget, att den del av förlagslånet som får utgöra underlag för inlåning minskas i takt med de amorteringar som ske under den närmaste femårsperioden. I konsekvens med vad nu föreslagits bör naturligen gälla att förlagslån med kortare löptid än fem år över huvud icke är att i förevarande hänseende jämföras med eget kapital.

På grund av vad sålunda anförts föreslå de sakkunniga en regel av innehåll att med eget kapital får vid beräkning av inlåningsrätten likställas in till ett belopp motsvarande högst hälften av banks aktiekapital, nominella värdet å sådana av banken utställda förlagsbevis, för vilka betalning kan av långivaren krävas tidigast efter fem år.

Såsom i det följande skall närmare utvecklas, föreslå de sakkunniga vidare, att man för att underlätta bankernas möjligheter till förlagsupplåning modifierar det nu gällande förbudet för bank att emittera tryckta eller graverade innehavarepapper.

Differentieringen av placeringarna. 1946 års provisoriska inlåningslag

skiljer mellan tre grupper av placeringar, sådana som anses riskfria (kassatillgångar samt korta, guldkantade obligationer), sådana som anses förenade med blott ringa risk (långa, guldkantade obligationer och andra fullgoda obligationer) samt övriga tillgångar.

Vad angår den första gruppen av placeringar kunde man eventuellt överväga att komplettera densamma med vissa engagemang, som uppenbarligen äro helt eller så gott som riskfria, t. ex. statsgaranterade lån och kommunlån m. fl. Vissa svårbedömda gränsfall skulle emellertid härvid framträda, vilket skulle vålla avsevärda praktiska olägenheter. Härtill kommer att man vid valet av relationen mellan fonderna och den icke täckningsfria utlåningen uppenbarligen utgått från en låneportfölj av normal sammansättning, d. v. s. en portfölj inrymmande vissa engagemang som äro förenade med så ringa risk, att fondtäckning för dem icke i och för sig skulle kunnat krävas; fondrelationstalet har m. a. o. bestämts så, att det kan förmodas täcka genomsnittsriskerna för *hela* låneportföljen. Med hänsyn härtill är det oriktigt att — utom i fall då även andra skäl kunna åberopas därför — till de täckningsfria tillgångarna överflytta vissa typer av lån, med mindre fondrelationstalen samtidigt ändras. Sådana skäl som nyss åsyftats synas emellertid kunna åberopas beträffande vissa fastighetslån, åtminstone såvitt angår mindre och medelstora banker; denna fråga skall bli föremål för särskild behandling i ett följande avsnitt.

Beträffande härefter den andra gruppen av placeringar, som omfattar dels långa, fullgoda obligationer, dels korta och fullgoda men icke guldkantade obligationer, är denna grupp enligt 1946 års lag täckningsfri till 75 % av sitt värde. Fondtäckning kräves alltså för blott en fjärdedel av sagda värde, vilket innebär, att för de större bankerna den kursförlust, som kan täckas av fonderna uppgår till blott ca $2\frac{1}{4}$ % av obligationsvärdet.

Det är emellertid uppenbart att exempelvis en höjning av det nuvarande ränteläget med blott $\frac{1}{2}$ % skulle för de långa obligationerna medföra en kurssänkning avsevärt överstigande $2\frac{1}{4}$ %. Redan den gradvisa räntestegring om $\frac{1}{2}$ %, som t. ex. skedde under senare halvåret 1950 — och som följdes av riksbankens diskontohöjning i slutet av november — medförde sålunda nedjusteringar i kurserna för sådana obligationer med omkring 7 %. Under hela den tid räntan är högre än då obligationen förvärvades — självfallet dock längst till dess obligationen inlöses — kan banken icke sälja densamma utan förlust. Att kvarligga med värdepapperen eller att belåna dem i riksbanken innebär givetvis också förlust, eftersom det måste förutsättas, att såväl banken själv som riksbanken anpassat sin räntesättning efter ändringen i ränteläget. Med hänsyn härtill synes det ur solvenssynpunkt icke tillfredsställande att för de långa obligationerna bevara en fondtäckningsregel, som lämnar utrymme för en så ringa kursförlust som i det föregående angivits. Då kursfallsrisken knappast torde vara

mindre än kreditrisken i allmänhet, böra därför nyssnämnda obligationer ur fondtäckningssynpunkt hänföras till placeringsgruppen "övriga tillgångar". — Att den sålunda föreslagna lagändringen kommer att åstadkomma en minskad benägenhet hos bankerna att förvärva långa obligationer torde icke kunna förnekas.

I fråga om de korta guldkantade obligationerna kunde man möjligen överväga, att införa täckningsplikt till förslagsvis 25 % av deras värde med den motiveringen att en kursnedgång om ett par tre procent någorlunda motsvarar den risk, som man vid en räntehöjning kan ha anledning räkna med för en obligation med högst fem års återstående löptid. Bankernas innehav av korta obligationer är emellertid i fråga om dessas löptid blandat, varför det genomsnittliga kursfallet vid en diskontohöjning oftast torde bli ganska obetydligt. Tillräcklig anledning att till någon del borttaga den nuvarande täckningsfriheten för de korta obligationerna torde därför icke finnas.

Fullgoda men icke guldkantade obligationer äro enligt nuvarande bestämmelser täckningspliktiga till 25 % av sitt värde oavsett löptidens längd. Enligt den ovan förordade ändringen skulle framdeles krävas full täckning även för hithörande obligationer, i den mån återstående löptiden överstiger 5 år. För obligationer som ha kortare löptid synes anledning icke finnas att föreslå ändring i den nuvarande regeln, då värdet å desamma får anses något mindre stabilt än å korta, guldkantade papper.

Enligt de förordade nya bestämmelserna skulle alltså obligationerna i täckningshänseende differentieras på följande sätt

täckningsfria: korta, guldkantade obligationer;

till 3/4 täckningsfria: andra korta, fullgoda obligationer;

täckningspliktiga: övriga obligationer.

Liksom hittills bör det ankomma på bankinspektionen att avgöra vilka icke guldkantade obligationer, som skola kunna betraktas som "fullgoda". Denna egenskap torde i allmänhet komma till uttryck även däri, att ifrågasvarande obligationer äro belåningsbara i riksbanken. I praktiken blir därför belåningsbarheten oftast kriteriet på att en obligation anses fullgod.

De inlåningsrättsliga verkningarna av här framlagda förslag redovisas i tabell 1 å s. 132—133, av vilken jämväl framgår de förändringar i fråga om inlåningsrätten, som kunna förväntas inträda om de i det följande upptagna förslagen genomföras.

Bottenlån i fastigheter. Efter samråd mellan de sakkunniga samt bank- och fondinspektionen har inom inspektionen utförts vissa undersökningar rörande förekomsten inom bankerna av fastighetslån samt bottenlån i fastigheter (med fastighet avses här bostads- och affärs- samt skogs- och jordbruksfastighet; med bottenlån krediter i sådana fastigheter — dock ej byggnadskreditiv — mot säkerhet av inteckning inom 60 % av taxerings-

värdet eller, där sådant ej blivit åsatt, det av banken uppskattade värdet). Undersökningarna, som avse förhållandena den 15/5 1950 (för fem banker, nämligen Svenska handelsbanken, Wermlands enskilda bank, Östergötlands enskilda bank, Uplands enskilda bank och Skaraborgs enskilda bank den 15/4 1950), ha utförts i syfte att utvisa fastighetskrediternas och bottenlånens absoluta och relativa andel av den totala utlåningen hos *dels* samtliga banker, *dels* de olika bankgrupperna, *dels* vissa olika kontorstyper, nämligen de minsta bankkontoren samt sådana kontor, som äro belägna å platser med endast ett bankkontor.

För undersökningen indelades bankerna i fyra olika kategorier, nämligen

Grupp I: 5 lokala banker;

Grupp II: 9 provinsbanker (inklusive Skånska banken);

Grupp III: Inteckningsbanken, Sparbankernas bank och Sveriges kreditbank;

Grupp IV: de 4 största bankerna.

Av undersökningen framgick bl. a.

att fastighetskrediterna representerade inemot en tredjedel av bankernas totala utlåning och bottenlånen drygt en sjättedel av sagda utlåning;

att sagda andelar voro mindre för storbankerna än för övriga banker;

att såväl fastighetskrediterna som bottenlånen representerade en mindre andel av de största kontorens utlåning än av övriga kontors utlåning; samt

att sistnämnda förhållande framför allt var utmärkande för storbankerna, medan bankgrupp II — inrymmande de s. k. provinsbankerna — vid de största kontoren hade en fastighets- och bottenlånegivning, som i det närmaste motsvarade genomsnittssiffrorna för samtliga bankkontor.

Vid en jämförelse mellan fastighetslånefrekvensen vid storbankskontoren och vid provinsbankskontoren befanns vidare, att det antal bankkontor, vid vilka fastighetskrediterna utgjorde inemot hälften av låneportföljen, inom bankgrupperna II och IV representerade ungefär lika stor del av det totala antalet kontor (28,5 respektive 27,4 %). Ifrågavarande "fastighetslånekontor" svarade emellertid för inemot en fjärdedel av den totala utlåningen inom bankgrupp II mot mindre än en sjundedel av den sammanlagda utlåningen inom bankgrupp IV, och nyssnämnda kontor förvaltade mer än 40 % av de totala fastighetskrediterna inom bankgrupp II men mindre än 30 % av motsvarande krediter inom bankgrupp IV. Man synes följaktligen kunna antaga, att för storbankernas del fastighetskreditgivningen är särskilt koncentrerad till småkontoren, medan provinsbankerna ha en jämnare fördelning på de olika kontoren av sagda långivning.

Kontor å s. k. enbanksplatser funnos vid undersökningen till ett antal av 420, vilket motsvarade drygt hälften av samtliga bankkontor. Beträffande ifrågavarande 420 kontor konstaterades, att den totala utlåningen uppgick

till ca 1.100 miljoner kronor, varav inemot 500 miljoner kronor, d. v. s. ca 45 %, avsågo fastighetskrediter. Då det vidare befanns, att den sammanlagda utlåningen vid provinsbankernas här ifrågavarande kontor utgjorde omkring 22 % av sagda bankers totala utlåning, medan motsvarande procenttal för storbankernas del stannade vid ca 12, kan vidare den slutsatsen dragas, att provinsbankernas rörelse i väsentligt högre grad än storbankernas är beroende av att verksamheten vid kontoren på enbanksplatserna kan fullföljas.

Vad slutligen angår förekomsten av fastighetslån vid de minsta bankkontoren framkom vid undersökningen, att antalet kontor med utlåning under 3 miljoner kronor utgjorde 344, motsvarande drygt 40 % av det totala antalet kontor. Av småkontoren hörde, liksom av kontoren på enbanksplatserna, ett större antal (ca 43 %) till provinsbankerna än som motsvarade dessa bankers andel av samtliga kontor (34 %). Beträffande frekvensen av fastighetslån och bottenlån vid småkontoren framgick, att denna var större än genomsnittet för samtliga bankkontor och att förekomsten av utpräglade "fastighetslånekontor" var något mindre bland småkontoren än bland kontoren på enbanksplatserna.

Vissa mera allmänt hållna slutsatser kunna dragas av den sålunda utförda undersökningen.

Till att börja med måste sålunda konstateras, att affärsbankerna fortfarande — ehuru begränsningar länge gällt för dem i fråga om rätten att tillhandahålla bottenlån i bostadsfastigheter, som tillkomma med stöd av statslån — spela en betydelsefull roll på fastighetskreditmarknaden. Storleken av affärsbankernas ifrågavarande utlåning är i själva verket sådan, att man måste räkna med att dessa banker under överskådlig tid framåt äro erforderliga på nämnda marknad.

I andra hand bör framhållas, att det anförda i särskilt hög grad är tillämpligt för provinsbankerna, vilka vid alla sina kontor utom de allra största hade ca 40 % av utlåningen placerad i fastighetslån; det torde kunna påstås, att lånerörelsen hos ett betydande antal provinsbankskontor har en i viss mån sparbanksmässig prägel (det kan t. ex. nämnas, att 95 provinsbankskontor hade mer än en fjärdedel av sin utlåning placerad i bottenlån och därutöver mer än en sjättedel i andra fastighetskrediter).

För det tredje förtjänar understrykas vad som ovan anförts rörande den speciellt höga frekvensen av fastighetslån hos kontoren på enbanksplatser samt hos kontoren med den minsta utlåningen; man har i själva verket anledning räkna med att ett stort antal av dessa kontor icke längre skulle bära sig, därest fastighetskreditgivningen helt eller till mera avsevärd del skulle komma att bortfalla. Då för provinsbankernas del en betydligt större

Tabell 1.
Sammansättning

utvisande verkningarna av en sådan ändring av gällande inlåningsrättsbestämmelser (enl. 1946 års lag) att bankernas inlåningsrätt

dels minskas genom överföring av långa obligationer till täckningspliktiga tillgångar,

dels ökas med krediter mot inteckning i affärs- och bostadsfastigheter samt skogs- och jordbruksfastigheter inom 60 % av tax.-v. dock högst med ett belopp motsvarande tre gånger bankens eget kapital och högst 100 milj. kr.,

dels ock minskas menom sänkning av multipeln 6 till 5.

(Samtliga belopp i tkr.)

Den 31 maj 1950.

Bank	Eget kapital	Fastligh.-krediter in. 60 % ¹⁾	Inlån.-rätt enl. best. 20/12 1946	Inlåning enl. best. 20/12 1946	Outnyttjad inlåningsrätt		Minskning av inlåningsrätten på grund av			Ökning av inlån.-rätt på gr. av täckn.-frihet f. vissa lnt. lån	Nettoökning (minskning) av inlåningsrätt	% av kol. 4
					% av kol. 4	ändring av multipeln 6 till 5	täckn.-plikt för långa obligationer ²⁾	7	8			
Grupp I.												
AB Bohusbanken ..	4.939	11.405	34.996	31.083	3.913	11,2	4.939	2.148	11.405	4.318	12,3	
AB Diskontobanken .	1.614	1.853	10.155	8.710	1.445	14,2	1.614	—	1.853	239	2,4	
AB Hjo Bank	901	2.335	5.753	4.815	938	16,3	901	112	2.335	1.322	23,0	
AB Sundsvalls kreditbank	2.732	5.624	17.265	13.490	3.775	21,9	2.732	324	5.624	2.508	14,9	
AB Luleå folkbank ..	1.596	1.592	10.314	5.507	4.807	46,6	1.596	11	1.592	—	0,1	
Summa	11.782	22.809	78.483	63.605	14.878	19,0	11.782	2.595	22.809	8.432	10,7	
Grupp II.												
Wernlands Ensk. Bank AB	28.419	74.808	322.143	321.638	505	0,2	5.000	1.231	74.808	68.577	21,3	
Skaraborgs Ensk. Bank AB	18.373	53.525	177.690	176.309	1.381	0,8	5.000	4.812	53.525	43.713	24,6	
Östergötlands Ensk. Bank AB	23.739	31.952	243.184	207.930	35.254	14,5	5.000	8.539	31.952	18.413	7,6	
AB Smålands Bank ..	16.043	50.997	154.478	156.729	—	—	5.000	4.237	48.129	38.892	25,2	
Uplands Ensk. Bank AB	21.937	49.108	219.531	175.430	44.101	20,1	5.000	5.977	49.108	38.131	17,4	
AB Gotlands Bank ..	8.277	16.649	63.955	45.368	18.587	29,1	5.000	—	11.649	11.649	18,2	
Sundsvalls Ensk. Bank AB	40.941	55.469	412.500	284.357	128.143	31,1	5.000	13.026	55.469	36.843	8,9	
AB Jämtlands Folkbank	6.360	10.953	46.918	39.183	7.735	16,5	5.000	2.700	10.953	3.253	6,9	
AB Skånska Banken .	164.089	343.461	1.640.399	1.406.944	233.455	14,2	40.000	41.122	340.593	259.471	15,8	
Summa	37.979	21.847	395.619	320.330	75.289	19,0	5.000	15.392	21.847	1.455	0,4	
Summa	202.068	365.308	2.036.018	1.727.274	308.744	15,2	45.000	56.514	362.440	260.326	12,8	

Grupp III.											
AB Jordbruksbank	61.007	117.563	714.897	672.679	42.218	5,9	5.000	31.367	100.000	63.633	8,9
Inteckningsbanken	41.409	43.627	193.969	86.764	107.205	55,3	5.000	4.481	43.627	34.146	17,6
Sparbankernas Bank- ab.	15.700	35.026	224.676	203.373	21.303	9,5	5.000	55.084	35.026	— 25.058	— 11,2
Summa	118.116	196.216	1.133.542	962.810	170.726	15,1	15.000	90.932	178.653	72.721	6,4
Grupp IV.											
AB Svenska Handels- banken	268.172	454.814	3.108.978	2.715.722	393.256	12,6	5.000	21.045	100.000	73.955	2,4
Skandinaviska Ban- ken AB	221.280	300.353	2.725.839	2.587.416	138.423	5,1	5.000	52.389	100.000	42.611	1,6
Stockholms Ensk. Bank AB	143.057	16.056	1.863.100	1.002.560	860.540	46,2	5.000	81.722	16.056	— 70.666	3,8
AB Göteborgs Bank	98.986	116.714	1.034.613	872.257	162.356	15,7	5.000	11.419	100.000	83.581	8,1
Summa	731.495	887.937	8.732.530	7.177.955	1.554.575	17,8	20.000	166.575	316.056	129.481	1,5
Samtl. bankaktiebol.	1.063.461	1.472.270	11.980.573	9.931.650	2.048.923	17,1	91.782	316.616	879.858	471.560	3,9

1 I de här angivna siffrorna ingå även krediter i icke taxerade fastigheter med 60 % av bankens beräknade värde; beloppen äro alltså något för stora.

2 Här angivna belopp inkludera även korta industriobligationer, eftersom särskild uppgift å dessa saknas; beloppen äro alltså något för stora.

del av deras rörelse än såvitt angår storbankerna faller på kontor, som nyss sagts, kan det befaras, att en sådan utveckling för dem skulle framtvunga en omfattande kontorsindragning; i motsats till storbankerna skulle sålunda provinsbankerna icke kunna kompensera inkomstbortfallet vid sina "fastighetslånekontor" med rörelsevinster vid övriga kontor, helst som provinsbankerna allmänt ha en lägre räntabilitet än storbankerna. En sådan utveckling skulle självfallet medföra allvarliga olägenheter för provinsbankerna och för flera av dem innebära ett hot mot bankens fortsatta självständiga existens. Ur samhällelig synpunkt är detta ägnat att väcka betänkligheter. En indragning av bankkontor på ett flertal enbanksplatser bör givetvis ur samma synpunkt förhindras.

Den åtgärd som motiveras av vad sålunda anförts är att provinsbankernas — och de minsta bankernas — möjligheter att framdeles utlämna fastighetslån bevaras och eventuellt underlättas.

För belysande av förevarande spörsmål har i tabellen å s. 132—133 sammanställts bl. a. uppgifter rörande de olika bankernas fastighetskreditgivning och deras inlåningsrätt enligt gällande lag. Den inadvertensen vidlåder sammanställningen att uppgifterna om fastighetskrediterna avse den 15/5 1950 (för 5 banker 15/4 1950), medan inlåningssiffrorna hänföra sig till den 31/5 1950; denna omständighet är emellertid praktiskt betydelselös.

I det föregående har påpekats, att en banks fordringsportfölj normalt inrymmer vissa engagemang som äro helt eller så gott som riskfria och att man synes böra förutsätta, att fondrelationstalen för bankerna bestämts med beaktande av berörda förhållande. Under hänvisning härtill ha de sakkunniga funnit det riktigt att — utom i fall då även andra skäl kunna åberopas härför — till de täckningsfria tillgångarna överflytta vissa typer av lån, med mindre nämnda tal samtidigt ändras. Av den nyss beskrivna undersökningen framgår emellertid, att fastighetslånen ingå i bankernas portföljer med andelar som starkt variera i storlek för de olika kreditinrättningarna och det har — såsom närmare belyses i tabell 1 å s. 132—133 — kunnat påvisas, att flertalet provinsbanker ha en relativt sett betydligt större fastighetsbelåning än storbankerna; ifrågavarande skillnad är särskilt starkt framträdande beträffande de provinsbanker, vilkas eget kapital ej överstiger 35 miljoner kronor. Detta förhållande bör enligt den ståndpunkt de sakkunniga ovan redovisat på något sätt komma till uttryck vid utformningen av reglerna om inlåningsrätten. Närmast till hands ligger härvid att, efter förebild från lagsiftningen rörande sparbanker och jordbrukets kreditkassor, överföra provinsbankernas såsom riskfria bedömda fastighetskrediter till de täckningsfria placeringarna. Då en sådan anordning skulle väl tillgodose även intresset av att bevara och underlätta provinsbankernas möjligheter att framdeles utlämna sådana krediter, ha de

sakkunniga funnit sig böra förordade en jämkning i fråga om inlåningsrätten av nyss angivna innebörd.

Vid den förordade regelns lagtekniska utformning torde det emellertid vara mest praktiskt att giva bestämmelsen en mera generell räckvidd utan att dock därigenom eftersätta syftet med densamma. Denna synpunkt torde kunna tillgodoses, om bottenlån som här avses — d. v. s. lån mot säkerhet av in-teckning inom 60 % av taxeringsvärdet i bostads- och affärsfastigheter i stadssamhällen samt jordbruksfastigheter på landet — få utgöra täckningsfria tillgångar hos samtliga banker, dock med de modifikationerna att banks inlåningsrätt härigenom ej får ökas med högre belopp än som motsvarar tre gånger bankens eget kapital och ej heller med mera än 100 miljoner kronor; genom dessa begränsningar vinnes anknytning till det övan relaterade förhållandet, att fastighetsbelåningen är relativt sett mest omfattande hos provinsbanker med ett eget kapital ej överstigande 35 miljoner kronor.

Såsom kan utläsas av tabell 1 skulle den nu förordade regeln — om den varit gällande i maj 1950 — för de lokala bankerna medfört en förhållandevis så betydande ökning av inlåningsrätten, att man ur solvenssynpunkt skulle haft anledning till tvekan i fråga om regelns lämplighet för dessa banker på grund av deras ringa kapital och begränsade möjligheter till riskfördelning. Ytterligare en modifikation i regeln torde därför vara behövlig, och de sakkunniga ha funnit, att en återgång till det fondrelationstal som enligt BL gäller för bank vars eget kapital uppgår till högst 5 miljoner kronor ter sig motiverad; inlåningsmaximum för en sådan bank — för närvarande finnes blott en — skulle alltså, efter frånräknande av de täckningsfria tillgångarna, sänkas från sex till fem gånger det egna kapitalet. Den sålunda förordade jämkningen får betydelse även för banker med större kapital än 5 miljoner kronor, i det att inlåningsmaximum för dem får angivas såsom summan av 25 (i stället för 30) miljoner kronor och tio gånger skillnaden mellan det egna kapitalet och 5 miljoner kronor.

De sakkunniga ha — såsom framgår av den sista meningen — ansett sig böra vidhålla fondrelationen 1:10 i fråga om det belopp, varmed banks eget kapital överstiger 5 miljoner kronor. Sedan ifrågavarande relationstal år 1946 godtogs synas sålunda inga omständigheter ha framkommit, som motivera vare sig en höjning eller sänkning av detsamma.

I tabell 1 — som utarbetats med beaktande av de här ovan förordade fondrelationstalen — belyses även effekten av den tidigare (s. 129) föreslagna ändringen beträffande obligationernas täckningsfrihet.

Kassareservskyldigheten (62 §).

Gällande bestämmelser.

Enligt 49 § andra stycket BL är bank skyldig att i tillgångar, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa kassareserv till belopp, som tillsammans med den ineliggande kassan motsvarar minst tjugufem procent av de förbindelser, som det åligger banken att vid anfordran fullgöra. Vidare är, enligt tredje stycket i samma lagrum, bank skyldig att hålla kassareserv jämväl för belopp, varmed bankfastighets bokförda värde må överstiga tio procent av bankens egna fonder.

Ifrågavarande regler ha varit gällande sedan BL den 1 januari 1912 trädde i kraft. Dessförinnan funnos inga lagbestämmelser rörande affärsbankernas likviditet.

Till avistaförbindelser — d. v. s. de kassareservkrävande förbindelserna — hänföras

utelöpande postremissväxlar;

checkräkningsskulder;

avista skulder till inhemska banker och sparbanker samt till utländska banker och bankirer;

av banken beviljad checkräkningskredit, i den mån kunden ännu ej disponerat krediten.

Vad som skall anses utgöra "tillgångar, som med lätthet kunna förvandlas i penningar", bestämmes av bankinspektionen. Till sådana tillgångar ha alltsedan 1916 hänförts

invisningar och växlar, betalbara vid anfordran, samt utländska bankers sedlar;

avistafordringar hos inhemska banker;

avistafordringar hos utländska banker och bankirer;

i riksbanken belåningsbara obligationer intill belåningsvärdet;

nettofordringar hos inhemska banker på en dags uppsägning.

Enligt 49 § andra stycket andra punkten BL må pantsatt tillgång som här avses icke betraktas som kassareservtillgång. Det undantaget gäller likväl att om tillgången utgör säkerhet för avtalad kredit, som banken icke tillfullo begagnat, tillgången får i förevarande avseende beräknas till det belopp, som banken enligt avtalet äger ytterligare utfå; enligt praxis skall beloppet kunna utfås vid anfordran.

BL:s likviditetsregler ha, såsom redan nämnts, icke ändrats sedan lagens tillkomst och ej heller varit föremål för ändringsförslag vare sig av 1917, 1924 och 1945 års bankkommittéer eller av 1932 års banksakkunniga. Vid sidan av nämnda regler har emellertid sedan 1937 funnits en beredskapslagstiftning rörande bankaktiebolags kassareserv, vars syfte varit penning-

politiskt. Denna lagstiftning har flera gånger ändrats, och för närvarande gäller en lag av den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; denna rätt har från och med hösten 1950 utnyttjats. Enligt 1949 års lag — som ursprungligen gällde t. o. m. den 30 juni 1950 men genom särskilda lagar (SFS 1950: 221 och 1951: 252) förlängts på ett år i sänder — kan Konungen, i den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt, på framställning av bankofullmäktige och efter hörande av bank- och fondinspektionen, förordna:

a) att kassareserv, som avses i 49 § andra stycket första punkten BL, tillsammans med banks inneliggande kassa skall uppgå till viss bestämd kvotdel, högst tjugufem procent, av bankens förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av banks inneliggande kassa och kassareserv, som banken jämlikt nämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet, är skyldig att redovisa, skall utgöras av, förutom inneliggande kassa, medel innestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medgivas, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel innestående i riksbanken samt att, om banks i riksbanken innestående medel icke uppgå till sålunda föreskrivet belopp, banken skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt av Konungen angivna grunder, efter en räntesats som fastställs av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Förordnande, som här avses, kan meddelas beträffande samtliga banker eller endast vissa av dem. Individuella avvikelser kunna medgivas.

Med stöd av dessa bestämmelser har Kungl. Maj:t genom två skilda kungörelser (SFS 1950: 483 och 1951: 253) — av vilka den första gällde under tiden 1/10 1950—31/5 1951 och den andra gäller tills vidare under tiden 1/6 1951—30/6 1952 — förordnat

a) att banks kassareserv jämte kassa skall uppgå, beträffande bank, vars egna fonder överstiga 50 miljoner kronor, till minst tio procent, beträffande bank, vars egna fonder överstiga 10 miljoner kronor men icke 50 miljoner kronor, till minst åtta procent samt beträffande annan bank till minst sex procent av bankens förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att minst fyrtio procent av den summa av banks inneliggande kassa och kassareserv, som banken enligt a) är skyldig att redovisa, skola utgöras av, förutom inneliggande kassa, medel innestående i riksbanken;

c) att minst tjugufem procent av den under b) angivna summan av banks inneliggande kassa och kassareserv skola utgöras av medel innestående i riksbanken; samt

d) att, om banks i riksbanken innestående medel icke uppgå till i c) föreskrivet minimibelopp, banken skall till riksbanken gälda ränta å underskottet efter en räntesats, som fastställes av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Underskott, som avses under d), skall enligt nu gällande bestämmelser anses föreligga, om medeltalet av de belopp, som bank vid utgången av dag haft innestående i riksbanken, understiger vad banken vid ingången av då löpande kalendermånad enligt c) skulle haft innestående. Ränta beräknas för varje dag sådant underskott föreligger. Upplupen ränta skall erläggas omedelbart efter utgången av den kalendermånad, under vilken underskott uppkommit.

Oavsett vad som föreskrivits under a) skall kassareserven utgöra lägst det i BL bestämda beloppet.

De sålunda meddelade bestämmelserna gälla för samtliga banker utom Inteckningsbanken, som tills vidare befriats från skyldigheten att ställa kassareserv för sådan obligations- och reversupplåning som avser finansiering av bankens hypoteksrörelse.

Motiv för en ny likviditetslagstiftning.

Under de 40 år som förflutit sedan kassareservbestämmelser tillkommo, ha viktiga förändringar skett i fråga om de förhållanden, som ha betydelse för bankernas likviditetsbehov.

Den viktigaste av dessa förändringar hänför sig till strukturen av bankernas inlåning från allmänheten. Detta förhållande har under hösten 1949 varit föremål för en särskild utredning, som verkställdes inom bankinspektionen i samråd mellan denna och de sakkunniga. Utredningen har tagit sikte på att utröna inlåningens fördelning efter inlåningsposternas storlek.

Bankerna fördelades vid undersökningen i följande grupper, nämligen

Grupp I: 5 lokala banker;

Grupp II: 8 provinsbanker samt Sparbankernas bank;

Grupp III: Inteckningsbanken, Skånska banken, Göteborgs handelsbank och Jordbrukarbanken.

Grupp IV: de 4 största bankerna.

Såsom redan framhållits har utredningen rörande affärsbankernas inlåning i första hand tagit sikte på inlåningsposternas storlek. Undersökningar härutinnan ha årligen utförts inom inspektionen från och

Tabell 2.

Bankernas inlåning i poster å 100.000 kronor och däröver.

a) Fördelning i storleksgrupper.

Den 31 maj 1949.

Tkr	Samtliga banker			Bankgrupp II			Bankgrupp III			Bankgrupp IV		
	antal	mkr	%	antal	mkr	%	antal	mkr	%	antal	mkr	%
100— 199	2.460	334	8,7	354	47	10,5	401	54	9,7	1.678	230	8,2
200— 299	1.004	243	6,3	134	32	7,1	168	41	7,3	695	169	6,0
300— 499	1.335	469	12,2	211	73	16,3	253	86	15,4	855	304	10,9
500— 999	668	458	11,9	108	71	15,8	129	89	15,9	423	292	10,4
1.000— 1.999	342	463	12,1	53	68	15,1	62	82	14,7	223	309	11,0
2.000— 4.999	197	577	15,1	25	71	15,8	44	127	22,8	127	376	13,5
5.000— 9.999	59	398	10,4	9	62	13,8	10	69	12,4	39	259	9,3
10.000—24.999	24	315	8,2	2	25	5,6	1	10	1,8	21	280	10,0
25.000—49.999	7	202	5,3	—	—	—	—	—	—	7	202	7,2
50.000 o. där- över ..	5	376	9,8	—	—	—	—	—	—	5	376	13,5
	6.101	3.835	100 %	896	449	100 %	1.068	558	100 %	4.073	2.797	100 %

b) Antal poster.

Den 31 maj 1949.

	Inlåning i poster å							
	0,1 mkr o. däröver		0,3 mkr och däröver		1 mkr och däröver		5 mkr och däröver	
	31/5 1949	31/5 1948	31/5 1948	31/5 1949	31/5 1948	31/5 1949	31/5 1948	
	Grupp I	64	30	31	6	6	1	—
Grupp II	896	408	435	89	71	11	7	
Grupp III	1.068	499	559	117	118	11	13	
Grupp IV	4.073	1.700	1.636	422	351	72	60	
	6.101	2.637	2.661	634	546	95	80	

c) Posternas sammanlagda belopp.

Den 31 maj 1949.

	Inlåning i poster å							
	0,1 mkr och däröver		0,3 mkr och däröver		1 mkr och däröver		5 mkr och däröver	
	mkr	% av total inlån.	mkr	% av total inlån.	mkr	% av total inlån.	mkr	% av total inlån.
Grupp I	31	55,1	26	45,6	15	26,0	8	13,3
Grupp II	449	35,5	369	29,2	225	17,8	86	6,8
Grupp III	558	50,9	464	42,3	288	26,3	79	7,2
Grupp IV	2.797	51,7	2.398	44,3	1.803	33,3	1.118	20,6
Samtliga	3.835	49,0	3.257	41,6	2.331	29,8	1.291	16,5

med 1946. Härvid har för åren 1946—1948 bankernas inlåning i poster å minst 300.000 kronor — med post förstås här en insättares tillgodohavande å olika räkningar vid ett bankkontor — redovisats särskilt samt, såvitt angår 1949, poster å minst 100.000 kronor. Resultatet av nyssnämnda undersökningar framgår av följande tabeller.

Totalbeloppet inlåning i större poster uppgick sålunda per den 31/5 1949 — om gränsen sättes vid 100.000 kronor — till 3.835 mkr eller 49 % av bankaktiebolagens totala inlåning från allmänheten. För provinsbanksgruppen stannade den procentuella andelen inlåning i poster av denna storlek vid 35 %, medan gruppen III (medelstora banker) kom upp till 51 % och storbanksgruppen till 52 %. Även inom de olika bankgrupperna var andelen inlåning i poster av denna storleksordning starkt varierande; inom provinsbanksgruppen var högsta procentsatsen 49 och lägsta 26 %, inom gruppen III 66 resp. 39 % och inom storbanksgruppen 72 respektive 38 %.

I tabell 2 ha insättarnas tillgodohavanden fördelats på de olika storleksgrupperna allenast efter storleken av tillgodohavandet hos varje särskild bank; förekomsten av flerbanksinsättare har således ej beaktats. Sker uppdelningen på storleksgrupper däremot efter sammanlagda beloppet av flerbanksinsättarnas tillgodohavanden hos samtliga affärsbanker, blir bilden en annan. I tabell 3 redovisas inlåningen i poster å 100.000 kronor och däröver enligt sistnämnda grunder.

Tabell 3.

Bankernas inlåning i poster å 100.000 kronor och däröver redovisad i storleksgrupper med flerbanksinsättarnas tillgodohavanden fördelade efter resp. insättares sammanlagda tillgodohavande av här ifrågakarande art hos affärsbankerna.

Den 31 maj 1949.

Inlåning i poster å:	Antal insättare	Posternas sammanlagda belopp	
		mkr	% av total inlåning
0,1 mkr och däröver	4.947	3.835	49,0
0,3 " " "	1.726	3.317	42,4
1 " " "	569	2.739	35,0
5 " " "	113	1.833	23,4

Av uppgifterna i tabell 3 framgår bland annat, att inemot fjärdedelen av bankernas totala inlåning kom från 113 insättare med banktillgodohavanden å sammanlagt minst 5 mkr, samt att över tredjedelen av all affärsbanks-

inlåning avsåg insättare med banktillgodohavanden å sammanlagt minst 1 mkr.

Även förändringarna under senare år ifråga om inlåningens sammansättning ha varit föremål för undersökning. Denna har emellertid måst begränsas *dels* till att omfatta den inlåning, som utgöres av poster å 300.000 kronor och däröver, *dels* till att avse tiden efter maj 1946.

Av undersökningen har framgått, att totalbeloppet inlåning i stora poster under de tre år, som jämförelsen omfattar, stigit oavbrutet, även i förhållande till den totala inlåningen. Jämväl för var och en av de fyra grupper, vari bankerna indelats, förelåg enligt dessa uppgifter en i det närmaste oavbruten stegring. Granskar man däremot utvecklingen bank för bank finner man icke samma enhetliga utveckling; hos samtliga banker utom en förelåg dock ökning — i de flesta fall av betydande storlek — i jämförelse med ställningen i maj 1946. Bankernas sammanlagda inlåning från allmänheten steg under perioden från 7.037 mkr till 7.830 mkr, alltså med 793 mkr. Av den nytillkomna inlåningen avsåg 596 mkr stora poster, medan endast 197 mkr utgjordes av mera fördelad inlåning. Inlåningen i

Tabell 4.

Inlåningen i poster å 100.000 kronor och däröver fördelad på olika insättarekategorier.

Den 31 maj 1949.

	Inlåning i poster å							
	0,1 mkr o. däröver		0,3 mkr o. däröver		1 mkr o. däröver		5 mkr o. däröver	
	mkr	%	mkr	%	mkr	%	mkr	%
<i>Industri</i>	1.497	39,0	1.369	42,0	1.109	47,6	786	60,9
<i>Handel</i>	283	7,4	199	6,1	99	4,2	26	2,0
<i>Allm. verk o. inrättningar</i>								
a) ställiga	194	5,0	182	5,6	142	6,1	66	5,1
b) kommunala	567	14,8	494	15,2	351	15,1	93	7,2
<i>Yrkes- och politiska samman- slutningar</i>	295	7,7	249	7,6	137	5,9	22	1,7
<i>Samfärdsl</i>	291	7,6	264	8,1	188	8,1	125	9,7
<i>Försäkrings- o. finansväsen</i>								
a) B. P. K. ¹	95	2,5	95	2,9	94	4,0	85	6,6
b) övriga	311	8,1	244	7,5	136	5,8	58	4,5
<i>Jordbruk</i>	53	1,4	38	1,2	24	1,0	10	0,8
<i>Fastighetsförvaltning</i>	25	0,7	14	0,4	5	0,2	—	—
<i>Övrig inlåning</i>	178	4,6	80	2,5	35	1,5	20	1,5
<i>Inlåning från utlandet</i>	46	1,2	29	0,9	11	0,5	—	—
	3.835	100,0	3.257	100,0	2.331	100,0	1.291	100,0

¹ Bankanställdas pensionskassa.

stora poster steg med 22 %, medan ökningen av den fördelade inlåningen stannade vid 5 %.

Vid undersökningen har vidare framkommit, att även antalet stora inlåningsposter ökat väsentligt. Under periodens sista år, alltså maj 1948—maj 1949, hade dock det totala antalet minskat något men utvecklingen var icke enhetlig; medan sålunda storbanksgruppen visade en fortsatt och icke obetydlig stegring visade de övriga bankgrupperna en markerad nedgång. Häri torde man få se ett utslag av den s. k. räntedifferentieringens upphörande på hösten 1949; antalet större poster hos provinsbankerna och de medelstora bankerna hade sålunda i någon utsträckning påverkats därav, att en del flerbanksinsättare efter räntedifferentieringens upphörande till sin normala bankförbindelse överfört insättningar, som tidigare med hänsyn till förräntningsintresset spritts ut till andra banker.

Beträffande härefter inlåningens fördelning på olika insättarkategorier bör framhållas, att det givetvis är av intresse att för bedömandet av rörligheten hos den inlåning, som utgöres av större poster, veta varifrån denna inlåning kommer. För att belysa angivna förhållande har inlåningen per den 31 maj 1949 i poster å minst 100.000 kronor uppdelats efter näringsgrupper. Härom torde få hänvisas till tabell 4 å sid. 141.

Av materialet i nämnda tabell kan utläsas

att industrins andel av inlåningen i stora poster synes öka med posternas storlek; medan sålunda den procentuella andelen var 39, när gränsen sattes vid 100.000 kronor, var den 42 vid 300.000 kronor, 48 vid 1.000.000 kronor och 61 vid 5.000.000 kronor; samt

att förhållandet var det motsatta ifråga om handeln samt yrkes- och politiska sammanslutningar.

En undersökning av hur de i tabell 4 upptagna insättarnas inlåning i poster å 100.000 kronor och däröver fördelat sig på de olika bankgrupperna har givit vid handen, bland annat, att 45 % av storbanksgruppens inlåning i stora poster kom från industrin, medan 11 % utgjordes av kommunala medel, samt att ifråga om provinsbanksgruppen de kommunala pengarna utgjorde den största andelen med icke mindre än 28 %, medan industrins medel stannade vid 26 %.

Av industrins insättningar i poster av denna storlek hade 85 % gått till de fyra största bankerna, medan provinsbankernas andel stannade vid 8 %. Trafikföretagens pengar — det rörde sig huvudsakligen om rederier — hade också till största delen gått till storbankerna — 84 % — medan provinsbankernas andel stannade vid 15 mkr eller ca 5 %. Av statliga och kommunala medel hade storbanksgruppen 94 mkr resp. 321 mkr motsvarande 48 resp. 57 % och provinsbankerna 28 mkr resp. 127 mkr motsvarande 14 resp. 22 %.

Förändringarna under tiden maj 1946—maj 1949 ifråga om de större inlåningsposternas fördelning på olika insättarkategorier har även varit föremål för undersökning, som emellertid måst begränsas till att avse inlåning i poster å minst 300.000 kronor. Härvid har följande framkommit.

1. Medan den totala inlåningen i poster å minst 300.000 kronor under perioden steg med 596 mkr eller 22 %, stannade ökningen av inlåningen från industrin vid 134 mkr eller 11 %; industrins andel av den totala inlåningen av denna art minskade därför från 46 % till 42 %. En närmare undersökning rörande nämnda andel visar vidare, att utvecklingen inom densamma var långt ifrån enhetlig; vissa näringsgrenar, t. ex. mineralindustri, skogsindustri och bruksrörelse (sistnämnda rubrik tillkom 1949; tidigare redovisades huvudparten av denna inlåning under mineralindustri) visade stark stegring, medan utvecklingen för andra näringsgrenar, t. ex. verkstäder och livsmedelsindustri, var den motsatta.
2. Kommunal inlåning ävensom insättningar från yrkes- och politiska sammanslutningar ökade kraftigt såväl absolut som i förhållande till den totala inlåningen i poster av denna storlek.

Vad slutligen angår de stora inlåningsposternas rörlighet må till en början framhållas att — såsom även framgår av tabellerna i det föregående — totalbeloppet av denna inlåning haft en hög grad av fasthet. Rörligheten hos de enskilda insättningsposterna har däremot varit stor men har ifråga om totalsumman motverkats av fördelningen på ett förhållandevis stort antal insättare. Det anförda gäller framför allt den inlåning, som redovisas i de lägsta storleksgrupperna. Inlåningen i poster å mellan 100.000 och 300.000 kronor, vilken i maj 1949 uppgick till 578 mkr, var sålunda fördelad på icke mindre än 3.464 insättare. Man kan emellertid befara, att denna del av inlåningen i stora poster kan komma att visa sig vara i stor utsträckning likartat känslig för konjunkturväxlingar och andra på ett företags likviditet inverkan omständigheter; inlåning i stora poster utgöres ju till stor del av kassamedel och likviditetsreserver, som — och detta torde i synnerhet gälla den del av dessa insättningar, vilken överstiger vad som för rörelsen normalt är erforderligt — kan komma att bli föremål för väsentlig minskning, om en allmän försämring av räntabilitetsbetingelserna skulle inträda.

Vad nu sagts om totalsummans fasthet trots stor rörlighet hos de enskilda posterna gäller givetvis i viss utsträckning även inlåning i poster å över 300.000 kronor, men den utjämnande inverkan minskas självfallet, i den mån beloppen på varje hand ökas och antalet poster reduceras. För att få en uppfattning om rörligheten hos de enskilda posterna har undersökts dels huruvida och med vilka belopp de inlåningsposter, som i maj 1946 upp-

gingo till minst 5 mkr, funnos kvar vid undersökningen 1949, dels storleken under tidigare år av de poster, som i maj 1949 uppgingo till 5 mkr.

Av denna undersökning har framgått bl. a., att av de 75 poster, som 1946 uppgingo till minst 5 mkr, tillhörde 1949 endast 41 stycken fortfarande denna storleksgrupp; ytterligare 28 poster funnos visserligen ännu kvar bland större inlåningsposter men de stannade nu vid belopp understigande 5 mkr och summan av dessa sistnämnda poster hade nedgått från 224 mkr till 61 mkr; 6 poster å tillhopa 47 mkr hade helt försvunnit (eller understego 0,1 mkr).

Vidare har vid undersökningen utrönt, att i maj 1949 funnos 94 poster å minst 5 mkr med ett sammanlagt belopp å 1.309 mkr. I maj 1946 nådde endast 41 av dessa poster upp till eller överstego 5 mkr, medan 33 poster uppgingo till belopp å mellan 0,3 mkr och 5 mkr; totalsumman av dessa senare poster steg under perioden från 92 mkr till 254 mkr. Slutligen funnos 1949 20 poster å över 5 mkr, vilka 1946 icke uppnådde 300.000-kronorsgränsen eller icke ens återfunnos inom inlåningen. En närmare granskning av dessa sistnämnda poster visar, att de huvudsakligen utgjordes av inlåning av särskilt tillfällig karaktär; huvudparten hade tillkommit under periodens sista år.

En omständighet, som jämväl är av vikt vid bedömandet av inlåningens rörlighet, är förekomsten av stora insättningar från en och samma kund hos mer än en bank. En sådan uppdelning föranleddes i många fall därav att bankerna under några år intill hösten 1949 gottgjorde högsta depositionsränta å ett belopp av högst 300.000 kronor för varje insättare. Om samma eller liknande räntedifferentiering i framtiden införes, kan den beräknas bli ett incitament för åtskilliga kunder att sprida sina insättningar på flera banker. I så fall bör denna utveckling noggrant följas, i all synnerhet som det måste antagas, att insättningar utanför huvudbankförbindelsen i första hand tagas i anspråk för täckande av aktuella medelsbehov. De här beskrivna förhållandena böra självfallet särskilt uppmärksammas av de mindre och medelstora bankerna.

Den i det föregående redovisade utredningen har tagit sikte på de stora inlåningsposterna och belyser icke likviditetsbehoven i avseende å sparkasseräkningen, där varje insättares behållning får stiga till högst 8.000 kronor. Det har emellertid syntts de sakkunniga angeläget, att något beröra även nämnda behov.

Beträffande inlåningen på sparkasseräkning plägar städse framhållas, att den är mest stabil av all inlåning i bankerna, och att man fördenskill icke har anledning att i avseende å berörda inlåning uppställa särskilda likviditetskrav; denna uppfattning avspeglas i 1949 års omförmälda bered-

skapslagstiftning, som av bankernas skuldförbindelser hänför allenast inlåningen å sparkässeräkning till de icke kassareservpliktiga skulderna.

Den angivna uppfattningen har otvivelaktigt visst fog för sig, men det kan icke bestridas, att sparkassemedel normalt insättas och uttagas i tämligen stor omfattning; i själva verket torde för många privatpersoner sparkässeräkningen fungera som en hushållsräkning, där de månatliga insättningarna och uttagen representera en betydande del av behållningen på motboken. Av bankstatistiken framgår sålunda, att uttagen på sparkässeräkning under december månad — den tid då julinköpen äga rum — regelmässigt ha en rätt stor omfattning.

Att inlåningen på sparkässeräkning under speciella förhållanden kan visa sig tämligen instabil, framgår t. ex. av statistiken från tiden omkring andra världskrigets utbrott. Från den 31 juli 1939 fram till slutet av året nedgick sålunda den totala sparkasseinlåningen med mer än 10 %, och denna utveckling var tämligen enhetlig för samtliga banker. Av intresse är vidare, att under sagda tid behållningen på depositions- och kapitalräkningar fluktuerade mindre än inlåningen på sparkässeräkning. Här om torde få hänvisas till tabell 5.

Tabell 5.

Jämförelse mellan utvecklingen under tiden 31/7 1939—31/1 1940 av dels sparkässeräkningen, dels depositions- och kapitalräkningarna (samtliga banker).

Tid	Sparkässeräkning		Dep.- och kapitalräkning	
	Belopp mkr	Index	Belopp mkr	Index
1939 31/7	832,1	100,0	2.549,9	100,0
31/8	831,5	99,9	2.572,2	100,9
30/9	807,3	97,0	2.544,8	99,8
31/10	796,7	95,7	2.511,0	98,5
30/11	775,9	93,2	2.506,6	98,3
31/12	746,1	89,7	2.451,6	96,1
1940 31/1	766,8	92,2	2.485,5	97,5

Att uttagen å en banks sparkässeräkningar kunna hastigt öka till följd av orosrykten om bankens solvens framgår därav, att inlåningen på sparkässeräkning i Jordbrukarbanken på cirka tre månader 1929 sjönk med ungefär 22 % och att sparkasseinlåningen i Skandinaviska banken under fyra månader 1932 sjönk med nära 30 %.

Undersökningen rörande bankinlåningens struktur giver vid handen, att denna numera är en annan än vid banklagens tillkomst. Inlåningen är sålunda väsentligt mindre fördelad än förut. Det nysparande som tillförts

bankerna har under senare år till största delen uppburits av de juridiska personerna, främst industriföretagen, och detta sparande består till stor del av ett mindre antal stora eller mycket stora poster. Av dessa poster äro de som representera överskottsmedel i industriell eller annan kommersiell verksamhet i hög grad rörliga. Då sagda poster i stor utsträckning äro placerade å depositions- eller kapitalräkning, innebär det sist anförda, att skillnaden i rörlighet mellan nämnda räkningar och avistaräkningarna minskats.

Av utredningen rörande inlåningen på sparkasseräkning framgår vidare, att insättningar och uttag på dessa räkningar normalt balansera varandra — vissa säsongfluktuationer förekomma dock — men att en ganska betydande rörlighet hos de inlånade medlen ibland kan förekomma, främst beroende på mindre insiktsfulla insättares bedömningar av vederbörande banks eller hela bankväsendets solvens och likviditet.

De här beskrivna omständigheterna jämte det förhållandet att kassarörligheten hos bankerna — bl. a. till följd av källskattesystemets införande — synes ha ökats, ha ställt starkare krav på banklikviditeten än tillförne, och behovet av att hålla en högre kassareserv än som föreskrives i BL torde under de senare åren ha vunnit allmänt erkännande.

Riktlinjer för en ny kassareservlagstiftning.

Av det anförda lär framgå, att en brist i BL:s likviditetsregel är att kravet å kassareserv ställes i relation endast till avistaförbindelserna, ehuru jämväl andra delar av bankernas inlåning numera ha en tämligen rörlig karaktär. Det är visserligen uppenbart, att checkräkningsmedlen fortfarande äro mera rörliga än t. ex. inlåningen å depositionsräkning, men denna olikhet är icke så stor, att den motiverar en 25-procentig kassareserv för avistaförbindelserna men fullständig befrielse från kassareservskyldighet i avseende å den senare inlåningen; mot bibehållandet av den nuvarande regeln talar även angelägenheten av att upprätthålla en betalningsberedskap, som är ägnad att i viss mån tillgodse de mera långsiktiga likviditetskraven. Med hänsyn härtill synes en gradering av kassareservskyldigheten alltefter inlåningens art böra införas. En sådan gradering bör dock icke drivas så långt, att tillämpningen av kassareservregeln onödigtvis försvåras. I denna fråga torde ytterligare följande få anföras.

En banks avistaskulder böra själfallet hänföras till sådana förbindelser, för vilka i första hand kassareservkrav måste uppställas. Med avistaskulder jämställas odisponerade checkräkningskrediter, d. v. s. av banken beviljade krediter i sådan räkning, i den mån kunderna ännu ej disponerat krediterna. Man synes emellertid icke kunna stanna härvid.

Till att börja med måste man sålunda konstatera, att några sakskaäl icke

kunna åberopas för att undantaga exempelvis de s. k. dagslånen — vilka löpa med blott en dags uppsägning — från de kassareservbestämmelser, som böra gälla för avistaförbindelserna. Beträffande inlåningen å uppsägningsräkning måste vidare framhållas, att densamma har i stort sett samma beskaffenhet som checkräkningsmedlen. Över huvud taget synas alla sådana förpliktelser, som en bank har att infria inom kortare tid än en månad efter uppsägning — sparkassemedel dock undantagna — böra i kassareservhänseende jämföras med avistaförbindelser.

Ett begränsat kassareservkrav torde, såsom ovan framhållits, böra gälla i avseende å annan inlåning från allmänheten än check- och uppsägningsmedlen. Vad depositions- och kapitalräkningarna angår, skulle det måhända vara teoretiskt mest tillfredsställande, att kassareservkravet kunde relateras till de delar därav, som enligt den i det föregående redovisade undersökningen visat sig ha en särskilt rörlig karaktär. Då det emellertid är vanskligt att avgöra efter vilken norm gränsdragningen härvid bör ske, och då det därjämte skulle medföra en del praktiska olägenheter för bankerna att fortlöpande kunna särskilja och redovisa de delar av inlåningen, gentemot vilka kassareserv skulle hållas, synes det mera lämpligt att kassareservkravet får gälla hela inlåningen på depositions- och kapitalräkning, varvid kassareservkravet kan sättas något lägre än som eljest skulle erfordrats.

* Undersökningen rörande sparkasseräkningen ger vid handen, att kassareserv bör krävas jämväl för medel å sådan räkning. Kassareservskyldigheten synes böra äga samma omfattning som i avseende å kapital- och depositionsräkningsmedel.

Bankernas inlåning från andra banker — in- eller utländska — och från sparbanker böra naturligen föranleda kassareservskyldighet på samma sätt som inlåningen från allmänheten. I fråga om sådana skuldförbindelser till andra kreditinstitut, som förfalla till betalning efter en uppsägnings-tid av minst en månad, böra alltså tillämpas samma kassareservbestämmelser som för medel å t. ex. depositionsräkning.

Skuldförbindelser av icke avistanatur (eller därmed i kassareservhänseende likställda förbindelser) finnas i övrigt endast i begränsad utsträckning; den ojämförligt största posten inom ifrågavarande kategori av skulder utgör Inteckningsbankens obligationsupplåning, som har långfristig karaktär. Att kräva kassareserv för långfristiga förbindelser torde icke vara påkallat av praktiska behov. Inteckningsbankens nyssnämnda upplåning bör därför icke hänföras till de kassareservpliktiga förbindelserna, och enahanda bör gälla i avseende å förlagslån, som möjligen framdeles kan komma att emitteras. Någon anledning att avstå från kassareservkravet beträffande bankernas återstående skuldförbindelser — vilka avse blott

obetydliga belopp — finnes icke. Kravet bör å andra sidan ej ställas högre än som finnes böra gälla för t. ex. sparkassemedlen.

Vad slutligen garantiförbindelserna angår äro, såsom redan nämnts, dessa av tämligen skiftande art. Då det skulle innebära betydande svårigheter att differentiera sagda förbindelser alltefter de kassareservkrav, som böra ställas i avseende å dem, och då detta krav får anses mindre framträdande än beträffande de vanliga förbindelserna, ha de sakkunniga avstått från att föreslå införande av kassareservskyldighet i fråga om garantiförbindelserna eller vissa av dem.

De sakkunniga ha sålunda kommit till det resultatet, att kassareservskyldigheten bör utsträckas till att gälla samtliga verkliga skuldförbindelser utom de långfristiga, och att sagda skyldighet bör så graderas, att en högre betalningsberedskap upprätthålles i avseende å avistaförbindelser (inklusive odisponerad checkräkningskredit) jämte vissa kortfristiga skulder.

Kassareservskyldighet i avseende å tillgångar finnes, såsom ovan framhållits, f. n. endast beträffande bankfastighetsvärden, i den mån de överskjuta 10 % av bankens egna fonder. Någon motsvarande bestämmelse gäller emellertid icke beträffande aktier i bankfastighetsbolag — därom bestämmelser tillkommo redan 1921 (jfr numera 45 § andra stycket första ledet BL) — varför bestämmelsen verkar ojämnt. Det kan för övrigt ifrågasättas, om syftet att förhindra en bank att investera för stora belopp i egna fastigheter lämpligen bör tillgodoses genom likviditetsbestämmelser; det förtjänar framhållas, att Svenska bankföreningen, som på sin tid (1908 års bankmöte) aktualiserade här ifrågavarande spörsmål, ansåg, att bank borde *förbjudas* att i egna fastigheter investera mera kapital än som motsvarade viss kvotdel, förslagsvis en tiondel, av bankens fonder.

Med hänsyn härtill och då förevarande bestämmelse numera är ur likviditetssynpunkt av underordnad betydelse föreslås att bestämmelsen får utgå.

Förslag till ny kassareservregel (62 §).

Med utgångspunkt från de i det föregående angivna synpunkterna har ett förslag till ny kassareservregel utarbetats av innebörd att kassareserv skulle ställas med *dels* 3 % av samtliga förbindelser (exklusive garantiförbindelser och långfristiga skulder men inklusive odisponerad checkräkningskredit), *dels* 20 % av avistaförbindelserna (inklusive odisponerad checkräkningskredit) jämte förbindelser med kortare uppsägningstid än en månad. Verkningarna av en sådan regel ha belysts i följande tre tabeller (6 a och b samt 7).

Tabell 6.

Sammanställning utvisande verkningarna av en kassareservbestämmelse enligt vilken kassareserv kräves med ett belopp motsvarande 3 % av samtliga förbindelser (exkl. garantiförbindelser men inkl. odisp. checkräkningskredit) samt 20 % av avistaförbindelser + uppsägningsräkning.

a) Absoluta tal i milj. kr.

Banker	Den 31 december 1950			Den 30 juni 1951		
	Kassareserv enl. ovan		Förefintlig kassareserv	Kassareserv enl. ovan		Förefintlig kassareserv
	Ökning rel. kassareserv enl. 49 § BL			Ökning rel. kassareserv enl. 49 § BL		
Grupp I.						
Luleå Folkbank	0,9	0,1	1,9	—	—	—
Hjo Bank	0,3	0,1	0,4	0,3	0,1	0,3
Sundsvalls Kreditb. .	0,7	0,1	0,7	0,8	0,1	0,6
Bohusbanken	3,7	0,8	6,5	5,5	1,0	6,0
Diskontobanken	0,8	0,5	0,6	0,8	0,4	0,6
Summa	6,4	1,6	10,1	7,4	1,6	7,5
Grupp II.						
Wermlands Ensk. B.	23,2	8,6	61,1	25,5	10,2	89,9
Östergötl. Ensk. Bank	18,5	3,5	27,7	17,4	5,1	19,8
Smålands Bank	12,2	3,6	16,6	12,0	3,7	14,3
Sundsvalls Ensk. B.	24,5	6,7	45,6	21,3	7,8	33,8
Skaraborgs Ensk. B.	13,3	3,7	14,4	11,5	4,3	14,5
Uplands Ensk. Bank	16,1	2,6	19,4	14,2	2,7	15,9
Jämtlands Folkbank .	3,0	1,1	2,6	4,1	1,1	2,6
Skånska Banken ...	43,1	2,5	48,1	39,7	3,9	37,2
Gotlands Bank	3,6	1,9	2,7	3,8	2,6	3,9
Summa	157,5	34,2	238,2	149,5	41,4	231,9
Grupp III.						
Inteckningsbanken ..	10,0	1,4	16,6	8,9	1,9	16,2
Sveriges Kreditbank	69,6	18,6	104,7	77,5	18,8	75,1
Sparbankernas Bank	28,0	1,2	51,3	28,9	0,2	63,0
Summa	107,6	21,2	172,6	115,3	20,9	154,3
Grupp IV.						
Göteborgs Bank	99,0	13,5	99,7	109,4	14,7	138,6
Sthlms Ensk. Bank .	137,6	11,3	448,9	157,8	14,8	601,3
Skandinaviska B. . .	282,5	39,7	478,2	290,2	43,3	505,2
Svenska handelsb. . .	278,7	51,9	499,9	294,0	57,1	634,8
Summa	797,8	116,4	1.526,7	851,4	129,9	1.879,9
Grupperna II och IV	955,3	150,6	1.764,9	1.000,9	171,3	2.111,8
Samtliga banker	1.069,3	173,4	1.947,6	1.123,6	193,8	2.273,6

b) *Relativa tal.*

Banker	Kassareserv enligt ovan					
	i % av lagstadgad kassareserv enligt 49 § BL		i % av förefintlig kassareserv		i % av samtliga förbindelser (exkl. garförb. inkl. odisp. chr).	
	31/12 1950	30/6 1951	31/12 1950	30/6 1951	31/12 1950	30/6 1951
Grupp I.						
Luleå Folkbank	107,9	—	46,6	—	12,5	—
Hjo Bank	161,7	166,5	76,8	100,7	5,9	6,0
Sundsvalls Kreditb. .	117,6	113,8	99,6	132,9	5,3	5,8
Bohusbanken	129,1	121,2	58,1	92,9	11,1	15,4
Diskontobanken	287,3	216,9	124,6	132,9	8,3	8,7
Summa	134,0	127,9	63,7	99,7	9,3	11,6
Grupp II.						
Wermlands Ensk. B.	158,8	166,4	37,9	28,4	6,9	6,8
Östergötl. Ensk. Bank	123,9	140,8	67,0	87,5	8,2	7,1
Smålands Bank	140,5	144,6	73,3	83,7	7,4	7,2
Sundsvalls Ensk. B.	137,8	157,6	53,8	62,9	8,0	6,7
Skaraborgs Ensk. B.	138,9	160,3	92,3	79,2	7,1	6,0
Uplands Ensk. Bank	118,9	124,3	83,0	89,8	8,3	7,2
Jämtlands Folkbank .	157,4	135,1	112,7	157,6	6,8	8,0
Skånska Banken ...	106,0	110,9	89,5	106,7	11,4	10,3
Gotlands Bank	210,9	304,3	132,0	96,0	7,8	7,3
Summa	127,7	138,2	66,1	64,4	8,4	7,6
Grupp III.						
Inteckningsbanken ..	116,4	128,1	60,3	55,0	9,8	8,4
Sveriges Kreditbank	136,6	132,2	66,5	103,2	9,7	9,6
Sparbankernas Bank	104,6	100,6	54,6	45,9	11,6	13,3
Summa	124,6	122,2	62,3	74,7	10,1	10,2
Grupp IV.						
Göteborgs Bank	115,9	115,6	99,4	79,0	10,2	10,5
Sthlms Ensk. Bank .	109,0	110,4	30,7	26,2	12,7	12,4
Skandinaviska B. ..	116,4	117,6	59,1	57,5	10,1	10,1
Svenska handelsb. . .	122,9	124,1	55,8	46,3	9,7	9,0
Summa	117,1	118,0	52,3	45,3	10,3	10,1
Grupperna II och IV	118,7	120,6	54,1	47,4	10,0	9,6
Samtliga banker	119,4	120,8	54,9	49,4	10,0	9,7

På grund av bankstatistikens nuvarande uppställning kunna skuldförbindelser, som ej äro avista men som ha kortare uppsägningstid än en månad, ej utan närmare utredning särskiljas från övriga skulder. Då sagda skuldförbindelser avse allenast små belopp, har vid tabellernas utarbetande av praktiska skäl kassareserven relaterats allenast till de verkliga avistaförbindelserna jämte medel å uppsägningsräkning; denna avvikelse från den

i det föregående rekommenderade lagregeln torde siffermässigt sett vara närmast betydelslös. Det förtjänar slutligen framhållas, att inga svårigheter föreligga för en sådan omläggning av bankstatistiken, att skuldförbindelser av förevarande art redovisas särskilt.

Vid studium av tabell 6 b finner man, att det totala kassareservkravet vid tillämpning av den nya regeln skulle i genomsnitt för samtliga banker öka med omkring 20 %, varvid skärpningen skulle bli mera framträdande för provinsbankerna (28 % per den 31/12 1950 och 38 % per den 30/6 1951) än för storbankerna (17 resp. 18 %); sistnämnda förhållande är fullt naturligt, eftersom kassareservunderlaget enligt den nuvarande regeln, d. v. s. avistaförbindelserna, utgör en relativt större andel av storbankernas inlåning än av provinsbankernas. Det framgår vidare, att per den 30/6 1951 endast sex banker (varav tre lokala) skulle behövt öka sin kassareserv utöver den förefintliga för att tillgodse det nya kassareservkravet; för två av dessa banker (Skånska banken och Sveriges kreditbank) var den erforderliga ökningen obetydlig.

Även siffrorna i de två sista kolumnerna i tabell 6 b äga ett speciellt intresse. Av desamma framgår, att om kassareservkravet enligt den nya regeln relateras till samtliga förbindelser, sagda krav i allmänhet blir större för storbankerna än för provinsbankerna. Denna effekt av den föreslagna regeln förklaras därav, att storbankerna normalt ha en större andel av sin inlåning i form av avistaförbindelser än provinsbankerna.

Vissa jämförelser mellan verkningarna av den föreslagna kassareservbestämmelsen och den nu gällande provisoriska lagstiftningen på området synas i detta sammanhang av intresse. Härom torde få hänvisas till tabell 7 å sid. 152.

Av tabell 7 framgår, att de sakkunnigas förslag skulle även i förhållande till gällande provisoriska bestämmelser medföra en sådan skärpning av kassareservkravet, som i genomsnitt för bankerna motsvarar 10 % av det belopp, som nu skall redovisas som kassareserv.

Vid utformningen av den nya lagtexten har det ansetts lämpligt att till en början (62 § första stycket) allmänt fastslå bankernas skyldighet att upprätthålla en erforderlig betalningsberedskap. Härigenom framstå de efterföljande kassareservbestämmelserna såsom en minimiskyldighet, vilket de liksom hittills äro avsedda att vara.

I lagtexten har icke definierats vad som åsyftas med uttrycket "tillgångar, som kunna med lätthet förvandlas i penningar". Det torde få förutsättas att, såsom nu är fallet, bankinspektionen får avgöra vilka tillgångar som skola hänföras hit. I huvudsak lära väl de nu gällande reglerna böra bestå, men i ett hänseende synes en förändring påkallad. För närvarande räknas

Tabell 7.

Sammanställning utvisande den erforderliga kassareserven per den 30 juni 1951 enligt dels SFS 1951:253 dels banklagssakkunnigas förslag.¹

Bankgrupp och bank	Kassareserv i mkr.		kol. 2— kol. 1	kol. 2: kol. 1
	enl. SFS 1951:253 ²	enl. de sakk:s försl.		
	1	2	3	4
Grupp I				
Luleå folkbank				
Hjo Bank	0,25	0,30	0,05	120,0
Sundsvalls kreditbank	0,71	0,81	0,10	114,1
Bohusbanken	4,56	5,53	0,97	121,3
Diskontobanken	0,50	0,81	0,31	162,0
Summa	6,02	7,45	1,43	123,8
Grupp II				
Wermlands ensk. bank	24,0	25,5	1,5	106,3
Östergötlands ensk. bank	14,7	17,4	2,7	118,4
Smålands bank	10,1	12,0	1,9	118,8
Sundsvalls ensk. bank	21,2	21,3	0,1	100,5
Skaraborgs ensk. bank	10,8	11,5	0,7	106,5
Uplands ensk. bank	12,4	14,2	1,8	114,5
Jämtlands folkbank	3,0	4,1	1,1	136,7
Skånska Banken	35,8	39,7	3,9	110,9
Gotlands Bank	2,8	3,8	1,0	135,7
Summa	134,8	149,5	14,7	110,9
Grupp III				
Inteckningsbanken	7,8	8,9	1,1	114,1
Sveriges Kreditbank	71,7	77,5	5,8	108,1
Sparbankernas bank	28,7	28,9	0,2	100,7
Summa	108,2	115,3	7,1	106,6
Grupp IV				
Göteborgs Bank	94,7	109,4	14,7	115,5
Sthlms Ensk. Bank	143,0	157,8	14,8	110,3
Skandinaviska Banken	257,4	290,2	32,8	112,7
Svenska Handelsbanken	272,6	294,0	21,4	107,9
Summa	767,7	851,4	83,7	110,9
Grupperna II och IV	902,5	1.000,9	98,4	110,9
Samtliga banker	1.016,7	1.123,6	106,9	110,5

¹ Av tekniska skäl här modifierad till att avse 3 % av samtliga förbindelser (exkl. garantiförbindelser men inkl. odisponerad checkräkningskredit) samt 20 % av avistaförbindelser + uppsägningsräkning.

² Resp. enl. 49 § BL, där detta lagrum medför krav på större kassareserv.

sålunda till kassareserven bl. a. avistafordringar å inhemska banker. Härvid frånräknas emellertid icke den eventuella avistaskulden till annan sådan bank, vare sig den upptagits hos den bank, å vilken avistafordringen gäller eller hos annan bank; redovisningen är således brutto. Av teoretiska skäl är detta otillfredsställande, och man synes därför böra övergå till ett system med nettoredovisning. Härvid kan man antingen (såsom i Danmark) godtaga nettotillgodohavanden avista gentemot varje bank för sig eller (såsom i Norge) allenast gentemot banksystemet som en helhet. Av dessa båda system torde det norska vara att föredraga, varvid man dock icke synes behöva gå lika långt som i Norge, där vid nettoberäkningen även skuld- och fordringsförhållanden gentemot utländska banker beaktas.

Övriga frågor.

Vissa paragrafer i BL:s rörelsekapitel, nämligen 50, 50 a, 52, 52 b, och 52 c §§, böra enligt de sakkunnigas mening med oförändrat innehåll överflyttas till en ny banklag. Så har också skett i förslaget, där nämnda lagrum efter smärre redaktionella jämkningar återfinnas som respektive 63, 64, 66, 68 och 69 §§.

I anslutning till bestämmelsen i 66 § andra stycket rörande maximering av insättares tillgodohavande å sparkasseräkning vilja de sakkunniga framhålla följande.

Jämlikt 69 § kunna omyndigs tillgodohavande å sparkasseräkning uppdelas på flera motböcker med olika dispositionsföreskrifter. För de sakkunniga har upplysts, att man på bankhåll hyst tvekan huruvida för dylikt fall maximeringsföreskriften i 66 § andra stycket skall anses hänförlig till summan av de olika tillgodohavandena eller avse varje konto för sig; enligt den senare uppfattningen kan den omyndiges totala tillgodohavande å sparkasseräkning komma att — exklusive upplupna räntor — uppgå till högst ($3 \times 8.000 =$) 24.000 kronor.

De sakkunniga vilja i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på bestämmelsen i § 2 mom. 1 andra stycket sista punkten förordningen angående postsparbanken den 21 juni 1922, som uttryckligen anknyter den i nämnda förordning förekommande föreskriften om maximerat tillgodohavande till envar av sådana motböcker, som må ha utfärdats för omyndig person. Anledning saknas uppenbarligen till antagande att olika regler härutinnan böra gälla för postsparbanken respektive affärsbankerna. Detta bör emellertid kunna direkt utläsas av lagtexten, varför de sakkunniga funnit lämpligt att i förslaget 66 § andra stycket införa en motsvarighet till nyssnämnda stadgande i förordningen om postsparbanken.

I de återstående två paragraferna i BL:s rörelsekapitel — 51 § som mot-

svaras av 65 § i förslaget och 52 a § som motsvaras av 67 § i den nya texten — ha de sakkunniga föreslagit vissa ändringar. Därom torde följande få anföras.

Förbud mot utfärdande av banksedlar och obligationer (65 §).

Det i 51 § BL upptagna förbudet för bank att utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser har till ändamål att hindra bankerna från att utgiva sedlar och obligationer. Då anledning saknas att ändra lagstiftningen härutinnan, har 51 § BL i oförändrad lydelse ingått i 65 § av förslaget. I det föregående har emellertid förslag framlagts, som innebära att bankerna framdeles kunna komma att i viss omfattning emittera förlagsbevis. Då sådana skuldförbindelser regelmässigt ställas till innehavaren och framställas i tryck, skulle alltså bankerna på grund av nyssnämnda föreskrift tvingas att låta sina förlagsbevis till form och innehåll avvika från vad som är gängse på fondmarknaden. Denna olägenhet begränsas visserligen av bestämmelsen i 32 § tredje stycket lagen om skuldebrev, som tillerkänner förlagsbevis egenskapen av presentationspapper antingen de innehålla presentationsklausul eller ej, och om dessa gäller bl. a. att godtroende förvärvare av förlagsbevis ställt till viss man har gentemot bevisets utställare den rättsställning, som tillkommer godtroende förvärvare av löpande skuldebrev. Det vore emellertid mera tilltalande om förlagsbevisens formella innehåll komme att bättre överensstämma med de på området gällande materiellrättsliga bestämmelserna, d. v. s. att förlagsbevis utfärdat av bank även utåt framträdde som en löpande förskrivning. Av dessa skäl ha de sakkunniga ansett, att en uppjukning av bestämmelsen i 51 § BL bör kunna övervägas. Härvid bör emellertid sådan försiktighet iakttagas, att man ej behöver riskera att lagrummets primära syfte — förbudet mot sedel- och obligationsutgivning — förfelas. I enlighet härmed föreslås, att banks rätt att emittera tryckta eller graverade löpande skuldförbindelser begränsas till att gälla räntebärande förlagsbevis lydande å minst 1.000 kronor och ställda att återbetalas först sedan minst fem år förflutit från bevisens utgivande.

Bankrörelse vid avdelningskontor (67 §).

Enligt 52 a § BL äger bank icke utan tillstånd av Kungl. Maj:t utöva verksamhet vid avdelningskontor å annan ort än där huvudkontoret är beläget. Såsom förutsättning för beviljande av sådant tillstånd gäller att verksamheten finnes kunna vara till nytta för det allmänna.

Ifrågavarande lagrum tillkom vid 1918 års riksdag (prop. 1918:434),

närmast på föranledande av förslag från 1917 års bankkommitté (Betänkande nr 1, den 12/3 1918). Kommitténs förslag innebar att tillstånd skulle krävas för varje nyetablering av kontor, men i propositionen (s. 15) förordades den jämkningen, att huvudkontorsorterna skulle vara fria för nyetableringar. Såsom motiv härför anfördes, att man för vinnande av syftet med kommitténs förslag — nämligen att förhindra en sådan ohejdad kontors-etablering som ägt rum under de senare åren av första världskriget — icke behövde kräva etableringskontroll för de orter, där en bank förut hade kontor; i enlighet härmed förutsatte föredragande departementschefen, att beträffande större städer en bank kunde erhålla generellt tillstånd att inrätta avdelningskontor.

Vid riksdagsbehandlingen av förevarande fråga utsades (bkoutsk. utl. nr 79 s. 22; rd. skr. nr 384), att man torde kunna utgå från att Kungl. Maj:t komme att med största varsamhet använda sin rätt att vägra bank tillstånd till inrättande av nytt avdelningskontor.

Sådan tillämpningen av ifrågavarande lagrum efterhand utvecklats, torde prövningen av etableringsansökningar ha blivit mera restriktiv än från början var fallet, och man synes kunna göra gällande, att lagrummet f. n. tolkas enligt sin ordalydelse, d. v. s. bank som vill inrätta ett nytt avdelningskontor utanför huvudkontorsorten får leda i bevis att den begärda etableringen är behövlig och lämplig. Då fullständig frihet att öppna nya avdelningskontor föreligger beträffande huvudkontorsorten, råder alltså en betydande skillnad i berörda hänseende mellan sagda ort och övriga platser. Denna skillnad ter sig ej sällan irrationell för de största bankerna, av vilka de två som ha sina huvudkontor i Göteborg men sedan gammalt driva en betydande rörelse i huvudstaden måste begära Kungl. Maj:ts tillstånd för en kontorsetablering i Stockholm; å andra sidan kan en annan storbank med huvudkontor i Stockholm icke utan tillstånd öppna kontor i Göteborg, där banken också bedriver en stor rörelse. De skäl, som betingat den nuvarande tillståndsregeln, tala i sin mån för att uppställa krav på tillstånd för varje nytt kontor, som en bank önskar inrätta vare sig å huvudkontorsorten eller annorstädes. Tillståndsprövningen synes emellertid icke alltid behöva ankomma på Kungl Maj:t. När en bank utvidgar sitt kontorsnät på en viss plats, är detta vanligen föranlett av rent praktiska skäl; särskilt under senare år har en sådan utvidgning ofta avsett ett kontor med uteslutande expeditionella uppgifter, genom vilket den rent banktekniska servicen gjorts lättare tillgänglig för viss del av kundkretsen. I dylika fall, där tillståndsprövningen kan antagas ej sällan bli av övervägande formell natur, torde beslutanderätten böra tillkomma bankinspektionen. De sakkunniga föreslå därför att bank, som önskar öppna kontor å ort, där banken redan tidigare driver verksamhet, skall inhämta bankinspektionens medgivande. I det fall återigen att bank vill utsträcka sitt kontorsnät till nya platser

är frågan om tillstånd därtill av sådan principiell innebörd, att prövningen bör ankomma på Kungl. Maj:t. En regel utformad i enlighet härmed har upptagits i 67 § av lagförslaget.

Om styrelse och firmateckning.

Bestämmelserna om det verkställande organet inom bankbolagen, styrelsen, voro ursprungligen i BL utformade i anslutning till reglerna i detta ämne i 1910 års aktiebolagslag. Sistnämnda lag kände endast den kollektiva styrelsen såsom bolagsorgan, dess kollektiva beslut och dess ansvar. Medan denna ordning för de allmänna aktiebolagens del blev bestående tills den nya aktiebolagslagen upptog vissa lagregler om en arbetsfördelning inom styrelsen, främst genom kravet att i större bolag skall finnas en verkställande direktör med uppgift att handhava den löpande förvaltningen, infördes i banklagen redan år 1933 en del bestämmelser i samma riktning. Dessa bestämmelser (BL 56 §) gå i korthet ut på att styrelsen i ett bankaktiebolag äger uppdraga vissa ärendens prövning och avgörande till en eller flera styrelseledamöter eller andra personer, vilka pläga bilda den s. k. direktionen, att föreskrifter angående den befogenhet i olika avseenden, som uppdraget skall medföra, måste av styrelsen meddelas i en av denna för högst ett år i sänder fastställd instruktion, att styrelsen äger återkalla eller inskränka uppdraget och utan hinder därav själv avgöra ärende av varje slag, samt att vissa i lagen angivna slag av ärenden ovillkorligen skola avgöras av styrelsen.¹

Den nya aktiebolagslagen har icke upptagit bestämmelser om en kollegial direktionen utan, som förut nämnts, regler om verkställande direktör (78 o. följ. §§). Vissa bolag skola ha verkställande direktör, vilken utses av styrelsen. Endast en verkställande direktör får utses. Verkställande direktören skall handhava den löpande förvaltningen, medan ledningen och förvaltningen i övrigt av bolagets angelägenheter skall tillkomma styrelsen (81 §). Han skall leda driften av bolagets rörelse, utöva tillsyn över dess befattningshavare, sörja för att bokföringen fullgöres i överensstämmelse med lag samt att medelsförvaltningen är ordnad på betryggande sätt (82 och 83 §§). I fråga om firmateckning gäller såsom huvudregel (90 §), att verkställande direktör äger teckna bolagets firma i förening med vilken som helst av styrelsens ledamöter; dock skall han kunna ensam teckna firman, ifall bolagsordningen innehåller bestämmelse därom eller styrelsen bemyndigar honom därtill. Oaktat verkställande direktören ej erhållit rätt att

¹ Jfr 1924 års bankkommittés betänkande den 17 juni 1927 (SOU 1927: 11) s. 125, 1932 års banksakkunnigas betänkande den 8 december 1932 (SOU 1932: 30) s. 70 ff och prop. 1933 nr 167 s. 63 ff (N. J. A. 1934 avd. II s. 177 ff).

ensam teckna firman, skall han inom den löpande förvaltningen kunna ensam ingå sådan rättshandling för bolaget som enligt lag icke fordrar skriftlig form (87 §).

I yttrande över förslaget till ny aktiebolagslag ifrågasatte bank- och fondinspektionen, huruvida ej flera verkställande direktörer borde kunna finnas, med fördelning av befogenheterna i instruktion för direktörerna. Verkställande direktörens legala befogenheter vore alltför vidsträckta. Inspektionen påpekade den noggranna reglering härav som gällde enligt banklagen 56 § samt erinrade att olägenheter icke försports av den begränsning av verkställande direktörens maktbefogenheter som härigenom skett. Det saknades således i allt fall anledning att i banklagen införa bestämmelser motsvarande nya aktiebolagslagen 81 §.¹

Vid genomgången av banklagens nuvarande stadganden om styrelse och firmateckning (53—67 §§) ha de sakkunniga funnit att några mera betydande ändringar däri icke äro påkallade. En del kompletteringar eller jämkningar ha emellertid vidtagits i förslaget i syfte att bringa banklagen i samklang med nya aktiebolagslagen. I den paragraf i förslaget, 73 §, som motsvarar BL 56 §, ha upptagits vissa föreskrifter om verkställande direktör, vilka dock givits en annan karaktär än nya aktiebolagslagens regler om verkställande direktör. Vidare ha jävsbestämmelserna i 55 § andra stycket BL något utvidgats i jämförelse med gällande rätt (förslaget 79 §).

Beträffande firmateckningsrätten bibehålles i förslaget (81 §) den nuvarande regeln i BL 58 § att bankbolags firma skall tecknas av minst två personer i förening.²

Bestämmelserna i BL 65 och 66 §§ angående framläggande av förvaltningsberättelse för det förflutna räkenskapsåret å ordinarie bolagsstämma samt om skadeståndsskyldighet för styrelseledamöter ha i förslaget flyttats till andra avdelningen i lagen.

70—72 §§.

Dessa paragrafer överensstämma i sak i allt väsentligt med föreskrifterna i 53 § BL. Beträffande antalet styrelseledamöter föreslås att såsom för närvarande antalet skall vara lägst fem. Medan maximiantalet enligt 53 § första stycket BL normalt är tolv, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, när särskilda skäl därtill äro, medgiva att högst femton styrelseledamöter utses,³ har i förslaget upptagits en enhetlig regel, av innebörd att styrelsen skall bestå av minst fem högst femton ledamöter. Någon risk att denna ändring skulle kunna föranleda tillsättande av alltför stora styrelser lär icke föreligga.

¹ Jfr prop. 1944 nr 5 s. 290—292.

² Jfr SOU 1932: 30 s. 74—76.

³ Jfr SOU 1932: 30 s. 70—71.

Stadgandet i BL att av styrelseledamöterna icke flera än en för varje påbörjat femtal får vara befattningshavare i banken återfinnes i förslaget 71 § andra stycket.

Enligt BL skall styrelsen utses inom aktieägarnas krets, vilket på grund av föreskriften i 17 § BL att aktieägarna skola vara svenska medborgare normalt leder till att endast svensk medborgare kan utses till styrelseledamot. Därjämte uppställer BL kravet att styrelseledamot skall vara bosatt här i riket. I överensstämmelse med AL och FL har i förslaget, 71 § första stycket, som villkor för behörighet att vara styrelseledamot stadgats att vederbörande skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare.¹

Styrelsen väljes å bolagsstämma (förslaget 72 § första stycket). Emellertid bereder förslaget möjlighet därtill att en eller flera av styrelseledamöterna, ej alla, tillsättas i annan ordning, t. ex. av Kungl. Maj:t, enligt bestämmelse som intagits i bolagsordningen.

Maximitiden för val av styrelseledamot i bankbolag är för närvarande fem år. Förslaget (72 § andra stycket) är på denna punkt utformad i överensstämmelse med AL 77 § och FL 70 §. Styrelseledamot skall sålunda utses för tid intill dess ordinarie stämma enligt 105 § 1 mom. hållits och får ej utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet.

73 §.

Under inledningen till avdelningen om styrelse och firmateckning ha de sakkunniga berört bestämmelserna i 56 § BL angående den s. k. direktionen inom bankbolagen samt redogjort för nya aktiebolagslagens regler angående verkställande direktör. Bestämmelserna i 56 § BL ha i förvarande paragraf upptagits utan nämnvärda ändringar. I paragrafen ha emellertid införts bestämmelser som gå ut på att i ett bankbolag alltid skall utses en verkställande direktör, undantagsvis flera verkställande direktörer, med åliggande att under styrelsens inseeende leda verksamheten. Medan enligt aktiebolagslagen verkställande direktören är ett särskilt bolagsorgan med i lagen angivna uppgifter, har förslaget utformats så att styrelsen i instruktion skall meddela erforderliga föreskrifter rörande verkställande direktörens befogenheter. Verkställande direktörens ställning blir sålunda här en annan än i de vanliga aktiebolagen, där hans ansvarighet grundas direkt på lagens föreskrifter.

Då det ej torde vara möjligt att med en generell regel fastslå vilka legala befogenheter som böra tillkomma verkställande direktör i ett bankaktiebolag, men å andra sidan fördelar äro förbundna med att även för bankerna lagfästa principen att ansvaret för vissa till den löpande förvaltningen hö-

¹ Jfr AL 79 § och FL 72 §.

rande göromål främst bör åvila den som leder och kontinuerligt följer verksamheten, ha de sakkunniga stannat för det förslag beträffande verkställande direktör som framgår av förevarande paragraf första och tredje styckena. Det förhållandet att styrelsen skall fastställa, i vilka angelägenheter verkställande direktören skall äga bestämmanderätten, och dennes befogenhet därför närmast blir att anse som grundad på en överflyttning (delegation) från styrelsens sida, är ett av skälen till att enligt förslaget verkställande direktören skall utses *inom* styrelsen. Härigenom bli särskilda regler om ansvarsfrihet för och skadeståndsplikt för verkställande direktör obehövlige. Det ansvar en styrelseledamot, som tillika är verkställande direktör, kan ådraga sig blir alltså att bedöma enligt reglerna för styrelseledamot men uppenbart är att ansvaret röner inverkan av huruvida en pliktförsummelse faller inom området för de åt verkställande direktören anförtrodda uppgifterna.

De instruktioner, vari befogenheten för verkställande direktör samt för andra till direktionen hörande befattningshavare skola angivas, böra vara ändamålsenliga och tydligt avfattade.

Enligt AL liksom enligt FL gäller att styrelsen ej kan utse flera verkställande direktörer. Detsamma synes böra vara regel även för bankerna. Med hänsyn till olikheterna mellan aktiebolag och bankbolag kan emellertid i vissa fall vara lämpligt att uppdelade göromål, tillhörande den löpande förvaltningen i bank, på flera verkställande direktörer. Detta kan sålunda vara händelsen om en banks verksamhet är uppdelad på flera väsentligen fristående lokala förvaltningar. En sådan uppdelning tillämpas inom en av de större bankerna, vilken också sedan gammalt haft tre verkställande direktörer. Enligt bankens uppgift har denna organisation varit förenad med väsentliga fördelar, och ett sönderbrytande av den nuvarande organisationen skulle enligt bankens bedömande medföra en försvagning av dess kundservice och allmänna effektivitet. Vad sålunda nu gäller för en av bankerna kan i framtiden bli tillämpligt å flera av dem.

Vissa för ett bankbolag gemensamma angelägenheter exempelvis frågan om likviditeten och redovisningen, böra dock aldrig uppdelas på flera personer utan ansvaret härför främst vila på en enda person.

Det anförda har föranlett upptagande av bestämmelser dels i första stycket av förevarande paragraf, att flera verkställande direktörer må utses, "där förhållandena så påkalla", dels i tredje stycket, att om flera verkställande direktörer utsetts, instruktionen skall ange arbetsfördelningen mellan dem. En strikt fördelning av uppgifterna och därmed av ansvaret är oundgängligen nödvändig.

74 §.

Paragrafen överensstämmer med 57 § BL.

75 §.

De i paragrafen intagna bestämmelserna ha sin motsvarighet i BL 67 § första och tredje styckena.

76 och 77 §§.

Paragraferna sakna motsvarighet i BL. De innehålla, i anslutning till AL 84 §, bestämmelser om ordförande i styrelsen, styrelsesammanträden och protokoll. Bestämmelserna torde ej utsäga något utöver vad som iakttages i praxis. Av betydelse är föreskriften i 76 § andra stycket, att verkställande direktör eller annan befattningshavare i banken icke må vara ordförande i styrelsen. Vad angår verkställande direktören har samma regel i AL motiverats med att styrelsen har att utöva tillsyn över honom.

78 §.

I paragrafen meddelas bestämmelser om styrelsens beslutförhet och styrelsebeslut. BL 54 § stadgar i det första hänseendet allenast att om enligt bolagsordningen styrelsen är beslutför utan att samtliga ledamöter äro tillstädes, ärende likväl ej må företagas utan att, såvitt ske kunnat, samtliga erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling. Förslaget upptager, efter förebild av AL 85 § första stycket, i förevarande paragraf första stycket en ny regel om beslutförhet utan att fulltalighet föreligger, nämligen att de vid sammanträde tillstädesvarandes antal städse skall överstiga hälften av hela antalet styrelseledamöter.

Beträffande styrelsebeslut innehåller BL 55 § första stycket en vanlig majoritetsregel; vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst. Emellertid kunna dessa bestämmelser ersättas genom föreskrifter i bolagsordningen om särskild röstpluralitet. Liksom i fråga om de vanliga aktiebolagen ha de sakkunniga funnit att en legal regel bör upptagas därom att, för den händelse styrelsen icke är fulltalig, för styrelsebeslut kräves anslutning av visst minimalantal tillstädesvarande i förhållande till hela antalet styrelseledamöter. I detta hänseende kräves, enligt förevarande paragraf andra stycket som överensstämmer med 85 § andra stycket AL, att av de tillstädesvarande ett antal överstigande en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig. Om bankbolagets styrelse består av tolv ledamöter, fordras sålunda anslutning till beslutet av minst fem.

79 §.

Enligt 55 § andra stycket BL gäller förbud för ledamot av styrelsen att deltaga dels i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och bolaget dels ock i behandling av fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, där

han i frågan äger ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot bolagets. Vad sålunda stadgas äger motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolagets sida samt rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

Med dessa föreskrifter likalydande bestämmelser funnos i 1910 års aktiebolagslag. Enahanda bestämmelser ha influtit i AL 86 §, liksom i FL 79 §, dock med den jämkning, som föranletts av att bestämmelserna skola avse även verkställande direktör, samt den ändring att uttrycket "deltaga i behandling av fråga" ersatts med uttrycket "handlägga fråga".

Förevarande paragraf av förslaget innehåller motsvarighet till förenämnda bestämmelser om jäv för styrelseledamot. Vid överläggningarna rörande detta spörsmål ha de sakkunniga emellertid funnit skäl föreligga till en viss utsträckning av jävet, nämligen för det fall att avtal skall slutas mellan bankbolaget och någon som en styrelseledamot företräder, antingen ensam eller jämte annan. I lagberedningens motiv till nya aktiebolagslagen diskuterades detta problem för de vanliga aktiebolagens del. Det uttalades att för en dylik utsträckning av jävet talade hänsynen till den plikt-kollision som i sådant fall kunde uppkomma och att det naturligtvis vore lämpligt, att en styrelseledamot avhölle sig från att deltaga i behandlingen exempelvis av fråga om avtal med ett annat bolag, av vars styrelse han jämväl vore ledamot. En utvidgning av jävet i antydd riktning företogs emellertid ej främst beroende på farhågor för att därigenom praktiska olägenheter skulle uppkomma särskilt vid koncernförhållanden. Bestämmelser om kontroll vid koncernförhållanden samt regler om skydd för aktieägarminoritet och om skadestånd ansågos enligt lagberedningen vara av större värde än en jävsregel, som lätt skulle kunna erhålla endast formell betydelse.¹

De praktiska olägenheter i koncernförhållanden, som en vidsträcktare jävsregel skulle medföra, kunna icke tillmätas samma betydelse i fråga om bankerna; ehuru även dessa stundom äga aktiemajoritet i andra bolag, äro koncernförhållanden dock glest förekommande inom bankvärlden. De sakkunniga ha därför funnit anledning överväga att i banklagen införa en vidsträcktare jävsregel. Det är icke ovanligt, att styrelseledamot i bankbolag jämväl är medlem av styrelsen för ett vanligt aktiebolag. Uppenbarligen är det icke lämpligt, att en sådan person deltagar i beslut om kredit från banken till aktiebolaget. Ett förbud häremot skulle enligt uppgift även överensstämma med den ordning, som faktiskt tillämpas. Huruvida man bör gå ett steg längre och förbjuda även deltagande i överläggningen i ärendet synes mera tvivelaktigt. Den som genom en sådan regel uteslötes från behandlingen av kreditärendet skulle regelmässigt vara den i fråga om de relevanta omständigheterna mest initierade. Självfallet komme han under

¹ SOU 1941: 9 s. 333—334.

alla förhållanden att anlitas för att banken skulle vinna nödiga upplysningar i saken och man måste även utgå ifrån att han städse lämnades tillfälle meddela bankstyrelsen sin uppfattning beträffande kreditens tillräcklighet. I själva verket hade han därmed sagt sitt ord i överläggningen. En regel, som förbjöd honom att över huvud deltaga i behandlingen av ärendet, kan sålunda väntas få väsentligen formell betydelse. Ett förbud för styrelseledamoten att deltaga i beslutet synes — icke minst ifråga om företag under offentlig kontroll — innefatta en tillräcklig garanti mot de risker, varom här kan vara fråga. De sakkunniga ha ansett sig böra stanna härvid och kunna för denna ståndpunkt i viss mån åberopa lagberedningens ovan nämnda uttalanden vid tillkomsten av nya aktiebolagslagen. Genom en jävsbestämmelse av denna begränsade innebörd kommer beslutet att fattas av personer inom bankledningen, som stå oberoende gentemot bankens medkontrahent, och ansvaret för beslutet att vila på dem. Självfallet kunna förhållandena vara sådana, att styrelseledamot bör, ehuru därtill ej föranledd av en tvingande lagregel, avhålla sig från att deltaga även i bankstyrelsens överläggningar. Därest en intressekollision föreligger av den art, att styrelseledamoten får anses i avtalet äga ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bankbolagets, gäller som nyss sagts, redan enligt nuvarande lag förbud för honom att deltaga i behandlingen av avtalet.

I enlighet med det anförda ha jävsbestämmelserna för styrelseledamot i bankbolag erhållit den utformning som framgår av förevarande paragraf. Den vidare omfattningen jävet erhållit i förslaget jämfört med AL lärers enligt de sakkunnigas uppfattning vara motiverad av bankbolagens speciella karaktär.

80 och 81 §§.

Motsvarighet till dessa paragrafer finnas i 61 och 58 §§ BL. Förslaget 80 § ger regler angående ställföreträdarskap för bankbolag och 81 § innehåller bestämmelser angående bemyndigande att teckna bolagets firma. Enligt sistnämnda paragraf 1 mom. skall liksom enligt BL bankbolags firma tecknas av minst två personer i förening. Härav följer att en firmatecknare ej ensam utan allenast i förening med annan firmatecknare äger företräda banken jämlikt förslaget 80 §.

Föreskrifterna i 87 § andra stycket och 90 § AL rörande verkställande direktörs rätt att företräda aktiebolag och teckna dess firma få icke aktualitet för bankbolagen med hänsyn till det sätt varpå förslagets bestämmelser om verkställande direktör utformats (73 §).

Styrelsens möjlighet att bemyndiga styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna firman föreslås enligt förslaget 81 § 2 mom. vara ovillkorlig, d. v. s. ej kunna inskränkas genom bestämmelse i bolagsordningen eller av

bolagsstämman såsom fallet är enligt 58 § andra stycket BL. Föreskrifterna i samma moment om bemyndigande för annan än styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna firman ha avfattats i anslutning till reglerna i 88 § första stycket andra punkten AL.

Förslaget 81 § 2 mom. andra stycket innehåller slutligen, efter förebild av 89 § AL, föreskrifter om firmateckning genom kontrasignation. En kontrasignant har ställning av särskild firmatecknare. Han äger teckna firman endast tillsammans med firmatecknare, som ej är kontrasignant.

82 och 83 §§.

I 82 § ges en regel om begränsning på grund av lag i styrelsens eller annan ställföreträdarens befogenhet. Paragrafen motsvarar 62 § BL och 91 § AL.

Stadgande om begränsning i styrelsens eller annan ställföreträdarens befogenhet genom särskilda föreskrifter eller på grund av jäv meddelas i förslaget 83 §, som motsvarar 60 § BL och 92 § AL.

84 §.

Paragrafen innehåller regler för det fall att ställföreträdare överskrider sin befogenhet. Bestämmelserna överensstämmer med 93 § första och tredje styckena AL.

85 §.

Bestämmelser om firmateckning vid utfärdande av skriftlig handling för bankbolag finnas i BL 63 §. Bestämmelserna ha influerat i förslagets förevarande paragraf, med vissa kompletteringar i överensstämmelse med 94 § AL.

86 och 87 §§.

Paragraferna innehålla föreskrifter angående behörighet att för bankbolag mottaga stämning eller annat meddelande m. m. (86 §) och om anmälan för registrering av ändring beträffande styrelsens sammansättning, firmateckningsrätt m. m. (87 §). Bestämmelser i dessa ämnen finnas i 64 och 59 §§ BL samt 95—97 §§ AL.

Om styrelsens årsredovisning.

Banklagens regler om den periodiska redovisningen äro knapphändiga. Beträffande den egentliga resultatsredovisningen innehåller lagen endast

föreskriften att vinst- och förlusträkningen skall redovisa bankbolagets samtliga inkomster och utgifter under året samt ange verkställda avskrivningar (65 § andra stycket). I fråga om tillgångars och skulders upptagande i balansräkningen ges däremot vissa bestämmelser (43 §). För tillgångarnas värdering gäller huvudregeln, att tillgångar ej må upptagas vare sig över sina verkliga värden eller till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras förvärvande eller anskaffande. Härifrån uppställs dock det vittgående, men i praktiken hittills betydelselösa undantaget, att andra tillgångar än fast egendom, avsedd till stadigvarande bruk för bolaget, dock må upptagas till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras förvärvande eller anskaffande, såframt sådant särskilt anges i den förvaltningsberättelse styrelsen skall avlämna. Beträffande fast egendom, avsedd till stadigvarande bruk för bolaget, gäller ytterligare att den ej må i vidare mån än som betingas av därå nedlagda förbättringar upptagas till högre värde än det vartill den varit uppförd i närmast föregående balansräkning.

Nya aktiebolagslagens regler om årsredovisningen innefatta viktiga nyheter. I fråga om värderingen av aktiebolags tillgångar göres skillnad mellan tillgångar avsedda för stadigvarande bruk för bolaget (anläggnings-tillgångar) och andra tillgångar (omsättningstillgångar). Då anläggnings-tillgångarna ha sin betydelse däri genom att de stadigvarande tjäna bolagets produktion eller rörelse, bör deras värde bedömas med hänsyn till deras nytta i sådant avseende för bolaget och någon betydelse icke tillmätas tillfälliga värdeförändringar. Omsättningstillgångarna åter äro avsedda för förhållandevis snabb omsättning genom försäljning, och deras bokföringsvärde bör bestämmas med hänsyn därtill. I fråga om omsättningstillgångarna gäller sålunda enligt AL 100 § att de skola värderas efter "lägsta värdets princip", vilket innebär, att de icke må upptagas vare sig över det verkliga värdet eller till högre belopp än det, vartill kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning uppgått. Anläggningstillgångar må däremot i regel upptagas till belopp motsvarande anskaffningskostnaderna, å vilket belopp avskrivningar sedan skola göras. Avskrivningar å anläggningstillgångar skola verkställas enligt en uppgjord avskrivningsplan. Därjämte föreskrives för särskilda fall skyldighet att verkställa extraordinära avskrivningar. Å andra sidan medgives uppskrivning av anläggningstillgångs bokförda värde under förutsättning, att uppskrivningen motsvarar ett bestående värde hos tillgången och att beloppet användes till erforderlig avskrivning på värdet av andra anläggningstillgångar eller till ökning av aktiekapitalet. För vissa slag av tillgångar givas i lagen särskilda bestämmelser.

Vad härefter angår vinst- och förlusträkningens innehåll ges i AL 102 § föreskrifter i anslutning till ett i lagen intaget specificerat schema för dess upprättande. Vägledande härför är att en tillfredsställande redovisning skall erhållas för huru vinsten eller förlusten för året uppkommit.

Innebörden av aktiebolagslagens regler angående förvaltningsberättelsen (103 §) är, att i berättelsen skola lämnas sådana upplysningar, som äro erforderliga för en riktig bedömning av bolagets ställning och rörelseresultat samt bolagsledningens förvaltning men som icke lämpligen kunna lämnas i balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen.

I den förut omnämnda promemorian av år 1946 ifrågasattes beträffande årsredovisningen allenast vissa kompletteringar av 65 § BL. Den nuvarande föreskriften att vinst- och förlusträkningen skall redovisa bolagets samtliga inkomster och utgifter under året ävensom angiva verkställda avskrivningar, föreslogs sålunda utbytt mot en bestämmelse av mera allmänt innehåll, att vinst- och förlusträkningen skulle så uppställas, att en tillfredsställande redovisning erhöles för huru vinsten eller förlusten uppkommit. Därjämte föreslogs en regel om vilka upplysningar som borde lämnas i förvaltningsberättelsen.

Svenska bankföreningen framhöll i yttrande över promemorian att för bankernas vidkommande vinst- och förlusträkningarna samt förvaltningsberättelserna gemenligen torde få anses vara avfattade på ett tillfredsställande sätt.

De sakkunniga ha funnit att en omarbetning av banklagens redovisningsregler bör ske. Ur redaktionell synpunkt torde det vara lämpligt att, på samma sätt som i AL, reglerna sammanföras till en särskild avdelning i lagen. Vad angår bestämmelsernas innehåll föreligga så starka skillnader mellan bankaktiebolag och allmänna aktiebolag att någon närmare efterbildning av AL:s bestämmelser i detta ämne icke synes sakligt motiverad. Den ökade kontroll över styrelsens förvaltning, som åsyftas med AL:s bestämmelser, vinnes ju i fråga om bankerna på annan väg, genom den statliga tillsynen.¹

Enligt förslaget 88 § skall styrelsen årligen avgiva tre redovisningshandlingar, balansräkning, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse. Bestämmelserna i 89 § angående tillgångarnas värdering m. m. ansluta sig i det väsentliga till stadganden i 43 § BL. Föreskrifterna i 92 och 93 §§ angående vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse, vilka sakna direkta motsvarigheter i BL, äro däremot delvis avfattade efter förebild av 102 och 103 §§ AL samt 95 och 96 §§ FL.

88 §.

Med hänsyn till balansräkningens, vinst- och förlusträkningens och förvaltningsberättelsens vikt samt det ansvar som åvilar styrelsens samtliga ledamöter för handlingarnas innehåll skola enligt förevarande paragraf handlingarna undertecknas av styrelsens samtliga ledamöter, d. v. s. vid förfall för styrelseledamot av suppleant.

¹ Även FL:s redovisningsregler avvika avsevärt från AL:s regler.

Paragrafen överensstämmer härutinnan och i övrigt med 98 § AL och 91 § FL.

89 §.

Paragrafen innehåller stadgande angående räkenskapsårets längd. Normalt skall räkenskapsår vara helt år och motsvara kalenderåret.¹ Med hänsyn till tillsynsverksamhet är det uppenbarligen önskvärt att redovisningsperioden sammanfaller för de olika bolagen.

90 §.

Under inledningen till förevarande avdelning av förslaget har redogjorts för de viktigaste stadgandena i 43 § BL angående tillgångarnas värdering samt för bestämmelserna i 100 § AL rörande samma ämne. Vidare har redan nämnts att förslaget på denna punkt i det väsentliga överensstämmer med de nuvarande föreskrifterna i BL. Huvudregeln i 43 § 1) BL, att bankbolags tillgångar ej må upptagas vare sig över verkliga värdet eller till högre belopp än anskaffningskostnaden, har sålunda upptagits i förevarande paragraf 1 mom.

Den ifrågavarande regeln — lägsta värdets princip — gäller enligt AL för omsättningstillgångar, d. v. s. andra tillgångar än sådana som äro avsedda till stadigvarande bruk för bolaget. Enligt 43 § 2) BL medges emellertid det undantaget från förenämnda huvudregel att bankbolags tillgångar — dock ej fast egendom, avsedd till stadigvarande bruk för bolaget — må upptagas över anskaffningskostnaden, därest upplysning härom lämnas i förvaltningsberättelsen.² I förslaget, förevarande paragraf 2 mom., har upptagits en liknande undantagsbestämmelse, som dock där givits en snävare omfattning såtillvida att den föreslås skola gälla andra tillgångar än sådana som äro avsedda till stadigvarande bruk för bankbolaget, alltså omsättningstillgångar för att använda AL:s terminologi. I lagtexten har i tydlighetens intresse utsagts att det verkliga värdet utgör den övre gräns, över vilken tillgångar icke må upptagas.

Att enligt nyssnämnda bestämmelser i förslaget sålunda slopats den för närvarande föreliggande möjligheten att upptaga anläggningstillgångar — bortsett från fast egendom — över anskaffningskostnaderna, under förutsättning att förhållandet påpekas i förvaltningsberättelsen, kompenseras i förslaget av rätten till uppskrivning av anläggningstillgångar enligt stadgandet i 3 mom. andra stycket. Anläggningstillgång må jämlikt detta stadgande som regel ej upptagas till högre belopp än det, vartill den var uppförd i

¹ Jfr förslaget 8 § 1 mom. andra stycket.

² En viss motsvarighet till denna undantagsbestämmelse finnes beträffande omsättningstillgångar i 100 § 4 mom. första stycket andra punkten och 103 § 1 mom. tredje stycket andra punkten AL.

närmast föregående balansräkning. Men om tillgången måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande nämnda belopp, må den upptagas till högst detta värde, såframt bankinspektionen medgivit uppskrivningen. Sådan uppskrivning torde finnas motiverad väsentligen för att möjliggöra avskrivning på värdet av andra tillgångar. Redogörelse för verkställd uppskrivning skall lämnas i förvaltningsberättelsen, på sätt framgår av förslaget 93 § tredje stycket.

Rätten att uppskriva fast egendom begränsas av föreskrift att uppskrivning icke får ske över taxeringsvärdet.

I första stycket av förevarande paragraf 3 mom. har intagits en bestämmelse, att kostnaderna för förbättring å anläggningstillgång få inräknas i anskaffningskostnaderna. En föreskrift av samma innebörd finnes i 100 § 1 mom. tredje stycket AL.

Stadgandena i förevarande paragraf 4 och 5 mom. rörande osäkra och värdelösa fordringar samt angående kostnader för bolagsbildningen o. d. motsvaras av föreskrifter i 43 § 3) och 6) BL samt 100 § 5 och 8 mom. AL.

Att upptaga goodwill som tillgång är främmande för sådan verksamhet som bank bedriver. I förslaget har därför icke influtit någon motsvarighet till bestämmelsen i 100 § 7 mom. AL att goodwill må upptagas såsom tillgång under viss begränsad tidrymd.

91 §.

Beträffande balansräkningens uppställning innehåller 43 § 5) BL endast föreskriften att de belopp, vartill grund- och reservfonder samt andra fonder uppgå, skola var för sig uppföras bland skulderna, varjämte i lagrummet ges vissa bestämmelser angående redovisning av pensions- eller understödsfonder. Dessutom gälla för balansräkningens upprättande bokföringslagens föreskrifter.

I 101 § AL ha intagits normerande bestämmelser angående balansräkningens uppställning. Aktiebolagslagens balansräkningsschema är utformat med tanke på industriföretags redovisning och lämpar sig icke för bankbolagens förhållanden. I förslaget, förevarande paragraf 1 mom., har därför i detta avseende införts allenast stadgande om att i balansräkningen tillgångar och skulder skola fördelas i poster på sätt som må anses påkallat med hänsyn till verksamhetens art och allmänna bokföringsgrunder. För bankbolagens del torde man kunna utgå från att balansräkningarna redan nu äro uppställda på ett i stort sett tillfredsställande sätt.

Föreskrifterna i 43 § 5) BL angående redovisning av pensions- eller liknande fonder ha införts i förslaget förevarande paragraf 2 mom. I 3 mom. ha slutligen upptagits bestämmelser rörande redovisning av borgens- och

ansvarsförbindelser samt pensionsförpliktelser. Bestämmelserna överensstämman med 101 § 7 mom. AL.

92 §.

Som tidigare nämnts innehåller BL i fråga om redovisningen av årsresultatet endast den föreskriften att vinst- och förlusträkningen skall redovisa bankbolagets särskilda inkomster och utgifter under året samt angiva verkställda avskrivningar. I AL 102 § föreskrives som allmän regel, att vinst- och förlusträkningen skall så uppställas, att "en med hänsyn till bolagets förhållanden och god köpmannased tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit". AL innehåller vidare närmare föreskrifter om vinst- och förlusträkningens innehåll i anslutning till ett i lagen intaget specificerat schema för dess uppställande.

I princip nöjer sig aktiebolagslagen med *netto*redovisning för rörelsen men kräver, att vissa huvudposter — såväl ifråga om inkomster som utgifter — upptagas var för sig. Emellertid har numera efter en lagändring den 24 mars 1950 — vidtagen på grundval av förslag av 1947 års insynskommitté — i aktiebolagslagen (103 §) införts bestämmelse om att årsredovisningen skall angiva omsättningssumman d. v. s. hela intäkten av rörelsen under räkenskapsåret, i den mån detta finnes kunna ske utan förfång för bolaget. Efter denna komplettering av aktiebolagslagen har man kommit bruttoredovisningen ganska nära. Att man icke kräver fullständig bruttoredovisning har huvudsakligen berott därpå att en bruttoredovisning skulle ge en sådan inblick i bolagets inre förhållanden, att dess intressen skulle kunna allvarligt skadas; ett legalt krav på en sådan redovisning skulle kunna medföra en försvagning av ett företags möjligheter att överleva en hänsynslös, kanske illojal, konkurrens. Ett annat skäl, som särskilt betonats av lagberedningen, har varit, att en övergång till bruttoredovisning endast skulle kunna ske efter tekniskt invecklade och även tidskrävande omläggningar av bolagens bokföring. Man har nämligen icke ansett sig kunna förutsätta, att bolagen i allmänhet ha en så specificerad och enligt affärsmässiga principer bearbetad redovisning, att den utan vidare kunde utgöra grundval för en bruttoredovisning.

Aktiebolagslagens minimikrav ifråga om vinst- och förlusträkningens specificering i övrigt innebära i huvudsak, *dels* att intäkter och kostnader för rörelsen skola särskiljas från intäkter och kostnader, som icke avse den egentliga rörelsen, *dels* att om bolag driver av varandra väsentligen oberoende rörelsegrenar, skall — "där det ej finnes kunna lända till förfång för bolaget" — intäkten av varje sådan rörelsegren redovisas särskilt. (Med "av varandra väsentligen oberoende rörelsegrenar" avses rörelsegrenar, som eko-

nomiskt äro av varandra på sådant sätt oberoende, att skilda rörelseresultat kunna enligt affärsmässiga grunder framläggas.)

De synpunkter, som varit vägledande vid utformandet av aktiebolagslagens redovisningsregler, torde i stort sett gälla även ifråga om bankerna. För dessa senare föreligger dock speciella omständigheter, som ha väsentlig betydelse i detta sammanhang. Bland sådana för bankerna speciella förhållanden kan främst nämnas *dels* att de stå under tillsyn av statlig myndighet, som publicerar uppgifter beträffande årsresultaten, och att härigenom en väsentlig del av insynsbehovet torde vara tillgodosett, *dels* att bankerna för sin rörelse äro i särskilt hög grad beroende av allmänhetens förtroende och därför äro starkt känsliga för att uppgifter, som publiceras, icke kunna misstolkas och därigenom framkalla för en lugn utveckling störande yttringar från en allmänhet, som erfarenhetsmässigt är benägen för starkt överdrivna reaktioner. Dessa för bankerna speciella förhållanden måste naturligen beaktas liksom även intresset av att bankerna lämnas möjlighet att i goda tider konsolidera sig så att landet får förmånen av ett starkt bankväsen i stånd att tåla påfrestningar under ekonomiska kriser.

Vid utformningen av regler för bankernas resultatsredovisning torde man i första hand böra undersöka vilka behov redovisningen skall tillgodose, d. v. s. vilka det är, som kunna ha berättigade anspråk på närmare kunskap om resultatet av verksamheten. En sådan undersökning ger vid handen, att mera omedelbara insynsintressen torde finnas hos *aktieägarna, fordringsägarna* (framför allt insättarna), *låntagarna, de anställda och staten*.

Vad först *aktieägarna* beträffar är det för dem angeläget, att redovisningen ger sådana upplysningar om huru den redovisade vinsten uppkommit, att ett bedömande av rörelsens räntabilitet (även på längre sikt) kan göras och att möjlighet till jämförelser med resultaten hos andra banker föreligger.

Insättarnas intresse för redovisningen torde vara begränsat till solvenssynpunkten. Härvid gäller det väl främst att avgöra, huruvida rörelsen försvarar och kan beräknas komma att försvara en uppnådd position i solvenshänseende; för detta bedömande är uppenbarligen kunskap om den verkliga rörelsevinsten och dess utveckling av betydelse.

Den omständigheten att bankverksamheten är oktrojerad innebär, att även *kredittagarna* kunna ha intresse av information ifråga om bankernas bokslut. Kredittagarna lära ha ett berättigat intresse av att möjlighet för dem föreligger att bedöma skäligheten av prissättningen för banks tjänster.

För de *anställda* har kunskap om resultatet av verksamheten betydelse *dels* med hänsyn till löneförhållandena — i detta avseende adresserar sig intresset icke endast till det enskilda företaget utan till hela bankväsendet — *dels* av hänsyn till framtida arbetsförhållanden och utkomstmöjligheter.

Statsmaktens behov av allmän kunskap om näringslivets förhållanden — bl. a. för utformningen av den ekonomiska politiken — berör även bankerna; det ekonomiska resultatet av bankernas verksamhet kan därvid ha väsentligt intresse. Den omständigheten, att bankerna driva sin verksamhet under Kungl. Maj:ts oktroy, kan utgöra motiv för vissa minimikrav i fråga om vad som bör kunna utläsas av resultatredovisningen. Dessa krav gälla främst den egentliga in- och utlåningsrörelsen men även de rörelsegrenar, som ha speciell karaktär, torde vara av intresse. Måhända kan man också göra gällande, att det förhållandet, att bankernas aktier i stor utsträckning äro spridda på ett stort antal ägare — varav många tillhöra småspararna — eller ägas av fonder och stiftelser av allmännyttig eller därmed jämförlig karaktär, givit aktieägarintresset en så allmänekonomisk och social betydelse, att staten på grund därav har intresse av att följa bankernas verksamhet. Statsmaktens insynsbehov för beskattningen tillgodoses genom taxeringsförordningens regler.

Ett fullständigt tillgodoseende av de insynsintressen, för vilka nu redogjorts, skulle av den publika redovisningen kräva, att därav kunde utläsas resultatet av var och en av de olika grenarna inom bankverksamheten. Bruttointäkt och kostnad borde därvid angivas särskilt för varje rörelsegren; vidare borde framgå i vad mån resultatet påverkats av inkomster och kostnader av engångsnatur. En sådan redovisning skulle ge upplysning om de olika rörelsegrenarnas betydelse för banken och därigenom underlätta ett bedömande av räntabiliteten även sedd på längre sikt. Mot en redovisning enligt dessa grunder kan resas tvenne berättigade invändningar, nämligen att den för närvarande icke kan åstadkommas utan väsentlig och kostnadskrävande omläggning och utökning av bokföringen och att den skulle ge konkurrenterna en allt för långt gående insyn; detta senare gäller framför allt de mindre och medelstora bankerna. Ett legalt krav av denna innebörd torde därför icke kunna ställas. Däremot synes några berättigade invändningar i nu berörda avseenden knappast kunna göras mot en redovisning, som ger besked om huru intäkterna fördela sig på olika rörelsegrenar samt i vad mån resultatet påverkats av onormala eller tillfälliga kostnader. Av särskilt intresse skulle en sådan redovisning vara beträffande resultatet av den egentliga in- och utlåningsverksamheten, och den skulle givetvis kunna användas även i fråga om andra rörelsegrenar, t. ex. provisioner och förvaltningen av äldre fastigheter, men mera väsentliga fördelar torde därmed icke vara att vinna. Vid bedömandet av frågan vilka anspråk som böra uppställas rörande bankernas vinst- och förlusträkningar, ha de sakkunniga även beaktat den omständigheten att god insyn i bankernas förhållanden vinnes redan nu genom den av inspektionen redigerade bankstatistiken. Då inspektionen även framdeles har att avgöra vad denna statistik skall innehålla — detta framgår av 151 § i förslaget (fjärde att-satsen;

jfr s. 191) komma nämnda insynsmöjligheter att föreligga även i framtiden. Ytterligare ett skäl att avstå från att nämre reglera bankernas uppgiftsskyldighet i avseende å vinst- och förlusträkningen har varit det, att bankernas aktieägare efter införandet av den frågerätt, som de sakkunniga i annat sammanhang förordat, fått sina möjligheter till insyn i företaget förbättrade. På grund härav och då från bankhåll framförts det önskemålet att bankernas frihet att utredigera sina förvaltningsberättelser icke allt för mycket beskäres — till stöd härför har bl. a. åberopats förhållandet till utlandet — ha de sakkunniga icke funnit erforderligt att i förslaget införa detaljerade föreskrifter angående vinst- och förlusträkningens uppställning. Förevarande paragraf uttalar sålunda endast det allmänna kravet, att denna handling skall uppställas så, att en tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för året uppkommit.

Det förhållandet att inspektionen sålunda icke tillerkänts uttrycklig rättighet att föreskriva bestämmelser på förevarande område betager naturligtvis icke inspektionen möjlighet att enligt bestämmelserna i tillsynskapitlet meddela de erinringar och föreskrifter som en ofullständig eller eljest mindre lämplig resultatredovisning kan påkalla.

93 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka upplysningar som böra ges i förvaltningsberättelsen. Motsvarighet till bestämmelserna finnes i 103 § 1 mom. första, andra, tredje och femte styckena AL samt 96 § 1 mom. FL.

Enligt AL skall i förvaltningsberättelsen upplysning lämnas om omsättningssumman, där ej upplysning härom ges i balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen. Beträffande denna föreskrift hänvisas till vad ovan anförts under 92 §.

Förslaget saknar motsvarighet till kravet i 103 § 1 mom. andra stycket AL att årsredovisningen skall innehålla vissa upplysningar om taxeringsvärden och brandförsäkringsbelopp å anläggningstillgångar och likaså till stadgandet i samma moment fjärde stycket att redogörelse i viss omfattning skall lämnas beträffande vissa frågor om tillgångarnas värdering m. m. Bestämmelserna, som infördes i AL genom lag den 24 mars 1950 och främst åsyfta att belysa ett företags dolda reserver, torde ej ha nämnvärd aktualitet för bankernas vidkommande.

Förevarande paragraf tredje stycket innehåller bestämmelser om att vissa upplysningar skola i förvaltningsberättelsen ges beträffande verkställda uppskrivningar av tillgångars värde. Bestämmelserna ha tidigare berörts i samband med motiveringen av 90 §.

Om revision.

Banklagens ursprungliga bestämmelser om revision (68 och 69 §§) undergingo en fullständig omarbetning genom lagstiftning av den 2 juni 1933.¹ Desamma äro betydligt mera utförliga än föreskrifterna i 1910 års aktiebolagslag; sålunda angivas i lagen noggrant revisorernas skyldigheter och rättigheter samt revisionsberättelsens innehåll. Genom lag den 18 juni 1937 tillkom 69 a § BL som innehåller regler om bankbolags personalstiftelser.

Aktieägarna i bankbolag skola årligen utse minst två revisorer. Därjämte skall bank- och fondinspektionen utse en revisor i varje bank. På revisorerna ställes det kravet att de skola vara med det ekonomiska livet väl förtrogna personer, och minst en av de revisorer, aktieägarna utse, skall hava vunnit beprövad erfarenhet beträffande revisionsverksamhet. Revisorerna skola inom sig utse en ordförande att leda revisionen (68 §). För den av bank- och fondinspektionen utsedde revisorn skall inspektionen utfärda instruktion. Vid revisorernas sammanträden skall föras protokoll (69 §).

Önskemålet om en förbättrad revision tillgodoses i nya aktiebolagslagen genom bestämmelser (105 o. följ. §§), som avse att stärka revisorernas ställning i förhållande till styrelsen, samt föreskrifter som främst beträffande revisorerna i större aktiebolag uppställa krav på styrkt utbildning och erfarenhet i revisionsverksamhet. Uppgår aktiekapitalet eller maximikapitalet till 2 milj. kr. eller däröver eller äro bolagets aktier eller av bolaget utgivna obligationer föremål för notering å fondbörs inom riket, skall minst en av revisorerna vara av handelskammare i riket auktoriserad revisor.

I AL öppnas möjlighet för revisorsvalets anordnande på en bredare grundval än styrelsevalet genom att medge minoritetsgrupper bland aktieägarna inflytande på revisorsvalet på det sätt att en proportionell valmetod i enkel form kan bringas i tillämpning vid valet. Vid sidan härav bibehålles regeln i 1910 års lag, vartill motsvarighet saknas i BL, om rätt för aktieägarminoritet att få revisor förordnad genom länsstyrelsen.

De i banklagen givna föreskrifter om revisionen synas vara tillfyllest. Vad angår kvalifikationerna för revisorer må särskilt påpekas, att i de flesta banker en auktoriserad revisor utsetts till revisor antingen av aktieägare eller av inspektionen. De sakkunniga ha därför ej funnit anledning att föreslå mera vittgående ändringar i reglerna om revisionen inom bankbolagen. Nyheterna i AL i fråga om revisionen inom de allmänna aktiebolagen ha ej samma intresse för bankbolagen med hänsyn till att BL:s bestämmelser om revisionen redan nu äro utformade med tanke på att åstadkomma en självständig och effektiv granskning av bankbolagens förvaltning samt tillsynsmyndigheten genom särskild revisor alltid deltagar i revi-

¹ Jfr SOU 1932: 30 s. 78 ff.

sionen. Förslagets bestämmelser i förevarande avdelning, 94—102 §§, överensstämma alltså i det väsentliga med 68, 69 och 69 a §§ BL.

Motsvarighet till föreskrifterna i 70 § BL rörande skadeståndsskyldighet för revisor som försummar sina plikter återfinnes i en senare avdelning av förslaget.

94—96 §§.

Paragraferna innehålla bestämmelser om revisorernas och revisorssuppleanternas tillsättande samt om revisors kvalifikationer. Motsvarighet till de flesta av bestämmelserna finnes i 68 § BL.

Bortsett från vissa övervägande redaktionella jämkningar i anslutning till avfattningen av AL:s regler om revisionen, innefatta nu ifrågavarande paragrafer följande nyheter. I 94 § andra stycket föreslås stadgande om att revisorssuppleanter skola utses till samma antal som de ordinarie revisorerna. En föreskrift härom synes lämplig och i överensstämmelse med den ordning som ofta tillämpas inom bankerna. Beträffande kvalifikationerna å revisor saknar BL motsvarighet till den i 96 § 1 mom. första punkten föreslagna bestämmelsen att revisor skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare (jfr 107 § 1 mom. första stycket AL). Andra stycket av samma moment innehåller, i stället för föreskriften i 68 § första stycket BL att minst en av de revisorer aktieägarna utse skall ha vunnit beprövad erfarenhet beträffande revisionsverksamhet, stadgande därom att minst en av de bolagsvalda revisorerna skall vara av handelskammare i riket auktoriserad revisor. Stadgandet lär endast utgöra en bekräftelse å den ordning som plägar tillämpas. Självfallet står det bankinspektionen fritt att, även om å bolagsstämma väljas en eller flera auktoriserade revisorer, för sin del utse revisor som besitter samma kvalifikation.

Bestämmelserna i 68 § andra stycket BL rörande förbud att till revisor utse den som är i bolagets tjänst eller står i underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot ha i förslaget 96 § 1 mom. tredje stycket utvidgats bl. a. med vissa släktskapsjäv (jfr 107 § 1 mom. tredje stycket AL).

I AL 108 § ha upptagits stadganden varigenom möjliggöres för offentlig myndighet, länsstyrelsen, att förordna revisorer för den händelse revisorer ej blivit utsedda för aktiebolag eller därtill utsetts obehöriga personer. Anmälan om förhållandet må göras av styrelsen, styrelseledamot, aktieägare eller borgenär. En bestämmelse angående sådan anmälan har föreslagits i 96 § 2 mom. av förslaget. Anmälan skall enligt den föreslagna bestämmelsen göras till bankinspektionen, på vilken det sedan ankommer att med stöd av tillsynsreglerna vidtaga av förhållandet påkallade åtgärder.

97 §.

Banklagens regler i 68 § första stycket sista punkten samt 69 § tredje och fjärde styckena rörande utseende av ordförande inom revisionen, kallelse till sammanträde och förande av protokoll ha sammanförts i förvarande paragraf av förslaget.

98 och 99 §§.

Motsvarighet till bestämmelserna i dessa paragrafer finnes i 69 § BL. I förslaget (98 § första och tredje styckena) angivas revisorernas plikter på i huvudsak samma sätt som i 111 § 1 mom. första stycket AL. Revisorerna i bankbolag åligger viss granskningskyldighet minst en gång varje halvår (98 § andra stycket förslaget, 69 § tredje stycket BL).

Revisorernas skyldighet att ställa sig till efterrättelse av bolagsstämman givna föreskrifter regleras i förslaget 99 § första stycket (69 § andra stycket BL och 111 § 1 mom. andra stycket AL). Förslaget 99 § andra stycket innehåller regler i överensstämmelse med 69 § första stycket BL och 111 § 1 mom. fjärde stycket AL. Föreskriften i 99 § tredje stycket har hämtats från 69 § femte stycket BL.

100 och 101 §§.

Här meddelas bestämmelser om den årliga revisionsberättelsen. Bestämmelserna motsvara i huvudsak 69 § sjätte och sjunde styckena BL men kompletteringar ha vidtagits i anslutning till reglerna i 112 och 113 §§ AL samt 103 och 104 §§ FL. Sålunda förorda de sakkunniga, att revisorerna skola i balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen för året teckna påskrift angående dessa redovisningshandlingars överensstämmelse med bolagets av revisorerna granskade böcker (100 §), samt att uttrycklig föreskrift upptages i lagen om att revisor äger foga reservation till revisionsberättelsen eller avgiva särskild revisionsberättelse (101 § sista stycket).

I förslaget 101 § tredje stycket har upptagits bestämmelse om skyldighet för revisorerna att i revisionsberättelsen giva särskilt uttalande om vissa uppskrivningar av tillgångars värde (jfr förslaget 93 § tredje stycket).

102 §.

Paragrafen motsvarar 69 a § BL.

Om bolagsstämma.

Bestämmelserna om bolagsstämma i 71—80 §§ BL äro, fränsett några smärre avvikelser, hämtade från föreskrifter i 1910 års aktiebolagslag. Anledning föreligger ej heller därtill att i en ny banklag stadgandena i förevarande ämne böra avvika från vad härom gäller enligt den nya aktiebolagslagen.

De sakkunniga ha, av skäl som tidigare anförts, funnit att banklagens regler om bolagsstämma lämpligen kunna ges i form av en hänvisning till den allmänna aktiebolagsrättens föreskrifter. Förslagets förevarande avdelning innehåller ock sådana hänvisningar till bestämmelser i AL, nämligen dels till föreskrifterna i 114—119 §§ om aktieägares deltagande och rösträtt å bolagsstämma samt förfarandet å stämma (103 § första stycket), dels ock till föreskrifterna i 124 § om innehållet av kallelse till bolagsstämma (106 § 4 mom.). I fråga om fullmakt att företräda aktieägare på bolagsstämma innehåller vidare 104 § förslaget ett med 120 § AL och 112 § FL likalydande stadgande.

Orten för bolagsstämma är enligt förslaget 103 § andra stycket, liksom 75 § första stycket BL, den ort där styrelsen har sitt säte. I bolagsordningen kan emellertid stadgas att stämma må hållas å annan ort inom riket.¹

Därest styrelsen underlåter att sammankalla ordinarie bolagsstämma eller extra stämma efter påfordran av revisorerna eller viss aktieägarminoritet, har enligt 79 § BL bankinspektionen att på anmälan utlysa bolagsstämma.² Med hänsyn till att inspektionen har befogenhet att på eget initiativ begära utlysande av bolagsstämma och att, om styrelsen icke efterkommer en sådan begäran, själv sammankalla stämma (förslaget 149 §), har förstnämnda stadgande synts kunna undvaras i lagen.

I förslaget 105 och 107 §§ ha införts regler angående ordinarie bolagsstämma och aktieägares s. k. frågerätt å stämma.

105 §.

Enligt 77 § BL skall ordinarie bolagsstämma, där styrelsen skall framlägga årsredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen, hållas inom fyra månader efter utgången av varje räkenskapsår. De sakkunniga föreslå, förevarande paragraf 1 mom. första stycket, att denna tid förkortas till tre månader. En sådan tidsfrist för ordinarie bolagsstämma stadgas i allmän-

¹ Jfr 123 § första stycket AL och 115 § första stycket FL. — Enligt bolagsordningen för Skandinaviska banken aktiebolag skall bolagsstämma hållas i Göteborg, Stockholm eller Malmö. Valet ankommer på styrelsen.

² Jfr 125 § AL och 117 § FL.

het i bankernas bolagsordningar och svårigheter lära ej föreligga att iakttaga en dylik regel.

Förevarande paragraf 1 mom. andra stycket motsvarar 76 § första stycket BL och 2 mom. motsvarar 80 § BL.

106 §.

Stadgandet i 76 § fjärde stycket BL angående aktieägares rätt att få ärendet hänskjutet till prövning å bolagsstämma har införts i förevarande paragraf 1 mom. första punkten. Föreskriften i andra punkten om skyldighet för aktieägaren att gälda vissa kostnader i anledning av en sådan framställning har hämtats från 121 § sista stycket sista punkten AL.¹ Denna föreskrift läser icke betaga bolagsstämman möjlighet besluta att bolaget skall svara för kostnaderna.

106 § 2 mom. motsvarar 78 § första, andra och tredje styckena BL. I anslutning till 122 § AL har den ändringen föreslagits beträffande revisorerernas rätt att påkalla extra bolagsstämma, att om lika antal revisorer anse att extra stämma bör hållas som att extra stämma ej bör hållas, den förstnämnda meningen skall vara avgörande.

Bestämmelserna i förevarande paragraf 3 mom. angående kallelse till bolagsstämma överensstämma i huvudsak med 75 § andra stycket BL, dock ha, för fall där för besluts giltighet kräves beslut å två på varandra följande bolagsstämmor och att beslutet å den andra stämman biträdes av viss kvalificerad majoritet, bestämmelserna jämkats efter förebild av 123 § sista stycket AL.²

Förevarande paragraf 4 mom. upptager, som förut nämnts, en hänvisning till 124 § AL.

107 §.

I denna paragraf ha intagits bestämmelser rörande rätt för aktieägare att på fråga å bolagsstämma erhålla upplysningar av styrelsen angående bolagets förhållanden. Motsvarighet härtill saknas i BL men finnes i 127 § AL och 119 § FL. Det må framhållas att redan 1910 års aktiebolagslag innehöll vissa regler om aktieägares rätt att å bolagsstämma erhålla upplysningar av styrelsen.

Bestämmelserna i förevarande ämne i AL och FL gå ut på att bolagsled-

¹ Jfr förslaget 106 § 4 mom. och 124 § andra stycket AL.

² Jfr även förslaget 109 o. följ. §§.

ningen (styrelsen och verkställande direktör) skola vara skyldiga att på begäran av aktieägare *dels* å ordinarie bolagsstämma meddela upplysningar angående förhållanden, som kunna inverka på bedömandet av värdet av bolagets tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens förvaltning, *dels ock* eljest å ordinarie eller extra stämma meddela upplysningar i avseende å ärende som skall förekomma å stämman. Aktieägarnas frågerätt är emellertid begränsad såtillvida att upplysning skall meddelas allenast när det kan ske utan förfång för bolaget. Styrelsen får exempelvis ej lämna upplysningar, varigenom bolagets affärshemligheter skulle yppas för utomstående eller konkurrerande intressen främjas. Den enskilde aktieägarens intresse måste nämligen stå tillbaka för det samfälliga bolagsintresset. Om för lämnande av begärd upplysning erforderliga uppgifter ej äro tillgängliga på stämman, skall upplysningen i viss ordning lämnas efter stämman.

Det ankommer på styrelsens bedömande, huruvida en upplysning bör kunna lämnas utan förfång för bolaget. Anser styrelsen av nämnda orsak hinder föreligga att ge den begärda upplysningen, skall upplysningen enligt AL och FL i stället lämnas till bolagets revisorer, vilka därefter inom viss tid skola avge ett särskilt yttrande i saken. Detta yttrande, som icke skall återge upplysningen utan endast innehålla uttalande om upplysningen bort föranleda ändring i revisionsberättelsen eller eljest giver anledning till erinran, skall hållas tillgängligt för aktieägarna.

Huruvida den avvikelse mellan banklagstiftningen och den allmänna aktiebolagsrätten, som enligt vad ovan antytts förelegat alltsedan tillkomsten av banklagen därigenom att denna lag saknar föreskrifter rörande aktieägares frågerätt, är motiverad, synes kunna bli föremål för olika meningar. I 1946 års promemoria hade förordats att i banklagen upptoges regler i förevarande ämne, därvid dock tvekan uttalats med hänsyn till stadgandet i 258 § BL att "enskildes förhållanden till bankbolag må ej i oträngt mål yppas". Denna ståndpunkt föranledde gensagor i vissa yttranden. Sålunda uttalade Svenska bankföreningen, att skälen till sådana regler vore väsentligen svagare för bankernas vidkommande än då det gällde vanliga aktiebolag. Bankernas verksamhet vore ingående reglerad i banklagen. Bank- och fondinspektionen övervakade, att banklagens bestämmelser efterlevdes, och utövade dessutom en allmän kontroll över bankernas skötsel. Å andra sidan föreläge starka skäl emot införande av frågerätt för bankernas del. Även om en bankledning under åberopande av banksekretessen kunde vägra att lämna svar på framställda frågor, kunde dessa formuleras så att deras blotta framställande satte banksekretessen i fara. Man måste också räkna med att bankledningarna i ett stort antal fall måste avböja att lämna svar på framställda frågor eller icke anså sig kunna lämna fullständiga svar av hänsyn till banksekretessen eller

bankens intressen. Detta kunde befaras skapa misstroende och därigenom vara till skada för bankväsendet.¹

Inom kommittén ha betänkligheter yppats mot införandet av frågerätt för banks aktieägare i överensstämmelse med bestämmelsen i detta ämne i AL. Därvid har åberopats bl. a. att en aktieägare merendels icke förvärvat sådan förtrogenhet med banksekretessens krav att han kunde beakta dem vid valet och formuleringen av sina frågor samt att redan innehållet av en fråga och den slutsats, som finge dragas av bankledningens vägran att lämna svar, därför kunde komma att i vissa fall blotta förhållanden, som borde ha skyddats av stadgandet om banksekretess. De principiella betänkligheter även mot en begränsad frågerätt, vilka finge antagas ha fällt avgörandet vid tillkomsten av BL, gjorde sig med än större styrka gällande mot den ifrågasatta väsenliga utvidgningen av frågerätten.

Ehuru det torde vara av mindre vikt att i lagen fastslå en upplysningsplikt gentemot aktieägare i ett bankbolag än aktieägarna i ett vanligt aktiebolag, lär det dock vara tydligt att reglerna i förevarande ämne i AL och FL vila på den riktiga principen att delägarna i en association böra kunna kräva att i viss utsträckning hållas underkunniga om företagets ställning. Särskilt när det gäller att fatta beslut om fastställande av balansräkning och ansvarsfrihet åt styrelseledamöter är det rimligt att aktieägarna böra erhålla upplysningar utöver vad som kan inhämtas av årsredovisningshandlingarna. De sakkunniga ha därför stannat vid att föreslå bestämmelser om upplysningsplikt för styrelsen i ett bankbolag, i anslutning till vad som gäller för andra aktiebolag. För att undanröja all tvekan om att upplysningar från styrelsen icke få eludera sekretessföreskriften i 258 § BL, var till motsvarighet upptagits i förslaget 188 §, har emellertid en reservation i upplysningsplikten gjorts såtillvida att upplysning ej må lämnas som kan leda till "förnärmande av enskilds rätt". I dylikt fall skall upplysningen alltså lämnas till bankbolagets revisorer, gentemot vilka styrelsen ju är skyldig att iakttaga full öppenhet. Bortsett från sagda reservation har förevarande paragraf avfattats i överensstämmelse med reglerna i AL och FL. Tilläggas må att de befarade olägenheterna av en vidsträckt frågerätt i ej ringa mån torde motverkas av bankledningens rätt och plikt att, då svarets innehåll prövas kunna lända till förfång för banken, lämna en begärd upplysning icke på bolagsstämman till aktieägarna utan till bankens revisorer.

Det må anmärkas att förslaget icke upptager någon föreskrift om straff för styrelseledamot som underlåter att iakttaga bestämmelserna i den nu behandlade paragrafen.

¹ Liknande synpunkter framhöllos av handelskammaren i Karlstad och av kommerskollegium. — Advokatsamfundets styrelse biträdde däremot promemorians ståndpunkt och förklarade sig utgå från att föreskriften icke föranledde upplysningsplikt i strid mot bestämmelsen i 258 § BL.

Om talan mot styrelseledamot, stiftare, revisor eller aktieägare.

108 §.

Enligt 80 § BL skall på den ordinarie bolagsstämma, där styrelsen framlägger redovisningshandlingarna för det sist förflutna räkenskapsåret jämte revisionsberättelsen, frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen för den tid förvaltningsberättelsen omfattar, företagas till avgörande (jfr förslaget 105 § 2 mom.). Ansvarsfrihet kan på stämman meddelas genom majoritetsbeslut, om ej en aktieägarminoritet företrädande minst en fjärdedel av hela grundfonden röstar däremot. Har ansvarsfrihet icke beviljats, må talan på bolagets vägnar föras av aktieägare som företräda nämnda del av aktiekapitalet (81 och 82 §§ BL).

De nu nämnda rättigheterna för en aktieägarminoritet ha sin motsvarighet i den allmänna aktiebolagslagen. Enligt 1910 års aktiebolagslag ägde sålunda aktieägare företrädande minst en femtedel av bolagets aktiekapital möjlighet att förhindra dechargebeslut samt rätt att föra talan mot styrelsen å förvaltningen av bolagets angelägenheter. Det ifrågavarande skyddet för en aktieägarminoritet har i nya aktiebolagslagen utvidgats och tillerkännes numera åt en minoritet företrädande minst en tiondel av hela aktiekapitalet (128 och 129 §§).

Vid banklagens tillkomst rådde delade meningar om lämpligheten att över huvud där upptaga bestämmelser om rätt för en minoritet av aktieägare att förhindra beslut om ansvarsfrihet för styrelsen och att å bolagets vägnar föra talan å förvaltningen men resultatet blev — som av det föregående framgår — att sådana regler infördes, ehuru kravet på minoritetens storlek sattes något högre än i 1910 års aktiebolagslag.¹ Även en ny banklag bör innehålla regler i förevarande hänseende och spörsmålet synes endast vara huruvida man bör gå lika långt som nya aktiebolagslagen och tillerkänna ifrågavarande befogenheter åt aktieägare företrädande minst en tiondel av hela aktiekapitalet. De sakkunniga ha för sin del ansett att övervägande skäl tala för att på denna punkt samma regler gälla för bankbolag som för andra aktiebolag.

I anslutning till det sagda har i förevarande paragraf av förslaget upptagits en hänvisning till allmänna aktiebolagslagens bestämmelser rörande ansvarsfrihet för styrelseledamot och talan mot styrelseledamot å förvaltningen (128 och 129 §§ AL). Paragrafen innehåller hänvisning även till aktiebolagslagens regler om skadeståndstalan mot stiftare, revisor eller aktieägare, om rätt till talan för aktiebolags konkursbo samt om uppgörelse

¹ Jfr Bergelmer: Lagen om bankrörelse s. 136—137.

beträffande skadeståndsskyldighet som åvilar stiftare, styrelseledamot eller revisor mot bolaget (130—132 §§ AL).

Beträffande de bestämmelser som sålunda föreslås skola tillämpas å bankbolag må ytterligare anmärkas. 129 § sista stycket AL innehåller stadgande om aktieägares ansvar i visst fall för rättegångskostnader. En regel av samma innebörd finnes i 83 § BL. I fråga om talan mot revisor ges i 84 § BL allenast en preskriptionsbestämmelse. Skadeståndstalan mot revisor kan således föras endast av bolaget (eller dess konkursbo) men ej av aktieägare å bolagets vägnar. Den allmänna aktiebolagsrätten intager härutinnan en annan ståndpunkt och ger — under vissa förutsättningar — en aktieägarminoritet rätt att å bolagets vägnar föra sådan talan (130 § AL). Jämväl i detta avseende har det syntts de sakkunniga naturligt att samma bestämmelser gälla för bankbolag som för vanliga aktiebolag.

I 130 § AL finnas vidare bestämmelser angående talan mot stiftare och aktieägare, vilka bestämmelser även föreslås bli tillämpliga å bankbolag.¹ Föreskrifterna i 131 § AL motsvaras av stadgandena i 85 § BL.

Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras.

Bestämmelserna i detta ämne i 86, 86 a, 86 b och 87 §§ BL ansluta sig nära till föreskrifter i 1910 års aktiebolagslag (91—94 §§). Enligt 86 § BL fordras för fattande av beslut om ändring av bolagsordningen, där ej samtliga aktieägare förena sig om beslutet, att detta fattas på två varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie. Å första stämman fordras endast vanlig majoritet med hänsyn till avgivna röster medan å andra stämman fordras att nytt majoritetsbeslut biträts av viss pluralitet bland de röstande och i åtskilliga särskilt angivna fall att denna pluralitet tillika företrätt viss andel av aktiekapitalet. Bortsett från dessa fall fordras, att beslutet å sista stämman biträts av minst två tredjedelar av de röstande (86 § fjärde stycket). Bolagsordningen kan uppställa ytterligare förutsättningar för bolagsordningsändring.

I nya aktiebolagslagen (133 o. följ. §§) har i stort sett bibehållits det system som tidigare gällt för beslut om bolagsordningsändring och för vissa andra beslut, där särskilda krav för besluts giltighet ansetts påkallade. Lagberedningen har härom anfört bl. a. att betydande svårigheter kunna möta mot fattande av vissa beslut i stora aktiebolag med aktier spridda på ett stort antal ägare men att detta syntes välgrundat. I dylika bolag vore nämligen aktieägarna i allmänhet ur stånd att verksamt bevaka sina inträs-

¹ Beträffande talan mot stiftare finnes en preskriptionsbestämmelse i 254 § 5) BL.

sen, och det vore därför nödvändigt, att de kunde lita på att de viktigaste rättigheter, som tillkomma dem enligt bolagsordningen, ej kränktes genom ändringar vidtagna av en stämmomajoritet.¹ Pluralitetsreglerna ha emellertid i vissa avseenden mildrats i jämförelse med 1910 års aktiebolagslag, främst såtilvida att kravet på samtycke från alla ägare av aktier av visst slag, vilkas rätt genom ett beslut försämras, resp. på bifall av samtliga röstande vid vissa beslut, ersatts med lindrigare pluralitetsregler. I gengäld har aktieägare, som röstat mot beslutet, tillerkänts rätt att begära lösen för sina aktier (136 § AL).

Nya aktiebolagslagen — som bibehåller regeln att, där enighet om bolagsordningsändring ej föreligger mellan samtliga aktieägare, beslut skall fattas å två på varandra följande stämmor — har uppgivit det tidigare kravet att en av stämmorna skulle vara ordinarie. Detta har ersatts med bestämmelser angående kallelse till och tid för den sista stämman (123 § sista stycket AL, jfr förslaget 106 § 3 mom.).

Även med de lättnader i fråga om kraven å giltigt beslut om bolagsordningsändring, som nya aktiebolagslagen innebär i jämförelse med den äldre aktiebolagsrätten, möter, som förut antytts, stundom betydande svårigheter för att åvägabringa dylika beslut i stora aktiebolag med aktier spridda på ett stort antal ägare. I fråga om bankaktiebolagen, för vilka enligt BL i stort sett samma villkor uppställas för beslut om bolagsordningsändring som i 1910 års aktiebolagslag, är detta förhållande än mera markant, eftersom bankbolagen ha stora aktiekapital samt i regel ett mycket stort antal aktieägare. Man torde kunna våga det påståendet att det i lagen för vissa fall uppställda kravet att ett beslut skall biträdas av aktieägare representerande minst tre fjärdedelar av grundfonden praktiskt sett ej kan uppfyllas i storbankerna. Med hänsyn till bankverksamhetens karaktär är det emellertid även ur allmän synpunkt stundom önskvärt att beslut om bolagsordningsändring, exempelvis om ökning av det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet, icke över hövan försvåras.

På grund av det anförda ha de sakkunniga ansett sig böra föreslå att beträffande de krav å besluts giltighet, som uppställas i BL, vissa lättnader genomföras utöver vad som följer av nya aktiebolagslagens regler. Några nämnvärda risker för aktieägarminoriteter lära icke vara härmed förbundna bl. a. med hänsyn till att bankbolagen på ett helt annat sätt än de vanliga aktiebolagen äro föremål för den allmänna uppmärksamheten. Det förtjänar även framhållas att varje beslut om ändring av banks bolagsordning fordrar Kungl. Maj:ts stadfästelse (förslaget 4 § 2 mom.).

Den närmare innebörden i fråga om kravet å kvalificerad majoritet för giltigheten av vissa beslut framgår av förslaget 109 och 110 §§.

¹ SOU 1941: 9 s. 541.

I förevarande sammanhang vilja de sakkunniga erinra om att i förslaget 106 § 3 mom. andra stycken sista punkten upptagits bestämmelser om personliga kallelser till aktieägare i fall där ett särskilt starkt behov av skydd för aktieägarminoritet ansetts föreligga. Härigenom skapas garantier för att en aktieägarminoritets rätt ej sättes å sido genom bristande kännedom eller insikt beträffande ett ifrågasatt bolagsstämmebeslut.

Till skillnad mot nya aktiebolagslagen bibehålles i förslaget, i viss utsträckning, kravet att en av de stämmor, där beslut fattas, skall vara ordinarie.

Den enligt nya aktiebolagslagen åt aktieägare, som röstat mot ett beslut, inrymda rätten att begära lösen för sina aktier, har ej efterbildats i förslaget. Ett stadgande härom torde knappast få större aktualitet för bankernas vidkommande.

109 §.

Förevarande paragraf överensstämmer i det väsentliga med 133 § 1, 2, 4 och 5 mom. AL samt 86 § första—fjärde styckena BL. Huvudregeln om den majoritet, som å den sista stämman erfordras för beslut om bolagsordningsändring, återfinnes i 109 § 4 mom. Det för närvarande gällande villkoret att minst en av de bolagsstämmor, där beslutet fattas, skall vara ordinarie har utgått i 109 § 4 mom.¹ och 110 § första stycket men bibehålles i övrigt i 109 § liksom i 110 § andra stycket.

Beträffande de särskilda regler i förevarande paragraf må vidare anmärkas följande. Bestämmelserna i 1 mom. möta motsvarighet i 133 § 1 mom. AL och 86 § första stycket BL. För beslut, som åsyftats i 1 mom. andra stycket, fordras att de som biträtt beslutet — förutom att de skola utgöra minst nio tiondelar av samtliga röstande för det slag av aktier vilkas rätt genom beslutet försämras — tillika att de företrätt nio tiondelar av på stämman företrädde aktier av detta slag, alltså ej, såsom enligt AL, nio tiondelar av samtliga dessa aktier. Angående skälen till berörda olikhet hänvisas till vad som anförts under inledningen till förevarande avdelning av förslaget.

109 § 2 mom. motsvarar 133 § 2 mom. AL och 86 § andra stycket BL. En liknande lättnad i kravet å den kvalificerade majoriteten å andra stämman har här vidtagits som i 109 § 1 mom. Detsamma gäller även bestämmelserna i 3 mom., till vilka motsvarighet finnes i 133 § 4 mom. AL och 86 § tredje stycket BL.

110 §.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser angående beslut om nedläggning av aktiekapitalet, motsvarar 86 b § BL och 135 § AL. Angående

¹ För beslut om frivillig likvidation gäller enligt förslaget 117 § samma villkor som i 109 § 4 mom.

skälen till vissa lättnader i kravet å giltigt beslut hänvisas till vad förut härom uttalats.

111 §.

Föreskrifterna i 86 och 86 b §§ BL att om för giltighet av beslut som i nämnda paragrafer avses något ytterligare villkor är bestämt i bolagsordningen, detta skall lända till efterrättelse, ha sammanförts i förevarande paragraf.

112 §.

Förslaget 112 § upptager föreskrifter om innehållet av vissa beslut om bolagsordningsändring rörande aktiekapitalet samt motsvarar 134 § AL och 86 a § BL.

113 §.

Förevarande avdelning innehåller slutligen föreskrift om registrering av bolagsordningsändring. Motsvarighet härtill möter i 87 § BL.

Om talan å bolagsstämmobeslut.

114 §.

Enligt 88 § BL, liksom enligt 1910 års aktiebolagslag 95 §, gäller att styrelsen, styrelseledamot eller aktieägare, som menar att beslut som fattats å bolagsstämma icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot banklagen respektive aktiebolagslagen eller bolagsordningen, äger tala å beslutet genom stämning å bolaget inom två månader från beslutets dag; försummas det, är rätten till klandertalan mot beslutet förlorad.

Nya aktiebolagslagen reglerar förevarande spörsmål på ett principiellt anorlunda sätt. Först gives (138 § 1 mom. första stycket) den allmänna regeln om rätt att genom stämning å bolaget tala å bolagsstämmobeslut. Sådan rätt tillerkännes jämväl den som av styrelsen obehörigen förvägrats att bliva såsom aktieägare införd i aktieboken. Därefter stadgas (138 § 1 mom. andra stycket), att om talan grundas därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller det eljest kränker allenast aktieägares rätt, talan skall instämmas inom tre månader från beslutets dag ävensom att beslutet blir gällande, därest detta försummas. Genom de nya reglerna har man velat uppdraga en gräns mellan sådana ogiltighetsgrunder som medföra bolagsstämmobesluts nullitet och sådana som endast ha till följd att beslutet kan klandras inom viss tid. Nullitet bör drabba alla beslut, som strida mot rättsregler som äro på det sättet tvingande att de icke kunna åsidosättas med samtycke av samtliga aktieägare i bolaget. Angående den närmare innebörden härav hänvisas till lagberedningens betänkande med förslag till ny aktiebolagslag.¹

¹ Jfr SOU 1941:9 s. 554 ff.

I förevarande paragraf har upptagits motsvarighet till nya aktiebolagslagens ifrågavarande stadganden.

I anslutning till AL torde ytterligare komplettering böra ske dels av förevarande paragraf dels ock av 242 § BL (förslaget 162 § 2 mom.) Sistnämnda lagrum innehåller bestämmelser rörande registreringsmyndighetens vägran av registrering. Registrering skall vägras bl. a. om beslut, som anmäles för registrering, finnes icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller stå i strid med lag eller författning. I den paragraf i nya aktiebolagslagen, 192 §, som motsvarar 242 § BL och innehåller med denna tämligen överensstämmande regler, stadgas vidare, att om mot bolagsstämmobeslut föreligger annan grund till klandertalan, som avses i 138 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet i aktiebolagslagen eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, det ej utgör hinder mot registrering, sedan tid för anställande av klandertalan utgått utan att talan instämts (192 § 2 mom. första stycket). Och i aktiebolagslagens klanderparagraf har stadgats ett undantag från huvudregeln att bolagsstämmobeslut på grund av underlåten klandertalan blir gällande, nämligen för det fall att ett beslut, som skall registreras, tillkommit utan iakttagande av föreskrifterna om röstpluralitet. Undantagsbestämmelsen (138 § 1 mom. tredje stycket) innebär, att beslutet, ehuru klandertalan icke väckts, ej är gällande och att registrering således skall vägras. Skulle emellertid registrering — av förbiseende eller annan orsak — meddelas, blir beslutet giltigt, om klandertalan icke väckes inom föreskriven tid. Motsvarighet till de nu ifrågavarande bestämmelserna i AL ha upptagits i förslaget 114 § 1 mom. tredje stycket och 162 § 2 mom. andra punkten.

115 §.

Paragrafen motsvarar 89 § BL och 139 § AL. Tiden inom vilken ansökan om rättens prövning av arvode skall ske har utsträckts från två till tre månader.

Om förlängning av oktroy.

116 §.

Stadgandet motsvarar 90 § BL.

Om likvidation och upplösning.

Banklagens likvidationsregler avvika redan nu på vissa punkter från bestämmelserna i 1910 års aktiebolagslag. De händelser eller förhållanden,

som medföra skyldighet för bankbolag att träda i likvidation (tvångslikvidation), äro flera och strängare (91—93 §§; jfr 235 och 235 a §§). Trädder bankbolag i likvidation, äger bankinspektionen förordna ombud att övervaka likvidationen (238 §). Däremot saknas den allmänna aktiebolagslagens möjlighet för en aktieägarminoritet att påkalla utseende av god man att öva tillsyn över likvidatorernas förvaltning.

Den nya aktiebolagslagens regler om likvidation och upplösning äsyfta att bereda ett ökat skydd för aktieägarnas och borgenärernas intresse av en rättvis och ändamålsenlig avveckling. En löpande kontroll har ansetts så mycket mera behöfelig jämväl under likvidationen som denna icke sällan är ganska långvarig och stundom omfattar en betydande ekonomisk verksamhet. Nya lagen har sålunda upptagit regler om obligatorisk kontroll under likvidationen genom likvidationsrevisor och om likvidatorernas redovisning. Årsredovisning skall avgivas genom avlämnande av balansräkning, likvidationsräkning, upptagande inkomster och utgifter under räkenskapsåret, och förvaltningsberättelse. Bestämmelser ha givits rörande dessa handlingars innehåll.

Ett likvidationsförfarande i egentlig mening torde mera sällan komma till användning i fråga om bankerna. Det vanliga sättet för ett bankbolags upplösning torde vara att dess tillgångar och skulder överföras till ett annat bankbolag, i samband med rörelsens övertagande av det senare bolaget (jfr 254 och 254 a §§ BL)¹. Även om likvidationsreglerna i banklagen sålunda ur praktisk synpunkt äro av underordnad betydelse, torde på detta område böra eftersträvas viss konformitet mellan banklagen och den allmänna aktiebolagslagen. I synnerhet torde vara angeläget att för bankerna införa systemet med en obligatorisk kontroll genom likvidationsrevisorer; denna kontroll lär icke vara ersatt av den övervakning som sker genom det ombud som bankinspektionen äger förordna.

117 §.

Enligt 86 § fjärde och femte styckena BL gäller för giltigt beslut om bankbolags frivilliga likvidation samma villkor som för beslut om ändring av bolagsordningen i allmänhet. Stadgande i detta ämne har upptagits i förevarande paragraf. Det för närvarande gällande kravet att, där beslutet fattas å två på varandra följande bolagsstämmor, åtminstone den ena stämman skall vara ordinarie, har slopats här liksom i förslaget 109 § 4 mom.

Även där likvidationsplikt inträder enligt förslaget 118 och 119 §§, bör bolaget självt äga möjlighet att fatta beslut om likvidation. För dylikt fall är det tillfyllest att beslutet fattas å bolagsstämma med enkel röst-

¹ Förslaget 185 och 186 §§.

pluralitet (103 § första stycket förslaget jämfört med 119 § första stycket 5 och 6 AL).

Bestämmelsen i förevarande paragraf andra stycket, att vid beslut om frivillig likvidation i beslutet kan inryckas bestämmelse att likvidationen skall taga sin början vid senare tidpunkt, har sin motsvarighet i 140 § andra stycket AL och 134 § andra stycket FL.

118 §.

I paragrafen behandlas de tre fall av tvångslikvidation, som upptagas i 93 § 1, 4 och 5 BL varjämte som grund för tvångslikvidation tillagts det förhållandet att bolagets hela rörelse överlåtits; sistnämnda bestämmelse har sin motsvarighet i 135 § FL. De i 91 § 2 och 3 BL omförmälda likvidationsgrunderna ha slopats, den förra emedan enligt förslaget (19 och 20 §§) bankbolag ej kan registreras och följaktligen ej heller driva rörelse, förrän minimikapitalet tillfullo inbetalts, och den senare av det skäl att bestämmelsen om lägsta antal aktieägare borttagits.

Liksom enligt 96 § BL har enligt förslaget rätten att, på ansökan av aktieägare eller styrelseledamot eller bankinspektionen, föranstalta om att likvidation, som är obligatorisk, verkligen kommer till stånd.

Andra stycket i förevarande paragraf har sin motsvarighet i 141 § fjärde stycket AL och 135 § andra stycket FL.

119 §.

I lagrummet regleras det fall av tvångslikvidation, som avses i 92 § första stycket BL (jfr 91 och 96 §§), nämligen att viss del av aktiekapitalet gått förlorat. Bestämmelserna i förslaget — som i sak nära överensstämma med gällande lag — ha i viss mån utformats i anslutning till 142 och 146 §§ AL samt 136 och 139 §§ FL.

Vid bedömandet av frågan huruvida viss del av aktiekapitalet gått förlorat gällde enligt 1910 års aktiebolagslag icke samma värderingsregler som i BL. Bankbolags tillgångar skola vid undersökning huruvida brist i aktiekapitalet föreligger värderas enligt samma principer som eljest gälla vid upprättande av bankbokslut¹, under det att i 98 § tredje stycket gamla aktiebolagslagen uppställdes den huvudregeln, att tillgångarna skulle upptagas till verkliga värdet. Samma ståndpunkt i detta avseende intages av nya aktiebolagslagen 146 § andra stycket², liksom av nya lagen om försäkringsrörelse 139 § andra stycket. Skillnaden mellan den allmänna aktiebolagsrätten och banklagstiftningen på denna punkt bibehåll-

¹ Jfr Bergelmer: Lagen om bankrörelse sid. 147—148.

² Jfr NJA 1946 II sid. 83—84 (SOU 1941:9 sid. 572 ff).

les enligt förslaget, eftersom detta ej innehåller någon specialbestämmelse angående tillgångarnas värdering för nu ifrågavarande fall.

120 §.

Paragrafen, som motsvarar 92 § andra och tredje styckena BL, innehåller regler angående den rätt som tillkommer aktieägare vilka genom tillskott fylla uppkommen brist i aktiekapitalet för att därigenom förebygga att bolaget nödgas träda i likvidation. Tillskottet grundar givetvis ej aktieägarrätt i bolaget och kan ej heller grunda ett vanligt fordringsanspråk. Bestämmelserna innebära att tillskjutande aktieägare ha en legal rätt att få ersättning ur vinstmedel för det tillskjutna beloppet.¹ Medan enligt gällande lag denna rätt jämväl avser ränta efter sex procent om året, föreslå de sakkunniga att räntan skall utgå efter *högst* nämnda procentsats. Avtalsvis bör naturligen räntan kunna fastställas lägre än sex procent.

121 §.

Bestämmelserna, som ej ha någon motsvarighet i BL, ha upptagits i förslaget efter förebild av AL (145 §) och FL (138 §).

122 §.

De i 94 § BL förekommande bestämmelserna rörande skyldighet för bolagsstämma att vid likvidation utse likvidatorer ha jämkats så att de kommit att ansluta sig till motsvarande regler i AL (147 §) och FL (140 §). Någon motsvarighet till sistnämnda båda lagars föreskrift rörande utseende av likvidatorer i annan ordning än genom val å bolagsstämma, på grund av bestämmelse härom i bolagsordningen, har dock ej upptagits i förslaget. Behov därav har ej ansetts föreligga för bankerna, bl. a. med hänsyn till att deras likvidation är föremål för speciell övervakning av tillsynsmyndigheten (jfr 157 § förslaget).

123 §.

Enligt 95 § BL inträder solidariskt ansvar för bankens förbindelser för dem som, med vetskap om att tvångslikvidation skall äga rum, underlåtit att utse likvidatorer och deltaga i fortsättande av bankens verksamhet eller handla å dess vägnar. Enahanda påföljd inträder enligt förslaget där grunden för tvångslikvidation är den att aktiekapitalet till minst en tiondel gått förlorat.

¹ Jfr Bergelmer: Lagen om bankrörelse sid. 149—150 samt NJA 1946 II sid. 75—76 (SOU 1941: 9 sid. 567—569).

Förslaget har härutinnan utformats i viss anslutning till AL (148 § andra stycket) och FL (141 § andra stycket).

Anledningen till att underlåtenhet i nu förevarande avseende i endast ett av tvångslikvidationsfallen funnits böra föranleda personlig ansvarighet för dem som fortsätta rörelsen är den, att genom införandet i BL av särskilda skadeståndsregler tredje man likväl torde ha vunnit erforderlig trygghet gentemot försumliga bolagsorgan.

124 §.

Paragrafen, som motsvarar 98 § BL, har utformats efter förebild av 149 § AL och 142 § FL.

125 §.

Paragrafen motsvarar 97 § BL, vars bestämmelser rörande särskilt kungörande med anledning av ansökan som avses i lagrummet emellertid slopats såsom varande obehövliga; med hänsyn härtill har även sysslomannainstitutet i BL ansetts kunna avvaras.¹

126 §.

Paragrafen motsvarar 99 § BL (samt 151 § AL och 144 § FL).

127 §.

Institutet likvidationsrevisorer har införts i BL efter förebild av AL (152 §) och FL (145 §). Härom hänvisas till vad som anförts under inledningen till förevarande avdelning.

128 och 129 §§.

128 § motsvarar i allt väsentligt 100 § BL. I övrigt torde beträffande förevarande båda paragrafer få hänvisas till 154 och 155 §§ AL respektive 146 och 147 §§ FL.

130 §.

Första stycket motsvarar 101 § första stycket BL. Paragrafen har utformats efter förebild av 156 § AL och 148 § FL.

Vid ansökan om kallelse å okända borgenärer skall enligt 9 § preskriptionsförordningen fogas förteckning över sökandens kända borgenärer. Då en bank följaktligen har att förteckna bl. a. samtliga sina insättare, blir ett proclamaförfarande betungande. De sakkunniga vilja därför ifrågasätta, om icke vid en blivande överarbetning av preskriptionsförordningen näm-

¹ Jfr 150 § AL och 143 § FL.

da bestämmelse kunde uppmjukas för bankerna (och naturligen även för vissa andra kreditinrättningar t. ex. sparbankerna).

131 §.

Paragrafen överensstämmer med 102 § BL. Någon motsvarighet till stadgandet finnes ej i AL eller FL. Genom bestämmelsen möjliggöres för likvidatorerna att fritaga sig från ansvarighet för en fortsatt likvidation när det är ovisst huruvida konkursanledning föreligger.¹

132 och 133 §§.

Beträffande förvaltningen under likvidation innehåller BL dels i 101 § andra och tredje styckena vissa föreskrifter rörande avyttring av bolagets egendom² dels i 104 § stadgande därom att beträffande likvidators befogenhet att företräda bolaget samt deras rättigheter och skyldigheter skall i tillämpliga delar gälla vad som föreskrives i fråga om styrelse eller styrelseledamot. Motsvarighet till dessa bestämmelser återfinnes i förevarande paragrafer av förslaget. Reglerna i 132 § angående egendomens avyttring ha utformats i anslutning till bestämmelserna i 157 § första och andra styckena AL samt 149 § FL.

134 §.

Paragrafen, som motsvarar 105 § BL, innehåller bestämmelse om firmateckning under likvidation samt ansvarighet vid underlåtenhet att verkställa behörig firmateckning. Bestämmelserna ha kompletterats i överensstämmelse med 159 § AL.

135—137 §§.

Enligt 103 § BL skola likvidatorerna sist två månader efter varje räkenskapsår upprätta en redogörelse för sin förvaltning under året samt hålla den tillgänglig för aktieägarna, varjämte föreskrives att, om likvidationen ej avslutats inom två år, i nästa redogörelse skola uppgivas de hinder som därför mött. Härutöver innehåller BL inga regler om en periodisk redovisning under likvidationen.

Som tidigare nämnts innehåller nya aktiebolagslagen bestämmelser om en årlig redovisning även på likvidationsstadiet samt om granskning av denna redovisning genom likvidationsrevisorer. I förevarande paragrafer av förslaget ha införts bestämmelser i dessa ämnen samt i fråga om bolagsstämma för granskning av likvidatorernas årsredovisning. Bestämmelserna ha utformats efter mönster av 160—162 §§ AL och 152—154 §§ FL.

¹ Se Bergelmer: Lagen om bankrörelse s. 156 (1908 års kommittébetänkande s. 104).

² Se härom Bergelmer: Lagen om bankrörelse s. 155.

138 och 139 §§.

I förslaget 138 § och 139 § första stycket, vartill motsvarighet finnes i 106 och 107 §§ BL, givas regler om skifte av bolagets behållna tillgångar. I 139 § andra, tredje och fjärde styckena föreslås en del nya bestämmelser angående talan å skiftet och preskription av aktieägares rätt till utskiftade medel m. m. Bestämmelser av enahanda innehåll finnas i 164 § AL och 156 § FL.

140 och 141 §§.

Enligt 108 § BL skola likvidatorerna, sedan de fullgjort sitt uppdrag, så snart ske kan å bolagsstämman framlägga redovisning för sin förvaltning. Då sådan redovisning framlagts anses bolaget enligt 110 § upplöst, varom registreringsanmälan skall göras. Motsvarighet till dessa bestämmelser ha upptagits i förslagets förevarande paragrafer. De kompletteringar som vidtagits ha sin grund i förslagets regler om årlig redovisning och revision under likvidation. Över slutredovisningen skola likvidationsrevisorerna avgiva revisionsberättelse och redovisningen skall föreläggas bolagsstämman för granskning.

Motsvarighet till dessa paragrafer finnes i 165 och 166 §§ AL samt 157 och 158 §§ FL.

142—145 §§.

Paragraferna ansluta sig till 168—171 §§ AL och 159—162 §§ FL. Till vissa av de föreslagna bestämmelserna finnes motsvarighet i 109, 111 och 112 §§ BL.

Om tillsyn å bank.

Såsom anmärkts här ovan vid 3 § ha de sakkunniga ansett lämpligt att bland banklagens inledande bestämmelser upptaga föreskrift om att bankerna stå under tillsyn av offentlig myndighet, bankinspektionen. Någon motsvarighet till 230 § första stycket BL återfinnes därför icke i förslagets tillsynskapitel.

Bankinspektionens åligganden m. m. (146—151 §).

146 § — som motsvarar 230 a § första och andra styckena BL — reglerar bankinspektionens allmänna skyldigheter som tillsynsorgan.

Då det självfallet får anses åligga inspektionen att allmänt inhämta kunskaper om bankverksamheten, har förslaget 146 § andra stycket erhållit en

från 230 a § BL andra stycket i någon mån avvikande utformning; att solvensövervakningen liksom tidigare skall vara inspektionens främsta uppgift framgår emellertid av andra ledet i den mening, som bildar 146 § andra stycket.

Föreskrifterna om hur tillsynen i allmänhet utövas — i BL upptagna som tredje och fjärde styckena i 230 a § — ha av redaktionella skäl utbrutits till en särskild paragraf (147 §); någon saklig ändring härutinnan har således ej åsyftats.

Den i BL:s revisionskapitel (68 §) nu förekommande bestämmelsen angående bankinspektionens deltagande i revisionen av bankerna genom särskilt förordnad revisor har flyttats till förevarande avsnitt (148 §), varmed de sakkunniga åsyftat att mera tydligt utmärka ifrågavarande anordning som ett led i inspektionens tillsynsverksamhet. I sak har den ändringen vidtagits, att inspektionen tillagts rätt att, då särskilda omständigheter därtill föranleda, utse mer än en revisor; stadgandet kan närmast tänkas få tillämpning för bank, som anlitar olika grupper av revisorer för skilda delar av kontorsorganisationen.

Den i 69 § andra stycket andra punkten BL förekommande bestämmelsen om särskild instruktion för bankinspektionens revisor har fogats som ett andra stycke till 149 §.

149 § i förslaget — enligt vilken bankinspektionen inrymmes rätt att sammankalla bankstyrelse och att utlysa extra bolagsstämma — motsvaras av 232 § BL.

Bankinspektionen äger enligt § 5 i sin instruktion (SFS 1922:206, jfr 1934:7 och 1936:540) befogenhet att utfärda allmänna föreskrifter om banks bokföring. Bestämmelsen härom bör enligt de sakkunnigas mening överflyttas till BL, vilket skett i förslaget (150 §). Det förtjänar framhållas, att motsvarande bestämmelse influtit i lagen den 14 juni 1946 (nr 313) om hypoteksaktiebolag 7 § tredje stycket.

Förslaget 151 § överensstämmer med 234 § BL, dock har i förslaget tillagts en att-sats (den fjärde), innefattande skyldighet för bank att tillställa bankinspektionen uppgifter för den s. k. årsstatistiken. Tillägget korresponderar med § 1 tredje stycket i den för inspektionen gällande instruktionen (SFS 1922:206, jfr 1924:221 och 1936:540), enligt vilken det åligger inspektionen bl. a. att offentliggöra en översikt av bankbolagens ställning efter varje års bokslut.

Bankinspektionens allmänna befogenheter (152—156 §§).

De åtgärder som bankinspektionen kan vidtaga för att göra tillsynen effektiv samt förutsättningarna för dessa åtgärder beskrivas i 235, 235 a och

236 §§ BL. Av dessa lagrum har 236 § — som handlar om inspektionens rätt att genom föreläggande och utdömande av vite vinna gehör för sina synpunkter — förblivit oförändrad sedan lagens tillkomst, medan 235 a § infördes genom en särskild lag 1920 och tredje stycket i 235 § tillades år 1933. Då BL antogs var sålunda inspektionens befogenhet i allt väsentligt begränsad till att avse ingripanden gentemot direkta överträdelse av lag — varmed åsyftas BL och andra författningar, som ha särskilt avseende å banker — samt bolagsordningar; erinringsinstitutet var, ehuru använt i praxis, icke lagfäst och eventuella ingripanden gentemot andra missförhållanden än överträdelse som nyss sagts voro, i händelse banken vägrade godtaga anmärkningarna, i stort sett ineffektiva.

Under hänvisning till sistnämnda förhållande föreslog bankinspektionen i början av 1919 införande av en bestämmelse, som kunde bereda Kungl. Maj:t möjlighet att förklara en för bank meddelad oktroj förverkad, förutom i de i 235 § BL angivna fall, även då det i övrigt visat sig, att banken icke längre var till nytta för det allmänna. Med anledning härav kompletterades BL år 1921 med bestämmelsen i 235 a § (prop. 1920: 182, bko. utsk. utl. nr 52, rd skr. nr 289), som möjliggör för bankinspektionen att, där beträffande banks ledning så allvarliga missförhållanden förekommit, att bankens verksamhet kan befaras bli till skada för det allmänna, förelägga banken att vidtaga åtgärder för vinnande av rättelse samt eventuellt hos Kungl. Maj:t begära återkallande av bankens oktroj.

Som redan nämnts tillades år 1933 ett tredje stycke till 235 §, enligt vilket bankinspektionen, ändå att avvikelse från lag eller bolagsordning icke ägt rum, kan meddela de erinringar i fråga om bankens verksamhet, som inspektionen kan finna påkallade. Ifrågavarande bestämmelse korresponderar med andra stycket i 230 a § som tillkom samtidigt; båda dessa stadganden föreslogos på sin tid av 1924 års bankkommitté.

De sakkunniga ha ej funnit anledning föreslå någon ändring i de här redovisade bestämmelserna. En omdisponering av lagtexten har emellertid skett. Förslaget 152 § motsvarar sålunda 235 § första och andra styckena BL, varigenom påföljderna av lag- och bolagsordningsöverträdelse skilts från de bestämmelser, som nu återfinnas i 235 § tredje stycket och 235 a § BL och vilka avhandla sanktioner gentemot missförhållanden av annan art; dessa bestämmelser ha i förslaget sammanförts till en paragraf, 153 §. I 154 § beskrivas två fall av oktrojförverkande, som ej ha någon motsvarighet i BL, nämligen förverkande på grund av underlåtenhet att inom vederbörlig tid hålla konstituerande stämma respektive att göra ansökan om registrering (varmed är likställt avslag å ansökan om registrering). De sålunda föreslagna tilläggen inklusive bestämmelsen i 155 § ha sin motsvarighet i 288 § lagen om försäkringsrörelse.

156 § i förslaget, angående vitesföreläggande, överensstämmer med 236 § BL.

Övriga bestämmelser (157—160§§).

De i 238 § BL förekommande bestämmelserna om ombud för bankinspektionen vid banks likvidation ha oförändrade influtit i förslaget (157 § 1 mom.), som därutöver tillerkänner inspektionen befogenhet att utse särskild likvidationsrevisor. Denna nya bestämmelse är en naturlig konsekvens därav, att institutet med sådan revisor nu föreslås infört i BL.

De sakkunniga ha vidare ansett sig böra föreslå, att vissa bankrättsliga bestämmelser i lagen den 18 september 1903 (nr 101, s. 61) utmönstras ur sagda lag för att ingå i den nya BL. Det har sålunda syntts naturligt att såsom ett andra moment i 157 § upptaga bankinspektionens befogenheter i avseende å allmänt ombud i banks konkurs, d. v. s. de bestämmelser, som nu återfinnas i 1 § första och tredje styckena, 2 § andra stycket och 3 § i 1903 års omförmälda lag.

158 § som handlar om hur kostnaderna för banktillsynen skola bestri-
das överensstämmer i sak med 239 § BL.

I 159 § har såsom första punkt upptagits den i 230 § BL nu förekommande bestämmelsen om förbud för bankinspektionens ledamöter och tjänstemän att vara knutna till bank såsom styrelseledamöter eller anställda. Andra punkten innefattar en nyhet: inspektionens ledamöter och tjänstemän få ej heller vara aktieägare i bankbolag.¹ Den sålunda föreslagna bestämmelsen har sin motsvarighet i 293 § FL.

160 § slutligen motsvaras av 231 § BL.

Om registrering.

Som tidigare nämnts föreslå de sakkunniga att bankinspektionen skall vara registreringsmyndighet för bankaktiebolag (förslaget 3 §). I förevarande avdelning ha upptagits närmare regler beträffande registreringen. Motsvarighet härtill möter dels i 241—249 §§ BL dels i 189—204 §§ AL. Anmärkas må att några bestämmelser rörande registrering, som nu finnas i själva banklagen (243 § sista stycket samt 245 § andra och tredje styckena, jfr 249 §), lämpligen synas böra överföras till den tillämpningskungörelse,² varom stadgas i förslagets sista paragraf (191 §).

¹ Jfr dock förslaget till promulgationslag 6 §.

² Se Bil. A.

161 §.

Ansökan om banks registrering samt anmälan för registrering skola enligt förevarande paragraf, som motsvarar 241 § första stycket BL, ingivas eller i betalt brev insändas till bankinspektionen. Bestämmelsen i BL att, om anmälan avlämnas genom ombud eller insändes med posten, underskriften skall vara styrkt av vittnen, har ansetts överflödig.

Stadgandet i 241 § andra stycket BL har överförts till förslaget 22 § sista stycket (jfr 87 §).

162 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser angående vägran av registrering. Den motsvarar 242 § första och andra styckena BL men har kompletterats i anslutning till 192 § AL. Beträffande stadgandet i 2 mom. sista punkten hänvisas till motiveringen under förslaget 114 §.

I fråga om klagan över vägrad registrering stadgas i förslaget 172 § (242 § tredje stycket BL).

163 och 164 §§.

Här givas regler om vad som skall införas i bankregistret. Paragraferna motsvara 243 § första och andra styckena samt 245 § första stycket BL.

165—167 §§.

Motsvarighet till dessa bestämmelser finnas i 195, 196 och 198 §§ AL.

168 §.

Paragrafen, som motsvarar 246 § BL, reglerar verkan av att banks registrerade firma eller eljest verkställd inskrivning länder någon till förfång.

169—171 §§.

Motsvarighet till paragraferna finnes i 247—249 §§ BL samt 201, 202 och 204 §§ AL. Vissa av de i sagda lagrum upptagna bestämmelserna föreslås skola överflyttas till tillämpningskungörelsen (jfr förslaget 191 §).

Om klagan över bankinspektionens beslut.

172 §.

Bankinspektionens uppgift enligt BL är att vara tillsynsmyndighet för bankerna. Enligt förslaget kommer inspektionen att fungera jämväl som

registreringsmyndighet. Beträffande besvär över tillsyns- och registreringsmyndigheternas beslut finnas för närvarande bestämmelser i BL 237 § respektive 242 § tredje stycket. Motsvarighet till dessa stadganden har upptagits i förslaget 172 § första och andra styckena, varvid den redaktionella jämkningen gjorts att besvärstiden sextio dagar i avseende å registreringsmyndighetens beslut utbyttis mot två månader.

Efter förebild av 206 § AL och 318 § FL har en särskild föreskrift tillagts rörande besvär över vissa med registreringsvägran jämförbara beslut. — De bestämmelser, som åsyftas med hänvisningen i 172 § finnas i en förordning av den 14 december 1866.

Om skadestånd.

173—178 §§.

De på olika ställen i BL (66, 70, 104, 254 och 255 §§) upptagna skadestandsreglerna — angående ersättningsskyldighet för vissa befattningshavare dels i förhållande till bankbolaget dels i förhållande till tredje man — ha i förslaget sammanförts i en särskild avdelning och därvid i åtskilliga hänseenden kompletterats i överensstämmelse med stadgandena i 207—212 §§ AL och 319—324 §§ FL. Bland nyheterna i förhållande till BL må anmärkas att kretsen av de skadeståndspliktiga personerna utvidgats.

Straffbestämmelser.

179—183 §§.

Paragraferna motsvara 250—252 a §§ BL. Enligt 179 § inträder straff för den som driver bankrörelse utan vederbörligt tillstånd. Straff för lämnande av oriktiga eller vilseledande uppgifter i vissa hänseenden m. m. stadgas i 180 och 181 §§. I straffskalan ingår här dagsböter eller fängelse. Föreskrifter om straff för eftersättande i väsentlig mån av vissa regler rörande årsredovisningen m. m. ha intagits i 182 §. Och 183 § innehåller slutligen bestämmelser om straff vid åsidosättande av en del föreskrifter som övervägande ha karaktären av ordningsföreskrifter.

Motsvarighet till 180—183 §§ möter i 213—216 §§ AL och 326—329 §§ FL. Sätillvida har, i överensstämmelse med vad som skett i FL, ett betydelsefullt avsteg gjorts från AL:s regler i 215 och 216 §§ som ett flertal föreskrifter av ordningskaraktär i förslaget lämnats utan straffsanktion. Detta avsteg synes betingat med hänsyn till att banklagen skall tillämpas å

ett ringa antal sammanslutningar som i motsats till de allmänna aktiebolagen stå under tillsyn av offentlig myndighet.¹

Stadgandet i 253 § BL har som numera överflödigt utgått ur lagen.

Särskilda bestämmelser.

184 §.

Paragrafen har motsvarighet i 220 § AL.

185 §.

Paragrafen motsvarar punkterna 1—3 samt 6 och 7 i 254 § BL. Vad angår bestämmelserna under punkterna 4 och 5 i sistnämnda lagrum synas överflödiga med hänsyn till föreskrifterna i förslaget 173 respektive 108 §.

186 §.

Stadgandet överensstämmer med 254 a § BL.

187 §.

Affärsbankerna ha under senare år i växande omfattning skapat reserver för tryggnad av de anställdas pensionering. Ofta har detta skett genom inrättandet av särskilda pensionsstiftelser. Vid 1950 års utgång funnos sålunda enligt vad de sakkunniga inhämtat fjorton dylika stiftelser med ett sammanlagt fondkapital av omkring 65 miljoner kronor; i detta belopp ingå de tillskott å sammanlagt ca 21 miljoner kronor, som beslutats vid bolagsstämmor under våren 1951. Förvaltningen av dessa icke obetydliga kapital har enligt de sakkunnigas mening skapat vissa problem, som i förevarande sammanhang synas böra bli föremål för diskussion.

Till sin juridiska konstruktion äro pensionsstiftelserna något olika. Två av stiftelserna äro bildade enligt 1937 års lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, och de äro följaktligen ifråga om medelsförvaltningen bundna av de i sagda lag givna bestämmelserna samt underkastade tillsyn av pensionsstyrelsen. Av övriga tolv stiftelser äro två underkastade den för stiftelser i allmänhet gällande lagstiftningen av år 1929 om tillsyn över stiftelser, medan de återstående tio äro s. k. fria stiftelser, vilka på grund av banken-stiftarens föreskrift undantagits från lagens tillämplighet.

Enligt 1929 års lagstiftning skall stiftelses förmögenhet vara på nöjaktigt sätt placerad. Av förarbetena till lagen framgår, att uttrycket "nöj-

¹ Jfr SOU 1946: 34 s. 342.

aktigt" valts för att placeringskraven icke onödigtvis skola nedbringa förmögenhetens avkastning; man torde därför kunna utgå från att tämligen stor placeringsfrihet finnes för de två pensionsstiftelser som, enligt vad nyss sagts, äro underkastade ifrågavarande lagstiftning.

Rörande placeringen av de tio fria pensionsstiftelsernas tillgångar finnas icke några andra bestämmelser än de, som stiftarna — d. v. s. bankerna själva — kunna ha fastställt i samband med stiftelsernas inrättande. Då härtill kommer att vederbörande bank antingen tillsätter stiftelsens styrelse eller har ett dominerande inflytande på valet av styrelseledamöter, och då vidare frågan om ansvarsfrihet för förvaltningen av stiftelsens angelägenheter enligt stiftelseurkunden avgöres av bankens styrelse eller bolagsstämman, torde man med fog kunna göra gällande, att medelsplaceringen i realiteten sker i enlighet med bankledningens intentioner.

Frånvaron av uttryckliga lagföreskrifter rörande placeringen av de fria pensionsstiftelsernas tillgångar har i och för sig lämnat öppet för bankerna att i stiftelserna placera tillgångar, som de på grund av banklagens bestämmelser själva icke må förvärva men som de av olika anledningar ansett vara av betydelse för sin verksamhet. Det har också förekommit, att bank önskat hos sin pensionsstiftelse placera tillgångar, som banken själv varit skyldig avveckla, såsom aktier, utgörande hela eller en väsentlig del av aktiekapitalet i ett bolag. En sådan placering av tillgångar i en pensionsstiftelse kan komma att på en omväg i bankernas verksamhet införa ett riskmoment som banklagen velat förebygga. Vid bedömandet härav får ihågkommas, att bankerna genom att avsätta en del av sina tillgångar till en pensionsstiftelse icke frigjort sig från sina pensionsförpliktelser. I den mån stiftelsens tillgångar icke förslå till täckande av dessa förpliktelser måste banken då av sina egna tillgångar sörja för pensioneringen. Härav följer att eventuella, vid placeringen av stiftelsens tillgångar uppkommande förluser i extrema fall skulle gå ut över bankens övriga borgenärer, däribland insättarna.

Nu angivna förhållanden ha aktualiserat frågan om banks pensionsstiftelse bör äga obegränsad frihet vid placeringen av sina tillgångar, då banklagen ifråga om banks medelsplacering upptager tämligen restriktiva bestämmelser, bl. a. principiellt förbud mot aktieförvärv.

Vid övervägande av gränserna för pensionsstiftelsernas placeringsrätt måste beaktas, att pensionsstiftelsernas och bankernas förpliktelser till sin karaktär äro olika. Bankernas förpliktelser avse sålunda till övervägande del återbetalning av gjorda insättningar och äro därför till sin natur kortfristiga; de förpliktelser, som skola fullgöras i första hand genom pensionsstiftelsernas medel äro däremot långfristiga. En pensionsstiftelse bör därför bl. a. lämnas möjlighet att placera en avpassad del av sin förmö-

genhet i tillgångar, vilka såvitt möjligt äro undandragna verkningarna av en penningvärdeförsämring, såsom fastigheter och aktier.

Med hänsyn till det nära sambandet mellan en bank och dess pensionsstiftelse bör stiftelsen icke få utnyttja sin större placeringsfrihet på ett sätt, som står i strid med *grunderna* för banklagens placeringsregler. Enär emellertid som nyss sagts vissa för bankerna förbjudna placeringar böra stå deras pensionsstiftelser till buds, vore det ej lämpligt att generellt förbjuda dessa stiftelser att placera medel på annat sätt än som är bankerna tillåtet. En pensionsstiftelse bör sålunda exempelvis ha rätt att förvärva en post aktier i ett ansett bolag, förutsatt att aktieposten ej är större än vad som överensstämmer med rimlig försiktighet vid normal kapitalplacering; en sådan aktieplacering — ehuru förbjuden för bank — rimmar väl med pensionsstiftelsens ändamål att söka säkerställa bankens pensionsförpliktelser. Däremot bör en pensionsstiftelse icke tillåtas att utnyttja sin friare placeringsrätt exempelvis till att förskaffa sig ett dominerande aktieinnehav i ett industriföretag. En sådan placering får anses vara både främmande för pensionsstiftelsens ändamål och — med hänsyn till stiftelsens samband med banken — stridande mot *grunderna* för banklagens regler; placeringen bör därför vara förbjuden.

På grund av vad sålunda anförts ha de sakkunniga föreslagit en regel av innehåll, att sådan pensionsstiftelse icke får placera sina tillgångar på sätt som, med beaktande av stiftelsens ändamål, finnes strida mot *grunderna* för banklagens regler om anbringandet av banks tillgångar. Övervakningen av regeln efterlevnad skall ankomma på bankinspektionen, som även skall äga få del av pensionsstiftelsernas räkenskaper och andra handlingar samt få alla upplysningar angående stiftelserna, som av inspektionen begäres. Stiftelsens kassa och övriga tillgångar skola hållas för inspektionen tillgängliga, när helst den så begär.

De sålunda föreslagna bestämmelserna skola i första hand gälla beträffande de "fria" pensionsstiftelserna, d. v. s. de stiftelser, som icke äro underkastade någon som helst tillsyn från det allmännas sida. Såsom ovan påpekats funnos vid 1950 års ingång två pensionsstiftelser underkastade 1929 års lag om tillsyn över stiftelser. Då dessa båda stiftelser äro att jämställa med de "fria" pensionsstiftelserna, bör den nya lagstiftningen avse även nämnda två stiftelser. Anledning att undantaga dessa stiftelser från tillsyn enligt 1929 års omförmälda lag torde emellertid icke föreligga.

Vidare bör regeln äga giltighet även å varje annan stiftelse än pensionsstiftelse, vilken inrättats för anställdas eller deras efterlevandes välfärd.

Av skälen för den föreslagna regeln följer att den skall äga tillämpning endast när stiftelsens förmögenhet helt eller i huvudsak härrör från överföring av medel från banken.

188 §.

Paragrafen överensstämmer med 258 § BL.

189 §.

Lagrummet, som ej har någon motsvarighet i BL, överensstämmer i sak med 224 § tredje stycket AL respektive 341 § tredje stycket FL. — Särskild föreskrift rörande bestyrkande av avskrift finnes i t. ex. 10 § 1 mom. förslaget.

190 §.

Paragrafen motsvarar 256 § BL.

191 §.

Motsvarighet till paragrafen finnes i 230 § tredje stycket och 239 § BL samt 249 § BL jämförd med 126 § i 1910 års aktiebolagslag. Jämföras må ock 203 § AL och 315 § FL.

ÖVRIGA LAGFÖRSLAG.

Förslag till lag angående införande av nya lagen om bankrörelse.

För införandet av och övergången till den föreslagna nya lagstiftningen erfordras en del föreskrifter, som det syns lämpligt att sammanföra i en särskild promulgationslag. Samma förfaringssätt kom till användning beträffande den nya aktiebolagslagen och nya lagen om försäkringsrörelse.

Dagen för den nya lagstiftningens ikraftträdande har förslagsvis, i 1 § av förevarande förslag, angivits till den 1 januari 1953.

Den nya lagen om bankrörelse skall självfallet äga tillämpning å bestående bankaktiebolag. Sådana bestämmelser i äldre lag samt i nu gällande bolagsordningar för bankerna, som strida mot nya lagen, komma alltså att genom denna sättas ur kraft. Vissa undantag härifrån eller särskilda bestämmelser att härvid iakttaga upptagas dock i promulgationslagen, på sätt framgår av dess 4 §.

Bland nyssnämnda undantag märkes till en början, 4 § 2 mom., föreskrift därom att vad i 1 § nya lagen stadgas om förbud mot inlåning från allmänheten på räkning, som av bank allmänligen begagnas, ej skall äga tillämpning å bolag eller förening som före lagens ikraftträdande erhållit vederbörligt tillstånd därtill. Stadgandet är hämtat från övergångsbestämmelserna till gällande banklag.¹

Dessa övergångsbestämmelser upptaga vidare en föreskrift att stadgandet i 2 § BL angående förbud att använda ordet bank i firma ej äger tillämpning å aktiebolag som före den 1 januari 1912 erhållit av Kungl. Maj:t stadfäst bolagsordning. Stadgandet har ansetts kunna utgå.²

Enligt BL kunde bankbolag som erhållit oktroj före den 1 januari 1912 registreras enligt bestämmelserna i dessförinnan gällande banklag. Motsvarighet till föreskriften lär vara överflödig.

Då det icke ansetts möjligt för bankerna att å alla nu utelöpande aktiebrev angiva den i 18 § bestämda inskränkningen i rätten att förvärva aktier, har i 4 § 3 mom. av övergångsbestämmelserna dessa aktier undantagits från regeln i 23 § andra stycket första punkten av förslaget.

Den i 4 § 4 mom. införda övergångsbestämmelsen har hämtats från nuvarande övergångsbestämmelser (under 3).³

¹ Jfr Bergelmer: Lagen om bankrörelse s. 258—259.

² Exempel å sådant bolag var tidigare Aktiebolaget Stockholms pantaktiebank.

³ Jfr promulgationslagen till AL 4 § 5 mom. och till FL 4 § 2 mom.

Bestämmelserna i 4 § 5, 6 och 7 mom. ha upptagits efter mönster av promulgationslagen till AL 4 § 6 mom. första stycket, 11 och 12 mom. samt stadgandet i 6 § efter förebild av samma lag 5 §.

Den i förslaget 159 § andra punkten upptagna bestämmelsen om förbud för ledamot i eller befattningshavare hos bankinspektionen att vara aktieägare i bankbolag har ansetts icke böra föranleda skyldighet för dem att avyttra vid lagens ikraftträdande innehavda aktier. Bestämmelse härom har intagits i 5 §.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 18 september 1903 (nr 101) angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs.

Såsom i annat sammanhang (motiven till den nya banklagen 157 §) anmärkts ha de sakkunniga ansett sig böra föreslå att vissa av de bankrättsliga bestämmelserna i 1903 års lag angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs överflyttas till banklagen.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen.

I samband med 1937 års lagstiftning infördes i konkurslagen en ny paragraf, 28 a §, med speciella regler om återvinningstalan efter det medel överförts till pensionsstiftelse eller annan personalstiftelse från det bolag var till stiftelsen hör. För talerätten är enligt paragrafen av betydelse när den balansräkning, enligt vilken medlens överföring skett, inkommit till registreringsmyndigheten "eller, såvitt angår bankaktiebolag, till bankinspektionen". De citerade orden bli onödiga efter ett genomförande av de sakkunnigas förslag och torde fördensskull kunna utgå.

Förslag till lag angående ändring i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

Enligt 1937 års lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser skola rörande sådana stiftelser vidtagas vissa registreringsåtgärder och införingar ske i det allmänna aktiebolagsregistret. Vad i lagen föreskrives äger jämlikt 36 § tillämpning även å bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag. Med hänsyn till att för försäkringsbolag finnes särskilt försäkrings-

register gäller att i fråga om försäkringsaktiebolag vad i lagen stadgas rörande aktiebolagsregistret skall avse försäkringsregistret.

De sakkunniga förorda, som förut nämnts, att det allmänna aktiebolagsregistret ej längre skall omfatta bankaktiebolagen utan att ett särskilt bankregister skall inrättas. På grund härav föreslås att i 36 § av 1937 års lag införes ett tillägg motsvarande nyssnämnda bestämmelse rörande försäkringsaktiebolagen. Uttrycket registreringsmyndighet i 1937 års lag kommer framdeles att beträffande bankaktiebolagen åsyfta den myndighet som förutsättes komma att föra bankregistret, nämligen bank- och fondinspektionen.

Andra punkten av 39 § i 1937 års lag innefattar ett stadgande som föranletts av att i bankerna det av aktieägarna tillskjutna kapitalet benämnes grundfond och ej, såsom i aktiebolagen i övrigt, aktiekapital. Då denna skillnad enligt de sakkunnigas förslag bortfaller, skulle stadgandet kunna såsom överflödigt upphävas. 39 § utgör emellertid en övergångsbestämmelse som numera saknar aktualitet. Lagändring är sålunda obehövlig på denna punkt.

SAMMANFATTNING.

I enlighet med direktiven ha de sakkunniga strävat efter att i väsentliga delar anpassa förslaget till banklag efter den nya aktiebolagslagens regler. Såsom ovan anmärkts måste dock beaktas att bankbolagen driva rörelse av speciell karaktär och att verksamheten är underkastad offentlig tillsyn även ur andra synpunkter än dem som varit avgörande vid utformningen av nya aktiebolagslagen. Med hänsyn härtill ha en del av de föreskrifter, som syfta till att bereda visst skydd för dem vilkas intressen äro särskilt utsatta för de med aktiebolagsväsendet förbundna riskerna ansetts kunna undvaras i banklagen. Sålunda ha på grund av oktroyssystemet AL:s regler angående förberedande granskning genom registreringsmyndigheterna av stiftelsehandlingarna slopats. Ej heller har anledning funnits att efterbilda bestämmelserna om skuldregleringsfond och även redovisningsreglerna äro enligt förslaget mindre ingående än för de vanliga aktiebolagen. Då den nuvarande ordningen för revisionen inom bankerna — innefattande att bland revisorerna ingår en av bankinspektionen utsedd revisor — ansetts fungera fullt betryggande, ha vidare AL:s regler om minoritetsrevisorer ansetts obehöfliga. Slutligen ha lätnader föreslagits i fråga om de i AL uppställda villkoren angående särskild röstpluralitet för vissa beslut om ändring i bolagsordningen.

Å andra sidan behållas i ett par hänseenden banklagstiftningens mera restriktiva regler. I förslaget upprätthålles sålunda och t. o. m. skärpes kravet på inbetalning av aktiekapital; bankaktiebolag må överhuvud ej registreras förrän minimikapitalet blivit till fullt inbetalt. Vidare har föreslagits att förbudet för utlänning att förvärva bankaktie skall kvarstå; liksom nu gäller enligt praxis skall emellertid förvärvsförbudet icke avse s. k. familjerättsliga fång men övriga förvärv föreslås uttryckligen bli ogiltiga.

I övrigt har emellertid — med enstaka smärre modifikationer — AL:s regler upptagits i lagförslaget. Detta innebär bl. a., att antalet aktieägare i bankbolag kan nedgå till en (för närvarande minst tjugo enligt 17 § BL; jfr även 93 § 3) BL), att revisorssuppleanter obligatoriskt skola utses och att institutet likvidationsrevisor införts i banklagstiftningen. Vidare har aktieägare tillerkänts rätt att på bolagsstämma i viss utsträckning av styrelsen kräva upplysningar rörande bolaget, varvid dock det tillägget gjorts, att upplysning i anledning av fråga ej må lämnas som kan åsidosätta bank-

sekretessen. Det förtjänar även framhållas, att AL:s regler angående styrelsens beslutförhet samt i fråga om skadestånd i huvudsak efterbildats i förslaget till ny banklag.

Begreppet verkställande direktör — förut okänt i BL — har införts i förslaget. Medan enligt AL verkställande direktören är ett särskilt bolagsorgan med i lagen angivna uppgifter, har emellertid förslaget utformats så att styrelsen skall fastställa instruktion med erforderliga föreskrifter rörande verkställande direktörens befogenheter. Verkställande direktören skall tillhöra styrelsen. "Där förhållandena så påkalla" skola enligt förslaget flera verkställande direktörer kunna utses, varvid emellertid instruktionen skall ange hur ledningen av bankens verksamhet skall fördelas mellan dem.

Bland de bolagsrättsliga bestämmelserna må slutligen nämnas, att registreringen i avseende å bankerna föreslås i fortsättningen skola ske hos bankinspektionen i ett särskilt register, vilket alltså utbrytes från det nuvarande, hos patent- och registreringsverket förda aktiebolagsregistret.

Beträffande härefter de specifikt bankrättsliga delarna av lagförslaget må till en början framhållas, att den nuvarande definitionen på bankrörelse bibehålles i detta, vilket innebär att sådan rörelse definierats såsom "rörelse vari ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänligen begagnas".

De förslag, som framläggas i fråga om bankernas rörelse, innefatta vissa förändringar i förhållande till nu gällande bestämmelser. Mest betydelsefulla äro ändringarna beträffande inlåningsrätten och kassareservskyldigheten.

I det förra hänseendet föreslås, efter mönster av den sedan 1946 gällande provisoriska inlåningslagstiftningen, en uppdelning av banks tillgångar efter riskgraden. Till täckningsfria tillgångar, d. v. s. placeringar, vilka betraktas som riskfria och följaktligen tillåtna i obegränsad utsträckning, hänföras liksom nu kassa, avstatatillgångar, skattkammарväxlar och guldkantade korta obligationer, de sistnämnda båda slagen av värdepapper dock högst intill nominella värdet eller, om detta är lägre, marknadsvärdet. Vidare ha till de täckningsfria tillgångarna hänförs bottenlån i fastigheter, dock högst intill ett sammanlagt belopp, motsvarande tre gånger bankens eget kapital och högst 100 miljoner kronor; detta förslag har motiverats främst därmed att provinsbankernas möjligheter att fullfölja sin fastighetsbelåning bör underlättas. — Å andra sidan ha de guldkantade långa obligationerna, vilka, enligt gällande lag, kräva fondtäckning för 25 % av sitt värde, föreslagits bli till hela sitt värde täckningspliktiga. I gruppen täckningsfria till $\frac{3}{4}$ av värdet kvarstå enligt förslaget allenast tillgångar bestående av andra fullgoda obligationer med kortare återstående löptid än 5 år.

Utöver den inlåning, som motsvaras av de sålunda uppräknade täckningsfria tillgångarna, skall enligt förslaget bank äga inlåna ett belopp motsvarande, om bankens eget kapital icke överstiger 5 miljoner kronor, fem gånger det egna kapitalet samt, om detta är större, 25 miljoner kronor ökat med tio gånger skillnaden mellan det egna kapitalet och 5 miljoner kronor.

I fråga om inlåningsrätten föreslås vidare den ändringen att av bank utställda förlagsbevis med längre återstående löptid än 5 år skola få likställas med banks eget kapital intill ett belopp motsvarande högst hälften av aktiekapitalet.

Skyldigheten att hålla kassareserv föreslås ändrad på det sätt att sådan reserv skall, jämte den kontanta kassan, motsvara minst summan av *dels* 3 % av bankens samtliga förbindelser utom garantiförbindelser samt obligationer eller därmed jämförliga förbindelser, *dels* 20 % av de förbindelser, som det åligger banken att fullgöra vid anfordran eller efter uppsägning inom kortare tid än en månad, garantiförbindelser och inlåning på sparkasseräkning dock undantagna. Genom detta förslag åstadkommes en skärpning i kravet på likviditet, varjämte detta blir bättre anpassat efter strukturen och rörligheten hos bankernas inlåning.

Bland de nyheter som i övrigt föreslås beträffande bankernas verksamhet bör främst nämnas, att bankernas rätt att utlämna blancokrediter och tidsbundna lån föreslås utvidgad. Kredit utan särskild säkerhet skall sålunda enligt förslaget kunna beviljas idkare av hantverk eller småindustri till ett belopp av högst 50.000 kronor, varvid den sammanlagda utlåningen för detta ändamål dock ej får överstiga en tiondel av bankens eget kapital. Beträffande bundna lån åter förordas att bankerna genom ändring i sina bolagsordningar berättigas att bevilja lån på högst 100.000 kronor bundna upp till 10 år, dock till ett sammanlagt belopp motsvarande högst 20 % av det egna kapitalet.

I fråga om banks kreditgivning föreslås vidare, att lån mot säkerhet av aktie i emissions- eller förvaltningsbolag skall få utlämnas därest bolagets aktier noteras å fondbörsens A: I lista.

Såsom en konsekvens av de förslag som framlagts i fråga om banks förlagsbevis ha de sakkunniga ansett att emitterande av sådana dokument bör tekniskt underlättas. Med hänsyn härtill har från det nu gällande förbudet för bank att utfärda tryckta eller graverade innehavarepapper undantagits räntebärande förlagsbevis lydande å minst 1.000 kronor och ställda att återbetalas tidigast 5 år efter utfärdandet.

För banks rätt att öppna avdelningskontor kräves särskilt tillstånd även i fråga om nyetablering inom huvudkontorsorten, där för närvarande tillstånd att öppna nytt kontor icke fordras. I syfte att förenkla handläggningen av hithörande ärenden föreslås, att bankinspektionen skall pröva tillståndsansökningar, som avse orter där bank redan förut har kontor,

varemot Kungl. Maj:t, liksom hittills, skall pröva övriga sådana ansökningar.

Slutligen förtjänar framhållas att de sakkunniga i fråga om banks "fria" pensionsstiftelser, d. v. s. stiftelser som icke äro underkastade lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, föreslagit införande av viss tillsyn genom bankinspektionen över stiftelsens medelsplaceringar.

Sammanställning

av bestämmelserna i förslaget till lag om bankrörelse samt motsvarande bestämmelser i 1911 års banklag (BL) och 1944 års aktiebolagslag (AL).

Förslaget (§)	BL (§)	AL (§)
1	1	—
2	2	—
3 1 st.	230 1 st.	—
2 st.	(240)	188
4 1 mom.	3 1—4 st.	—
2 mom.	86 sista st.	—
3 mom.	—	—
4 mom.	3 1 st.	—
5	4	8
6	5	6 2 st.
7	7, 6 2 st.	2, 3
8 1 mom.	21 1 st. 39	9 1 mom.
2 mom.	4 2, 3 st.	9 2 mom.
9	4 sista st.	10
10	8 2, 3 st.	16, 17
11	9	—
12	10	18
13	11	19
14	12	20
15	13, 15	21, 22, 25, 26
16	14	23
17	14	24
18	17	—
19	18	27
20	19	28—30
21	—	31
22	20	32
23	21, 22	34
24	22 a	36
25 1 mom.	23	39 1 mom.
2 mom.	23 a	2 mom.
26	24	40
27	—	41 1 st. 3 p.
28	25	43
29	26	44
30	27	45
31	—	47
32	28	48
33	29	49
34	30	51
35	31 2 st.	52
36	31 1, 2 st. 2 p.	55
37	32	56
38	33	57
39	34	58
40	—	59
41	35	60
42	36	61, 62
43	37	63
44	38	64 1, 2 mom.

Förslaget (§)	BL (§)	AL (§)
45	39 a	65
46	39 b 1, 6 st.	66
47	39 b 2, 4, 5, sista st.	67
48	39 b 3, 4, sista st.	68
49	jfr 45 3 st., 46 3 st.	69
50	40	71
51	41	73
52	42	75 1 st., 76
53	44	—
54	45 1, 2 st.	—
55	45 fr. o. m. 3 st.	—
56	46 1 st.	—
57	48 (utom sista st.)	—
58	46 2, 3, 4 st.	—
59	46 sista st., 48 sista st.	—
60	47	—
61	49 1 st.	—
62	49	—
63	50	—
64	50 a	—
65	51	—
66	52	—
67	52 a	—
68	52 b	—
69	52 c	—
70	53 1, 2 st.	77 1 st., 81 1 st.
71	53 1, 3 st.	79
72	53 1, 3, 4 st.	77 fr. o. m. 2 st.
73 1 st.	—	78
2 t. o. m. sista st.	56	81
74	57	—
75	67	80
76	—	84 1 st.
77	—	84 2, 3 st.
78	54, 55 1 st.	85
79	55 2 st.	86
80	61	87
81	58	88, 89
82	62	91
83	60	92
84	62	93
85	63	94
86	64	95, 96
87	59	97
88	65 1 st. 1 p.	98
89	—	99
90	43	100
91	jfr 43 5)	101
92	65 2 st.	102
93	—	103
94	68 1 st.	105 1, 4 st.
95	68 1, 3, 4 st.	106 1 st.
96 1 mom.	68 1, 2 st.	107 1 mom.
2, 3 mom.	—	108
97	68 1 st.	—
98	69 3, 4 st.	111 1 mom. 1 st.
99	69 3 st.	111 1 mom. 2, 3 st.
100	69 1, 2, 5 st.	112 1 st.
101	69 6 st.	113 1 mom. 1, 2, 4 st.
102	69 7 st.	111 1 mom. 5 st.
	69 a	112 2 st.

Förslaget (§)	BL (§)	AL (§)
103 1 st.	71—74	114—119
2 st.	75 1 st.	123 1 st.
104	—	120
105 1 mom.	77	121 1, 2 st.
2 mom.	76 1 st.	
106 1 mom.	80	126 1 mom. 1, 2 st.
2 mom.	76 4 st.	121 3 st.
3 mom.	78 1—3 st.	122
4 mom.	75 2 st.	123 (fr. o. m. 2 st.)
	76 (utom sista st.)	124
	78 sista st.	
107	—	127
108	81—85	128—132
109	86 1—4 st.	133 1, 2, 4, 5 mom.
110	86 b (utom sista p.)	135 (utom 3 st.)
111	86 5 st., 86 b sista p.	133 6 mom., 135 3 st.
112	86 a	134
113	87	137
114	88	138
115	89	139
116	90	—
117	86 4 st.	140
118	93, 96	141
119	91	142
	92 1 st.	
	96	
120	92 2, 3 st.	—
121	—	145
122	94	147
123	95	148 2 st.
124	98	149
125	97	150
126	99	151
127	—	152
128	100	154
129	—	155
130	101 1 st. (jfr. 43)	156
131	102	—
132	101 2, 3 st.	157 1, 2 st.
133	104	158
134	105	159
135	103	160
136	—	161
137	—	162
138	106	163
139	107	164
	109	
140	108	165
141	110	166
142	112 1 st.	168
143	111	169
144	112 2 st.	170
145	109	171
146	230 a 1, 2 st.	—
147	230 a 3, 4 st.	—
148	68 1, sista st.	—
149	232	—
150	—	—
151	234	—
152	235 1, 2 st.	—
153 1 st.	235 sista st.	—
2 st.	235 a	—

Förslaget (§)	BL (§)	AL (§)
154	—	—
155	—	—
156	236	—
157 1 mom.	238	—
2 mom.	—	—
158	239	—
159	230 2 st.	—
160	231	—
161	241 1 st.	189
162	242 1, 2 st.	192
163	243 1, 2 st.	193
164	245 1 st.	194 1 st.
165	—	195
166	—	196
167	—	198
168	246	200
169	247	201
170	249	202
171	248	204
172 1 st.	237	—
2 st.	242 3 st.	206
3 st.	—	—
173	—	207
174—178	66, 70, 104, 254 4), 255	208—212
179	250	—
180—183	251, 252, 252 a	213—216
184	—	220
185	254 [utom 4) o. 5)]	—
186	254 a	—
187	—	—
188	258	—
189	—	224 3 st.
190	256	—
191	230 3 st., 239 1 st., 249	203

**Förslag
till
Kungl. Maj:ts kungörelse om bankregistrets förande m. m.**

Kungl. Maj:t har, med stöd av 191 § lagen om bankrörelse den — — — och med upphävande av vad i kungörelsen den 19 december 1947 (nr 971) om aktiebolagsregistrets förande m. m. finnes föreskrivet rörande bankaktiebolag, förordnat

att det jämlikt lagen om aktiebolag den 14 september 1944 (nr 705) och nyssnämnda kungörelse hos patent- och registreringsverket förda aktiebolagsregistret, i vad detta avser därur icke avförda bankaktiebolag, skall utgöra det i 3 § lagen den — — — om bankrörelse omförmälda bankregistret och

att i fråga om sagda registers förande, beträffande de i 170 § sistnämnda lag stadgade kungörelserna samt rörande avgifterna för registreringen och dennas kungörande följande föreskrifter skola lända till efter rättelse.

1 §.

Bankregistret skall utgöras av bundna böcker eller, efter registreringsmyndighetens bestämmande, bestå av lösbladssystem.

Varje blad skall förses med rubrik innehållande bankbolagets firma och det nummer under vilket bolaget införes i registret. Vid varje inskrivning skall, i fortlöpande följd för vart bolag, angivas numret å inskrivningen. Fortsättas anteckningarna å annat blad, skall jämväl nummerföljden fortsättas. I registret antecknas dagen för uppgifts intagande i registret och för dess kungörande i allmänna tidningarna.

2 §.

Till bankregistret skall föras förteckning, däri bankbolagen upptagas i alfabetisk ordning med uppgift å det nummer under vilket varje bolag införts i registret. I förteckningen skall anteckning ske om ändring av bolags firma ävensom rörande bolags likvidation och upplösning.

3 §.

Beviljas registrering av bankaktiebolag, skall det ena exemplaret av oktrojbeslutet förses med bevis om registreringen samt jämte teckningslistorna i huvudskrift återställas till bolaget. Registreras ändring av bolagsordningen, skall den ena avskriften av beslutet om stadfästelse å sådan ändring till bolaget återställas med därå tecknat bevis om registreringen. Sker

registrering av sådant beslut om aktiekapitalets ökning, vilket ej innefattar ändring av bolagsordningen, skall ena exemplaret av det ingivna protokollet förses med bevis om registreringen samt återställas till bolaget.

4 §.

Kungörelse, varom i 170 § lagen om bankrörelse förmäles, skall — jämte uppgift om dagen för införingen i registret, det bolag som åsyftas och den ort där styrelsen har sitt säte eller, där bolaget trätt i likvidation, den domstol varunder bolaget lyder — upptaga den i registret införda anteckningen om innehålllet av anmälan eller annan uppgift.

En samling för hela riket av vad sålunda kungjorts skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket samt förses med register. I den mån nyssnämnda samling tryckes skall den översändas till varje domstol, länsstyrelse och överexekutor.

5 §.

Såsom avgifter för registrering och dess kungörande skola erläggas:

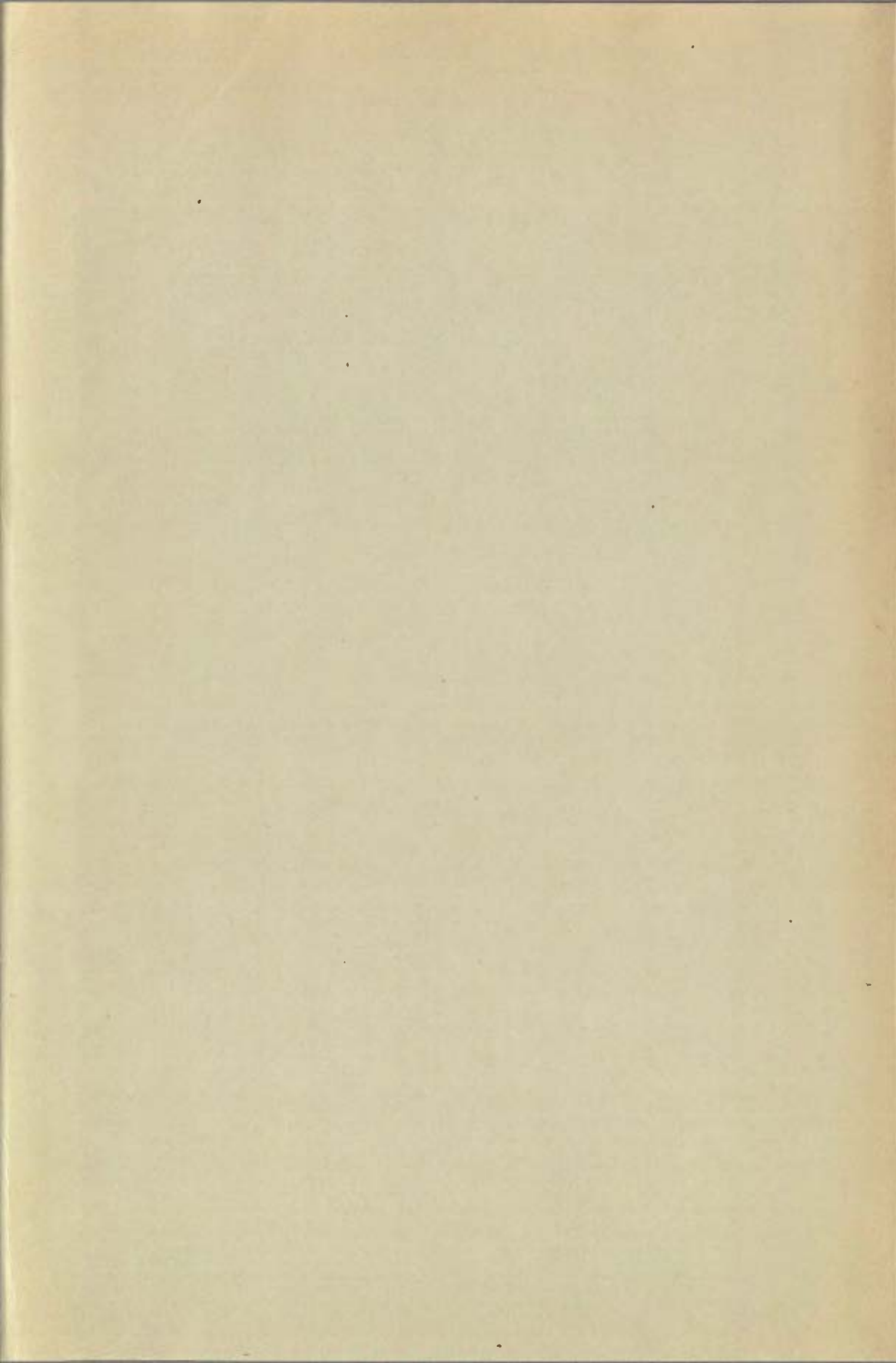
- a) då ansökan om bankaktiebolags registrering göres, 50 kronor;
- b) då ändring sker i firman, 50 kronor; samt
- c) då anmälan till eller anteckning i registret eljest sker, 20 kronor.

Avgift erlägges ej för registrering eller kungörande som äger rum efter anmälan från rätten eller konkursdomaren eller av konkursförvaltare eller på anmälan av part enligt 169 § lagen om bankrörelse eller som vidtages enligt 155 §, 165 § 2 mom., 166 §, 167 § 2 eller 3 mom. samma lag eller enligt 167 § 1 mom., där ej fråga är om jämkning av bolagsordning.

6 §.

Företer den, som inför domstol, länsstyrelse eller överexekutor företräder bankaktiebolag, bevis utvisande att han den dag beviset utfärdades enligt registret var behörig att företräda bolaget, och är beviset ej äldre än ett år, åligger det myndigheten att ur den i 4 § omförmälda tryckta samlingen inhämta upplysning, huruvida förändring beträffande behörigheten ägt rum.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —

Statens offentliga utredningar 1952

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagäiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfatning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

1949 års uppördssakkunniga. 2. Betänkande med förslag till vissa ändringar i uppördsförfarandet.
[1]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Förslag till lag om bankrörelse m. m. [2]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.
Andlig odling i övrigt.

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.